WERKEN UITGEGEVEN DOOR

DE LINSCHOTEN-VEREENIGING

I

DE REIS VAN

JAN CORNELISZ. MAY

1611—1612

L·V

LINSCHOTEN-VEREENIGING.

BESCHERMVROUW:

H. M. DE KONINGIN.

EERE-VOORZITTER:

Z. K. H. PRINS HENDRIK.

BESTUUR.

Jhr. J. A. Roëll, *Voorzitter.*

Prof. Mr. J. E. Heeres, *Onder-Voorzitter.*

Wouter Nijhoff, *Secretaris.*

D. F. Scheurleer, *Penningmeester.*

K. F. van den Berg.

Dr. H. T. Colenbrander.

F. G. Kramp.

F. E. Baron Mulert.

J. W. IJzerman.

UITTREKSEL UIT DE STATUTEN.

ART. 2.

De Linschoten-Vereeniging heeft ten doel de uitgave in het oorspronkelijke, van zeldzame of onuitgegeven Nederlandsche zee- en landreizen en landbeschrijvingen.

ART. 3.

De Vereeniging bestaat uit: eereleden, donateurs en gewone leden.

Over het toetreden der leden beslist het Bestuur.

De gewone leden betalen een jaarlijksche bijdrage van tien gulden.

Donateurs zijn zij, die een bijdrage, in eens van ten minste *f* 500.— aan de Vereeniging schenken, of jaarlijks een contributie van minstens *f* 25.— betalen.

ART. 4.

Het lidmaatschap loopt van den eersten Januari tot den laatsten December.

ART. 5.

De leden ontvangen een exemplaar van de werken, die nà 1 Januari van het jaar hunner toetreding door de Vereeniging worden uitgegeven.

REGELEN

VOOR DE UITGAVEN DER

LINSCHOTEN-VEREENIGING.

1. Zooveel mogelijk zal elke Zee- of Landreis, dan wel Landbeschrijving, *afzonderlijk* worden uitgegeven. Slechts bij al te geringen omvang van een dezer, kan een andere tekst toegevoegd worden aan de uitgave; deze toe te voegen tekst moet evenwel aansluiten in onderwerp, of den hoofdtekst aanvullen. Groote teksten worden in meer dan een deel gesplitst.

2. Voor elke uitgave wordt den bewerker als eisch gesteld: dat zij bevat als Inleiding een korte *Biographie* van den schrijver van 't reisverhaal; een uiteenzetting van de *Aanleiding tot de reis;* en eene *Bibliographie* van eventueele vroegere drukken van het reisverhaal; voorts opheldering in den vorm van *Noten* onder den tekst, daar waar de tekst opheldering vereischt; en een *Register* (of *Registers*), benevens een lijst van geraadpleegde werken met plaats en jaar van uitgave aan 't slot.

3. De bewerker heeft vrijheid, in zijne Inleiding het resultaat eener reis ook te beschouwen in zijn verband met later ondernomen reizen naar dezelfde streek of streken.

4. De noten onder den tekst moeten *sober* blijven, en niet vervallen in uitweidingen. Is er echter bepaalde noodzakelijkheid om dieper in te gaan op het een of ander gedeelte van den tekst, dan mag dat geschieden in eene *Bijlage* achteraan. Ook hier echter blijft soberheid plicht.

5. De tekst zelve moet *met de grootste nauwkeurigheid* herdrukt worden naar de beste oudere uitgave, c. q. nauwkeurig gedrukt naar het handschrift dat voor de uitgave dient. De origineele

paginatuur van dien standaarddruk, dan wel van het handschrift, wordt in de uitgaven der Linschoten-Vereeniging tusschen groote haken [ ] doorloopend mede-opgenomen.

6. Als algemeene regel geldt dat de tekst *onverkort* wordt gedrukt. Uitlatingen zijn slechts dan veroorloofd, als het iets geheel onbelangrijks geldt. De bewerker moet dan echter in een noot toch rekenschap geven van wat hij wegliet.

7. Indien er voor de kennis van eene bepaalde Zee- of Landreis, behalve de aan den druk ten grondslag gelegde tekst, in archieven of bibliotheken nog andere bronnen bestaan, moeten deze bij de uitgave gebruikt en (indien noodig) in inleiding, noten of bijlagen verwerkt worden.

8. Het opnemen van kaarten en platen wordt aan den bewerker overgelaten, in overleg met de Commissie van voorbereiding.

STOOMDRUKKERIJ — KOCH & KNUTTEL — GOUDA.

INHOUD.

INLEIDING.

De laatste jaren der vijftiende eeuw werden beheerscht door het koortsachtige verlangen, om den weg te vinden naar het verre tooverland, Indië. Nog voordat Vasco da Gama's stoute tocht de rijkdommen van Oost-Indië aan Portugal had in den schoot geworpen, had Columbus het geniale denkbeeld opgevat, om een nieuwen weg daarheen te zoeken over den nooit bevaren oceaan. Maar de uitvoering van dit plan had hem gebracht naar andere eilanden, die hij levenslang is blijven beschouwen als deelen van den gezochten Indischen archipel. Spoedig is toen ook het vasteland van Amerika ontdekt; de sedert ondernomen reizen hebben langen tijd alleen ten doel gehad, om dezen onverwachten hinderpaal op den gezochten weg naar Oost-Indië te passeeren.

Aan deze pogingen, die zich hebben bewogen in drie verschillende richtingen, is onafscheidelijk verbonden de groote naam van Sebastiaan Cabot; hij is het, die op elk dier drie gebieden onversaagd den weg heeft gewezen, die later de beste is gebleken. In 1497 en 1498 heeft hij in Engelschen dienst het eerst het Amerikaansche vasteland bereikt, en bij zijne pogingen om een doortocht te vinden naar den westelijken oceaan dadelijk een groot gedeelte van de kust verkend, — pogingen, die sedert door de Portugeezen (Cortereal), de Franschen (Verazzano) en de Spanjaarden (Gomez) ijverig zijn voortgezet. Veel later, op het eind van zijn leven, heeft Cabot den stoot gegeven tot de tochten, die het oude doel trachtten te bereiken langs een nieuwen weg: door het noordoosten; Engelschen (Willoughby, Burrough en Pet en Jackman) waren het, die hier den weg wezen. En nog voordat de laatste dezer tochten naar het noordoosten ondernomen was, waren andere Engelschen een derden weg ingeslagen, die de toen reeds overleden

Cabot ook weder had aangewezen; de beide straten, die later de namen van Hudson en Davis onsterfelijk zouden maken, had reeds Cabot bevaren: Frobisher en Davis sloegen thans denzelfden weg in. Onderwijl waren ook de Nederlanders, de jongste der groote Europeesche natiën, als mededingers opgetreden: Olivier Brunel [1]) en Willem Barentsz. hadden groote daden verricht.

Sedert was de lust voor Noordsche ontdekkingsreizen verflauwd: de zaak scheen den menschen van de 17^e eeuw voorloopig hopeloos. Alleen Weymouth had in 1602 nog eene reis naar het noordwesten gedaan, terwijl ook in 1606 zekere Knight zich nog met een schip in die richting had bewogen, zonder resultaat. Toen scheen het oude ideaal te slapen, totdat op eenmaal op verschillende plaatsen tegelijk de belangstelling en de ijver herleefden en alle vroeger bezochte gebieden te gelijk weder werden bevaren.

Deze opleving van de verzwakte belangstelling was te danken aan één man, wiens geest nog éénmaal, zooals vroeger die van den grooten Sebastiaan Cabot, alle drie de richtingen van het poolonderzoek omvatte. Zijn beroemde naam staat geschreven op elk dezer drie gebieden: Hudsons-river, Hudsons-bay en Hudsons-touches (Jan-Mayen-eiland [2]), — en terecht, want op elk dier gebieden heeft hij iets belangrijks verricht. Maar nòg meer heeft hij gedaan: ook een vierden weg heeft hij ingeslagen, die vóór hem slechts éenmaal aangewezen en slechts éenmaal bevaren was, en hij heeft dien weg op eens populair gemaakt voor jaren, terwijl tegelijk eerst door zijne ontdekkingen een nieuw en winstgevend bedrijf is mogelijk geworden [3]).

1) Nu ik hier Brunel vermeld, maak ik van de gelegenheid gebruik, om nog enkele later ontdekte bijzonderheden te voegen bij het levensbericht, dat ik van hem stelde in mijne Geschiedenis der Noordsche Compagnie, p. 25—34. — Zijne reis tot het vinden van den N. O. doortocht, die ik op 1584 stelde, blijkt (vlg. eene door mij nog onder de bijlagen mijner Noordsche Compagnie, p. 357, opgenomen brief van 1594) niet in de Pechora maar aan de geheel toegevroren straat van Nassau geëindigd te zijn. — Over zijne (op p. 33 mijner Noordsche Compagnie vermelde) drie Noordpoolreizen in Deenschen dienst weet Nordenskiöld (Die Umsegelung Asiens auf der Vega, I p. 208 vs.) het volgende mede te deelen: „Man weiss, dass ein Oliver Brunel unter der Regierung des Königs Fredrik II in Dänemark sich erbot, Grönland auf zu suchen, und zu diezem Zwecke im Jahre 1583 das Recht erhielt, sich in Bergen nieder zu lassen, wobei ihm zugleich für sechs Jahre Steuerfreiheit gewährt wurde." (Daarbij wordt aangehaald: Grönlands historiske Mindesmärker, III p. 666, dat ik echter niet zag.)

2) Althans indien de eerste ontdekking van dit eiland niet aan een naamgenoot van hem te danken is, zooals ik vroeger (Noordsche Compagnie p. 190) mogelijk achtte.

3) De walvischvangst aan Spitsbergen en Jan-Mayen-eiland, door Engelschen en Hollanders kort na Hudson's reizen begonnen, dankt haar ontstaan aan hem. (Asher, Hudson the navigator, p. CXCIV.)

Bij het zoeken van den noordoostelijken doortocht naar Oost Indië had men eerst natuurlijk het meest eenvoudige reisplan gevolgd. Nadat Willoughby, de eerste reiziger, op goed geluk af in de onbekende IJszee had rondgezworven, waren de reizigers, die hem gevolgd waren, — naar de primitieve middeleeuwsche methode, die de kustvaart het natuurlijkst en het veiligst had geoordeeld, — de kustlijn gevolgd. Zij hadden alras de beide doorgangen naar de Karazee (ten zuiden en ten noorden van het eiland Waygatsj) ontdekt; de Nederlanders, het voetspoor der Engelschen ook hier volgende, hadden dien weg mede ingeslagen. Levenslang heeft de groote Linschoten hardnekkig volgehouden, dat deze en geen andere weg door de IJszee naar Oost Indië leiden moest; ervarene en bekwame lieden onder zijne landgenooten, zooals de Russische handelsreiziger Isaac Massa en de kartograaph Hessel Gerritsz., hielden het met hem.

Maar andere Nederlanders wezen toch eene andere richting aan. Zij achtten het ongeraden, om zich door de smalle poorten der Karazee te wagen in deze bijna van alle zijden, misschien zelfs geheel ingesloten, altijd met ijs bezette zeeëngte; boven om Nova Zembla lag volgens hen de weg naar de mythische straat van Anian, die tusschen Azië en Amerika door den weg naar het verre Indië zou openen. De groote Willem Barentsz. was de patroon van deze nieuwe richting; maar ook hij deed, zooals de middeleeuwers gedaan hadden: op de nieuwe richting pastte hij het oude denkbeeld toe, en hij volgde de kustlijn [1]). Hij heeft zoodoende iets buitengewoons bereikt: op zijne beide reizen is hij hier veel verder naar het noorden doorgedrongen dan een zijner navolgers, zelfs tot onze dagen toe. Maar toch, het ijs heeft hem vastgehouden bij het land, en met zijn leven heeft hij zijne vergissing betaald.

De teleurstelling, die het volgen der kust in beide richtingen had gebaard, ontnam, naar wij weten, voor lange jaren ook aan de Hollanders den moed. Toch was dit niet noodig geweest, want nog een andere weg stond open. En die weg was hun allerminst onbekend; want het was een hunner landslieden, die hem sedert lang had aanbevolen, en een ander

1) Een zijner tochtgenooten erkende in 1609 ronduit, „que pour n'estre lors assez expérimenté en cette navigation, au lieu d'entrer avant en pleine mer, ou elle n'est jamais gelée, à cause de la profondeur et de la grande impétuosité de ses flots et vagues, il se contenta de costoyer les bords; ou, ayant trouvé la mer gelée, luy et ses compagnons furent arrestez et contrains de s'en retourner sans passer outres." (Jeannin, Négotiations. III p. 295.)

hunner landgenooten, stouter dan de meesten, had zelfs langs dien weg reeds belangrijke resultaten bereikt.

Richard Hakluyt had in 1582 in het licht gegeven een opstel, door zekeren Robert Thorne, zoon van een van Cabot's tochtgenooten, in 1527 te Sevilla opgesteld [1]). Hij had met eene stoutheid, die destijds roekeloos en fantastisch schijnen moest, betoogd, dat de beste weg naar Oost-Indië leidde recht noordelijk dwars over de pool, en van daar weder zuidelijk naar de evennachtslijn. Deze weg was — het was kwalijk te weerspreken — korter dan alle andere, en Thorne was overtuigd, dat de landen en zeeën, die men op dezen weg moest passeeren, even goed bewoonbaar en bevaarbaar zouden blijken als de landen onder de evennachtslijn, die de oudheid ook voor onbewoonbaar gehouden had. Het plan was stout en het steunde geheel niet op grondige kennis van den aanbevolen weg; niemand ter wereld heeft er dan ook in 1527 één oogenblik aan gedacht, op Thorne's denkbeeld in te gaan.

Maar in 1582 was het anders gesteld. De beroemde Gerard Mercator geloofde aan het bestaan van eene opene poolzee, en zijn leerling Petrus Plancius, even heftig in het verdedigen zijner geographische theorieën als op den kansel bij het aanprijzen der Gereformeerde rechtzinnigheid, zag, toen hij met Thorne's plan kennis maakte, aanstonds in, dat, indien Mercator's opene poolzee werkelijk bestond, de wilde droomerijen van Thorne plotseling werden overgebracht naar het gebied der praktisch uitvoerbare ontwerpen. En als het uitvoerbaar was, dan beloofde het oude plan inderdaad veel: naarmate Plancius meer nadacht over de doelmatigheid van het denkbeeld, vond hij telkens meer redenen, die het aannemelijk maakten.

Het sprak eigenlijk van zelf, dus meende hij, dat de vroegere reizigers, die de kust gevolgd hadden, niet geslaagd waren. Immers het ijs hecht zich altijd aan het land, en zoodra het losraakt en de kustzeeën onveilig maakt, storten de rivieren nog bovendien hun overvloed van ijs daarin uit. In de opene zee daarentegen, waar het diepe water steeds in beweging is, is het ontstaan eener ijsvlakte niet te vreezen; dat leerde, naar Plancius meende, reeds onze eigene dagelijksche ervaring. Als men vroeg uitzeilde, voordat het ijs van de kust losraakte, zou men dus gewis een gemakkelijken en veiligen weg vinden door eene opene zee. Daarbij kwam echter nog iets: rei-

1) Herdrukt door de Hakluyt Society: Hakluyt, Divers voyages, p. 33.

zigers in de IJszee merkten op, dat het klimaat daar volstrekt niet altijd, naarmate men noordelijker kwam, ook kouder werd; ja Barentsz. bevond zelfs bij zijn bezoek aan Spitsbergen, dat, terwijl op Nova Zembla geenerlei plantengroei was waar te nemen, zoodat slechts vleeschetende dieren het eiland bevolkten, de bodem van het zooveel noordelijker gelegen eiland Spitsbergen daarentegen bedekt was met kruiden, die aan plantenetende dieren het leven mogelijk maakten.

Zulke opmerkingen gaven aan Plancius te denken: hij giste, dat het ijs, dat zich aan de kust van Nova Zembla ophoopte, de temperatuur daar wellicht kouder maakte dan elders. Later kwam hij op een nog treffender inval. De zonnestralen hadden wel is waar in de IJszee minder kracht dan in zuidelijker streken; maar daarentegen scheen het aannemelijk, dat de lange pooldag, die aan de zon de gelegenheid bood, om onafgebroken de zee te beschijnen, het water daar op den duur toch méér zou verwarmen dan mogelijk was in streken, waar het water 's nachts geregeld weder afkoelde. Deze redeneeringen, steeds weder overwogen en zich ontwikkelend tot een systeem, groeiden allengs tot eene overtuiging. Het was gebleken, dat het onder den evenaar minder warm was dan tusschen de keerkringen; toch hadden de ouden die streken, die zelfs sterk bevolkt waren gebleken, voor onbewoonbaar verklaard: wie durfde dan voorspellen, dat ook de landen aan de pool bij onderzoek niet volkomen bewoonbaar zouden blijken?

Mettertijd groeide Plancius' systeem in vastheid en preciesheid: met stelligheid wist hij eerlang te zeggen, dat de koude op 66° NB. het grootst was en van daar noordelijk voortdurend afnam. Als men niet langs het land zeilde, maar, in Februari of Maart uitzeilend, moedig de volle zee noordwaarts instevende, dan zou men dus gemakkelijk verder komen dan zelfs aan den beroemden Willem Barentsz. was gelukt. En was men eenmaal dicht bij de pool, dan zou men met eene lichte zwenking naar het oosten, zonder bezwaar de straat van Anjan bereiken; het mythische Cathay en Oost-Indië zelf zouden dan gemakkelijk bezeild worden. Men zwetste zelfs, dat de reis heen en terug naar Oost-Indië, die destijds drie jaren duurde, aldus in één half jaar afgelegd zou kunnen worden.

Zoo waren de denkbeelden van Plancius [1]). Jaren lang heeft hij er voor

1) Zie deze denkbeelden vooral uiteengezet in de Négociations de Jeannin, III p. 294 vlg., en in de resolutiën van de Amsterdamsche admiraliteit dd. 8 Januari 1611 (hierachter). Vgl. ook: De Veer, Drie seylagien, opdracht en fol. 1, 2.

moeten strijden. Want Willem Barentsz., die met hem den weg langs Waygatsj afkeurde, handelde toch niet in zijnen geest: tot tweemalen toe volgde de beroemde zeeman hardnekkig de kustlijn van Nova Zembla, en hij verdedigde dit reisplan zelfs tegen zijn tochtgenoot Jan Cornelisz. Rijp, die Plancius' reisplan aanbeval. Deze merkwaardige man is het, die het eerst den nieuwen poolweg onversaagd heeft ingeslagen; zelfs heeft hij zijnen reisgenoot Barentsz. aanvankelijk weten over te halen, om mede te gaan direct het noorden in. De stoute tocht, die de Nederlanders veel noordelijker bracht dan nog iemand vroeger in die streken was gevorderd, heeft geleid tot de ontdekking van de onbekende (en eerlang zoo belangrijk geachte) eilanden: Beereneiland en Spitsbergen. Daar stuitte een ijsveld den moedigen zeevaarder; maar nòg wilde deze het niet opgeven. Barentsz. had toen zijn bekomst van het nieuwe avontuur; hij was niet te bewegen tot verdere pogingen in deze richting, en hij spoedde zich dus naar Nova Zembla, om er eeuwigen roem en een eenzaam graf te vinden.

Maar Rijp zette door; op nieuw stevende hij dezelfde koers op, recht naar het noorden, ditmaal ten oosten van het nieuw ontdekte Spitsbergen, waarin hij niets zag dan een hinderpaal voor zijne reis. Heen en weer zwierf hij door de nooit bevaren zeeën, en op 74° stuitte hij op eene kust, die hij Vischeiland doopte, omdat hij er veel visch vond en bovendien (nog heugelijker vondst!) eene sterke strooming uit het zuidoosten, die hem het bestaan van een open doortocht scheen te waarborgen [1]). Hij zocht dien doortocht ijverig en aanhoudend; maar overal stuitte hij op het ijs, en ten slotte kwam hij, zuidelijk Spitsbergen omzeilend [2]), terug op de plaats aan de noordwestkust van het eiland, waar hij reeds vroeger met Barentsz. geweest was en den weg gesloten had gevonden. Toen keerde hij terug naar het vaderland, ontmoedigd zonder twijfel. Maar toen hij het volgende jaar, als schipper van een handelsvaartuig, aankwam te Kola, ontmoette hij daar toevallig zijne tochtgenooten van het vorige jaar, die in twee

1) Zie hierna p. 186. Dit niet onbelangrijke bericht over Rijp's wedervaren na zijne scheiding van Barentsz. brengt eerst ons reisjournaal: zie vooral Resolutie scheepsraad 22 Juni 1611. Waarom niemand de gewaande ontdekking van het (niet bestaande) eiland op 74° NB., die toch goed bekend blijkt te zijn geweest, op eene kaart gefixeerd heeft (zoo goed als de evenmin bestaande eilanden in de buurt, Matsyn en Willoughby-eiland), blijkt niet; het kwam trouwens voor (blijkens ons journaal zelf p. 9/10) op de zoogenaamde kaart met de wassende graden (volgens Mercator's projectie), die May aan boord had.

2) In mijne Noordsche Compagnie (p. 46 noot 1) heb ik betoogd, dat Rijp Spitsbergen noordelijk moest omzeild hebben; dit komt mij echter thans minder waarschijnlijk voor, omdat geene kaart de belangrijke ontdekking, dat Spitsbergen een eiland was, heeft vastgelegd.

opene booten de gevaren van eene poolreis met succes hadden getrotseerd, en uit hun mond kon hij de treffende tijding vernemen, dat Barentsz. zelf, door den tegenspoed geleerd, stervend de juistheid had erkend van zijn inzicht, dat alleen de vaart door de opene zee kans leverde op het vinden van den doortocht.

Zoo kwamen dus Barentsz.' reisgezellen eerlang thuis, teleurgesteld natuurlijk, maar bovendien met de neerdrukkende gedachte, dat zij met beter beleid hun ongeluk wellicht hadden kunnen voorkomen. Hooren wij een hunner, die hun woordvoerder is gebleven door de eeuwen, hun wedervaren verhalen. „Wy hebben wel bevonden, dat de eenige ende meeste verhinderinge van onse reyse is geweest het groot ijs, dat wy omtrent Nova Sembla opte 73, 74, 75, 76 graden gevonden hebben, ende niet so seer op de zee tusschen beyde de landen; daerdeur blijckt, dat niet de naeheyt van de Noordpool, maer de naheyt van 't ijs, dat in ende uyt de Tartarische zee ontrent Nova Sembla comt, ons de meeste coude gegeven heeft. Nadien dan de naheyt van de Pool ons de meeste coude niet gegeven heeft, so had men misschien, s o o w y o n s b e s t e m d e c o u r s h a d d e n m o g h e n d o e n n a e 't n o o r d o o s t e n, wel eenige openingen ghevonden; welcken cours wy van Nova Sembla af niet conde(n) doen, vermits wy in 't ijs aldaer vastraeckten. Ende hoe 't ontrent Nova Sembla gestelt was, conden wy niet weten, voor wy 't besocht hadden; ende doen wy 't nu versocht hadden, conden wy onsen cours niet veranderen. Doch is 't mede onseker, hoe 't ons vergaen soude hebben, so wy onse noordt-ooster cours gehouden hadden, omdattet niet besocht en is. Dan dat is waer, dat op 't lant van de 80 graden ('t welck wy meenen Groenlandt te zijn) lover ende gras wies, daer grasetende dieren, als rheden, hinden ende andere, haer gheneerden; daertegens op Nova Sembla lover noch gras wast, daer oock niet dan vleeschetende dieren zijn, als beeren ende vossen, hoewel Nova Sembla wel 4, 5 ende 6 graden zuydelycker van de Pool leyt dan 't ander voornoemde lant. 't Is oock kennelyck, dat aen de zuydt ende noordtzyde van de linie der sonnen aen weerzyden tusschen beyde de Tropicos 23 graden en half so heet is als recht onder de linie. Wat wonder waer 't dan, dat omtrent de Noortpool mede soveel graden aen weerzyde niet meerder coude waer, als recht onder den Pool? Dit wil ick niet stellen als gewis, vermits dattet met de coude aen weersyde van de Noortpool niet besocht is, als wel met de hitte aen de zuydt- ende noordtsyde van de linie. Alleenlyck wil ick hiermede seggen, dat, v e r m i d t s w y o n s e b e s t e l d e r e c h t m e s i g e n

cours nae 't noortoosten niet gehouden hebben, dat daerom niet te oordeelen is, dat de coude ons den deurtocht aldaer soude belet hebben; want niet de zee, noch de naeheyt van de Polus, maer het ijs ontrent het lant ons belet heeft, als verhaelt is; want soo haest wy wat van 't lant in die zee quamen, al waer 't veel verder nae 't noorden, soo ghevoelden wy terstont weder wermte. Ende in dat ghevoelen is onse stuyrman Willem Barentsz. ghestorven, dewelcke, nietteghenstaende de verdrietelycke ende ondrachlycke coude, die hy gheleden hadde, evenwel de moet noch niet verloren gaf; maer wedde diverselyck teghens vele van ons, dat hy dese ghedestineerde reyse (met Godts hulpe) noch volbrenghen soude, als hy zijn cours noordt-oost van de Noordtcaep stellen soude 1)."

Zoo spreekt de eerlijke Gerrit de Veer in den aanhef van zijn reisverhaal, openhartig maar toch met de noodige omzichtigheid: de zaken zijn nog niet voldoende onderzocht, en hij durft dus niets te beloven. Maar in de opdracht van zijn boek aan de Staten van Holland spreekt hij stouter: „Ick achte", dus zegt hij daar, „dat de rechte cours noch wel getroffen soude mogen werden", en als hij dan de hierboven meegedeelde argumenten nogmaals heeft uiteengezet, besluit hij stouter: „In dese meyninge is wel geweest Willem Barentsz., de vermaerde stuerman, so mede Jacob Heemskerc, onse schipper ende commis, dat sy tselvige de cours houdende soude(n) derven bestaen; het volvoeren mocht Godt deur sijn genade gheven. Jae nietteghenstaende wy op dese laetste reyse deur diversche swaricheden gantsche afgheslooft ende dickwils in dootsperyckel sijn gheweest, so was ons ghemoet alsoo nyet ghebroocken, dat, soo ons schip noch wat tytelyck losgheraeckt hadde, of wy souden 't deur sodanighen cours noch eens bestaen hebben, tot een bewijs dat wy geloofden, dat men 't op die wyse soude mogen doen."

Dat is mannentaal: de aureool, die Barentsz.' heldenmakkers bestraalt, is welverdiend. Maar toch schijnt het mij een probleem, dat te weinig de aandacht getrokken heeft, waarom de roem dezer helden de verdiensten van hun tochtgenoot Rijp zóózeer in de schaduw heeft gelaten; en ik vraag mij af: waarom werd naast Barentsz. Jan Cornelisz. Rijp geheel vergeten, die zijn stouter optreden toch had bekroond gezien door veel schitterender succes? Ik zeide reeds, dat Rijp het volgende jaar als gewoon scheepskapitein weder is uitgezeild naar de Witte Zee, en wij weten toeval-

1) G. de Veer, Drie seylagien, fol. 1vs, 2.

lig ook, dat hij nog in 1613 rustig leefde te Delft [1]). Was hij daar dan geheel vergeten? Geenszins, want toen een samenloop van omstandigheden het door hem ontdekte Spitsbergen onverwachts als belangrijk op den voorgrond had gebracht, wist men den ontdekker onmiddellijk te vinden in zijne woonplaats. Ook bij het voorbereiden van onze reis van 1611 beriep men zich herhaaldelijk op zijne ervaringen, toonde men dus het verhaal van zijn wedervaren nog in bijzonderheden goed te kennen [2]). Maar toch werd Rijp, terwijl Plancius bij de besprekingen over deze reis steeds den toon aangaf, terwijl ook Linschoten heel uit Enkhuizen ontboden werd, geen enkele maal gehoord over de uitvoering van een plan, dat toch geheel met zijne denkbeelden overeenkwam. Wat kan de reden geweest zijn van zóó zonderlinge verwaarloozing? Is het wel zeker, dat Rijp de uitvoerder is geweest van de plannen van Plancius? Moet het niet veeleer aangenomen worden, dat de geleerde predikant, wiens meening in Nederland den toon aangaf op dit gebied, eerst door Hudson's reis tot de boven aangeduide denkbeelden is bekeerd? dat hij daarentegen in 1596 nog (met Barentsz.) stond op een ander, primitiever standpunt, en dat hij daarom Rijp's stouten tocht veroordeelde als een roekeloos en ongemotiveerd waagstuk? Zéér zeker niet! Ik kan de miskenning van Rijp's beteekenis niet verklaren; maar dat Plancius reeds in 1596 in hoofdzaak dezelfde denkbeelden koesterde als in 1609 en later, is onwederlegbaar. Want reeds in het verhaal van de Noordsche tochten, dat Linschoten (waarlijk geen voorstander van Plancius' denkbeelden!) in 1601 in het licht gaf, staat te lezen, hoe deze van meening was, „dat boven Nova-Zembla, te weten onder den Polus articus door, den rechten ende doenlycksten wegh moeste zijn; om welkes te bevestighen, hy .... ghenoegh met sekerheyt bevestighde, ... dat den wegh onder den Pole, te weten boven Nova Zembla om, seker, gantsch ghewis ende sonder twijffel goet was" [3]). En wij zagen, dat dan ook de instructie voor de noordpoolreis van 1596, waarbij Plancius de leider was, niet de door Barentsz. gevolgde richting had aanbevolen.

1) Zie zijn getuigenis, afgedrukt bij: De Jonge, Opkomst v. h. Nederl. gezag in O. I. I p. 24 noot.

2) Zie vooral de resolutie van den scheepsraad van 26 April 1611, die verklaart, „acht te nemen op de instructie van Petro Plancio uut 't ghetuygenis van Jan Cornelis Rijp, daer hy seyt een doorcompste te zijne tusschen Spitsberge ende het Vischeylandt." Blijkbaar heeft men dus Rijp's journaal bij het opmaken der instructie voor deze reis geraadpleegd.

3) Zie Linschoten's Voyasie ofte schipvaert by noorden om. (Voorreden.)

Altijd dus was Plancius bezield door hetzelfde denkbeeld: het spoorde hem aan tot herhaalde proefnemingen. In 1601 en 1602 was er opnieuw sprake van het zoeken van den doortocht [1]), misschien wel op aansporen van Plancius. Maar zeker is het, dat hij in 1606 eene nieuwe poging deed; want in 1609 beroemde hij zelf zich tegenover den Franschen gezant Jeannin op het feit, dat ook Heemskerck (Barentsz.' tochtgenoot en gezagvoerder) zijne inzichten had gedeeld. Wij weten reeds van Gerrit de Veer, dat dit geene grootspraak was. Maar eerst van Jeannin vernemen wij, dat de felle aansporingen van Plancius den ouden noordpoolreiziger ten slotte hadden doen besluiten, om nogmaals de reis te ondernemen; hij greep reeds naar de lauweren, die hij zich van het slagen beloofde, toen hij in den slag van Gibraltar (1607) het leven verloor [2]). Altijd leefde Plancius met en voor zijn plan; men kan zich dus denken, wat de enthousiast moet gevoeld hebben, toen hij vernam, dat juist in 1607 een nog onbekend zeeman, Henry Hudson, op eene nieuwe Noordpoolreis dezelfde koers had gevolgd als vroeger Rijp, en dat ook hij toen was aangekomen bij het eenzame Spitsbergen, het hoogst bereikte punt in het noorden [3]). Het bericht zal den ouden man hebben doen opspringen, ... als het hem onverwachts heeft bereikt. Maar is dit waarschijnlijk? verdient niet integendeel een bericht van Adriaen van der Donck meer aandacht dan het tot nog toe gevonden heeft? Volgens dezen berichtgever (die eene halve eeuw na Hudson's reizen schreef) zou deze, voordat hij op zijne eerste reis Rijp's geheel vergeten koers insloeg, eenigen tijd in Nederland hebben vertoefd: welnu, in Nederland (en dáár alleen) was die koers nog bekend en leefde zij voort in en met Plancius [4]).

Hoe dit zij, toen de beroemd geworden Engelsche stuurman, die op zijne tweede reis de IJszee — nu in het spoor van Barentsz. — opnieuw had bezeild, op het laatst van 1608, door de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie ontboden, te Amsterdam aankwam, heeft zich tusschen hem en zijn geestverwant Plancius aanstonds een druk en levendig verkeer ont-

---

1) Zie: Muller, Noordsche compagnie, p. 48.

2) Jeannin, Négociations, III p. 298.

3) Zie over Hudson's plan bij zijne eerste reis: Asher, Hudson the navigator, p. CXCIII.

4) Asher (Hudson the navigator, p. XXXVII) beschouwt het verhaal van dit verblijf als een tendentieus verzinsel van Van der Donck. Ik erken, dat voor deze beschouwing reden bestaat; maar ik merk toch op, dat Van der Donck bezwaarlijk meer zal geweten hebben van het merkwaardige samentreffen, waarop ik in den tekst doel en dat aan zijne mededeeling eenige waarschijnlijkheid leent.

wikkeld. Hudson wist te verhalen van wat hij, intelligenter opmerker dan Jan Cornelisz. Rijp, op zijne reis naar Spitsbergen had geleerd, en al zijne opmerkingen waren koren op den molen van Plancius, die daardoor zijne theorieën bevestigd en aangevuld zag. Het plan van Hudson's derde reis van 1609 werd dan ook geheel volgens Plancius' denkbeelden ontworpen: Van Dam, die Hudson's instructie schijnt gekend te hebben, verhaalt, dat hem werd opgedragen, om alleen en uitsluitend langs den weg door het noorden en het noordoosten, boven Nova Zembla om, naar de straat van Anian te zoeken [1]). Deze omschrijving nu past geheel op Plancius' reisplan: recht noordelijk, en dan noordoostelijk naar de straat van Anian. Opnieuw was dus Plancius' aandacht ten volle gespannen; maar nogmaals werd hij teleurgesteld: wij weten, dat reeds voordat Nova Zembla bereikt was, Hudson's scheepsvolk oproerig werd en hem dwong, de onherbergzame IJszee te verlaten. Hij zocht toen, naar het schijnt, een doortocht door het vasteland van Noord-Amerika, en hij onderzocht daarbij voor het eerst nauwkeurig de naar hem genoemde rivier. Het feit trok de aandacht: voor den handel toch bleek het onderzochte land bijzonder geschikt. Maar Plancius zelf kan de beroemde tocht slechts matig hebben voldaan: de doortocht was ook in het westen niet gevonden, en zijn reisplan bleef nog altijd onuitgevoerd. Eene nieuwe, beslissende poging moest dus daartoe nog gewaagd worden: dat stond bij hem stellig vast.

Zoo stonden de zaken, toen bij de bekende firma J. F. de Bry te Frankfort verscheen een klein boekje met den omslachtigen titel: „Mitternächtige Schiffarth, von den Herrn Staden inn Niderlanden vor XV Jaren vergebenlich fürgenommen, wie dieselbige anzustellen, dasz man daselbst herumb in Orient und Chinam kommen möge, zu sonderem der Christenheit, sonderlich Teutschlands Nutzen vnd Wolfart. Ein künstlicher philosophischer Tractat, von vielen wunderlichen die Geheimnüsz der Natur betreffenden Sachen, von den mitternächtigen Landen vnter dem Polo, wie sie der Kälte halben beschaffen, vom irrdischen Paradeisz der gantzen Welt, von dem Magnetstein vnd dessen Bewegungen, ein gründliche Physica. Von den newen Stern, zu vnsern

1) Murphy, Henry Hudson in Holland, p. 39.

Zeiten erschienen, was sie bedeuten, vff Johann Kepleri, Keys. Maj. Mathematici, hievon auszgangen Schreiben ein mehrer Bedencken [1])."

De schrijver Dr. Helisaeus Röslin, een reeds bedaagd geleerde [2]), lijfmedicus van graaf Johann Reinhard van Hanau-Lichtenberg, is thans volkomen vergeten; maar bij zijn leven schijnt hij eene zekere vermaardheid te hebben genoten. Althans Kepler vond het de moeite waard tegen hem te schrijven; hij is geprezen door niemand minder dan Tycho Brahé, en hij zelf heeft zich op zijne beurt veroorloofd, om een boek aan te bevelen van Galilei. Geneesheer van beroep, was hij toch in zijn hart een physicus; dat was in het begin der 17e eeuw nog niet onmogelijk, en wij willen het dus gaarne gelooven. Maar wat ons ongeloofelijker schijnt is het feit, dat deze geachte geleerde zijn hart had verpand aan de astrologie, en wij behooren ons het feit te herinneren, dat ook zijn tijdgenoot, onze beroemde prins Maurits, een ijverig beoefenaar is geweest van deze veroordeelde kunst, om het bericht te vernemen zonder ontsteltenis.

Onze schrijver had reeds verschillende (meestal physische) boeken in het licht gegeven, o. a. ook een Discurs von jetziger Zeit Beschaffenheit, Stand und Wesen in der Christenheit, dat te Straatsburg in 1608 was uitgekomen, naar aanleiding van de verschijning van verschillende nieuwe sterren en kometen. Kort na de uitgaaf van dit boekje, waarop onze auteur niet weinig trotsch was, geviel het, dat hij in een reiswagen een verren tocht moest doen met een bloedverwant van zijn patroon, Philips Lodewijk graaf von Hanau-Münzenberg, die gehuwd was met prins Maurits' halve zuster Catharina Belgica van Nassau, terwijl ook Dr. Pieter Brederode, de agent der Staten Generaal bij de Evangelische rijksvorsten, tot zijne reisgenooten behoorde. De reis over den mullen zandweg begon het gezelschap op den duur wat lang te vallen, en zoo kwam men op den inval, Dr. Röslin te verzoeken, om tot tijdkorting zijn pas verschenen Discurs aan zijne reisgezellen voor te lezen. Het schijnt twijfelachtig, of deze lektuur volkomen aan haar doel zal hebben beantwoord; maar één punt trok toch de bijzondere aandacht der heeren: de vermelding van de drie Nederlandsche noordpoolreizen van 1594 vlg., die door het ijs gestuit waren, terwijl toch Dr. Röslin ter loops pertinent verzekerde,

---

1) Een exemplaar van het merkwaardige boekje berust in de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage.

2) Röslin zelf verhaalt in zijn boekje (p. 2), dat hij in 1545 geboren is.

dat de doortocht met goed beleid inderdaad wel gevonden had kunnen worden. De stellige verzekering piqueerde de heeren: zij waren het eens, dat de schrijver zijne belangrijke stelling behoorde uit te werken en toe te lichten, om ze aan de Staten-Generaal toe te zenden. Dr. Röslin voelde zich gevleid, en toen hij kort daarna toevallig in gezelschap was van graaf Philips Ernst van Hohenlohe, heer van Liesvelt (den neef van den onlangs overleden, bekenden veldoverste der Staten Generaal, zwager van prins Maurits), bracht hij het onderwerp op nieuw ter sprake. Met minder succes echter ditmaal: toen Dr. Röslin den graaf de mogelijkheid betoogde van het vinden van den noordoostelijken doortocht naar Indië, sprak deze hem pertinent tegen en beriep zich daarbij op het getuigenis van personen, die de reizen hadden medegemaakt en die hij zelf gesproken had. Dat griefde onzen geleerde, die zich niet licht uit het veld liet slaan, zelfs niet door het gezag van een zoo hooggeplaatsten persoon; hij wenschte te toonen, dat zijne meening aandacht verdiende, en gaarne greep hij dus eene gelegenheid aan, om zijn grief te luchten. Toen in den zomer van 1610 zijn patroon, de graaf van Hanau-Lichtenberg, hem opdroeg, om als dokter zijne gemalin te vergezellen bij hare badkuur te Langen-Schwalbach, achtte hij de gelegenheid schoon: den vrijen tijd, die hij in het badplaatsje hebben zou, zou hij aldus nuttig kunnen gebruiken. Eerst rekende hij in een Prodromus dissertationum chronologicarum af met Kepler, die het gewaagd had, chronologische bedenkingen te opperen tegen zijn Discurs, en nadat hij toen alles, wat vóór zijn plan scheen te pleiten, nog eens goed bestudeerd had, heeft hij in Augustus 1610 te Schwalbach zijn vertoog ten papiere gebracht.

Het tractaat, dat aldus ter wereld kwam, bestaat uit negen hoofdstukken. Het eerste handelt over eene nieuwe ster, die in 1572 verschenen was en die Röslin nog altijd beschouwde als de aankondigster van gewichtige gebeurtenissen, hoewel Kepler (niet ten onrechte!) opgemerkt had, dat het thans, in 1610, eindelijk wel tijd werd, dat deze profetieën vervuld werden. Toen onze dokter aldus in het eerste hoofdstuk zijn hart had ontlast van zijn toorn over de geopperde bezwaren tegen de beteekenis zijner ster, die hij bleef beschouwen als het uitgangspunt van zijn geheele vertoog, besprak hij in de drie volgende hoofdstukken uitvoerig de drie Nederlandsche Noordpoolreizen van 1594, 1595 en 1596, naar aanleiding van de hem bekende journalen van Gerrit de Veer, toegelicht door kaarten van Ortelius en Blaeu. Hij vestigde weder de aandacht op het reeds bekende feit, dat op

Spitsbergen een veel ontwikkelder plantengroei was gevonden dan op het veel zuidelijker gelegen Nova Zembla. En hij deed opmerken, dat, terwijl na de overwintering op Nova Zembla de Karazee vol ijs was bevonden, de ruime zee ten noorden toen daarentegen geheel ijsvrij was geweest; terwijl het bovendien gebleken was, dat bij oostenwind het ijs van Nova Zembla wegdreef, hetgeen pleitte voor het bestaan van open water ten westen van het eiland. Met nadruk stelde Röslin voorts in het licht, dat de toestanden in de IJszee, zooals men die op deze reizen gevonden had, op tal van punten in strijd waren gebleken met de bekende oude kaarten.

Op deze gegevens bouwde Röslin nu in zijn vijfde hoofdstuk zijne conclusie, dat men eerst zéér noordelijk, boven Nova Zembla om, door de opene zee oostelijk behoorde te zeilen. Volgens het getuigenis van ervaren Russen moest een schip in de IJszee altijd verre van het land blijven, terwijl de tocht door de straat van Nassau integendeel in eene enge zee voerde, waar het ijs zich steeds ophoopte. Röslin wijst daarbij op de voorrede van Gerrit de Veer's verhaal en beroept zich ook op het succes van Rijp: Barentsz. was volgens hem tegen zijn wil naar Nova Zembla gedreven. Op het bij Röslin's boekje gevoegde kaartje [1]) staat de door hem gewenschte route aangeteekend: niet recht over de pool (waar hij meende dat land lag), maar midden tusschen Spitsbergen en Nova Zembla door, moest blijkens de kaart de reis zich, zuidelijk van het poolland, oostwaarts richten, om ten slotte, de hoog naar het noorden uitstekende kapen omzeilend, zuidwaarts te zeilen door de straat van Anjan, die den gezochten toegang naar Cathay en China zou openen.

In de vier volgende hoofdstukken bespreekt Röslin daarop drie bezwaren, die tegen de uitvoerbaarheid van zijn plan konden worden aangevoerd. Het eerste bezwaar betrof de felle koude, die tusschen 80 à 90 graden zou heerschen en die voor levende wezens ondragelijk zou zijn. Röslin gelooft niet aan dit bezwaar: eerst de ervaring zou daaromtrent uitspraak kunnen doen. Want hoe noordelijk men ook gekomen was, overal had men dieren gevonden, die zonder bezwaar in het leven bleven. Evenals de verhalen der oude schrijvers over de onbewoonbaarheid der tropische gewesten onjuist gebleken waren, zoo zou het ook allicht gaan met de denkbeelden over de toestanden aan den noordpool: reeds nu was het gebleken, dat volstrekt niet altijd de koude toenam, naarmate men noor-

1) Zie dit kaartje (wat verkleind) tegenover den titel dezer uitgave.

delijker kwam: integendeel, de noordelijkst bekende zeeën en landen waren gebleken ijsvrij en met gras bedekt te zijn.

Het tweede aangevoerde bezwaar scheen Dr. Röslin aanvankelijk ernstiger. Een Franschman, Guillaume Postel, die een bijzonder gezag scheen te ontleenen aan het feit, dat hij den leeftijd van 130 jaar had kunnen bereiken, had op zijne kaart (door den beroemden Ortelius nagevolgd) het Paradijs aan den Noordpool geplaatst. Daaruit viel dan af te leiden, dat roekelooze reizigers naar den pool zouden stuiten op den engel met het vlammende zwaard, die daar nog altijd de wacht moest houden bij den ingang van het Paradijs. Maar zelfs al gelukte het, dezen wachter te bezweren, dan dreigde de schepelingen nog een ander wis verderf: de vier stroomen van het Paradijs waren onbevaarbaar. Immers de Europeesche rivieren, zich uitstortend in den oceaan, zouden het peil van deze watermassa steeds doen stijgen, indien niet het overtollige water door de vier genoemde rivieren met duizelingwekkende vaart werd uitgestort in een afgrond, die alle schepen onfeilbaar zou verzwelgen. Dit vooruitzicht scheen aan Dr. Röslin aanvankelijk inderdaad bijzonder onaangenaam, en ten jare 1581 had hij dan ook expresselijk een reis naar Parijs ondernomen, om Guillaume Postel daarover te onderhouden, — te vergeefs echter, want toen hij aankwam, had hij vernomen, dat de grijsaard juist voor drie dagen begraven was. Door gestadig nadenken was Röslin toen het bezwaar ten slotte toch te boven gekomen. Ten eerste had hij (zeer verstandig!) overwogen, dat door de verdamping van het water het peil van den oceaan voortdurend weder moest dalen; en ten tweede verklaarde hij (niet zoo overtuigend!), dat men het Paradijs met zijne vier rivieren, even goed als aan den pool, kon plaatsen in Duitschland, waar toch ook de Donau, de Rijn, de Rhone en de Po ontsprongen!

Het laatst aangevoerde bezwaar tegen Röslin's plannen was gegrond op de redeneering, dat, aangezien de magneetnaald altijd naar het noorden wijst, zich aan de pool blijkbaar een kolossale magneetberg moest bevinden, die natuurlijk alle schepen (waaraan zich toch altijd vrij wat ijzer bevond) zou aantrekken en vasthouden. Ter wederlegging van dit bezwaar treedt Röslin in beschouwingen over den magneetsteen en de miswijzing van de magneetnaald; eene gave Gods noemt hij de ontdekking, dat die miswijzing op aarde regelmatig verandert en niet onregelmatig, zooals vroeger aangenomen werd. Door bij oostelijke of westelijke koersen de magneetnaald gade te slaan, kon men thans aan boord eenigszins de lengte

bepalen, in verband met de door vroegere zeevaarders op hunne reizen waargenomen miswijzingen. Voor de opheffing van enkele bezwaren doet Röslin ten slotte een beroep op de geleerdheid van zijn antagonist Kepler.

Zoo was Röslin's tractaat voltooid, toen ook de badkuur der gravin van Hanau in Augustus 1610 was afgeloopen. Maar toen het gezelschap op de terugreis nog een uitstapje deed en zoodoende op het kasteel Eysenberg in Waldeck was aangekomen, waar men eenigen tijd vertoefde, voegde de schrijflustige geleerde, altijd peinzend over zijn plan, aan zijn werk nog drie nieuwe hoofdstukken toe. Het eerste is van belang: Röslin handelt daarin over het bekende verschijnsel, dat bij de overwintering op Nova-Zembla de zon vroeger was teruggekomen dan men had verwacht, — een verschijnsel, welks verklaring hij vroeger gehoopt had van Kepler's geleerdheid [1]). En ten slotte neemt de schrijver de gelegenheid waar, om nog eens te protesteeren tegen het bericht, dat hij van een voornaam heer (natuurlijk bedoelt hij den graaf van Hohenlohe) vernomen had, dat Linschoten zelf nogmaals den weg door de straat van Nassau wilde beproeven, maar vroeger in het jaar, voordat het ijs was losgeraakt [2]). Linschoten, die Indië langs de Kaap de Goede Hoop bereikt had, behoorde zijn tijd beter te besteden, door aan de Staten de bezwaren van de lange en ongezonde reis om de Kaap uiteen te zetten! Die bezwaren bestonden inderdaad, ja zij schenen aanvankelijk zelfs ondragelijk. Nu is men er echter allengs aan gewend: zoo zou het ook gaan met de bezwaren der noordpoolreis, als men maar moedig doorzette.

Zoover is het betoog van den doctor leesbaar en goed te volgen. Maar de rest van zijn opstel verliest zich op zonderlinge afwegen. Het tweede (elfde) hoofdstuk handelt geheel over de nieuwe sterren van 1572 en 1604, — over eene ster, in 1600 verschenen in het sterrenbeeld de Zwaan, — en verder over de beteekenis van deze verschijnselen voor de wereldgeschiedenis. Het derde (laatste) hoofdstuk eindelijk is op nieuw gericht tegen Kepler's aanvallen op Röslin's Discursus: de schrijver kan en wil niet toegeven, dat zijne meening, dat de aarde stilstaat en het centrum der we-

1) Blijkens Jöcher's Gelehrten-Lexicon (III p. 2175) bleef dit probleem Röslin bezighouden en schreef hij later nog een afzonderlijk werkje De praematura solis apparitione in Nova Zembla.

2) Linschoten overleed reeds in 1611; maar het is mogelijk, dat hij inderdaad dergelijke plannen gekoesterd heeft. Immers zijn medestander Massa beval nog in 1612 in zijne Beschryvinge van Siberia, Samoieda enz. (in H. Gerritsz.' Beschr. v. d. Samoyeden landt. D. 3) het plan aan van eene overwintering op het land bij Waygatsj, ter voorbereiding van eene nieuwe noordpoolreis.

reld is, onjuist zou zijn, — en hij vindt zelfs het middel, om zich daarbij te beroepen op Brahé en op Galilei, wiens Nuntius sidereus hem juist van pas van de Frankforter mis van 1610 was toegezonden. — In een Appendix, dat een paar maanden jonger en uit 's mans woonplaats Buchsweiler in den Neder-Elzas gedateerd is, komt onze wijdloopige geleerde, niet spoedig uitgepraat, nog eens op Galilei terug, naar aanleiding van eene brochure tegen den Nuntius sidereus, die opgedragen is aan de professoren van Bologna. Hij besluit zijn werk zeer onverwachts met een protest tegen de in den laatsten tijd voorgekomen ophitsingen van de fanatieke katholieken.

Het tractaatje van den Hanauschen hofmedicus maakt op ons aanvankelijk een zonderlingen indruk. Stellig had de schrijver wijzer gedaan door zijne laatste hoofdstukken weg te laten: had reeds het motief, dat het boek deed ontstaan — de overweging, dat de nieuwe ster van 1572 profetisch wees naar de tweede nieuwe ster van 1604, die op hare beurt de Trèves van 1609 voorspelde — ons verbaasd, wij weten niet, in welke wereld wij ons bevinden bij het lezen van zijn epiloog. De bevaring der Poolzee zou volgens Gods wil noodig zijn, om juist nu de geheele aarde bekend te maken; daarna zouden de booze plannen van den paus en den koning van Polen nog verijdeld moeten worden; en dan, als alle dingen vervuld waren, zou het einde der wereld naderen: God zou dus ontwijfelbaar zijn zegen geven aan allen, die medewerkten aan de uitvoering van dit plan der wereldgeschiedenis. Zeker, dit alles klinkt wondervreemd. Maar wij behooren bij de lezing te bedenken, dat wetenschappelijke vertoogen van het begin der 17e eeuw ons telkens verrassen door zonderlinge beweringen, te dikwijls ook door fantastische zijsprongen. En het plan zelf, dat Röslin ontwikkelde, was geenszins zoo dwaas als het bijwerk, waarmede hij goedgevonden had het te versieren. Stellig verdient het opmerking, dat een grijsaard midden in Duitschland, die blijkbaar nooit van Ds. Petrus Plancius had gehoord, ten jare 1610 denkbeelden heeft ontwikkeld en gepubliceerd, die geheel overeenkwamen met die van onzen beroemden geograaf, en dat hij tot die denkbeelden was gekomen langs den volkomen logischen en praktischen weg van het bestudeeren der oude kaarten en der nieuwste reisverhalen. Opmerking verdient dit, zelfs waardeering, en wij willen hem daarom zijne bijgeloovigheden gaarne vergeven.

Röslin's boekje, plechtig opgedragen aan de Staten-Generaal, heeft vrij wat geruchts gemaakt; het thans vergeten en zelfs bijna verdwenen geschrift heeft bij zijne verschijning aanleiding gegeven tot een vrij levendigen pen-

nestrijd. De eerste, die het besprak, was de bekende cartograaph Hessel Gerritsz., die in zijne Beschryvinghe van der Samoyeden landt in Tartarien (1612) verklaarde, dat Dr. Röslin in zijn, nog wel met eene officieele opdracht versierd, vertoog „veel sotternien" debiteerde, onder beroep op kaarten van Tartarije, die gemaakt waren in tijden, toen de Russen zelven het land nog niet kenden. Gerritsz. spot met Röslin's bewering, dat de schepen geen last zouden hebben van koude of ijs, omdat het des zomers, hoe dichter bij de pool altijd warmer zou worden. En al oordeelde de schrijver later gunstiger over het aanbevolen reisplan, waarover hij een jaar later in zijne Descriptio detectionis freti Hudsoni met meer waardeering sprak, zijne ongunstige meening over Röslin's geschrijf heeft hij nooit teruggenomen.

In hetzelfde jaar als de tweede uitgaaf van Gerritsz.'s Detectio freti Hudsoni (1613) verscheen te Leipzig een boek met den zonderlingen titel Septentrio novantiquus oder die newe Nortwelt [1]). De schrijver, zekere Hieronymus Megiser, refereert zich over de mogelijkheid van het vinden van den noordelijken doortocht aan Gerrit de Veer, wiens beweringen hij breedvoerig bespreekt. Dan levert hij eene vertaling van de twee tractaatjes van Isaac Massa over de door de Russen gebruikte wegen naar Siberië, die reeds Gerritsz. had doen drukken, en hij handelt ten slotte over den noordwestelijken doortocht, die volgens een bericht uit Lissabon van Februari 1612 inderdaad door Hudson op zijne vierde reis zou zijn gevonden. Röslin's plan vermeldt hij niet; maar hij valt hem toch in zooverre bij, dat hij de verhalen over den magneetberg en over de snelstroomende rivieren, die zich aan den pool zouden ledigen in een afgrond, met Röslin brandmerkt als „lauter Fantaseyen" [2]).

Daarentegen oppert de volgende auteur, de bekende Johannes Isacus Pontanus, die een jaar later (1614) schreef, in zijne Historische beschryvinghe der seer wijt beroemde coopstadt Amsterdam we-

---

1) Een exemplaar berust in de Leidsche universiteits-bibliotheek.

2) „Es seynd lauter Fantaseyen, Fabeln und Gedichte, was etliche biszhero fürgegeben, und den Nort Polum also gemalet haben, dasz nemlich gestracks under dem Polo ein hoher schwartzlechtiger Steinfels von lauter Magnet seye, der begreiff in seinem Umbkreisz 33 Frantzösische Meilen. Es sollen auch umb denselben herumb vier Insuln ligen, zwischen denen der Oceanus durch 19 Ostia oder Eingäng einbreche, und vier Euripos oder Arm und Strom mache, welche vom 78 Gradu an mit solcher Gewalt und Ungestümmigkeit nach dem Polo zu gezogen und getrieben und allda in mechtig grosse Abgrund verschlucket werden, also dasz kein Schiff, so einmahl darein komme, auch durch den stärcksten Wind mög zurückgebracht werden." (p. 368/69.)

der bezwaren. Hij erkent, zonder Röslin te noemen, dat deze tot zekere hoogte gelijk heeft. „Want dat anderen," zegt hij, „sekerder heeft ghedocht in de volle ende diepe zee te vaeren, ende de noordercusten van Nova Zembla omme te seylen tot de hoogde van 82 graden oft daerontrent, omdat aldaer namelick de daghen ende somers langher zijn, (om)dat het ijs raerder ende niet van de naeste custen aendryvende, ende ten lesten omdat de coude saechter als ontrent de 76 graden ende daeronder is, ick sal wel bekennen, dat dese dinghen alle alsoo zijn, om de sphere, dewelcke in soodanige hoogde aldercromst is ende byna ses maenden de sonne boven den horisont verheft." Maar Pontanus verklaart zich toch niet overtuigd: „Nochtans," dus gaat hij voort, „dat dese opinie niet t'eenemael aen te nemen en is, beletten dese twee dingen: ten eersten, omdat ons gansch onbekent is, hoedanich die streke zy, oft se geheel van de zee ommeringht is oft met landen ende eylanden onderscheyden; ten anderen, oft wy schoon toelaten dat men daerdoor varen can, soo sal nochtans dese swaricheydt blyven, dat men naemelick wederom van 82 graden tot 70 ende daeronder sal moeten afcomen, ende aldaer teghen de ijsbergen ende seer groote coude, in onbekende plaetsen ende buyten den wech des hemels ende der sonne, van alle ghemeynschap der menschen afghescheyden, ende ten lesten teghen de wreede beesten ende honger stryden moeten ende jammerlick eyndelinghe omcomen" [1]).

Vooral niet welwillender dan Pontanus was zekere Nicolai gestemd, die in zijne R e l a t i o n oordeelde, dat Dr. Röslin „allein etliche seine Träum und Mücken erzehlt, die er ihm hinder den Ofen in Sawrbrunnen zu Schwalbach (hat) traumen lassen".

Nog een tiental jaren later (1624) hooren wij den nagalm van deze debatten: in zijn H i s t o r i s c h v e r h a e l a l l e r g e d e n c w a e r d i g e r g e s c h i e d e n i s s e n boekte de voortreffelijke doctor Nicolaes van Wassenaer op het jaar 1624 het volgende: „Het ghevoelen is, dat het onder de pool soo kout niet en is, als wel op de graden, daer sy stedich, en bysonder op de custen van Groenlant, veel ijs vinden en felle coude. Dit allegeren sy, alsoo de sonne in 't midden van de somer stedich ses weecken lanck boven den horisont blijft, dat hy onder de pool door de continueelheyt meer warmte gheeft dan onder de graden, die de sonne niet altoos op die tijdt hebben, maer van die berooft werden, en oock coude nachten, al is 't dat

1) Onveranderd herdrukt in de verzameling Oost-Indische voyagien, uitgegeven bij Hartgers in 1648 (p. 56/57).

sy cort zijn. Dit heeft wat schijns, door d'ondervindinghe alsoo bewesen. Maer de tijdt sal alles ontdecken" [1]).

Zelfs nog in 1648, achter de nieuwe uitgaaf van het verhaal der Nederlandsche noordpoolreizen, vindt men een vertoog, getiteld: Diversche discourssen de Oost-Indische vaert betreffende, waarin de door Röslin mede aangeprezen route wordt aangeduid als „de vijfde weg" naar Oost Indië. De geestdrift voor het plan is dan blijkbaar bekoeld: „Ten aensien van den vijfden wegh, cours ende middel om daer te komen", zegt de auteur, „sal moghelyck wesen, dat mijn advys daerover gherekent sal worden voor een onnut ende dwaes verhael, als wesende een saecke onmoghelyck om uyt te voeren." Maar hij zelf oordeelt het plan toch nog geheel niet dwaas: „nochtans", dus gaat hij voort, „niemandt kan het weten, totdat het ondersocht ende beproeft zy; doch soo het mogelyck is, alsdan is de wegh ende middel van alle de bequaemste, ende na mijn oordeel is se soodanigh, namelyck dat men neme de rechte linie na den pool, indien geen landt de cours belette". Dan zet hij het plan uiteen; het is inderdaad nog het oude denkbeeld van Röslin: „om de passagie van Cathay verder te beseylen ende recht na het noorden te trecken, solangh totdat men perpendiculariter onder den pool zy, om alsdan te seylen na het zuyden, na het teghenghelegen deel van de andere zyde van den pool, 't welcke wel doenlyck is, indien geen lant sulcks verhinderde; alsdan sal de gantsche distantie wesen in dusdanigen cours, van de riviere Londen tot de baye van Luynzay, niet meer dan 1660 mylen, 't welcke een kleyne wegh is ten aensien van de anderen, die gebruyckt ende bekent zijn." Er zijn natuurlijk bezwaren tegen de uitvoering; onze auteur noemt ze, en hij weerlegt ze nog met geheel dezelfde argumenten, die wij kennen en die in 1610 de pennen los en de hoofden warm maakten. „Nochtans mochte yemandt segghen", dus luidt het, „dat het is aen de zona, die ijsachtigh is; diesnietteghenstaende soo in die enghte ofte quartier gheen landt ghevonden wordt, soo sal daer oock gheen ijs zijn; want de groote soute zee bevriest nimmermeer, ende alhoewel men een groote menighte van ijs daer siet aen de zyde van Labrador ende Baccalayes, soo is 't een teecken, dat in dat quartier nae den pool veel landts is, daer het ijs hem laet vinden in de rivieren ende vloeden binnen het landt, welcke teghen den zomer in de zee loopt; want het is kennelyck, tot waerschynelyckheydt van hetghene gheseydt is,

1) Wassenaer, Historisch verhael, VII fol. 95 vs.

dat men selden vindt eenigh ijs by den pool antarcticus. Des aleer men het niet onderstaen heeft, kan men 't niet weten; maer al de twijffelinghen van recht nae den pool te trecken, bestaet voornamentlyck, dat men sich laet voorstaen de overgroote koude; nochtans kan het wesen, dat het daer natuerlyck warm zy, ten aensien van het teghendeel, dat bekent is, uyt oorsake dat in den tijdt van negen weken, in welcke de son noyt minder is dan 20 graden boven den horizon, dien omloopende, te gissen staet, dat de son de noordelycker lucht in die quartieren verwarmt, ende dat insonderheyt indien in de zee geen ijs en drijft. Want tot meta incognita is 't niet seer koudt, omdat men 't onder het ijs niet en vint; want als men daer in de zee is ende niet ontrent het ijs, soo is 't daer seer warm; van gelycken indien men in het lant is, so is het daer oock warm; sodat de groote koude nergens uyt ontstaet dan door de lucht, die door de lucht van het ijs kout gemaeckt is" [1]).

Eéne stem, machtiger dan die allen, mengde zich niet in het misbaar, dat over Röslin's geschrijf gemaakt werd: het was die van Plancius. Toch, dat deze het geschriftje, dat geheel zijne denkbeelden verkondigde, moet verslonden hebben, zoodra hij er van hoorde, kan geen oogenblik betwijfeld worden. En ook het debat, dat zich over het boekje opende, moet hem welkom zijn geweest: hier was eindelijk de gelegenheid, die hij zoolang had gezocht; thans zouden hem de middelen geschonken worden, om op nieuw de proef te wagen, die Hudson, door hem aangevuurd, het vorige jaar had bestaan, maar, door zijn volk gedwongen, spoedig had opgegeven!

Niet lang behoefde Plancius te wachten. Want op denzelfden 22en September 1610, toen de doctor in den Beneden-Elzas door de onderteekening zijner voorrede de laatste hand legde aan zijn werk, ontving de Amsterdamsche admiraliteit in hare vergadering twee mannen, die aanboden zijn plan uit te voeren, als men hen steunen wilde met wat geld. Indien wij overwegen, dat Dr. Röslin vast overtuigd was van de beteekenis van voorteekenen, dan zal men het er voor willen houden, dat dit samentreffen, terwijl Röslin's boekje in Nederland nog onmogelijk algemeen bekend kon zijn, beslist wijst op samenhang tusschen den ontwerper en de uitvoerders, al weten wij niet, dat dezen Röslin ooit genoemd hebben. Zoo beschouwde het trouwens ook de over zulke zaken bijzonder goed ingelichte cartograaph Hessel Gerritsz., die in zijne Beschry-

1) Eerste schipvaert der Hollanderen nae de Oost-Indiën door de Waygats. Amsterdam, Jan Jansz. 1648.

vinghe van der Samoyeden landt (1612) deze personen zonder aarzelen vermeldt in onderling verband [1]).

De stoutmoedige ondernemers waren twee tot nog toe onbekende mannen: Ernest van de Wal en Pieter Aertsz. de Jonge. Wie zij waren, valt niet met eenige zekerheid te zeggen. Ernest van de Wal schijnt, blijkens de spelling van zijn naam (bij de onderteekening der resolutiën van den scheepsraad) een Zuid-Nederlander te zijn: zijn Fransch klinkende (en door de Hollandsche bronnen op allerlei wijzen geradbraakte) voornaam en zijn Nederlandsche familienaam getuigen dit. Naar het schijnt, was hij van beroep heelmeester: het resolutieboek der Admiraliteit betitelt hem nu en dan als Meester [2]). Terecht zeker, want toen den 15en Juni 1611 een van de bemanning van het schip de Craen zijn duim bij ongeluk verpletterde, werd Van de Wal naar dit schip overgeplaatst om hem te helpen, hetgeen te merkwaardiger is, omdat de expeditie een chirurgijn aan boord had. Ook voerde hij op reis mede eene groote hoeveelheid medicijnen (uit zorg voor zijne eigene gezondheid, naar hij zeide) die later bij besluit van den scheepsraad genaast werden ten behoeve van het scheepsvolk.

Zijn medgezel Pieter Aertsz. de Jonge was volgens Hessel Gerritsz. de eigenlijke aanlegger van het plan [3]), hoewel Van de Wal, blijkbaar voornamer, altijd het eerst wordt genoemd en ook commies werd op het grootste schip. De Jonge woonde te Amersfoort, waar hij gehuwd was met Deliana van Schadyck, zonder twijfel een lid der Utrechtsche familie van dien naam (Van Schayck). Maar wanneer wij overwegen, dat op zijne nalatenschap aanspraken werden gemaakt door een inwoner van St. Truyen (St. Trond) [4]), dan wordt het niet onwaarschijnlijk, dat ook hij een geëmigreerde Zuid-Nederlander was. Dat beide aanleggers denkelijk Zuid-Nederlanders waren, beiden arm [5]), is trouwens allerminst vreemd: het land krioelde destijds van Zuid-Nederlandsche vluchtelingen, veelal geruïneerd door de tijdsomstandigheden. Zij stonden bekend als plannenmakers, en het lag dus voor de hand, dat zij veel gevoelden voor het stoute

---

1) Zie hierna p. 195.

2) Resol. Admiral. 2 Febr. 1611, 15 Aug. 1612.

3) Zoo verzekert Gerritsz. zoowel in de Hollandsche als in de Latijnsche editie van zijn boekje, naar aanleiding van 's mans vermoording: „Auteur", „Autor", noemt hij hem.

4) Resol. Admiral. 11 Sept. 1612 (hierna).

5) Dit blijkt uit den aandrang, waarmede hunne vrouwen, terwijl zij op reis waren, aandrongen op geldelijke hulp.

reisplan, dat reeds van ouds de Zuid-Nederlanders hadden geprotegeerd tegenover hunne voorzichtiger broeders uit het noorden [1]).

Het optreden der ontwerpers was, naar het schijnt, tamelijk aanmatigend,— alweder niet vreemd voor verwanten van den Spaanschen Brabander! Zij hadden „langen tijt gepractiseert op eenige bequaeme middelen, hoe men best den wech by noorden om soude moegen vinden", en zij hadden nu „goeden moet" en „vaste hoope dat men 't zelve soude connen effectueren" [2]). Stoutweg beweerden zij, dat zoowel Linschoten als Barentsz. niet genoeg moed hadden bezeten en ook niet voldoende op de hoogte waren geweest. Als zij maar wat vroeger in het jaar waren vertrokken, voordat het drijfijs los kwam, dan zouden zij stellig geslaagd zijn: immers, zoo pochten zij met eene lachwekkende overdrijving van Röslin's bewering, de middernachtszon had in de IJszee zóóveel kracht, dat zij het zeewater eerder in zout zou doen veranderen dan in ijs!

Zulke beweringen lezende, verklaren wij het ons, dat menschen, die op de hoogte waren, de beide ontwerpers „onervaren ende vermetel" noemden en niet veel verwachtten van hun plan, dat zij „dwaesheyt" achtten 3). Maar toch had het tweetal succes. Want het denkbeeld was populair, en invloedrijke mannen, wier naam nóg beteren klank had dan die van onzen Hessel Gerritsz., oordeelden Röslin's plan, dat strookte met hunne inzichten, geenszins zoo dwaas als het werd voorgesteld. Toen de beide requestranten aan de Amsterdamsche admiraliteit bij request hun plan kortelijk hadden uiteengezet, werden zij dan ook dadelijk tegen den volgenden dag (22 December 1610) bescheiden, om zelven in de vergadering te verschijnen. Het plan scheen den heeren wel de overweging waard; op het verzoek, dat men een of twee schepen met de bemanning voor de uitvoering zou beschikbaar stellen, werd dadelijk besloten, „dat men dienaengaende eens zal spreecken met Petrus Plancius ende eenige bevaeren stuerluyden, omme desselfs advys daerop te hooren." Natuurlijk verscheen Plancius reeds den volgenden dag. Maar toen men „in 't lange ende breedte" met hem had overlegd, werd de beslissing toch uitgesteld; den ontwerpers werd onder dankbetuiging aangezegd, dat men de zaak nog in advies hield en dat zij naar het antwoord niet behoefden te wachten (24 December).

Maar natuurlijk gaven de opgewonden Zuid-Nederlanders, nu zeker van

1) Asher, Hudson the navigator. p. CCI.
2) Zie hierna p. 139.
3) Hessel Gerritsz. l. c.

den veelvermogenden steun van Plancius' geleerde ervaring, hun plan niet dadelijk op: ondershands hebben zij blijkbaar de zaak verder aangeprezen. En met beteren uitslag: toen zij den 7 Januari 1611 de vergaderkamer nogmaals binnentraden en brutaal verzochten, dat de heeren wat haast zouden maken met hunne overleggingen, daar zij in Februari wenschten uit te zeilen, werd Plancius opnieuw ontboden. Ditmaal sprak de groote man met bijzondere beslistheid: hij verklaarde, „dat hy voor seecker hout, dat men, door de ruyme zee ende mydende de custen, by noorden door zoude moegen varen naer China, ende dat men zoo vrouch hier soude connen uytvaeren, dat men mochte doorcommen, eer 't ijs driftich werde, ende dat het den lande een profytelicke vaert zoude wesen, ende dat (men) niet alleen daerlangs in China (zoude) connen vaeren, maer oock connen commen in Tenduc, Anian ende Cathaya, dat overrijcke landen zijn, die men met groot profyt voor dese landen zoude connen bevaeren; daeromme hy 't wel waerdig acht(te), alnoch het voorseyde doorzeylen t' onderleggen."

Dit betoog maakte indruk: drie dagen later (11 Januari 1611) besloot de Admiraliteit, nadat de rijkdom der te bezeilen landen, „van waer compt goudt, robarber ende veele andere kostelicke waeren", nog eens duidelijk was in het licht gesteld, de reis te doen ondernemen en op dit besluit de goedkeuring te vragen van de Staten Generaal. Men achtte de zaak zelfs van zóóveel gewicht, dat men eene commissie van twee leden van het college (Van Matenesse en Zoggaert) naar Den Haag zond, om de Staten te overreden; wilden zij, dan mochten zij Plancius medenemen, om hun betoog met argumenten toe te lichten. Dat deden de heeren natuurlijk; het gezelschap reisde af en zette aan de Staten Generaal volgens de hun gegeven instructie uiteen, hoe de tochten van Barentsz. en anderen alleen gestuit waren door het in den zomer loskomende drijfijs; stelde men de reizigers in de gelegenheid, om in Februari of in het begin van Maart te vertrekken, dan zouden zij dus overal nog eene opene zee vinden. De „ruyme zee" vroor nooit toe: het gold dus maar te zorgen, dat men daarin bleef; des noods kon men iets oostelijk zeilen, boven Nova Zembla om, maar altijd ver blijvend van de kust. Volgde men dit plan, dan zou de reis „groote apparentie" en „vaste hoope van groot succes" leveren, te meer aangezien het reisplan overeenkwam met het gevoelen van Barentsz., „die daer oock in overleden is." Natuurlijk werden niet alleen „de groote eere ende reputatie voor 't landt", maar ook de „overgroote commoditeyten"

en de „groote excessive profyten", die men als gevolg van de reis hoopte te zullen verkrijgen, tevens weder behoorlijk in het licht gesteld.

Het betoog werd den 18en Januari 1611 ter vergadering van de Staten Generaal voorgedragen en door Plancius zelven toegelicht. Hij drong het aan door de verzekering, dat „hy vastelicken hielt ende gevoelde, dat de vaert, den pas zoo genomen werdende, seeckerlicke soude connen gevonden werden"; ditmaal waren de kansen bijzonder goed, ja „men sal niet kunnen gemissen, deselve passagie te vinden". Zelfs verklaarde hij, dat het te vreezen stond, „dat andere naciën, diewyle de voirseyde passage soo naer is gevonden, die sullen soecken tot perfectie te brengen tot deser landen nadeel". De voordracht maakte veel indruk. In eene avondvergadering werd de zaak nogmaals overwogen, en den volgenden dag (19 Januari 1611) besloten de Staten, nadat op hun verzoek door de gedeputeerden eene schriftelijke begrooting van kosten was overgelegd (*f* 18.000), om de reis te doen ondernemen. Plancius, wiens hoopvolle adviezen den doorslag hadden gegeven, moest echter een schriftelijk vertoog overleggen, dat het reisplan uiteenzette, „becleet met alle de redenen ende circumstantien, die daertoe dienen ende by hem voorgedragen zijn, om die Heeren Staten daertoe te bewegen": zóó wilde de vergadering hare verantwoordelijkheid dekken door het bewijs, dat alleen de redeneeringen van den beroemden Plancius haar hadden bewogen tot zóo roekeloos schijnende uitgaaf [1]).

Onmiddellijk werd toen een begin gemaakt met de uitvoering van het besluit: er was geen tijd te verliezen, indien men inderdaad in het begin van Maart wilde uitzeilen. Twee jachten, de Vos en de Craen, werden uitgerust, — een bewijs, dat men reeds meende handel te zullen kunnen drijven: immers voor het onderzoek van zee en land alleen had, zooals de schepelingen zelven verklaarden [2]), „één schip sooveel cunnen doen als twee". Eene speciaal voor de uitrusting benoemde commissie moest zorgdragen voor dubbele pantsering en voor het behoorlijk optakelen der schepen. Ook bestelde men, als hulpmiddel tegen de buitengewone koude, tweehonderd wagens steenkolen uit Rotterdam, en eene provisie van brandewijn en van zéér ouden Spaanschen en Franschen

---

1) Intusschen schijnt Plancius aan de verplichting tot inlevering dezer memorie niet voldaan te hebben: ze is niet te vinden, en de resolutiën der Staten Generaal vermelden hare inzending ook niet. Jammer! ook de memorie, door Lemaire in 1609 in overleg met Plancius opgemaakt en aan den Franschen gezant Jeannin toegezonden (Jeannin, Négotiations, III p. 299), blijkt te Parijs niet meer te vinden te zijn.

2) Zie hierna p. 123.

wijn, of althans van den krachtigsten nieuwen wijn, die te vinden was. De grootste zorg werd echter natuurlijk besteed aan de instrumenten: aangezien er beweerd werd, dat kompassen dicht bij de pool niet te gebruiken waren, trachtte men zich een uurwerk aan te schaffen, en toen voor de vervaardiging daarvan geen tijd meer beschikbaar bleek, werden later twee zeilsteenen aangekocht. Met angstvallige zorg werd er voor gewaakt, dat alles goed was: Plancius' advies werd gevraagd en men verzocht zelfs, dat ook Linschoten eens van Enkhuizen zou overkomen, om over een en ander zijne meening te zeggen [1]).

Terwijl zoo de schepen zelven werden gereedgemaakt, hield men zich ook bezig met het met groote zorg kiezen der bemanning. Als hoofd der onderneming werd den 12en Februari aangenomen Jan Cornelisz. May, bijgenaamd Menscheter [2]), van Hoorn (eigenlijk van Schellinkhout), behoorende tot eene familie, die meer dan één kloeken zeereiziger leverde en die in de geschiedenis van de zeevaart dier dagen, bepaaldelijk van het poolonderzoek, met onderscheiding verdient te worden genoemd [3]). Reeds in 1598 had hij als scheepskapitein de reis van Van Neck naar Oost-Indië medegemaakt, en van 1614 tot 1617 zou hij, weder als kapitein op des bevelhebbers schip, tegenwoordig zijn bij Van Spilbergen's reis om de wereld, die hij zelf heeft beschreven en versierd met door hem zelven geteekende kaartjes [4]). May zou het bevel voeren op het grootste schip de Vos en *f* 90.— 's maands genieten, behalve de premie, die aan ieder lid der bemanning werd uitgeloofd, als de doortocht gevonden werd. Als stuurman werd hem (na een bijzonder streng examen, door Plancius zelven afgenomen) toegevoegd Pieter Fransz., geboren te Sichem in Brabant [5]), ook een Zuid-Nederlander dus, die thans te Alkmaar woonde. Op de Craen zouden (met iets lagere tractementen) fungeeren: als schipper Symon Willemsz. Cat

---

1) Linschoten kwam intusschen niet; hij was waarschijnlijk reeds ziek, toen men hem 2 Februari 1611 ontbood, want hij overleed zes dagen later.

2) In het Latijn: Anthropophagus. Blijkbaar was dit eene toespeling op de wormen of maaien, die het menschelijk lichaam verteren. De resolutiën van den scheepsraad zijn bijna allen onderteekend Moy (eenmaal zelfs Moey); maar dit is zonder twijfel eene slordigheid van het afschrift, dat wij alleen bezitten.

3) Als leden der familie zijn nog bekend de gebroeders Cornelis en Jan, zonen van Jacob May. Alle drie voeren later nog herhaaldelijk naar de IJszee, de Amerikaansche kust en Oost-Indië. (Zie o.a. Muller, Noordsche Compagnie. p. 62 noot 1, 167 noot 2. — Bijdr. en meded. Hist. Gen. XXIX p. 50.)

4) Tiele, Mémoire bibliographique, p. 70.

5) De resolutie van 3 Maart 1611 zegt: te „Singem in Vlaenderen", stellig eene onjuistheid.

(waarschijnlijk dezelfde Symon Willemszoon, die in 1624 nogmaals het bevel zou voeren over eene noordpoolreis [1])) en als stuurman Cornelis Jansz. Mes van Enkhuizen.

Over de rol, dien de beide ontwerpers zelven op reis zouden spelen, was men het aanvankelijk niet eens. Zij hadden aangeboden „wel mede te willen vaeren uyt een yver, die sy seggen te hebben, om de landen eenigen merckelicken dienst te doen," en men besloot dan ook bijna dadelijk hun te vragen, welken rang zij zich zelven op de expeditie hadden toegedacht en tegen welke belooning zij wilden dienen. Het antwoord was, dat zij niets minder wenschten dan het generale kommandement der onderneming. Natuurlijk scheen deze eisch echter onaannemelijk, komende van personen, van wie men eigenlijk nog niets wist; het eind was, dat zij medegingen als leden van den scheepsraad, met een tractement, iets lager dan dat van den bevelhebber (*f* 85.— 's maands), terwijl zij bovendien elk *f* 50.— eens ontvingen, als vergoeding voor hunne gemaakte kosten. Van de Wal deed de reis als commies op de Vos; zijn medgezel was commies op de Craen.

Onder de overige schepelingen, die aangenomen werden, merken wij op den onderstuurman op de Vos Jan Jacobsz. van Hoorn, — denkelijk wel den neef van den kommandant, Jan Jacobsz. May, die in 1614 het naar hem genoemde eiland zou ontdekken en die reeds thans geroemd wordt als een „ervaren stuyrman" en „cloeck officiant" [2]). Ook ontmoeten wij er een Amsterdamsch burger Haringh Jacobsz., die zes jaren lang met Engelsche schepen reizen voor het kooken van traan had gedaan naar een eiland ten noorden van Nova Zembla, en wiens diensten men zóó hoog schatte, dat hij hetzelfde tractement ontving als de kommandant. Verder nam men nog in dienst een Amersfoortschen chirurgijn Pieter Wegenaer Diricxs. en een barbier Arent Coop 3), benevens twee trompetters om seinen te geven bij mist. Behalve van ervarene zeelieden, had men zich ook voorzien van eenige personen, bekend met de geometrie en de astrologie. Alle stuurlie-

---

1) Wassenaer, Historisch verhael. VII. fol. 95 vs.

2) Zie: Resol. scheepsraad 17 April 1611. — Vgl. Muller, Noordsche Compagnie, p. 192.

3) Het verdient opmerking, dat Coop (aangenomen 10 Maart 1611) blijkbaar een goede bekende was van Ernest van de Wal (zie resol. 4 Dec. 1612), terwijl Wegenaer denkelijk aanbevolen was door zijn stadgenoot Pieter Aertsz. de Jonge. Deze bijzondere invloed der ontwerpers op dit stuk bevestigt het vermoeden, dat Van de Wal heelmeester zal zijn geweest.

den werden geëxamineerd door Plancius; het verdere scheepsvolk werd echter aangenomen door May en Cat, tegen maandgeld en eene premie bij het vinden van den doortocht.

Het gewichtigste werk bleef echter ten slotte nog te doen over: het vaststellen van de instructie voor de reis. Reeds 3 Februari had men besloten, dat Plancius en de beide heeren, die in commissie naar de Staten Generaal geweest waren (Matenesse en Zoggaert), zich met de voorbereiding van dit gewichtige stuk zouden bezighouden. Doch de zaak liep blijkbaar niet glad: nog den 7en Maart werd eene conferentie gehouden met de beide ontwerpers van de reis en met May en Pieter Fransz., de bevelhebbers van het grootste schip, „op d'instructie, by denselven Plancio gestelt om henluyden mede te geven, mitsgaders zeeckere questie, by hem voorghewent." Er was dus verschil van gevoelen; maar het besluit viel, „dat men dien pas zoude mogen attenteren, indien wint ende weder daertoe propys vallen, conform d'aenwysinge, by den voornoemden Plancio in de instructie daervan te doen" [1]). Dus het gevoelen van Plancius zegevierde en werd in de instructie nedergelegd; de redactie van het stuk werd toen opgedragen aan den advocaat-fiscaal der admiraliteit Mr. Henrick Storm. Den 11en Maart legde deze zijn concept over; denzelfden dag werd het goedgekeurd en aan de Staten Generaal toegezonden, die het 14 Maart vaststelden.

Het gewichtige stuk moest dus het gevoelen van Plancius wedergeven, die ten slotte, na eenigen strijd, overwonnen had. Dit feit, dat ons uit de resolutiën der Admiraliteit van 7 Maart 1611 bekend is, geeft ons inderdaad den sleutel tot recht begrip van het eenigszins zonderlinge stuk, dat wij voor ons hebben: de artikelen toch, waarop het vooral aankomt (artt. 5—15), getuigen van zekere aarzeling over den te volgen koers. De reis zal gaan naar de Loffoden, en verder noordoostelijk tot 80 of 82 graden. De kortste weg van de Loffoden naar de straat van Anian was de vaart tusschen Spitsbergen en het Vischeiland door, aan welks zuidwesthoek Jan Cornelisz. Rijp eene sterke noordwestelijke strooming en veel visch had gevonden. Het bedoelde Vischeiland nu (dat niet bestaat) werd volgens het journaal onzer reis geacht te liggen op 74 graden tusschen Spitsbergen en Nova Zembla [2]); de bedoeling was dus blijkbaar, den doortocht te zoeken ten oosten van Spitsbergen, waar ook Rijp, na zijne scheiding van Barentsz.,

1) Resol. Admiraliteit 7 Maart 1611 (hierna).

2) Zie het resolutieboek van den Scheepsraad op 22 Juni 1611.

eene opening had gezocht. In die richting zou men, „byaldien wint ende weder sulcx toelaet", zeilen tot op 80 graden, van daar noordoostelijk, en verder met eene scherpe zuidelijke wending naar de straat van Anian, die men „naer de alderbeste kennisse, die men noch ter tijt heeft," achtte gelegen te zijn op 50 graden breedte en 183 graden lengte.

Evenwel, dus gaat de instructie dan met eene hoogst onverwachte wending voort, „dewyle in alle zaecken, ende voornamentlyck in de zeevaert, hetgene dat zeecker is verre is te stellen boven het onzeecker", — en aangezien de doorvaart tusschen Nova Zembla en het Vischëiland in 1596 door Heemskerk en Barentsz. reeds gevonden is, „soo en zullen de twee schepen niet onderstaen nieuwe deurvaert te soecken tusschen het eylandt Spitsbergen ende het Vischeylandt, ten waere dat zy deur tegenwint wierden verhindert, van den Noortcaep oostelyck aen te gaen, ende dat haer die wint wel diende om noortoost aen te loopen; in welcken gevalle, ende anderssints niet, zy de voirseyde nieuwe doorvaert zullen mogen ondersoecken, sonder dat zy nochtans veel tijts daerin zullen mogen doorbringen."

De conclusie is dus deze. Het gevoelen van Plancius heeft inderdaad gezegevierd: weer en wind dienende, zal men recht langs Spitsbergen naar het noorden mogen varen. Maar het gevoelen van de tegenpartij, dat men den ouden, door Barentsz. reeds gevolgden weg ten noorden van Nova Zembla behoorde in te slaan, wordt toch, als de secuurste weg, blijkbaar niet geheel verworpen. Het schijnt ons dus volkomen onmogelijk te beslissen, of nu de eene dan wel de andere weg ten slotte aan de ontwerpers van het stuk de meest aanbevelenswaardige scheen. Een compromis, dat allicht tot de noodlottigste gevolgen had kunnen leiden! En dit bezwaar werd nog vermeerderd door de omstandigheid, dat Plancius bij zijne instructie zich beriep op de ondervinding van Rijp, die den doortocht had gezocht tusschen Spitsbergen en het Vischeiland [1]), terwijl de schriftelijke instructie in art. 12 aanbeval, om vooral steeds „de ruyme zee" te kiezen en het bezwaar te vermijden, dat Barentsz. (bij Nova Zembla) had gestuit: de insluiting tusschen het ijs en het land, — aldus de beide zeelieden, die het vroeger zóó oneens waren geweest, nogmaals tegen elkander uitspelende.

Mondeling werden bij het afscheid nemen den schepelingen echter nog twee punten op het hart gedrukt, die men na rijp overleg te geheim achtte,

1) Zie de resolutie v. d. Scheepsraad van 26 April 1611.

om ze neer te schrijven in de officiëele instructie. Ten eerste beval men, dat de reizigers, wanneer zij niet slaagden in het vinden van den doortocht, ergens zouden overwinteren en den volgenden zomer hunne pogingen zouden hervatten, des noods in het noordwesten door straat Davis. Zoo verhaalt de resolutie der Admiraliteit van 21 Maart 1611, die ons het afscheid der schepelingen beschrijft; maar blijkbaar zegt ook deze nog niet alles. Want toen de scheepsraad 19 Augustus 1611 noodig achtte, het poolonderzoek voorloopig te staken en de overwinteringsplaats op te zoeken, besloot hij, „acht nemende op het mondeling last van onse E. heeren van het besoecken van Nova Francia", daarheen den steven te wenden, „opdat by (hen) geen tijt verloren gheëmploieert en (soude) werden." De heeren, die den weg door het noordwesten subsidiair hadden aanbevolen, hadden dit dus blijkbaar gedaan met de geheime bijgedachte, dat dan te gelijk de gelegenheid zou worden aangegrepen, om de handelsbelangen te dienen door een bezoek aan de kust van Canada, dat door de Franschen gekoloniseerd was en daarnaar Nieuw Frankrijk heette. Niet onverklaarbaar: deze reis toch was destijds in de mode! Reeds in 1597 en 1598 hadden Gerrit Bicker en eenige anderen schepen uitgereed naar de Amerikaansche kust [1]), en ook in 1607 had eene Amsterdamsche firma weder een schip daarheen gezonden [2]). Maar Hudson's derde noordpoolreis, die, naar wij weten, onverwachts daar was geeindigd, had zeer bijzonder de aandacht op deze streken gevestigd: al zocht hij aan de verre kust denkelijk alleen een doortocht, hij had (praktisch man als hij was!) te gelijk de materieele belangen niet verwaarloosd, en zijne ervaringen hadden bewezen, dat land en zee op de Amerikaansche kust evenveel voordeel beloofden aan den handel als aan de visscherij. Het gerucht wilde dan ook, dat Hudson's reeders voornemens waren hem in 1610 op nieuw naar Virginia te zenden [3]), en volgens eene onzekere overlevering heeft een Amsterdamsch schip in dat jaar inderdaad de nog vrij onbekende kust op nieuw bezocht [4]).

Geen wonder dus, dat de Amsterdamsche admiraliteit in 1611 de schoone gelegenheid wenschte te gebruiken, om de veelbelovende streken weder te doen bezeilen en onderzoeken; dat zij de zaak zoo uiterst geheim wist te

---

1) O'Callaghan, Hist. of New Netherland. I p. 28.
2) l. c. I p. 32.
3) Murphy, Hudson in Holland. p. 65 (naar Van Meteren.)
4) O'Callaghan, l. c. I p. 68.

houden, bewijst wel, dat ook anderen belust waren op ondernemingen in deze richting. En zoo ging dus onze expeditie in 1611 onder zeil met een reisplan, dat de wegen, die door Hudson zelven, op zijne twee jaar vroeger van Nederland uit ondernomen reis, aangewezen waren, opnieuw e n v o l k o m e n volgen zou: eerst noord- en noordoostelijk naar Oost-Indië, dan westelijk naar de Amerikaansche kust.

Intusschen, de reis naar Amerika, hoe ernstig ook begeerd, moest bijzaak blijven: hoofdzaak was het zoeken van den doortocht door het noordoosten. En zóó overtuigd was men, daarin ditmaal te zullen slagen, dat men voorloopig eigenlijk niet aan verdere reisplannen dacht: integendeel was men er reeds op bedacht, de resultaten, die men vast vertrouwde te zullen verkrijgen, te verzekeren tegen den wedijver van anderen, dien men vreesde. Daartoe hadden de Staten de bevelhebbers der expeditie dus voorzien van eene tweede geheime instructie: zij zouden, wanneer zij slaagden, goed acht geven op plaatsen, geschikt voor het opwerpen van forten of voor het vestigen van koloniën, bepaaldelijk aan de straat van Anian. De bedoeling was blijkbaar, om deze straat, het doel van alle reizen, voor de scheepvaart van concurreerende natiën te sluiten; trouwens reeds bij de reis van 1595 had men zich voorgenomen aldus te handelen [1]), en ook de Franschen koesterden dergelijke plannen, toen zij juist in deze jaren eene concurreerende onderneming op touw zetten [2]).

Men had derhalve de beste verwachtingen van het succes der reis en van het bereiken der onbekende landen. En verwonderen kan het ons dan ook niet, dat de Staten-Generaal den kommandant voorzagen van een patent, dat onze reizigers zou introduceeren bij de vreemde natiën en dezen geneigd maken tot het aanknoopen van vriendschappelijke betrekkingen, die bij den gewaanden rijkdom dezer streken veel voordeel beloofden Bij het samenstellen van dit stuk deed zich natuurlijk de moeielijkheid voor, hoe men zich aan deze onbekende volken zou verstaanbaar maken. Maar bij de reislust en den beperkten gezichtskring onzer voorouders in het begin der 17e eeuw scheen dit bezwaar minder groot dan het thans zou zijn. Aanvankelijk besloot men het stuk op te stellen in de Tartaarsche en de Syrische talen; doch een Utrechtschman, zekere Jan Joachimsz. Koos (door het

---

1) Muller, Noordsche Compagnie. p. 39, 40. (Zie de pointen van 1595 gedrukt ald. p. 358.)

2) De la Roncière, Les routes de l'Inde, in: Revue d. quest. historiques. XXXII p. 181/2.

Utrechtsche lid der admiraliteit Gerrit Ploos ontdekt), die met zijn meester drie jaren gewoond had „in 't hoff van den Grooten Cham" en die later bleek, behalve deze drie jaren in Tartarije, ook nog veertien jaren in Turkije en (NB.(ook 17 jaren te Constantinopel te hebben doorgebracht, verklaarde, dat hij de Tartaarsche taal wel kon spreken, maar niet schrijven; en ten slotte verzekerde een jood uit Damascus, dat de Tartaarsch sprekende volken ook wel met het Turksch vertrouwd waren. Zoo werd dus de rector van de groote Amsterdamsche school aan de Oude zijde, Mattheus Sladius [1]), belast met de vertaling van het stuk in het Syrisch; terwijl een Joodsche schoolmeester, die te Damascus geboren was, zich belastte met eene vertaling in het Turksch. Men wist zich te helpen, en de Staten Generaal, voorgelicht door vertalingen in het Latijn en in het Fransch, keurden het stuk zonder bezwaar goed.

Eindelijk was dan nu alles gereed: het was vrij wat later geworden dan de ontwerpers hadden gehoopt. Maar den 21[en] Maart 1611 kwamen toch de beide schippers met de ontwerpers van den tocht afscheid nemen van de admiraliteit, en den 30[sten] Maart kon in de vergadering van het college worden medegedeeld, dat de twee schepen den 28[sten] Maart, 's morgens tusschen 7 en 8 uur, van Texel waren uitgeloopen.

De reis was niet gelukkig: den 14[den] April bij de Noordkaap aangekomen, geraakte men reeds den 17[den] April in het ijs, en van toen af begon het getob, dat vier maanden duren zou. Men beproefde de door de instructie eerst aangewezen richting, tusschen Spitsbergen en het Vischeiland door; maar den 26[en] April moest men onverrichter zake terugkeeren, en in het begin van Mei was men weder bij de Russische kust. Van daar uit zeilde men toen langs den rand van het ijs noordoostelijk, dan op nieuw noordwestelijk in de richting van Spitsbergen, en ten slotte weder terug. Den 12[en] Juni besloot men het ijs in te zeilen, hooger op: men kwam toen tot dicht bij Spitsbergen. Toen (5 Juli) besloot men, de in de tweede plaats aangeduide route te beproeven, tusschen het Vischeiland en Nova Zembla door; maar reeds den 16[en] Juli was men na vruchteloos pogen weder terug bij de Russische kust, van waar men 6 Augustus besloot om den ouden weg van Barentsz. in te slaan, noordoostelijk langs de kust van Nova Zembla. Maar de ijsmassa's bleken ook daar ondoordringbaar: geruimen tijd moest men zich ophouden in Matotsjkin-sjar. Onderwijl had de be-

1) Het handschrift zegt: Mateus Larus.

manning ijverig observaties gedaan, met de bedoeling om gegevens te verkrijgen voor eene verbeterde wijze van de berekening van lengte en breedte op zee [1]). En behalve deze opmerkingen had men ook andere gemaakt, waarbij het tot teleurstelling der reizigers gebleken was, dat Plancius' theoretische redeneeringen met de werkelijkheid geenszins overeenkwamen. Men vond ook in de volle zee geen open water, en evenmin overal aan het land ijs; ijsvrij was de zee nooit, zelfs niet des zomers [2]). Dit was niet bemoedigend, en toen nergens een doortocht gevonden werd, moest men eindelijk den 19^{en} Augustus besluiten, het pogen voorloopig op te geven. In alle richtingen had men naar een doortocht gezocht; meer dan eens was daarbij de bemanning, door ziekte gekweld, ook in levensgevaar geweest door het ijs; maar in vertrouwen, zooals het journaal zegt, op God, hun anker en hun touw, hadden zij steeds weder al die gevaren getrotseerd. Thans eindelijk scheen het meer dan tijd, om eenige rust te nemen.

Zooals wij weten, was aan het scheepsvolk vóor zijn vertrek mondeling de instructie gegeven, om naast de hoofdtaak, het zoeken van den noordelijken doortocht naar Oost-Indië, ook aandacht te wijden aan het onderzoek van de kust van Canada (Nova Francia) met het oog op den handel [3]). Toen de schepen uit de IJszee vertrokken, hadden zij derhalve geene keus: men moest naar de kust van Nova Francia, om daar te overwinteren. Zonder aarzelen werd dan ook de steven daarheen gewend: den 24^{en} October zag men voor het eerst land, en den 29^{en} kwam men op 45°6′ bij Newfoundland aan. Nadat de baai overgestoken was naar het vasteland, zeilde men zuidelijk langs de kust: het kustonderzoek immers moest volgens de opdracht hier hoofdzaak blijven [4]). Inderdaad zocht het scheeps-

---

1) Zie het journaal, b.v.: hierna p. 16, 74, 81.

2) Zie het journaal: hierna p. 14, 26.

3) Vgl. ook de resolutie van den Scheepsraad 27 Februari 1612.

4) Vgl. het journaal op eind Februari 1611, en de resolutiën van den Scheepsraad dd. 30 October, 21 November 1611. — May was niet de laatste, maar ook niet de eerste Hollander, die de Amerikaansche kusten bezeilde: het journaal noemt nu en dan Hollandsche namen van plaatsen, die May blijkbaar herkent uit vroegere berichten, zooals b.v. de Duincaep en de Stroomcaep (hierna p. 49), de Witte santbay en Wyngaartscaep (p. 51), wellicht ook het eiland Vrÿburch (p. 59). Toch zijn niet al die Hollandsche namen door Hollanders gegeven. Zoo kan b.v. de Wyngaertscaep, die als Wyngaertshoeck ook op andere Hollandsche kaarten voorkomt, mogelijk herinneren aan de wijnstokken zoo dik als menschen die de schepelingen bij hunne terugkomst verhaalden gevonden te hebben; maar waarschijnlijker is die naam toch slechts eene vertaling van den naam Vineyard, dien de Engelschen aan verschillende plaatsen op de kust blijken gegeven te hebben, misschien zelfs nog eene herinnering aan het oude Vinland der Skandinaviërs. Ook andere namen kunnen slechts in het Hollandsch vertaald zijn. — De Hollandsche namen op de geteekende kaart

volk dan ook bij de vaart langs de kust steeds ijverig naar geschikte havens en naar plaatsen voor scheepstimmerwerven; men onderzocht de qualiteit van de mastboomen en de hoogte, waar de wijngaarden groeiden, waardoor het land bekend was; men lette ook op andere zaken, die bij het openen van een geregeld scheepvaartverkeer en van handelsbetrekkingen in aanmerking zouden moeten komen: men vischte naar kabeljauw en men zocht naar paarlen. Naast dit onderzoek waren de schepelingen er echter ook reeds op uit, om zoo mogelijk zelven handelsbetrekkingen aan te knoopen en handel te drijven. Blijkbaar had de admiraliteit dit niet bedoeld; want het journaal klaagt herhaaldelijk over het gemis aan de ruilartikelen, die men bij het verkeer met de Indianen zoo goed had kunnen gebruiken. Maar de gelegenheid was te schoon en men hielp zich dus zoo goed mogelijk. Ieder schepeling kreeg bij uitzondering verlof, om handel te drijven voor eigene rekening, door spiegeltjes en andere kleinigheden, die men toevallig had medegenomen, bij de Indianen in te ruilen tegen pelterijen en andere kostbare zaken, die dezen bezaten. Deze ruilhandel trok de reizigers het meest aan: steeds weder werden de Indianen opgezocht, om handel met hen te kunnen drijven. En eerst toen dezen door de koude verdreven werden, besloten ook de schepelingen, teleurgesteld, den 21en November uitdrukkelijk, om het kustonderzoek nu weder met ernst ter hand te nemen. Het kleinste schip de Craen zou echter ook nu nog achterblijven, om te trachten alleen nog eenigen handel te drijven; eerst toen vijf dagen later de commies Pieter Aertsz. de Jonge en vijf anderen, bij eene landing tot het aanknoopen van betrekkingen, door de Indianen verraderlijk vermoord waren, besloten de schepen, om voortaan bijeen te blijven. In zuidelijke richting werd toen de kust onderzocht, vooral nauwkeurig de streek, waar thans Boston gelegen is; volgens Hessel Gerritsz. was het zuidelijkst bereikte punt 40° 35′, iets zuidelijker dus dan New-York [1]).

---

van Joris Carolus in het Algemeene Rijks-archief (1626) zijn waarschijnlijk jonger: Carolus was toch geregeld in dienst van de Noordsche Compagnie, die dikwijls expedities naar de Amerikaansche kust schijnt ondernomen te hebben (O'Callaghan, Hist. of New Nederland. I p. 29 noot 3), — geen wonder trouwens, daar de oprichters en oudste bewindhebbers van deze compagnie en van de Compagnie van Nieuw Nederland gedeeltelijk dezelfden waren. Het is dus bijzonder waarschijnlijk, dat deze namen gegeven zijn op de ontdekkingsreizen dier compagnie van 1615, 1616 of latere jaren (vgl. Muller, Gesch. der Noordsche Compagnie. p. 170 vlg.).

1) Inderdaad kwam de expeditie volgens haar journaal echter niet zuidelijker dan 41° 30′.

Drie maanden lang was men aldus bezig geweest, toen men den 27en Februari 1612 besloot terug te keeren. May zou met het grootste schip de Vos op nieuw in de IJszee den noordoostelijken doortocht zoeken; Cat zou daarentegen met de Craen achterblijven, om op nieuw handelsbetrekkingen met de Indianen te beproeven. Ernest van de Wal, de eenig overgeblevene ontwerper van de reis, die thans kiezen moest tusschen de bezwaren van een nieuw verblijf in de IJszee en de gevaren van den handel met de Indianen, die zijnen makker het leven hadden gekost, verkoos het laatste; zijn hooge moed was geslonken, en in de plaats van Pieter Aertsz. de Jonge bleef hij, als commies op de Craen, achter aan de Amerikaansche kust. Nog vier maanden werden door het scheepje daar doorgebracht. Men verzamelde nog vrij wat pelterijen, en uit de berichten der schepelingen vernemen wij (door het boekje van Hessel Gerritsz.) nog eenige curieuse berichten over wijnstokken zoo dik als menschen, die men op de Amerikaansche kust aantrof, en over de zeden der Indianen, die, altijd met bogen gewapend (ook de vrouwen), bijna naakt en bijzonder ruw en vuil waren: onaangename staaltjes worden daarvan medegedeeld. Toch spraken deze wilden, door hun verkeer met de Fransche kolonisten in Canada, wat Fransch; zij waren dan ook, naar het scheepsvolk oordeelde, niet van verstand ontbloot: immers zij kenden het gebruik van de tabak, die zij rookten uit groote pijpen met gebeeldhouwde koppen. Toen de Craen huiswaarts reisde, ontmoette zij in de Spaansche zee nog een paar Oost-Indievaarders, van wie men in de gelegenheid was eenig porselein over te nemen. Den 6en Juli was het schip in Nederland terug; het journaal van den gezagvoerder (thans verloren) werd in handen gesteld van Plancius, die adviseerde, dat het scheepsvolk blijkbaar zijn plicht had gedaan en dus ontslagen kon worden.

Onderwijl was het schip de Vos op nieuw naar de IJszee gezeild; den 29en April 1612 kwam het aan bij de Noordkaap. Maar helaas, de ijstoestanden waren ditmaal nòg slechter dan het vorige jaar: bij menschenheugenis had men in deze streken zulk een strengen winter niet beleefd, en zelfs in Juli was het ijs nog niet losgeraakt van het land. In deze omstandigheden was er niet veel hoop op slagen. Den 10en Juni zeilde de Vos van Kilduyn weder naar het noordoosten en kwam den 14en Juni in het ijs. Den 30en Juni bereikte het schip Nova Zembla op 72°; later kwam men tot Matotsjkin-sjar en zeilde van daar in noordwestelijke richting tot op 77° NB. Ook tot in de buurt van Spitsbergen drong men weder door; maar ook

daar vond men ook ditmaal alleen een dichte aaneengesloten ijsvlakte, zoodat men besloot naar Nova Zembla terug te keeren, waar men den 20^en^ Juli aankwam op omstreeks 75°. Ook daar vertoonde zich echter geene opening in het ijs; men wachtte lang in een haven, zeilde noordwestelijk en noordelijk tot 77°; maar nergens was een doortocht. Op nieuw werd toen Nova Zembla bezeild op 75°, en trok men noordoostelijk langs het land. Onderwijl had men nu en dan getracht, nog eenig voordeel voor de reeders te behalen door de jacht op walrussen; men had ook overwogen, of het wellicht mogelijk zijn zou, een schip te beladen met de tallooze vogels („lommen"), die zich in massa's op de kust vertoonden. Maar ten slotte moest men verdere pogingen opgeven: den 11^en^ Augustus 1612 besloot men tot de terugkeer. Den 3^en^ October 1612 was ook het schip de Vos, na anderhalf jaar afwezigheid, behouden in het vaderland terug.

Natuurlijk werd de aankomst der expeditie in het vaderland in spanning vernomen: aanstonds bevalen de Staten Generaal, dat men het scheepsvolk aan boord zou houden en hun gelasten zou, hunne gedane ontdekkingen streng geheim te houden en vooral geene kopieën af te geven van de door hen vervaardigde kaarten. Groot was dan ook de teleurstelling, toen men vernam, dat de resultaten der reis uiterst gering waren. Toch was dit het geval. Men bracht uit de IJszee mede wat beerenhuiden en eenige walrustanden, uit Amerika wat pelterijen; maar de vracht had weinig waarde: als curiositeit vertoonde men een reusachtig ijsblok, dat in het Admiraliteitshof werd tentoongesteld. Iets belangrijker waren de wetenschappelijke resultaten: de tocht had geleerd, dat de eilanden Matsyn en Willoughby-land, die tot nog toe op de kaarten geprijkt hadden, niet bestonden [1]); ook Rijp's Vischeiland was niet teruggevonden en kon dus weder geschrapt worden. Het belangrijkste resultaat oordeelde men de nauwkeurige kaart van de Amerikaansche kust, die May vervaardigd had en medebracht [2]). Die kaart is verloren gegaan; maar ik geloof niet, dat wij het verlies behoeven te betreuren. Want latere Nederlandsche kaarten van de 17de eeuw (zooals b.v. die van N. Jz. Visscher) vertoonen al de kusten, die de schepelingen bezeild hebben; de namen Voshaven en Cranebay getuigen duidelijk, van waar de

1) Zie echter de resolutie van den Scheepsraad op 19 Juni 1611, wanneer men vermoedt dicht bij Willoughby-eiland te zijn.

2) Zie het journaal op eind Februari 1611: „Aldus heb ick voleyndt het versoeck van die cust Nova Francia, gelyck by de caert gesien mach worden, die ick daervan geteeckent heb."

teekenaar deze kennis ontleend heeft, terwijl ook andere op deze kaarten voorkomende plaatsen, zooals de Fuycbay (de Codbay ten zuiden van Boston), blijkens het hierbij uitgegeven journaal door onze schepelingen gedoopt zijn [1]).

Maar de heeren, die de schepen hadden uitgerust, waren met dit schamele resultaat natuurlijk niet voldaan. De leiders der expeditie hadden dit wel voorzien: de verwachting was te hoog gespannen geweest. Toen zij na ernstig beraad besloten hadden den tocht definitief op te geven, hadden zij dan ook, — zeer bevreesd, dat men hen „met heymelicken haet oft andersins met achterclap (soude) belieghen ende alsoo van (haere) goede fame ende eere t' onrechte berooven", — „voor God ende de gheheele werelt geprotesteert, haer beste ende uuterste debvoir ghedaen te hebben, als sy wilden dat yemant, in haere zaecken besoignerende, dede." Maar deze plechtige verklaring voldeed hunne reeders toch niet: er blijkt van zeker wantrouwen in het goed beleid der onverrichter zake thuiskomenden. Tegen het ontslag der bemanning werd aanvankelijk bezwaar gemaakt, blijkbaar omdat men twijfelde aan hunne plichtsbetrachting: aan Plancius werd opgedragen, eerst over hunne houding te rapporteeren.

De twijfel week, toen het journaal der reizigers onderzocht was: overtuigend bleek het, dat zij ten volle hunnen plicht hadden gedaan, en dit werd toen ook erkend. Maar teleurgesteld bleef men, zelfs wat ontmoedigd. Alleen Plancius, de groote bevorderaar van het plan, liet den moed niet zakken. Toen de expeditie ondernomen werd, hadden de heeren van de Admiraliteit verklaard, „uyt desselven mont verstaen te hebben, dat Syne L. vastelicken hout ende gevoelt, dat de voorseyde vaert seeckerlick soude connen gevonden worden," mits men het voor de expeditie ontworpen reisplan stipt uitvoerde. En de tegenspoed had hem niet doen veranderen van inzicht: toen in het voorjaar van 1612, nadat het reeds gebleken was, dat de poolreis in den eersten zomer haar doel gemist had, een Nederlandsch schip naar Canada vertrok, hadden de heeren van de Admiraliteit ernstig overwogen, of het niet geraden was, gebruik te maken van deze gelegenheid, om May en Cat te verwittigen van de loopende geruchten, dat Engelsche zeelieden den noordwestelijken doortocht gevonden hadden; men had er dus over gedacht, om de instructie te ver-

---

1) De fraaie geteekende kaart van de Noord-Amerikaansche kust door Mr. Joris Carolus dd. 1626, die het Algemeene rijksarchief bewaart, heeft deze namen nog niet en geeft daarentegen andere Nederlandsche namen.

anderen en thans het geluk te beproeven met den nieuwen koers. Maar toen Plancius' advies gevraagd was, was het gebleken, dat deze niet d a c h t aan opgeven van het plan: nògmaals moesten de schepen naar het noordoosten zeilen en zich beijveren om den gezochten weg direct over de pool te vinden. En de heeren van de Admiraliteit hadden zich laten belezen: het reisplan was onveranderd gebleven [1]). Zeker was de teleurstelling des te grievender, nu de doortocht ten slotte ook op de tweede poolreis toch niet gevonden bleek te zijn. Maar voor goed werd ook toen nog het plan toch nog niet opgegeven. Aan den neef en naamgenoot van den bevelhebber der expeditie, Jan Jacobsz. May, die (naar wij reeds weten) de reis als onderstuurman had medegemaakt, bleef het voorbehouden, om twee jaren later het oude reisplan weder op te vatten en het zoodoende, op het voetspoor van Rijp en Hudson (langs het nieuw ontdekte eiland, dat nog zijnen naam draagt), te brengen tot op 83°, — eene hoogere breedte dus, dan één zijner voorgangers nog had bereikt [2]).

Zoo leverde onze expeditie althans indirect een belangrijk resultaat. En dit was niet het eenige: zij had nog andere gevolgen, die niemand toen nog kon voorzien. Den 29[en] Maart 1613 werd het schip de Vos, dat pas voor eenige maanden uit de IJszee was teruggekeerd, door de Amsterdamsche admiraliteit verkocht [3]) aan den oudschepen Jonas Witsen, die met Symon Willemsz. Nooms besloten had, om nogmaals den noordelijken doortocht te doen zoeken [4]); Pieter Fransz., die May's stuurman was geweest, werd door hen aangenomen als schipper op de Vos. De Nederlandsche ondernemingszucht, die zooveel van May's reis verwacht had, wilde dus de daarbij gestelde doeleinden nog niet opgeven. Evenals zijn noordoostelijke tocht in 1614 zou nagevolgd worden door zijn neef en onderstuurman Jan Jacobsz. May, heeft ook May's stuurman Pieter Fransz. zijn reisplan reeds in 1613 voortgezet. Het plan dezer reis was, om den doortocht ditmaal te zoeken in het noordwesten, door straat Davis, — den weg, dien reeds May's instructie als noodmaatregel had aanbevolen. Zeer logisch: nu het hoofdplan van May's reis had gefaald, kwam het tweede doel op den voorgrond. Maar

---

1) Zie de resolutie der Admiraliteit van 9 Febr. 1612: hierna p. 166.

2) Zie hierover: Muller, Noordsche Compagnie. p. 167, 168.

3) In 1615 werd ook onderhandeld over den verkoop van het schip de Craen voor een reis naar het noordwesten. (Muller, Noordsche Compagnie. p. 171.)

4) Met deze plannen staat wellicht in verband de resolutie der Staten Generaal van 24 April 1612 (hierachter p. 192), waarbij de premie van 1596 op het vinden van den doortocht op nieuw wordt uitgeloofd.

daarnaast stond thans, veel meer dan vroeger, ook het drijven van handel op het programma. Op nieuw zou de Amerikaansche kust, en bepaaldelijk de door Hudson ontdekte rivier, bezocht worden; maar na May's onderzoekingen meenden de reeders thans zelven te kunnen overgaan tot het aanknoopen van handelsbetrekkingen. Daarom voerde men nu als ruilartikelen mede eenige kisten met flesschen en glazen, ketels, eenige pakken laken, „houwdegens", olifantstanden en ook zeven kleine kisten met „Norenbergerye" (speelgoed).

Nog ongelukkiger dan May geweest was, was echter zijn opvolger Pieter Fransz.: de inlanders bleken „quaetwillich"; zij wilden thans geen handel meer drijven en vermoordden zelfs Pieter Fransz. en twee der zijnen 1). Toch was, toen schipper Jan de Wit, die Fransz. vervangen had, na vijf vierendeel jaars uitgeweest te zijn, op het laatst van Juli 1614 in Nederland terugkeerde, een belangrijk resultaat verkregen. Op de Amerikaansche kust had de Vos nog vier andere Nederlandsche schepen aangetroffen, waarop Cornelis Jacobsz. May, de neef van onzen bevelhebber, en drie anderen het bevel voerden. Te zamen hadden de schepen toen verder handel gedreven, bevervellen en andere pelterijen verkregen 2). En toen den 11en October 1614 de Staten Generaal octrooi verleenden aan de Compagnie van Nieuw Nederland 3) (die later zou overgaan in de West Indische Compagnie), werden daarin, naast den Amsterdamschen oudburgemeester Gerrit Jacobsz. Witsen, de beide reeders van het schip de Vos, zijn bloedverwant Jonas Witsen, en Symon Willemsz. Nooms, allereerst genoemd als aanvragers van het octrooi, waarin ook de schippers genoemd werden, met wie zij zich op de Amerikaansche kust gecombineerd hadden: Henric Christiaensz., Thijs Volckertsz. Mossel en Cornelis Jacobsz. May, ook Adriaen Block, — namen in de oudste geschiedenis van Nieuw Nederland met eere bekend.

Zoo vormt dus de reis van May, uitvoerder van het programma, door Hudson, nu drie eeuwen geleden, onvoltooid gelaten, de onmisbare schakel, waardoor Hudson's beroemdste reis verbonden is aan de Compagnie van Nieuw Nederland, die het door hem ontdekte terrein zou ontginnen en wereldberoemd maken.

---

1) Zie over deze reis de resolutiën der Amsterdamsche admiraliteit van 1613 en 1614, gedrukt bij: Muller, Noordsche Compagnie. p. 367—369.

2) Zie de resolutie der Amsterdamsche admiraliteit van 24 Juli 1614, l. c.

3) Zie het octrooi gedrukt bij: O'Callaghan, Hist. of New Netherland. I p. 74.

Nog een enkel woord over de hierachter uitgegeven stukken. Het scheepsjournaal is niet onbekend: reeds H. C. Murphy, de Amerikaansche gezant te 's Gravenhage, die in 1859 een aardig boekje over Hudson's verblijf in Nederland heeft uitgegeven, raadpleegde het; hij oordeelde het „hoogst merkwaardig", liet het afschrijven en nam zich voor, het met inleiding en aanteekeningen uit te geven [1]). Daartoe is het echter niet gekomen, totdat zich thans eene goede gelegenheid voordoet. Het journaal is een logbook, zooals Sebastiaan Cabot ze had ingevoerd [2]); het is gehouden op het schip de Vos, en wel, zooals de titel aanwijst, door May zelven [3]). Ook op het schip de Craen werd een tweede, geheel zelfstandig journaal gehouden; het werd, naar wij reeds weten, ook ingeleverd, maar is thans verloren [4]). Dat May's journaal bewaard gebleven is, danken wij aan de omstandigheid, dat men het wenschelijk heeft geoordeeld, om een afschrift daarvan te zenden aan de Staten Generaal, de lastgevers van den tocht [5]). Het journaal is kleurloos, maar nauwkeurig. De opgaven van de breedtegraden zijn zelfs in Hudson's journalen vaak onjuist [6]); men mag het dus onzen schepelingen niet euvel duiden, dat dergelijke opgaven hier betrekkelijk zeldzaam zijn. Met de lengteberekening wist men destijds nog geen weg [7]); de schuld onzer reizigers is het dus niet, dat hunne opgaven omtrent de „noordwesteringe" somtijds vrij onbegrijpelijk zijn. — De instructie voor de reis, die het journaal zoo hoogst gelukkig aanvult, ontbreekt in het handschrift, maar kon bij de uitgaaf gelukkig overgenomen worden uit het Instructieboek der Staten-Generaal. — Eene andere aanvulling van niet minder belang levert de kaart, die men te danken heeft aan de welwillende

---

1) De Jonge, Opkomst v. h. Nederl. gezag. I p. 30 noot 1.

2) Asher, Hudson the navigator. p. CLXXVIII.

3) Zie het journaal op 26 November 1611 („wy met die Vos") en den titel.

4) Zie de akte van 11 Augustus 1611 (de journalen „van een yder particulier, sonder communicatie van andere, beschreven"). — Over de inlevering van het journaal van de Craen: Resol. admiraliteit 12 Juli, 8, 9, 11 Aug. 1612 (hierna).

5) Zie de resolutie van de Admiraliteit 10 Nov. 1612. — Resol. Stn. Gen. 15 Nov. 1612 (hierna).

6) Asher, Hudson the navigator. p. CLXXX vlg.

7) Asher, l. c. p. CXLVI vlg. Het instrument, dat men destijds gebruikte bij de berekening der lengtegraden, is toevallig bewaard gebleven in de ruines van Barentsz.' Behouden huis op Nova Zembla: zie het afgebeeld bij: Beke, Three voyages. p. LVI. — Juist terwijl May op reis was, werden aan de Staten Generaal mededeelingen gedaan over uitvindingen om de lengte op zee te berekenen, door Thomas Leamer, Court Boddeker (van Bremen) en Jan Henrick Jarichs. Stevin, Blaeu, Hessel Gerritsz. e. a. werden daarover gehoord; maar het bescheid was nog ongunstig. (Resol. Stn. Gen. 21 Dec. 1611, 12 Mei 1612 enz. — Resol. Admir. v. Amst. 5 Juni 1612 enz.)

medewerking van den oud-luitenant ter zee C. Craandijk te 's Gravenhage. Dat die kaart niet pretendeert in allen deele nauwkeurig te zijn, spreekt van zelf: waar men het zelfs onmogelijk heeft geoordeeld, van Hudson's reizen uit zijne journalen eene goede kaart samen te stellen [1]), is het duidelijk, dat ook hier de volmaaktheid niet kon bereikt worden. Maar toch geeft de kaart in hare approximatieve juistheid eene aanschouwelijke voorstelling van de reis, die althans voor den tocht langs de Amerikaansche kust gezag heeft, omdat daarvoor gebruik kon gemaakt worden van de kaart van Visscher, die, zooals ik boven [2]) betoogde, blijkbaar ontleend is aan de verloren kaart van Nova Francia, die May zelf geteekend had.

Eene hoogst gelukkige aanvulling van het journaal levert het resolutieboek van den Scheepsraad, dat daarachter in het handschrift voorkomt en dat ik ook hier achter het journaal heb afgedrukt, — in zuiver chronologische orde, hoewel het handschrift het verdeeld heeft in drie afdeelingen. Het bevat de besluiten van den Scheepsraad, die volgens art. 3 en 4 der instructie bestond uit de schippers en stuurlieden der beide schepen met de beide ontwerpers van de reis, die als commiezen op de schepen den tocht medededen, totdat Pieter Aertsz. de Jonge vermoord werd en Ernest van de Wal met de Craen huiswaarts keerde. Met het journaal vormt het resolutieboek een geheel: te zamen zijn beiden de bron voor de kennis der reis [3]). Inderdaad geeft het resolutieboek ons, veel beter dan de korte en drooge mededeelingen van het journaal, inzicht in de beteekenis en de bedoeling der gevolgde koersen. Maar ik merk op, dat althans de dagteekeningen der beide bronnen meer dan eens verschillen, terwijl ook in enkele andere bijzonderheden wel eens geene volkomene overeenstemming bestaat [4]).

Eene zéér belangrijke aanvulling leveren verder de resolutiën van de Amsterdamsche admiraliteit en van de Staten Generaal, wier mededeeling ik grootendeels dank aan de ijverige en welwillende bemoeiingen van Dr.

---

1) Asher, Hudson the navigator. p. CLXXXII.

2) Zie hiervoor p. XXXVI.

3) Zie de akte van 11 Augustus 1612 in het resolutieboek van den Scheepsraad: „als verstaen can werden uut alle de resolutiën, daervan yder op zynen tijt gemaect, alsoock uut de journaelen, die van een yder particulier, sonder communicatie van andere, beschreven zijn."

4) Het verdient trouwens hierbij ook opmerking, dat de resolutiën van den scheepsraad blijkbaar niet dadelijk, maar *later* te boek gesteld zijn. Pieter Aertsz. de Jonge heeft de resolutiën sedert 30 October 1611 niet meer mede geteekend, terwijl hij toch eerst 26 November 1611 vermoord is, zoodat de resolutiën van November eerst na dien dag opgeteekend zullen zijn.

H. T. Colenbrander te 's Gravenhage. Vooral op de voorbereiding van de reis werpen deze stukken, die ten slotte een betrekkelijk groot deel van dezen bundel vormen, een helder en zeer gewenscht licht. Ik heb tusschen de resolutiën ingelascht enkele brieven en andere stukken uitgegaan van de Amsterdamsche admiraliteit en van de Staten Generaal die aan andere registers dezer colleges ontleend zijn, maar die hier eigenaardig op hunne plaats zijn.

Het slot vormen een paar extracten uit gedrukte boeken, die berichten over May's reis bevatten. De korte mededeelingen van Nicolaas Witsen leveren niet veel nieuws en zijn alleen volledigheidshalve opgenomen. De extracten uit de twee gelijktijdige boekjes van Hessel Gerritsz., vol aardige teekenende bijzonderheden, zijn daarentegen onwaardeerbaar voor het recht verstand van de beteekenis onzer reis [1]).

Moge dit boekje, dat eene reis bekend maakt, die meer dan eenige andere verband houdt met Henry Hudson's beroemdste reis, nu het juist verschijnt op het oogenblik, dat ook Nederland zich gereedmaakt het derde eeuwfeest te herdenken van deze ontdekkingstocht van den genialen reiziger, eene bescheidene bijdrage vormen bij deze sympathieke viering.

S. MULLER Fz.

---

1) Bij de uitgaaf der teksten volg ik de bekende regels van het Historisch genootschap; in het journaal en het resolutieboek van den scheepsraad ontbreekt de interpunctie bijna geheel.

Journael,

gehouden by schipper Jan Cornelisz. May, schipper op de Vos, by de Gecomitteerde Raden der Admiraliteyt t'Amstelredam, by laste van de Hoog Mogende Heeren Staten Generael, gesonden te soecken de straet van Anian,

in 't jaer 1611.

Dachbouck van schipper Jan Cornelissen Mey, gaende met de twee schepen, namentlyck den Vos ende de Craen, omme te besoeylen ende te ontdecken de strate Anian, de custe van Cathaye, China ende Japan, soo 't doenlyck is, in den jaere XVI^c. ende elff.

[Fol. 2.]

Den 18^en Martius de twee schepen, van alles wel versien zijnde voor den tijt van twee jaeren, zijn den 19^en dito voor Amsterdam gemonstert, yder in zijn schip 25 coppen, soodat beyde de schepen op hadden 50 coppen. A°. 1611

Den 22^en dito sijn de schepen tot Jaephannes geseylt, omme aldaer haer volck te verwachten.

Den 24^en dito zijn se van daer naer Tessel geseylt, alwaer se den 25^en dito gekomen sijn [1]).

Den 28^en des morgens hadden den wint suyd zuydoost, ende zijn alsoo in zee geloopen omme onse voorgenomen reyse te beghinnen; in zee zijnde liep den wint om langs west noordwest ende op den avondt weder west zuydwest, met moey weer ende slecht water; wy deden onsen coers noorden ten westen ende west noordwest, tot den anderen dach toe.

Den 29^en dito des morghens lach Texel zuyden ten westen van ons 14 mylen, onsen cours noorden ten westen; de wint was W. Z. W.; teghens den avondt liep den wint west met een doorgaende windt; onse cours was N. ten W. als vooren [2]).

Den 30^en dito was den wint west, onsen cours noorden ten westen, ende hadden de hoochte van 56 graden 12 minuten; tegens den avondt liep den windt W. N. W.

Den 31^en dito liep den wint Z. Z. W. ende voorts tot het zuyden met een kleyn koeltgen, ende het wiert daernaer mistich ende de windt liep weer zuyd-west; ende wy hadden de hoochte van acht ende vijftich graden ende 24 minuten.

---

1) Zie de resolutie, op 27 Maart genomen in tegenwoordigheid van twee leden der Amsterdamsche admiraliteit, over de „verwachtplaetsen", waar de schepen elkaar zouden vinden: hierna in het resolutieboek.

2) Zie de resolutie van dezen dag, over de uitdeeling van spijs aan het scheepsvolk: hierna in het resolutieboek.

April.

[Fol. 3.] Den eersten des morghens was de wint oostelick ende liep tot het N. O., ende begost zeer stijff te waeyen, soodat wy naer de middagh alle onse zeyllen innaemen ende dreven zuydwest tot des anderen daeghs.

Den 2en dito des morgens was 't moy weder ende maeckten zeyl, ende daernaer worden 't stil; die middagh hadden wy de hoochte van 58 graden 19 minuten; wy kreegen den wint zuytwest ende deden onsen cours N. ten W. met een moeye koelt; die zee liep zeer holl van den noord noordoosten; die nacht was die wint suydelick.

Den 3en dito was de wint suydelick ende waeyde seer stijff; wy liepen voor fock N. ten W. aen.

Den 4en dito was den wint N. N. W. ende waeyde een storm; wy dreven sonder zeyl zuydwaerts, die nacht van gelijcken.

Den 5en dito des morgens was het moy weder, den windt suydoost; wy saeghen twee schepen, dewelcke wy verspraecken ende verstonden van Edam te wesen, wilden naer Romsdael; hebben haer een brieff overgeworpen, ende deden onsen cours voorts noorden ten oosten, ende hadden de hoochte van 61 graden; na den middach namen onse zeylen in ende liepen voor fock, want het wayde een storm uyt den Z. Z. O.

Den 6en dito was den wint O. Z. O. ende Z. O., een doorgaende wint met regen; onsen cours N. N. O.

Den 7en dito was den windt zuydelick, daernaer westelick met moy weer; onsen cours N. N. O.; ende was dien dach meest stil, de locht noord W.; die zee liep zeer uyt den noorden.

Den 8en dito was 't meest stil, de locht suydelick ende westelick, onse cours Noord N. W.; wy hadden de hoochte van 66 graden 15 minuten.

Den 9en dito waeydent een storm van den zuydwesten, zoodat wy met die fock N. O. ten N. liepen. Dien middach hadden wy de hoochte van 68 graden 14 minuten; tegen den avondt waeydent
[Fol. 4.] een vliegende storm ende het water ginck soo seer groff, dat wy alle de seyllen innamen ende dreven N. O. aen.

Den 10en dito des morgens was 't weer wat gebetert; wy maeckten fock op ende liepen N. O. ten N.; daernaer liep de wint W. N W.; wy maeckten het groodt seyl daer oock by ende deden onse cours N. O.; des savondts was de wint N. W. ende waeyde zeer stijff; onse cours als vooren.

Den 11^{en} dito des morgens was de wint W. N. W.; wy deden onsen cours O. N. O. met schoverseylen [1]; die middach deden wy onsen cours eerst, want die Noordcaep lach oost wel soo N. van ons 60 mylen naer mijn gissinge; wy liepen voor oock, want het waeyden een storm uyt den N. W. Desen nacht hadden wy veel sneeu met vorst, alsoo dat ons schip van't sneeuw seer wit geworden was.

Den 12^{en} dito des morgens deden onsen cours Z. O., om alsoo het landt aen te seyllen; het was moey weer ende hadde in drie ofte 4 dagen geen hoochte gehadt; denselven middach hadden hoochte van 70 graden 32 minuten, ende saeghen 't landt in 't zuydoosten van ons tot oosten toe ontrent 5 mylen; het was hooch landt, seer gebroocken met uutklippen ende eylanden, het was heel wit van de sneeuw; wy zeylden ten naesten by, want den wint was N. N. W., die nacht van gelijcken.

Den 13^{en} dito des morgens worden 't stil, ende het landt lach oost ende Z. O. van ons ontrent 2 mylen; teghen den middach kregen wy die wint suydelick; na de middach waeyde het een storm van die Z. Z. O. Wy liepen ten naesten by langes het landt heen, hetwelcke hem streckte ontrent N. N. O. naer die Noortcaep.

Den 14^{en} dito des morgens was die wint oostelick ende waeyde een storm, zoodat wy onse fock ende bezaen innamen ende zeylden noortwaerts met een seyl ten naesten by; wy hadden de hoochte van de Noortcaep, een derdendeel noordelicker na mijn gissinghe; dien avondt was den wint N. O. met veel sneeu ende vorst [2].

Den 15^{en} dito des morgens was den wint N. N. W.; wy wenden het ende seylden oost ten noorden aen tot des anderen daegs toe [Fol. 5.]
met moy weer.

Den 16^{en} dito des morgens was den windt noortwest, met sommighe sneeu ende vorst ende doorgaende windt; onsen cours O. ten N. ende O. N. O. Op huyden hebben wy ons voor-marsseyl afgenomen, ende hadden de hoochte van 72 graden ende 47 minuten; die nacht was den wint noorder met redelick weer; onse cours ten naesten by met schoverseylen.

Den 17^{en} dito des morgens was den wint noordelijck, een doorgaende wint; wy liepen ten naesten by met schoverseyllen, ende was seer cout ende vroos soo zeer, dat al onse loopende want ende

---

1) De onderste zeilen van den grooten mast. (Winschooten, Seeman. Vgl. Koolemans Beynen, Three voyages of Will. Barents, p. 7 n. 4.)

2) Zie de resolutie van dezen dag over de uitdeeling van spijs aan het scheepsvolk: hierna in het resolutieboek.

die geheele schepen alsoo bewassen, dat men gheen wandt ofte schepen bekennen mocht, soo seer was het bevroosen, ende ons schip was wel een halff voet gedaelt vant ijs; voor de middach ontrent suytooster zon [1]) zijn wy gepasseert eenige stucken driftijs, hetwelcke het eerste was, twelck wy gesien hebben; koomende 2 ofte 3 mylen vorder, was de zee gants vol ijs; wy daerby komende, hielen dragende langs het ijs, hetwelcke hem suydtwaerts streckte; ende alsoo wy daer geen eyndt aen en saeghen, lietent op de lij drayen [2]) ende hebben de fock ingenomen, ende het ijs wat afgesmeten hebben 't met een seyl westwaerts overgeleyt; tegens den avont hebben 't seyl oock ingenomen ende lieten 't dryven westwaerts over [3]).

Den 18^{en} dito was 't moy weer met vorst, den wint noorden, daernaer N. O. ende O. N. O.; wy dreven sonder zeyl westwaerts, ende hebben op huyden de schepen weder gereedt gemaeckt ende onse fockehalsen onder die boechspriet gestelt, om niet te bevriesen [4]).

Den 19^{en} dito hadden een doorgaende wint van den noortoosten met sneeuw ende vorst; wy dreven sonder seyl, die steeven noortwaerts; veel van ons volck wiert sieck van de coude.

Den 20^{en} dito hadden eenen styven noordoosten wint met sneeuw ende vorst, ende dreven sonder seyl als voren, verwachtende aldus goedt weder ende bequame wint om ons voorgenomen reyse te vervoorderen.

Den 21^{en} dito was den wint N. O. met sneeuw ende vorst als vooren, ende dreven westwaerts.

Den 22^{en} dito was den wint O. Z. O. met vorst ende weynich sneeu; wy dreven als vooren.

Den 23^{en} dito dreven als vooren westwaert over sonder zeyl.

[Fol. 6.] Den 24^{en} dito was 't stillekens, de locht variabel met sneeu ende vorst; wy maeckten zeyl, ende alsoo wy niet en vorderden, namen de seylen in ende hadden de hoochte van 72 graden 49 minuten; op den avondt kreghen wy den wint westelick met een doorgaende windt; wy maeckten wedrom seyl, onse cours O. wel soo suydelick.

Den 25^{en} dito was de wint west Z. W. ende begonst stijff te waeyen; tegen de middach namen de marsseylen in; doen zaegen wy weder eenige stucken ijs dryven; ende hadden de hoochte van 72 graden

1) Nam. toen de zon in het Z. O. was. (Deze wijze van tijdsbepaling komt in het journaal steeds voor.)

2) Nam. lieten het schip van koers veranderen.

3) Vgl. hierna in het resolutieboek de resolutie van dezen dag.

4) Vgl. hierna in het resolutieboek de resolutie van dezen dag, alsmede die over de „verwachtplaetse", waar de schepen elkaar zouden terugvinden.

36 minuten; alhier bevondt ick gheen afwijckinge; de Noordcaep lach omtrent zuyden ten westen van ons, 20 mylen naer mijn gissinghe; wy naemen onse zeylen in ende liepen met de fock oost aen, al door 't driftijs, dat daer seer dick dreeff in groote stucken, zoodat wy dat niet kosten myden; namen derhalven die fock in ende dreven alsoo met ijs oostwaerts, want het wayde een storm met claer weer. Aldus dreven wy den tijt van 7 uyren, totdat wy de zee gants vol ijs saeghen ende gheen uytkomste; want het ijs lach soo dicht, dat wy gheen beeter middel en saeghen dan fock ende zeyl op te maecken, om hetselfde uyt te laveren dat wy in gedreven waeren, hetwelcke niet en geschiede zonder groodt peryckel. In den nanacht tegens den dach zijn wy door Godts genade uyt het ijs gekoomen; hebben geen schade geleden dan beyde onse gaellioens stucken geseylt; uyt zijnde liep de wint noordelick, ende worde stillekens met veel snee; wy naemen onse zeyllen in, ende dreven suydtwestwaert in zommich driftijs.

Den 26en dito was den wint suydtoost met snee; wy dreven sonder zeyl; dien nacht liep den windt westelick; wy maeckten zeyl ende seylden zuytwaert over [1]).

Den 27en dito was den wint westelick, moy weer; ons cours suydzuydoost, ende hadden de hoochte van 72 graden 45 minuten; teghens den avondt begost het stijf te waeyen; wy liepen voor fock zuyden aen.

Den 28en dito des morgens waydent stijff uyt den W. N. W.; wy naemen de seylen in ende dreven met die steven noordtwaert tot suydwester zon; ende alsoo 't weder wat gebetert was, maeckten [Fol. 7.] weder fock ende deden onse cours suyd zuyd O. De windt was N. W.; 2 uyren daernaer lieten 't weder dryven. Op den avondt maeckten weder fock ende deden onsen cours zuyden ten O.; middernacht maecten het groodt marsseyl oock op, ende onse cours suyden gedaen, om alsoo het landt aan te seyllen; den wint N. W.

Den 29en dito des morgens was 't stillekens, den wint suydelick; wy liepen oostwaerts ten naesten by; op die middagh hebben 't met een seyl laten dryven oostwaert, wesende moy weer; daernaer maeckten weder zeyl, deden onsen cours oost; des avondts, als wy 4 ofte 5 mijllen geseyldt hadden, vonden 't al vol ijs; wy wat innewaert loopende, saeghen gheen doorkompste, maer altemael vol ijs; hebben 't westwaert gewendt, doch worde terstondt stil ende seer

1) Vgl. hierna in het resolutieboek de resolutie van dezen dag.

slecht water; omtrent middernacht kregen wy de wint noordelick, deden onse cours zuydwest ende vervielen terstondt int ijs; daernaer deden onsen cours [1]) west, ende meenden alsoo uyt het ijs te seyllen ende het landt aen te zoecken.

Den 30^en^ dito des middaegs deden onsen cours suyden, ende lieten 't ijs alsoo aen backboort $^1/_2$ mijl, ende hebben 't ijs noch suyden van ons gevonden, alsoo dat wy alnoch westwaert mosten omme 't ijs te missen. Dien nacht sijn wy wederom in 't ijs gekoomen, hetwelcke driftijs was, ende zijn 't alsoo met een westen-ganck gepasseert.

Mayus.

Den 1^en^ dito was de wint suydwest met moy weer; wy sijn alsoo by 't ijs langs westwaert geloopen. Dien middach hadden de hoochte van 70 graden ende 10 minuten, ende bevonden aenwassende noortwestering [2]) ontrent 6 $^1/_2$ graed, hetwelcke ons wijst oostwaert van Kilduyn, buyten onse gissinge, want meenden te wesen westwaert van Kilduyn; die wint liep noordwest; wy leyden 't westwaerts over, ende sijn alsoo boven 't ijs geloopen, daarnaer west suydwest geseylt, omme het landt aen boordt te kommen.

[Fol. 8.] Den 2^en^ dito was de wint westelicke ende worde stillekens; die zee schoot seer hooch; dien middagh hadden wy d'hoochte van 68 graden 45 minuten, ende saegen het landt suydwest van ons 6 mylen; wy hadden grondt op 65 vadem.

Den 3^en^ dito was den wint Z. W. dwars uyt het landt, met een doorgaende windt; wy liepen westwaerts ten naesten by; na de middach liep de windt westelick; wy wenden na 't landt, ende vervielen recht booven die 7 Eylanden, alwaer wy op den avondt onder westelijcxe te ancker quamen op 6 vadem, een roerschoodt van 't vaste landt in een sandtbay; doch die grondt was niet schoon. Alhier vonden wy eenighe Lapsche visschers, die ons groote vriendtschap deden; alhier hebben wy onse reys verbeyt ende die schepen verstuwet, ende hebben hier bevonden ontrent 17 graden wassende noorstwesteringhe. Doch onse peylcompassen en hielden niet overeen; darom en gingen niet vast in onse peylinge; dan ick neme het tusschen beyden, ende alsoo hier geen water noch barnhoudt te hae-

---

1) Het HS. herhaalt hier: cours

2) Nam. afwijking der kompasnaald naar het noordwesten. (Van Lennep, Zeemanswoordenboek.) Vgl. de afbeelding van een instrument, gevonden in Barentsz. Behouden huis op Nova Zembla, afgebeeld bij: Koolemans Beynen, Three voyages of Will. Barents. p. LVI.

len was, zijn den 9en dito op den avondt van hier naer Kilduyn geseylt, op hoope van eenige schepen te vinden, om brieven aen onse heeren te senden, aengesien wy hier vroech genoech waren gekomen, want die zee noch al vol ijs leyt.

Den 10en dito voor de middagh sijn wy in Kilduyn gekoomen, alwaer wy twee schepen gevonden hebben, met namen Michiel van Lubeck, schipper van Hamburch, ende Jan Man van Schedtlandt, dewelcke hier waren gekoomen om coopmanschap te doen met die Lappen in vis, salm, traen ende diergelijcke waren; wy hebben met deese schepen eenige brieven gemaect aen onse heeren. Dit gedaen sijnde, zijn wy geresolveert met den eersten bequamen windt van hier te zeyllen, om onse voorgenomen reys te vervoorderen, soo 't mogelick was.

Den 18en dito voor de middach sijn wy van Cilduyn geseylt; den wint was noortwest; wy deden onse cours N. O., om ruym zee te maecken tot des anderen daegs [1]).

Den 19en dito was 't stil ende zaghen het landt noch ontrent 8 mylen van ons; want 't was seer claer weder; dien avondt creghen een kleyn koeltghen N. W.

Den 20en dito was den wint noortoost; wy seylden oostwaert ten naesten by, ende hadden de hoochte van 69 graden 26 minuten.

Den 21en dito des morgens was 't stil; daernaer kregen die wint westelick ende zuytwest; wy deden onse cours N. O.; den windt liep tot het suyden met seer moy weer ende doorgaende wint. Op die [Fol. 9.] middach hadden die hoochte van 68 graden 42 minuten ende wasige gegront op 40 vadem; alhier vonden wy de zee wedrom vol ijs, seer hooch verheven gelijck landt, hetwelcke scheen vast te legghen ende streckte N. O. op het gemeen compas; wy deden onsen cours N. O. langs het ijs tot op den avondt 6 mylen; doen streckte het ijs ontrent O. N. O. op een gemeen compas, langs hetwelcke wy liepen met een stercke zuydelicke wint tot 's anderen daegs ontrent 16 ofte 17 mylen.

Den 22en dito des morgens begonst het ijs gantsch noordelick te strecken; wy liepen met een stercke suydelicke wint langs het ijs; wy hadden grondt tot op 40, 50 tot 70 vadem. Aldus heeft het ijs ons geleyt van het N. O. tot het noorden, van het noorden tot het N. W., west tot het Z. W., tot op den 26en dito, als het Vischeylandt

1) Volgens de hierachter afgedrukte resolutie van dezen dag was een van de bemanning, die de koude niet bleek te kunnen verdragen, met het Hamburger schip naar huis gezonden.

N. N. W. van ons lach, naer de getuygenis van de caert met wassende graden [1]), ende en costen niet noordelicker komen dan 72 graden 23 ofte 25 minuten van wegen het ijs [2]).

Den 27^en^ dito dreven in stilte dicht by het ijs; hebben op dito een witten beer gevanghen.

Den 28^en^ dito liepen al westwaert door het driftijs; op den avondt siende gheen openinge, zijn der wedrom uytgelaveert, als wy der in gekomen waren.

Den 29^en^ dito des morgens waeren omtrent een mijl van 't ijs, alsoo wy gheen openinge noch doorkompst en sagen, maer overal vast ende vol van ijs; wy namen alle onse seyllen in ende lieten het dryven; den wint was N. W. met seer moy weer; die westhouck van Vischeylandt lach N. W. van ons, naer getuygenis van de caert met wassende graden, ende hadden de hoochte van 72 graden ende 20 minuten.

Den 30^en^ dito was die wint N. W.; wy dreven suytwaerts sonder zeyl.

Den 31^en^ dito hadden een styve noordelicke wint; wy dreven sonder zeyl als vooren.

Junius.

Den eersten was die wint noort noordoost, ende waeyde stijff; wy dreeven sonder zeyl westwaert.

Den 2^en^ dito was den wint N. W. ende coelde stijff met hijssel; wy dreven suydwaert ende hadden zandtgrondt op 40 vadem [3]).

Den 3^en^ dito hadden een styven noordoosten windt; dreven sonder zeyl als vooren, ende hadden grondt op 36 vadem.

[Fol. 10.] Den 4^en^ dito was 't stillekens, de wint noortwest, en(de) hadde(n) wasinghe grondt op 38 vadem ende de hoochte van 70 vadem ende 30 minuten. Op die avondt hadden wy grondt op 70 vadem, zoodat ick hier bevinde een bancke van 45 tot 36 vadem diepte, beginnende van de hoochte van 71½ graedt tot op de 70 ende 25 minuten; de grondt is meest waessich oock singel, doch hoe wijt dees bancke hem streckt van 't oost na het west is my ombekendt.

1) Met de „kaart met wassende graden" bedoelt de schrijver de kaart, waarop de breedtegraden grooter worden naar de pool toe (Mercator-projectie).

2) Zie de resolutiën van 23 Mei over de „verwachtplaetse", waar de schepen elkaar zouden terugvinden, en over de uitdeeling van spijs aan het scheepsvolk: hierna in het resolutieboek.

3) Het bleek noodig, dien dag eene resolutie te nemen over de seinen, als men den scheepsraad wilde beleggen; zie deze resolutie hierna in het resolutieboek.

Den 5^{en} dito des morgens was 't moy weer, de wint noord noor(d)-oost; wy maeckten zeyl, deden onsen cours neerwaerts ten naesten by; op de middach hadden den wint noorden, wy hebben oostwaert gewendt; de wint ruymde sooveel, dat wy meest noortoost seylden tot 's anderen daegs.

Den 6^{en} dito voor de middach was den wint westelick met moy weer, zoodat wy noord noordwest seylden, ende naer de middach noort N. oost ten naesten by; ende alsoo den wint by 't noorden bleeff, hebben wy het met lange gangen gelaveert om noortwaerts te koomen.

Den 7^{en} dito saegen weder eenige stucken driftijs; die wint was noordelicke. Die geheelen dach door 't ijs geseylt met moy weer, ende hadden de hoochte van 71 graden 37 minuten ende steeckgrondt op 145 vadem; hier dreeff zeer veel ijs in groote stucken, die haer hooch verthoonden gelijck seyllen; wy aldus door 't ijs seylende zijn den 8^{en} dito ontrent noorder son zoo wijt in 't ijs gekomen, dat wy gheen openinghe saeghen; ende alsoo het moy weer was, hebben 't aen een stuck ijs vastgemaeckt tot 's anderen daeghs.

Den 9^{en} dito des morghens saegen een beer op 't ijs loopen; wy hebben hem met twee schuyten vervolcht, doch te vergheeffs; de wint was N. O. met moy weer; wy zijn ontrent een mijl westwaert door 't ijs geseylt, ende doen weder aen 't ijs vastgemaeckt.

Den 10^{en} dito des morgens was die wint N.O. met seer moy weer. Is by den raedt goetgevonden westwaerts te seyllen [1]), om te zien naer eenige openinge ofte eynde van't ijs, verseeckert sijnde oostwaerts gheen openinge is, want hebben't al versocht, van die Lapsche cust tot hier toe; alhier hadden wy seer slecht water door 't ijs, dat hier dreeff; aldus seyllende westwaert door seer veel ijs, dat wy 't niet kosten wijcken, ende saegen 't noortwaert voor ons altemael vol tot des anderen daegs, als wy ontrent geseylt hadden 14 oft 15 mijllen.

Den 11^{en} dito des morgens was den wint noordelick met seer veel [Fol. 11.] sneeu; wy liepen al door 't ijs west N. W., doch saeghen gheen openinghe. Ontrent den middagh, alsoo 't seer doncker was van 't snee, datter viel, hebben onse zeyllen ingenoomen ende dreven ontrent zuytwest; daerna maeckten 't aen een stuck ijs vast, want 't lach hier al vol ijs, 't welck dreeff door de noordelicke wint suytwaerts.

Den 12^{en} dito op die middach, alsoo die wint westelick liep met moy weer, hebben wy seyl gemaeckt, doende onse cours ontrent N. ten W., want 't was hier al vol ijs; darom kosten gheen seecker

---

1) Deze resolutie komt niet voor in het resolutieboek van den scheepsraad.

cours stellen, maer soo wat hooger wat leeger, naerdat ons het ijs openinge thoonde. Op dien avondt was die wint suytwest met moy weer ende doorgaende koelte; wy aldus door 't ijs seyllende tot noort noortooster-son, zoo vonden wy de zee gants vol ijs, zoodat wy geen open water zagen, anders als daer wy van daen quamen; derhalven hebben wy aen een groodt stuck ijs vastgemaeckt met beyde die schepen [1]).

Den 13[en] dito was die wint noordelijck ende de zee gants vol ijs; wy bleven leggen ende hadden de hoochte van 72 graden 15 minuten ende aenwassende noortwesteringhe ontrent 16 oft 17 graden ende steeckgrondt op 190 vadem. Op dito heeft d'schimman van de Kraen sijn duym verlooren door 't bersten van een roer.

Den 14[en] dito teghens den avondt saeghen in 't noorden dat ijs wat gebroocken; wy hebben zeyl gemaeckt, doende onsen cours noortwaerts, op hoope van alsoo door 't ijs te booren ende open water te vinden: dan was te vergeefs, want naerdat wy aldus 14 glaesen noortwaerts door 't ijs geseylt waeren 4 mylen, vonden 't gantsch dicht, dat wy niet uytmochten; ende hebben 't darom noortooster son aen een stuck ijs vastgemaeckt met beyde de schepen.

Den 15[en] dito suyder son saegen geen open water, dan suytwaert van ons eenich water onder 't driftijs; hebben 't daerom suydwaerts over geleyt, soo het ijs ons geleyde [2]); den wint westelick met een doorgaende coelte. Op die avondt regende het, hetwelcke den eersten reghen was sonder hijssel, ende naerdat wy ontrent 9 ofte 10 mijllen geseylt hadden tot noorder son, waren wy uyt het ijs heel in de ruyme zee. Naemen alle onse zeyllen in ende dreven oostwaert tot des anderen daegs.

Den 16[en] dito de zon suytoost; deden onsen cours N.O. ende bevonden, dat het ijs seer gemindert was; dus geseylt tot wester zon vijff mylen, was 't seer doncker van mist ende was stil; wy namen onse zeylen in ende dreven, omdat die een den anderen niet soude missen, den tijt van 3 glaesen [3]); doen kreegen wy den wint Z.Z.O. een doorgaende koelte met mist, welcke terstonts ijs was; wy zeylden ten naesten by oostwaerts, tot noorder son quamen weder in 't ijs; wy lie-

1) Vgl. hiermede de resolutie van 12 Juni (—14 Juni): blijkbaar scheen de positie gevaarlijk.

2) Blijkens de resolutie van 15 Juni ging men derhalve terug, daar de doortocht onmogelijk scheen.

3) 1 glas is een half uur; 3 glazen zijn dus 1½ uur.

ten 't dryven ontrent W.Z.W. met die steven zuytwaert tot ooster zon [1]).

Den 17[en] dito des morgens was die wint suydelick met claer weer; [Fol. 12.] wy deden onse cours 4 mylen noortoost, daernaer O.N.O. ten naesten by twee mylen, ende quamen weder aen 't ijs, 't welck hem streckte van 't noorden tot 't zuyden, ende zaegen daerover open zee; doch was soo dicht ende het water ginck seer hol, dat wy 't niet bestaen en dorsten door te seyllen; maer laveerden by 't ijs op suytwaerts, op hoope van een eynd te vinden. De zon noortoost waeyde het heel stijff van de zuyd Z.O.; wy namen fock ende besaen in, ende liepen met een seyl zuydwest-waert.

Den 18[en] dito suyder son naemen het groodt zeyl oock in; want waeyden een storm uyt den Z. O. met hijssel; was seer doncker. Die son ontrent W. was het weer wat gebetert, die wint suyt zuyd O., leyden 't oostwaerts over met schoverseyllen, daernaer nam 't weer aff; wy maeckten ons marsseyl oock by drie glaesen; daernaer quamen weer by drie eylandekens ijs, welcke wy met een oostelicken wint gepasseert zijn; daernaer leyde het ijs ons N. O. ende worde gants dicht, dat wy niet wijcken mochten, want was mistich. Derhalven maeckten 't aen een stuck ijs vast; ontrent ooster-son worden 't stillekens; wy bleven aen 't ijs vast.

Den 19[en] dito suyder son quam de wint oostelick met een moye coelte; ende als het opclaerde, vonden wy ons gantsch in 't ijs beslooten; darom deden onsen cours ontrent N. W., daer wy het op sijn dunste saeghen, ontrent 2 mijllen; vonden daer open zee onder 't driftijs; wy deden onsen cours by 't ijs langhs, 't welck ons westwaert ende W. Z. W. leyde, in stede daer wy meenden zuydtwaert ofte zuydtoost te strecken; dus loopende by 't ijs langs tot ontrent N. N. wester son zaeghen seer veel walrussen op 't ijs liggen slapen, hetwelcke hem verthoonde als landt; wy hebben de walrussen met twee schuyten versocht, doch te vergheeffs. Wy lieten 't dryven tot des anderen daechs; hier hadden wy gront tot op 55 vadem, ende die hoochte van 71 graden ende 50 minuten [2]).

Den 20[en] des morgens was die wint Z. O. met een doorgaende

1) Vgl. hiermede de resolutie van 16 Juni; men besloot toen direct noordelijk den doortocht te zoeken, tusschen Spitsbergen en het Vischeiland.

2) Blijkens de resolutie van 19 Juni is men op dezen dag op nieuw zuidelijk gezeild; maar toen dit niet gelukte, heeft men scheepsraad gehouden en bevonden, dat de scheepskaarten niet overeenkwamen met die van De Veer en Wagenaar. Daar men derhalve meende dicht bij Nova Zembla te zijn, besloot men oostwaarts den rand van het ijs te volgen.

coelte; onse cours oostwaerts het ijs langs, 't welck ons ontrent N. O. leyde met moy weer. Dien middach hadden d'hoochte van 72 graden 10 minuten; hier leyde't ijs ons voort N. O. 4 mijllen, daer N. N. W. 4 mijllen, daernaer noorden ten westen 4 mylen tot ooster zon.

Den 21en dito des morgens was 't stillekens, die locht noordelick; ende alsoo 't ijs hem weder dicht maeckte van 't Z. O. tot O. N. O. ende voort tot het noorden toe ende noortwest, zoo hebben wy 't aen een stuck ijs vastgemaeckt. Des nachts noorder son was die wint N. W. ende het ijs begonst seer te schuyven, soodat wy 't daer niet langer mochten houden, maeckten zeyl ende liepen uyt het ijs langs het ijs, ende lieten 't dryven sonder zeyl.

Den 22en dito van gelijcken met mist.

[Fol. 13.] Den 23en dito was de wint westelick met een doorgaende koelt; ontrent suyt ooster son maeckten wy zeyl, ende deden onse cours N.N.O. door 't ijs naerdat 't selffde ons leyde tot W. N. wester zon; ende vonden alsdoen de zee gantsch vol ijs, zoodat wy daer vast in lagen; wy namen onse zeyllen in ende dreven met het ijs daer weer ende windt ons geleyde, ende waren ontrent 7 mylen in 't ijs geseylt N. ten O.

Den 24en dito, zijnde den dach van St. Jan, leggende gantsch in 't ijs beslooten sonder dat wy water zaegen; den wint was suydelick met seer moy weer; hier hadden wy altsamen perfecte hoochte van 73 graden 3 minuten ende aenwassende noordwesteringe ontrent 18 graden ende kleygrondt 160 vadem, soodat wy meenden, dat dit ijs streckte tot aen Nova Sembla toe, want saegen gantsch geen open water oostwaerts van ons. Wy waeren geresolveert ons uyt het ijs te begeven; maer mochten voor noch achterwaerts [1]).

Den 25en van gelijcken, want saeghen gheen zee ende hadden steeckgrondt van 146 vadem. Aldus laghen wy wel vast in 't ijs tot den 27en dito westnoortwester son toe, ende hadden al desen tijt het schoonste weer, dat ick diergelijcken noeyt gesien hebbe; want de sonne gaff sijn schaduwe nacht ende dach, dat daer geen wolcken oft damp aen den hemel quam; nochtans bevroos de zee alle nachten tusschen 't gebroocken ijs gants dicht, ende bevonden oock dat het ijs seer luttel afnam, door seeckere marcken, die ick daeraen gestelt hadde; ende deden oock een stuck ijs 50 vadem onder 't water dalen, 't welck zeer luttel afnam door die groote koude van 't water,

---

1) Blijkens de resolutie van dien dag is men toen op nieuw teruggekeerd.

waeruyt claerlick blijckt, dat die see nummermeer sonder ijs is, maer altijt vol dryvende naer die wint gints ende weer, doch principael treckende na 't noorden.

Den 27[en] dito de sonne W. N. W. kregen een zoetelick koeltgen van die N. N. W., ende maecten gereedtschap om uyt het ijs te komen, 't welck zagen niet mogelick te wesen; maer Godt gaf daerna veranderinge van de wint, datter wat openinge quam. Ende zijn met veel arbeyt ende moeyte niet sonder peryckel tenden de tijt van 12 uyren uyt het ijs gekoomen in de ruyme zee; de sonne was oost, latende ons maet [1]) noch een goteling-schoot in 't ijs, dewelcke ontrent suytooster-son uytquam.

Den 28[en] dito de sonne suytoost, ende waeyde een O.Z.O. wint, ende deden ons cours langs het ijs, 't welck hem westwaert streckte de maniere van landt, met bochten in ende uyt, ende hadden hoochte van 73 graden; ende was seer moy weer ende slecht water. Dien [Fol. 14.] nacht hadden wy den wint suydtoost, ende liepen langs het ijs als voren, ende begost gants suydelick te strecken; die sonne O. N. O. worden 't seer doncker van mist, ende namen al ons seylen in; een halff uyr daerna quamen aen 't vaste ijs, waerdoor wy zeyl mosten maecken, ende leyden 't oostwaerts over een uyre, doen werde 't claer, ende wy liepen westwaert langs dat ijs [2]).

Den 29[en] oost suytooster sonne saeghen twee witte beeren op een stuck ijs, ende gaven haer te water; wy hebben haer met twee schuyten vervolcht ende beyde doodtgeschooten ende aen boordt gebrocht; deden voorts ons cours langhs dat ijs, 't welck hem ontrent noorden streckte een mijl, daerna W.N.W.; de wint was oost met een moye koelt ende werde mistich; wy dreven sonder zeyl om den een den anderen niet te missen; daernaer werden 't klaer. Wy deden onsen cours als vooren langs dat ijs ontrent N.N.W., ende ontrent noortwester zon waeyden 't stijf van den oosten, ende worden mistich; wy namen ons seylen in, doordien datter geen gesicht was, ende dreven westwaerts langs dat ijs.

Den 30[en] des morghens die sonne N.O. maeckten weder seyl, ende koelden stijff met hijssel, 't welck hier veel gebeurt; want doyt nimmermeer daer geen son schijnt. Ende deden ons cours langs dat ijs N.N. west; hier lach 't ijs seer vast ende hooch, gelijck landt, 2, 3 ende 4 vadem booven water, met veel eylandekens ende havens,

1) Nam. het schip de Craen.

2) Blijkens de resolutie van dezen dag is toen eene poging gedaan, om thans westwaarts door het ijs te breken.

in maniere gelijck die van Noorweghen; ende ick hadde hoochte van 73 graden 58 minuten. Naer de middagh sijn wy gepasseert seer veel groodt ijs van 3, 4, 5 ende 6 vadem boven water. Ontrent suytwester son worden 't gants mistich; wy lieten 't dryven een roerschoodt van 't ijs ende streckte west noortwest. Dien avondt maeckten weder zeyl; want den mist begonst te breecken, ende deden onse cours N.W. 4 glasen tot in 't driftijs; ende gheen doorganck siende, lieten 't dryven; voort worden 't mistich, die wint was zuydoost met hysel, want die mist die wy hier hebben is terstondt ijs aen 't want ende seylen, totdat die sonne weder schijnt, ende valt alsdan weder aff.

Julius.

[Fol. 15.] Den 1en des morgens was't [1]) opgeklaert, ende hadden een doorgaende suytoosten wint; deden onse cours ontrendt west langs dat ijs, 't welck daer seer hooch ende vast lach ontrent 2, 3 ende 4 vadem booven water, met veel affleggende eylanden havens bayen, soodat het in alle manieren landt gelijck was, uytgesondert in coleur ende substantie; maer hadden gheen grondt op 140 vadem. Tegens den avont worden 't gants klaer, den wint suydelick, ende hadden steeckgrondt op 120 vadem. Die nacht was 't mistich, ende dreven sonder zeyl, ende was diep 118 vadem, die wint suydelick [2]).

Den 2en des morgens was die wint Z.O.; wy maeckten seyl, doende ons course langs het ijs N.W. waert, ende hadden steeckgrondt op 103 vadem, ende was mistich; die wint zuydoost ende het ijs begost noordelick te strecken. Op dien avondt de sonne west hadden steeckgrondt 94 vadem; des nachts van gelijcken ende het ijs streckte noorden.

Den 3en dito hadden een doorgaende oostenwint ende cours langs dat ijs, welck ontrent noordwest streckte; dien middagh hadden die hoochte van 75 graden ende 20 minuten ende steeckgrondt op 82 vadem; hier was een wassende noortwesteringe ontrent 16 ofte 17 graden, daerin ick seer verwondert was, doordien hier behoorde te wesen twee oft drie, gevolgens die getuygenisse van 't Catholycken 3) ende die lengtewyser 4), waeruyt blijckt dat die regel onperfect ende gants frivoel is; want oostwaert van hier 60, 65, 70 ende

1) Het HS. herhaalt: was 't.

2) Volgens de resolutie van 1 Juli, is dien dag besloten, om nogmaals direct noordelijk den doortocht te zoeken. Zie ook de resolutie van dezen dag over de uitdeeling van spijs aan het scheepsvolk: hierna in het resolutieboek.

3) Blijkbaar een zeevaartkundig boekje.

4) Waarschijnlijk eene tabel om de lengte te berekenen.

75 mylen op die hoochte van 72 ende $72\frac{1}{2}$ graed tot op 73 graden tot verscheyden reysen bevonden ontrent 17 ofte 18 graden wassende noortwester; op die streckte dat ijs W. ende W. N. W., was seer dick ende swaer, ende hadden een doorgaende oostenwint met mist, ende namen ons seylen in, dreven westwaerts langs dat ijs. Des nachts waren uyt het ijs ende maeckten zeyl, doende ons coerse langs dat ijs west noort west, daerna N.N.W.; die zee schoot heel hol van den suyden, ende en hadden geen grondt op 130 vadem.

Den 4en was de wint oost, ende liepen langs dat ijs west N.W., die nacht W. Z. W., ende begonst gants zuytwest te strecken; die son staende noorden ten oosten een halve streeck oostelicker, was verheeven 9 graden, ende bevonden ons op de hoochte van 76 graden.

Den 5en des morgens hebben bevonden, dat het ijs ontrendt Z.W. streckt, ende hadden steeckgrondt op 110 vadem ende de polushoochte van 76 graden, waeruyt wy presumeerden ontrent Spitsbergen te wesen ende dat het ijs hem daeraen vastmaeckte, want die [Fol. 16.] Noortcaep lach ontrent suyden van ons naer mijn gissinge. Ende als wy nu van 't oosten tot hier aen toe ontrent 90 mijllen langs [1]) het ijs versocht hebben, maer int mintste gheen doorkompste dan al vol ijs gevonden hebben, zijn derhalven op dito geresolveert, weder oostwaert te versoecken; hebben 't ontrent suydtooster zon zuytwaert overgeleydt, hadden die wint oost suydoost met mist. Tegens den avondt zijn weder noortoost overgewent, ende quamen N.N. ooster son uyt 't ijs, ende sijn weder suytwaert gewent, met mist ende moy weer [2]).

Den 6en des morgens hebben 't oostwaerts gewendt, ende ontrent suyder zon zijn weder in 't ijs gekomen; wy leyden 't suytwaert over, de wint was O.Z.O. met seer moy weer; hier lach 't ijs seer hooch ende vast die maniere van landt.

Den 7en dito was 't meest stil; wy namen ons seylen in, ende hebben ons schepen wat verstuwet, ende saghen het ijs noortwaert van ons $\frac{1}{2}$ mijl, ende dreeff oock seer veel driftijs in groote stucken van 3, 4 ende 5 vadem boven water; ende de suytwester son kreghen een koeltghen van de O.Z.O., ende leyden 't zuytwaert over, ende was moy weer. Op dien avondt hebben 't weder oostwaerts gewendt.

Den 8en voor die middach was 't stillekens, ende kregen daernaer

---

1) Het HS. heeft: landts.

2) Blijkens de resolutie van dezen dag, besloot men toen eene tweede poging te wagen, om tusschen Spitsbergen en het Visch-eiland den doortocht te vinden.

die zuytwesten wint; ons course O. Z. O. langs dat ijs. Tegens den avondt was 't mistich, die wint Z. Z. W.; wy liepen oostwaerts langs dat ijs tot des anderen daegs.

Den 9en des morghens was den wint zuydt; wy quamen weder aen 't ijs, 't welck noortwaerts van ons lach zeer dick ende hooch, ontrent een gootelingh-schoot weechs. Die middach hadden wy hoochte van 75 graden 20 minuten; de wint was syudelick, ende liepen oostwaerts door 't driftijs by het vaste ijs heenen. Die nacht was 't meest stillekens, die wint Z. Z. W.

Den 10en des morgens hadden wy steeckgrondt op 100 vadem, den wint suydelick met motreghen, ende liepen oostwaerts langs dat ijs, ende somtijts eens suydtwaert van 't ijs affgewent. Des nachts seylden oostwaert door 't driftijs, ende dat vast ijs lach noordtwaert van ons een gootelingh-schoodt; ende was seer doncker van mist.

Den 11en des morgens bevonden ons soo wijt in 't ijs bedreven, dat wy gheen doorcompste en zaghen; maer mosten weder westwaert uytseylen door 't driftijs, waermede wy den geheelen dach doorbrochten, ende hadden de hoochte van 75 graden ende 5 minuten. Teghens den avondt uyt het ijs sijnde, deden onsen cours oostwaerts met een suyden wint; ende noordwester zonne zagen in 't noorden ende noortwest van ons de maniere van landt ende hadden steeckgrondt op 87 vadem, waeruyt wy vermoeden landt te wesen. Zijn derhalven daer na toe geloopen, om hetselffde te verkennen; maer als wy daerontrent drie mylen na toe geseylt waren, bevonden datselfde geen landt te wesen ende oock dieper water. Ontrent noort noortooster zon leyden 't suytwestwaerts over; die wint was zuyt zuytoost [1]).

Den 12en des morgens ontrent ooster son quamen weder aen 't ijs, dat soo vast lach in 't gezicht als landt, ende bevonden ons daerin ende binnen weer beslooten, groodt ontrent 3 mylen, daer geen uytkompste en was; dan sagen in't noortwesten 2 mylen van ons een hoeck, daer wy na toe sijn geloopen, ende vonden daer een doorghanck west ende W. Z. westwaert uutstreckende, welcke wy ontrent zuydtooster zon gepasseert zijn; ende quamen doen weder in de ruyme zee ende lieten 't ijs van het noorden tot het oosten van ons; die geheele zee was gants vol, die wint was oost Z. oost met reghen; ons coerse [2]) zuydwaert ten naesten by met schoverseylen, want begost stijff te waeyen tot des anderen daegs toe.

1) Zie ditzelfde eenigszins uitvoeriger in de resolutie van 11 Juli 1611.

2) Het HS. heeft: caerte.

Den 13en dito wayden 't noch een storm van die Z.O. met motreghen; onse coerse zuytwaert ten naesten by, ende saeghen noch veel groote stucken ijs dryven, 3 ende 4 vadem boven water, dien nacht; ende hadden quaet weer met donder, welck ons die eerste was in dit quartier.

Den 14en was den wint noch Z. O. met motreghen, seer doncker, met stercken wynt; ende liepen ten naesten by suydwaert tot zuydwester zon, ende worde moy weer; die wint liep suydelick, wy hebben 't oostwaert gewent. Die nacht hadden een doorgaende suydelicke windt; die zee ginck seer hol van die oosten.

Den 15en des morgens ontrent zuytooster zon deden onse cours oost Z. O. met een goeden voortganck. Ende oock diewijl het schip de Craen niet soo wel en seylde als 't schip den Vos, heeft Symen Willemss. zijn voormarsseyl doen aenslaen, om geen goede wint te versuymen; ontrent die middagh worden 't stil, ende haddenh oochte van 72 graden 12 minuten; mijn gissinghe was 3 mylen oostelicker als Wardehuys [1]).

Den 16en des morghens was 't stillekens, de lucht oostelick, ende dreven sonder seyl; hier was geen grondt op 150 vadem, ende Wardehuys lach ontrent suyden ten westen van ons 17 mylen naer mijn gissinge; ontrent zuyder son laegen een cleyn koeltgen van de zuydoosten, ende deden ons coerse ten naesten by oostwaert den tijt van 4 glaesen; doen is de wint geslenckt, ende leyden 't zuydwaer over ten naesten by tot des anderen daegs toe.

Den 17en dito hadden een deurgaende oosten wint ende laveerden oostwaerts, sooveel wy mochten, tot des anderen daegs.

Den 18en was den wint O. N. O. met seer moy weer; ons cours oostwaerts ten naesten by, ende hadden de hoochte van 70 graden 50 minuten tot des anderen daegs toe.

Den 19en was den wint noch oost noortoost; ons cours suytoost waerts ten naesten by, ende quamen weder in 't ijs ende streckten suyt W. ende noort O. ten N. toe; wy deden onze cours Z. W. waert naer een uutsteeckende hoeck 1½ mijl; daerna streckte dat ijs zuydwaert tot dat Z. O. toe, langs hetwelcke dat wy liepen, ende maeckten 't des nachts aen een groot stuck ijs vast tot des anderen daegs toe [2]).

---

1) Blijkens de resolutie van dezen dag besloot men toen, om oostelijk tusschen de Russische kust en het ijs eene proef te wagen.

2) Zie het hier verhaalde toegelicht in de resolutie van dien dag, hierna.

Den 20[en] deden onse cours Z. O. langes dat ijs, ende bevonden 't te wesen 't ijs van de Witte Zee, ende creghen int ges(i)chte die manieren van landt, 't welck somtijts met een mist bedeckt was, soodat men daer gheen seeckerheyt van zien mochte. Wy zijn geresolveert ons cours te vervolghen, doordien dat wy gisten niet verde van Candinos [1]) te wesen, maer heeft hem dien dach niet laten sien.

Den 21[en] dito saghen geen ijs ende hadden eenen doorgaenden oosten wint; ons coerse oost suydtoost ten naesten by, om 't landt aen te zeylen, ende teghen de middach sagen dat landt recht voor ons ontrent $\frac{1}{4}$ mijls van ons. Wy zijn daer geanckert op 5 vadem singelgrondt, een gootelingh-schoot van 't landt, ende saeghen een hoeck N. O. van ons, welverstaende op een gemeen compas, ende hadden hoochte van 68 graden 56 minuten, waeruyt wy meenden dat het was die uyterste hoeck van Kandinos. Alhier hebben wy ons wel versien van brandthoudt, dat daer seer veel aengedreven was met groote stucken, ende hebben oock het landt doorgesocht tot 2 ofte 3 mylen int landt, om vee ofte ander wilt te bekoomen tot ververschinge van ons volck, die mette schuerbuyck seer gequeldt waeren; doch was te vergeeffs, maer hebben ons moeten laten genoeghen met groen kruyt van veelderhande soorten ende varsch water, dat daer in overvloedt is, staende in groote lacken ofte vyvers, een roersschoot te landewaert in.

Den 22[en] ontrent noorder son van daer geseylt, ende hadden die wint N. O.; onse coerse noortwaert ten naesten by tot des anderen daegs toe [2]).

Den 23[en] dito was die wint noordelick, ende leyden 't oostwaert over ten naesten by. Na den middagh quamen weder aen 't ijs, langs [3]) hetwelcke wy ons coerse deden door 't driftijs O. N. O. aen, ende saghen dat landt in 't suydoost tot dat O. toe. Teghen den avondt sagen den noorthoeck van Kandinos van ons 4 mylen, ende dat ijs streckte al N. O. waert niet wijt buyten 't landt, ende dreeff zeer na aen 't landt toe door die noordewint. Wy sijn westwaert gewent, om niet tusschen 't ijs ende 't landt beset te worden; die nacht kreegen wy hol water van den noortwesten; ons cours als vooren.

Den 24[en] was den wint noordelick ende N. N. O.; onse cours noortwest ten naesten by. Tegen den avondt hebben 't oostwaert gewendt;

1) Kanin Noss aan den mond der Witte Zee. — Vgl. de resolutie van 15 Juli.

2) Vgl. met dit en het volgende de resolutie van 22 Juli, hierna.

3) Het HS. heeft: landt.

daerna hebben 't weder westwaert gewendt, doordien die wint wat gescherpt was, ende bevonden dat die stroom ons noortwaert dreeff, comende uyt die Witte zee.

Den 25[en] des morgens was die wint N. N. O., daerna wat noordelicker; wy wenden 't oostwaert ten naesten by 6 glaesen; doen wenden 't wy weder westwaert tot des anderen daegs toe.

Den 26[en] was den wint ontrent N. O.; ons cours noortwaerts ten naesten by met een stercke wint.

Den 27[en] hadden wy eenen stercken wint van den O. N. O.; onse courze ten naesten by noortwaerts.

Den 28[en] was die wint oostelick met motregen; onse cours noortwaerts ten naesten by met een doorgaende wint, ende hadden de hoochte van 72 graden 28 minuten.

Den 29[en] was die wint oostelick; onse cours noortwaert ten naesten by. Dien nacht was 't stillekens ende steeckgront op 130 vadem; ende mijn gissinge was westwaert van 't Verlaten eylandt [1]) 10 mylen, op de hoochte van 74 grad.

Den 30[en] des morgens kregen die wint noordelick met mist; onse cours oost, ende cregen in 't gesichte eenige groote stucken ijs, seer hooch boven water van 8,10 tot 12 vadem toe; wy vervolchden ons cours als voren, ende sagen dien dach geen ijs meer; maer in 't noorden sagen een seer clare blenck, 't welck een seecker teecken van 't ijs was, 't welck ontrent 2, 3 mylen van ons giste. Daerna was 't al mistich met een doorgaende koelt. Op dien avondt, nadat wy ontrent 9 mylen oostwaert geseylt waren, hadden steeckgront op 116 vadem. Dien nacht hadden doorgaende noordoosten wint ende seylden O.Z.O. 11 mylen.

Den 31[en] des morgens hadden een doorgaende O. N. O. wint, ende geen grondt op 125 vadem. Wy hebben 't noortwaert gewendt; daerna weder oostwaert. In dese tijt hadden wy veel zieck volck, meest van schuerbuyck, soodat wy ons volck van 3 quartieren tot 2 mosten maecken [2]). Dien nacht was den wint variabel van 't O. tot N. O., ende worde moy weer.

Augustus.

Den 1[en] was 't moy weer; den wint O. N. O. tot dat noortoost toe; ons cours oostwaerts ten naesten by, ende hadden hoochte van

1) Het blijkt niet, welk eiland hier bedoeld wordt.

2) Nam. de indeeling van het wachtsvolk in kwartieren werd veranderd.

73 graden 50 minuten, ende geen grondt op 140 vadem. Op ditto sijn wy veel groote stucken ijs gepasseert van 8, 10 ende 12 vadem boven water. Dien nacht was die wint noordelick; ons cours oostwaert ten naesten by tot des anderen daegs toe.

Den 2en was den windt variabel, ende quamen weder aen 't ijs, 't welck N. O. van ons lach ende streckte tot dat O. Z. O. toe, langs hetwelcke wy ons cours deden oostwaert tot op den avondt. Ende alsoo wy geen doorkompste saghen, hebben 't weder noortwaert gewendt, loopende langs dat ijs door 't driftijs by 't vaste ijs langhs, met een goeden oostelicken wint tot des anderen daeghs toe.

Den 3en dito hadden wy een doorgaenden oostelicken wint met veel sneeuw ende vorst; wy laveerden den geheelen dach door 't ijs, om noortwaert oft oost te geraecken, maer vonden 't al vol ijs sonder eenige doorkompste. Op den avont deden onse cours suytwest waert, om weer uyt 't ijs te komen; maer te vergeeffs, want vonden 't al dicht van ijs, zoodat wy dien nacht al rontsom in een binnenmeer laveerden sonder uytcomste tot des anderen daegs toe [1]).

Den 4en des morghens saegen een open in 't suydwest, alwaer wy onse course na toe deden met een goede noordelicke snee ende vorst. Dit open gepasseert zijnde, deden onse course zuydwaert door 't driftijs, dat daer zeer veel in groote stucken dreeff, zoodat wij 't niet missen konden. Teghens den avondt was 't wat gedunt, ende deden ons cours oostwaerts den tijt van vier glaesen, totdat wy 't ijs gantsch dick ende de zee vol vonden sonder doorcompst; daer saegen wy een grooten witten beer op 't ijs, dewelcke wy geschooten ende gevilt hebben, ende vonden ontrent 140 pondt smeer, als 't gesmolten was. Aldus diep in 't ijs sijnde, saghen noch oostwaert van ons eenich water tusschen het ijs in, alwaer wy na toe sijn geloopen den tijt van 2 glaesen, totdat wy het gandts vol vonden; ende bevonden ons ontrent 4 mylen in 't ijs, sagen in 't zuydweste dat meeste gebroocken ijs, ende deden ons course daerna toe met een doorgaende W. N. weste wint; ende sijn des nachts weder uyt dat ijs gekomen.

Den 5en des morgens was die wint west; ons coerse zuydwaert ten naesten by langs dat ijs door 't driftijs. Voor die middach begonst het stijf te waeyen van den Z. Z. W. ende suyden; onsen cours Z. O. waert ten naesten langs dat ijs; tot over die middagh heeft dat ijs ons verlaten; wy deden ons course oost noortoost. Op dien avondt was

---

1) De resolutie van dezen dag spreekt van een besluit, om nu zuidelijk langs den rand van het ijs te zeilen.

't mistich ende hadden een goede suydelicke wint; die son zijnde N. N. W., is het klaer geworden, ende ick zach 't landt van Novo Semla oost van ons ontrent 10 mylen, ende was hooch gebroocken landt met snee bedeckt; ende hadde steeckgrondt op 97 ofte 100 vadem, die grondt was swarte modder; wy deden onsen coers na 't landt tot des anderen daegs toe.

Den 6en des middags lach 't landt oost van ons 3 mylen; is seer hooch landt, streckende noortwaert, seer gebroocken, ende suydtwaert streckende is het vlack afgaende; oock heeft het hooghlandt laegh voorlandt, waerdoor wy presumeerden Langenes te wesen, by Willem Barentsz. oock soo genaempt [1]), ende is geleghen op de hoochte van 73 graden 8 oft 10 minuten. Na den middach dreven wy in de stilte 2 oft 1½ mijl van 't landt, ende hadden steeckgrondt van 40 tot 30 vadem. Op dien avondt kregen een koeltgen van de suyden. Zijn geresolveert haven te soecken, verhoopende eenige ververshing te bekomen voor onse ziecken, die wy veel hadden. Koomende een mijl van landt ontrent noorder son hebben 2 schuyten aen 't landt gesonden, om te zien wat daer te doen was [2]).

Den 7en des morgens sijn de twee schuyten weder aen boordt gekoomen, met haer brengende 10 ofte 12 jonge rotgansen, zijnde meest volwassen, d'welcke ons seer dienstich waeren voor de siecken. Tegen de middach kreghen een moye coelt van die Z.W., waermede wy in dese bay geloopen sijn ende geanckert op santgrondt van 8 vadem, een roersschoot van 't landt; hier lagen wy beschut voor alle winden, uutgesondert van 't noort noortwest tot dat N. O. toe; ende is gelegen in de hoochte van 73 graden ende 11 minuten op dat vaste land, alsoo bevonden.

Den 8en dito hebben onse schuyten weder gesonden, oock volck, te lande, om dese baey aen allen kanten wel te besoecken, wat daer mocht wesen, tot gesontheyt van ons volck dienende; die landtgangers hebben veel groenne cruyden gevonden seer . . . . [3]), ende die schuyten zijn gekoomen ontrent een cleyn rivierken, alwaer zy een Russche lodge [4]) gevonden hebben met 15 oft 16 man daerin, de-

---

1) Suchoi Noss op Nova Zembla. (Vgl. de instructie art. 10.)

2) Vgl. over dit en het volgende de resolutie van 6 (tot 9) Augustus, hierna.

3) Eene opene ruimte in het HS.

4) De resolutie spreekt van een „leddinck", die bij de Nederlanders kwam, dus geene loge (loods of schuur). Zie eene afbeelding van eene „navis Ruthenica leding vulgo dicta" bij Pontanus, Beschr. v. Amsterdam, p. 161, — van twee Russische „lodgiën" in De Veer's Drie seylagien, fol. 53.

welcke daer gekomen waren om traen te maecken, ende zijn by ons gekomen legghen. Wy hebben van haer verstaen, dat dese bay by haer genaemt is Matiskins-sarch [1]), ende by ons genaempt de Maerbay, omdat ons volck hier in de tijt van 3 dagen groote verlichtenis van de schuerbuyck vernamen ende daerna gants gesondt worden, in stede dat sy niet anders verwachtende waren als die doot, sonder dit. Ende hier waren veel rotghansen, die wy oock tot onse gesondtheyt gebruyckten, ende hebben oock wel veel eylanden [2]) gesien, maer niet gevanghen, doordien sy ons al te wilt waren. Aldus hebben wy ons met groente ende anderssints vervarst, onse schepen verstuwt ende in alle manieren gereedt gemaeckt om ons reys te vervorderen, daertoe wy al te saemen goeden moet hadden, doordien wy by dit landt geen ijs vernaemen, ende te vooren de geheele zee overal vol gevonden hadden. Nu dus vervarscht ende de schepen gereedt sijnde, zijn geresolveert met die eerste wint 't seyl te ghaen langs dat landt noortwaert, om 't ijs alsoo te myden.

Den 10en des avondts starcken zuytwesten wint met motregen; wy sijn 't seyl gegaen, doende ons coers noorden ten oosten, om altijt gesicht van 't landt te hebben [3]).

Den 11en hadden wy een stercken W. Z. W. wint met motregen; ons cours oock met een goeden voortganc.

Den 12en hadden eenen starcken westen wint; ons course als vooren. Ontrent suyder son vonden weder die zee vol ijs, beginnende van 't west tot dat noord toe, ende strecten voort tot dat O. ende Z. O., seer dicht ende vast leggende, sonder eenich endt oft doorkomste daervan te sien; wy namen ons seylen in ende dreven, want 't wayde een storm met hol water, oock weynich gesicht, die son suytwest maeckten weder fock [4]), doende ons course langs dat ijs Z. O. waert; daerna streckte dat ijs oost, langs hetwelcke wy ons course vervolchden, ende saegen op dien avondt weder het landt van Nova Semla ontrent 2 oft 2½ mijl van 't ijs, langs hetwelck wy voor fock liepen [5]) dicht by 't ijs, d'welck alsoo langs dat landt streckte; daerna streckte dat ijs oost N. O., 't welc ons een goede moet gaff om Nova Semla

---

1) De resolutie zegt Wratischin-sarch; bedoeld is blijkbaar Matotsjkin Sjar, ook wel genaamd Matyushin Scharr (op ongeveer 73° 20').

2) Nam. elanden (rendieren).

3) Blijkens de resolutie van dezen dag besloot men toen, langs de kust van Nova Zembla noordwaarts te zeilen.

4) Mogelijk is bedoeld: zetten de fok (het groote onderzeil aan den fokkemast) weder bij.

5) D. i. het eenige zeil, dat bijstond, was de fok.

te passeren; want waren in die hoochte van ontrent 76 graden 20 minuten naer ons gissinghe. Aldus seylden wy langs het ijs den geheelen nacht, somtijts oost, dan O. N. O., oock Z. Z. O., naer dat hetselfde ons leyde, ontrent 13 mylen tot des anderen daegs toe; ende waeyde seer starck, met sneeu ende stercke vorst. De meeste troost, die wy hadden, was om dus Nova Semla te passeren ende daerna open zee te hebben.

Den 13^{en} des morgens worden 't moy weer, ende dat ijs streckte soo seer suydelick, totdattet hem mettet landt vastmaeckte. Wy maeckten mede zeyl, om boven 't ijs te loopen; koomende dicht by 't landt, alwaer 't ijs vast aen lach sonder eenighe openinghe, dochten wy hier reede te soecken, maer mochten aen 't landt niet komen van wegen het ijs, dat daer overal aen 't landt lach een $^1/_4$ van een mijl 't seewaert in, zoodat wy ons tusschen 't ijs beslooten vonden aen allen canten, ende bevonden dat al 't ijs seer sterck na 't landt toe quam [1]).

Den 14^{en}, doordien den wint te sterck op het landt was, sijn derhalven weder geresolveert weder westwaert te laveren, van daer wy gekomen waren; want saghen anders geen middel om ons schepen ende personen te salveren. Aldus laveerden wy tot des anderen daegs toe, totdat wy de zee gants dicht vonden, ende sagen gheen open water, als te lande-waert in een groote bay, alwaer wy ons natie [2]) vonden, tot ons groodt geluck; want wayde terstont een storm van die noortwesten, zoodat wy met naeuwer noot die opperwal an boordt kreghen [3]), ende anckerden daer op 35 vadem steeckgrondt, een gotelinck-schoodt van 't landt, alsoo dat wy voor den ijsganck bevrijdt waeren tot behoudenis van onse schepen. Des nachts, alsoo 't ijs seer sterck tot die bay inquam ende het weder wat gebeetert was, sijn wy ontrendt een mijl bedt in geloopen, latende het schip de Craen, doordien hy stilte hadde, onder 't hooge landt.

Den 15^{en} des morgens sijn wy geanckert op 10 vadem steeckgrondt, een gotelincx-schoodt van 't landt, ende was een seer schoone reede, warom wy een vlagge lieten waeyen tot teycken van een goede reede; ende de Kraen dit siende, is by ons gekomen, zeer verblijdt sijnde, omdat wy soo een goede reede gevonden hadden;

1) Zie over het gevaar der schepen op dezen dag en de redding op de volgende dagen: de resolutie van 13 (tot 18) Augustus hierna.

2) Nam. het schip de Craen.

3) D.i. met groote moeite de wal konden naderen om te ankeren.

ende het ijs ginck noch seer sterck oostwaert langs het landt, door die sware noortweste storm.

Den 16^{en} was dat weer wat gebetert; ick hebbe een schuyt gesonden, om beeter haven te soecken. Naer de middag is de schuyt weder aen boordt gekoomen, seggende een seer goede haven gevonden te hebben, voor den ijsganck ende voor alle winden beschudt, 't welck ons een goede troost ghaff.

Den 17^{en} was 't moy weer, ende het ijs quam seer sterck die bay in, waerdoor wy veroorsaeckt waeren om in de haven voorseyt te loopen, alwaer wy voor 't ijs ende alle zeewinden seer wel bewaerdt laegen, waerdoor wy dese genaempt hebben Behouden-haven[1]). Hier wel vast leggende, is onvoorsiens een stercken landtwint gekoomen, zoodat al onse anckers doorgingen ende noch een ander toe lieten ghaen.

Den 18^{en} was 't moy weer, ende ick ben met acht man op een hoogen berg gegaen om na 't ijs te sien; daer kommende, zagen dat het ijs westwaert ontrent ½ mijl van ons van 't landt geweecken was ende oostwaert van ons noch even vast aen 't landt lach, ende en mochten 't zeewaert geen water sien, maer al vol ijs, waermede wy na 't schip zijn gekeert. Ende sagen eenen grooten witten beer naer ons komen; maer soo na gekomen sijnde, dat hy ons beruycken mochte, van ons wechgeloopen, ende begaff hem te water. Daerna zijn wy gekoomen by een groote perty rotgansen, daervan wy der 9 hebben dootgeslagen ende tot goede ververschinge gebruyckt. Ick aen boort gekomen sijnde met dese tydinghe, sijn wy raden by malcanderen vergaerdt, om te discoureren wat nu best te doen stont, doordien wy 't nu van allen canten wel besocht hebben ende geen doorkomste in 't alderminste maer overal de zee vol ijs, ende hier te overwinteren tot op een ander jaer oock met groot perijckel is, om veel volcx te verliesen, zijn wy raden eendrachtelick met malcander besproocken, metten aldereersten goeden wint, die Godt verleenen sal, naer Kilduyn[2]) te keeren; ende verhoopen op een ander jaer weder te versoecken om tot doorcomste te koomen, soo 't doenlick is.

Den 19^{en} des morgens was die lucht variabel N. N. O., soodat wy

1) Eene baai, blijkens de resolutie van 18 Augustus iets ten westen van kaap Nassau.

2) Kildin.

den geheelen dach ende nacht doorbrochten om uyt die baey te laveeren ; ende was mistich [1]).

Den 20[en] des morgens begost het op te klaeren, ende wy laveerden dat het ijs oostwaert noch even vast lach, ende westwaert ontrent een mijl van 't landt afgeweecken was, ende die geheele zee noch even vol, zoodat wy geen zee sien mochten anders als by 't landt tot een mijl t' zeewaert; wy kregen een koeltgen oostelick ende Z.O., ende deden ons cours westwaert tusschen het ijs ende 't landt door, alwaer 't noch gants vol driftijs was, door 't welck wy seylden sooveel als wy wijcken mochten. Op den avondt worden 't stil ende het driftijs begonst wat te minderen; hier hadden wy grondt op 175 vadem ½ mijl van 't landt, ende vonden veel eylanden-landt dichte by de wal, veel meer als Willem Barentsz. in sijn caerten ende boecken stelt [2]), alwaer goede reede schijnt achter te wesen, oock veel groote bayen ende inwijcken [3]).

Den 21[en] dito hadden wy een moy koeltgen oostelick; ons koers westwaert langs dat landt, ende zijn alsoo 3 ofte 4 eylanden gepasseert, dewelcke wy te landewaert van ons lieten, ende daernaer oock dat Cruys-eylandt [4]), alwaer 3 kruyssen op stonden, en is gelegen ontrent 3 mylen van 't vaste landt; ende vinden hierontrent 23 graden noortwesteringe. Dien nacht was die wint variabel, ende waren ontrent een mijl van landt; want hadden 't Cruys-eylandt t' zeewaert van ons gelaten.

Den 22[en] was die wint W. Z. W., ende zijn alsoo by 't landt op gelaveert tot des anderen daegs toe.

Den 23[en] was die wint W. Z. W. als vooren, ende op den avondt liep de wint suydelick met regen; ons course westwaert ten naesten by. In de voornacht begost het stijff te waeyen, soodat wy met schoverseylen westwaert liepen tot des anderen daegs toe.

Den 24[en] des morgens was 't weer wat gebetert, ende vonden de zee wederom vol ijs, ende waren ontrent 12 mylen van 't landt; alsoo

---

1) De resolutie van dezen datum zegt meer dan het journaal op 18 Augustus, dat alleen spreekt van den tocht naar Kilduyn; men besloot toen, om volgens mondelinge lastgeving der reeders, de Amerikaansche kust (Nova Francia) te bezeilen en daar te overwinteren. (Zie over deze lastgeving de Resolutie der Admiraliteit 21 Maart 1611, hierna).

2) De kaart van De Veer teekent op deze hoogte veel drijfijs, maar geene eilanden; doch ook de nieuwe kaarten wijzen in deze buurt geene eilanden aan.

3) Zie de resolutie, dezen dag genomen over de „verwachtplaetse", waar de schepen elkaar vinden zouden: hierna in het resolutieboek.

4) Cross-eiland.

dat wy bevonden by 't landt geen ijs, maer in zee geen open water, alsoo dat wy 't hier vol ijs vonden; waeren daerdeur veroorsaeckt na 't landt te wenden; wy hadden een doorgaende koelte van den zuyd Z. westen ende zuytwesten met motreghen. Tegen den avondt quamen by 't landt voor een groote inwijck, 1½ (mijl) oostwaerts van 't Ammiraliteyts-eylandt [1]), alwaer wy dochten reede te maecken, maer vonden niet naer ons behagen; hebben weder t' zee gewendt ende naer 't Ammiraliteyts-eylandt gelaveert, alwaer wy des nachts geanckert sijn op 10 vadem steengrondt, een gotelinck-schoodt van 't landt, voor in een groote bay; maer dorsten niet wyder inloopen, doordien 't doncker was, ende dochten des anderen daegs beeter reede te soecken, doordien den wint ons teghen was; maer hadden hier niet lang gelegen, kreghen de wint noordelick met mot, 't welck ons een quade reede maeckte, ende een goeden wint was na Kilduyn te loopen. Zijn derhalven t' seyl gegaen, laverende booven die noorthoeck van 't eylandt, alwaer een riff ofstreckt, welcken looden mach op 12, 10 tot 8 vadem, ende is al steengrondt.

Den 25en des morgens dit rif gepasseert sijnde, deden onse course zuyt W. aen dat eyland voorseyt, ende bevonden datselfde ontrent 3 mylen lanck ende tamelick hooch, ende is seer slecht in 't aensien; het vaste landt daerontrent is veel hooger ende gebroocken. Voorts vervolchden wy onse course ontrent 4, 5, 6 mylen van 't vaste landt, met een doorgaende noordelicke wint, met snee ende vorst, tot des anderen daegs toe.

Den 26en dito was de wint N. N. W.; ons course Z. W. als vooren. Naer de middagh liep de wint westelick; ons cours zuytwestwaert ten naesten by. Op die middagh lach Matiskins-sarch, by ons genaempt die Maerbay [2]), oost van ons 8 mylen; daernaer saegen wy dat slechte landt suytwaert strecken van 't hooch geberchte aff. Dien nacht hadden wy noch een stercke westelicke windt; ons coerse als vooren.

Den 27en des morghens wayden 't stijff van die westen, ende saeghen dat landt oostwaerts van ons 2 mylen; ende sijn daer na toe geloopen om rede te soecken; ende als wy ontrent 3 mylen noordtwaerts langs dat landt geseylt waeren ende gheen reede vindende, hebben 't weder t' zeewaert geleyt; ende ½ mijl van landt hadden grondt op van 7 tot 12 vadem. Aldus noortwest loopende tot op den

---

1) Admiraliteits-schiereiland (op 750).

2) Vgl. hiervoor p. 24.

avondt, worden 't beter weer, ende vervolchden ons coerse noortwestwaert ten naesten by tot des anderen daeghs.

Den 28en des morgens was 't stillekens; wy namen ons seyllen in. Naer de middagh kregen een cleyn coeltgen suydelick; ons coerse westwaert ten naesten by; ende die zee ginck seer hol van den noortwesten.

Den 29en dito hadden wy een doorghaende suydelicke wint; ons coerse zuydtwest. Op dien avondt was die wint zuytoost; ons coerts als vooren, om die Lapsche kust aen te zeylen.

Den 30en dito hadden wy een goede suydelicke wint; ons course als vooren suytwest behouden.

Den 30en dito hadden wy een doorgaende windt van 't suyden tot dat oost; ons course zuydwest ten suyden, om alsoo het landt ontrent die 7 Eylanden aen te seylen. Op dito hebben wy onse voorstenghe opgesedt ende die blinde raa aengeraect [1]), hopende van morgen 't landt te sien; want hadden een goede voortganck ende oostelicken windt.

September.

Den eersten des morgens vroech sagen die custe van Laplandt, ende die Seven eylanden laghen suydwest van ons een myle; die wint was O. N. O.; ons koerse noordtwest-waert naer Kilduyn, 't welck wy tegens den avondt in 't gesichte creghen; ende door stilte verhindert sijnde ende cregen die wint oock teghen, soodat wy die nacht daerbuyten mosten blyven.

Den 2en des morgens vroech zijn wy in Kilduyn geanckert op 15 vadem; ende hebben daer geen geselschap gevonden dan twee Russche lodgen, waervan de een terstondt 't seyl is geghaen, doende zijn cours zuytoost-waert langs dat landt; ende den anderen is alsdoen hier noch gebleven den tijt van 3 dagen, ende heeft alsdoen sijn affscheyt van ons genomen ende na die Witte zee geseylt. Wy hebben ons hier vervarscht met groente ende vee, welck hier in overvloedt is, totdat al ons volck gesondt was; uutgesondert den timmerman van 't schip de Craen is hier begraven [2]).

---

1) Mogelijk: de blinde ra aangebracht (de blinde ra is een dunne ra, die tijdelijk geheschen wordt).

2) De resolutie van 10 September vermeldt (evenals het journaal op 11 September) het besluit om naar Vardö te gaan, ten einde bericht naar huis te zenden met verslag over het wedervaren in den zomer.

Den 11^{en} des morghens sijn wy uyt Kilduyn van de reede t' seyl gegaen, ende deden ons cours langs dat landt naer Wardhuys [1]), aldaer soo 't doenlick waer brieven te bestellen. Op den avondt creghen het eylandt Wardhoes in 't gesichte noortwest van ons; ende alsoo 't een storm waeyde van den Z. O., namen de zeylen in ende dreven. Tegen den dach sagen het eylandt van Warhoes N. N. W. van ons drie mylen, waerdoor wy seyl maeckten om boven 't landt te seylen; want waeyde een stercken wint van den oost Z. O.

Den 12^{en} des morgens waeren booven 't landt, ende deden ons coerse westwaert langs dat landt na die Noortcaep toe, om onze reyse te vervoirderen na Nova Francia [2]). Op den avondt lach Noortkin [3]) W. N. W. van ons 2 mylen; wy vervolchden ons koerts als vooren naer die Noortcaep.

Den 13^{en} des morgens lach die Noortcaep Z. Z. W. van ons een mijl, hebbende een goede suytoosten wint; ons coerse west Z. W. langs dat landt, welck zijn veel hoge eylanden, gelegen voor dat vaste landt van Finmarcken. Die nacht wayde 't seer stijff van die zuytoosten tot des anderen daegs.

Den 14^{en} dito hadden wy een moye koelt van den oosten; ons coerse Z. W. Naer den middagh was 't stillekens, ende op den avondt was 't gants stil, ende namen de zeylen in. Alhier bevonde ick afgaende noordoosteringh van 2½ graden, ende waeren van die Noortcaep 44 mylen naer mijn gissing west Z. W. behouden; ende het landt lach ontrent Z. O. van ons 2 mylen [4]).

Den 15^{en} des morgens creghen een kleyn coeltgen van den O. Z. O.; wy deden ons cours zuydwest; daerna liep de wint suydelick, zoodat wy ten naesten by mosten zeylen W. Z. W. met een kleyn koeltgen. Voor die middach saghen wy een seyl oostwaert van ons 2 mylen, 't welck ons navolchde; wy hebben 't naer hem toegewent, denckende dat dit ons brieffdrager soude wesen; maer hy siende, dat wy na hem toe quamen, is van ons affgewendt, denckende dat wy quaet geselschap waren. Naer den middach worden 't stil; wy hebben ons

1) Vardö.

2) Hier wordt het eerst Amerika genoemd als het doel der reis.

3) Nordkyn.

4) De resolutie van 14 September vermeldt uitvoeriger het hierboven terloops op 12 September vermelde besluit, om wegens den storm Vardö niet aan te doen en direct naar de Amerikaansche kust te zeilen, en wel op 46 graden. Twee andere resolutiën van dezen dag (hierna in het resolutieboek) bevatten afspraken over de seinen, die de schepen zouden geven, als zij elkaar uit het oog verloren, en over de plaats, waar zij elkaar zouden terugvinden.

schuyt naer hem toegesonden, die na veel moeyten aen zijn boordt gekoomen is, verclarende wye dat wy waeren ende van waer wy quamen, zeggende dat wy naer Nova Francia wilden ende dat wy brieven met hem wilden senden; ende door veel diergelicke redenen zijn ten laetsten beweecht geworden ende met een goede oostelicke wint na ons toe gekomen, niet sonder achterdencken quaet volck te wesen, totdat ick selfs aen haer boort gekomen ben, ende hebben haer die brieven gegeven, die wy al gereedt hadden. Dit schip was Michiel Huygen van Vlielandt ende quam van Archhangel. Voorts deden wy onse course t'samen Z. W. langs dat landt met een goeden oostenwint; die nacht was den wint Z. O., ende ontrent middernacht begost het stijff te waeyen, alsoo dat Michiel ons veel te cloeck was in 't seylen, doordien wy de marsseylen in mosten nemen.

Den 16en des morgens was 't moy weer, ende sagen voor ons drie schepen, waervan 't eene was ons brieffdrager ende d'ander twee van sijn geselschap. Die wint was Z. O., ende wy deden onse cours Z. W. als vooren. Het landt lach ontrent 4 mylen van ons Z. O. waert.

Den 17en hadden wy een starcken oost S. O. windt; ons cours suytwest, meest met schoverseylen. Op den avondt lach Looffoet zuytoost van ons zes mylen, vervolgende ons course als vooren tot des anderen daegs toe.

Den 18en dito hadden wy een stercken O. Z. O. wint; ons course Z. W. als vooren. Tegens den avondt liep den wint Z. W., ende worde moy weer, ende dat water ginck seer hol; darom namen ons seylen in, ende dreven met een seyl westwaert tot des anderen daegs toe.

Den 19en dito hadden wy meest stilte; de lucht suydoost tot des anderen daegs toe.

Den 20en hadden een klein koeltgen van den oost Z. O.; onse course zuydwest; die nacht was 't stil.

Den 21en was die wint suydelick met een moye koelte; ons course westwaert ten naesten by. Naer den middagh hadden een styve wint van den Z. Z. O. Teghens den avondt begost het soo stijff te wayen, dat wy onse marsseyls innamen; ende deden ons course Z. W. waert met schoverzeylen tot des anderen daegs toe.

Den 22en dito des morgens was die wint Z. Z. O. met moy weer; ons course Z. W.; daerna wayden 't stijff van die zuyden; daerna was die wint Z. O. met moy weer. Tegens den avondt liep den wint zuyden met regenkaecken [1]); deden ons cours soo nа als wy mochten.

---

1) D. i. regenvlagen.

Die nacht liep die wint oost voor 't noortoost met een moye koelte; ons cours . . . . [1]).

Den 23^{en} dito wayden 't stijff van die noortoosten; ons cours S.W. met fock ende marsseyl; op den avondt namen dat marsseyl in ende liepen voor fock.

Den 24^{en} dito des morgens waeyden 't een storm; ons course Z. W. met die schoverfock. Voor de middagh saghen wy een seyl, doende zijn course Z. O. met schoverseylen. Op den avondt was 't weder wat gebetert, ende wy deden onse course Z. W. met fock ende besaen tot 's anderen daeg(s).

Den 25^{en} des morgens maecte(n) dat groodt seyl by, ende de wint trock na 't noorden; daerna worden 't moy weer, ende naer de middag worden 't stil. Des nachts cregen de wint zuyt O. met een moye koelt.

Den 26^{en} was die wint Z. Z.O. met motreghen; onse course Z. W. met twee schoverzeylen tot die middag. Daerna liep de windt Z. Z. W. ende Z.W. met motregen; wy dreven met een seyl westwaert. Dien nacht hadden wy de hoochte van 58 graden ende 52 minuten.

Den 27^{en} was die wint suydelick ende worden moy weer; dat water ginck seer hol van die W. Z. W. Op dien avondt maeckten wy seyl, doende ons course westwaert ten naesten by, ende hadden oock hol water met regen tot des anderen daegs.

Den 28$_{en}$ was die wint suydelick met een cleyn koeltgen, ende na die middagh Z. W., ende dreven met een zeyl westwaert [2]).

Den 29^{en} des morgens dreven noch met een zeyl; voor de middach leyden 't zuytwaert over; de wint was westelick met moy weer. Ick hadde hoochte van 60 graden 13 minuten. Des nachts kregen den wint zuytoost, ende deden ons course zuytwest ten W. met al de seylen.

Den 30^{en} dito hadden een doorgaenden suydtoosten windt; ons course Z. W. ten westen, ende hadden hoochte van 59 graden 24 minuten. Op den avondt begost het stijff te wayen; den wint liep suydelick met motregen; ons course westwaert met schoverseylen ten naesten by tot des anderen daegs toe.

October.

Den eersten was den wint Z. Z. W., ende siende geen voordeel te

---

1) In het HS. opengelaten.

2) De resolutie van dezen dag vermeldt de bevestiging van het besluit, om in zuidwestelijke richting te zeilen naar de Amerikaansche kust. — Zie de resolutie van dezen dag over de uitdeeling van spijs aan het scheepsvolk: hierna in het resolutieboek.

seylen, dreven met een seyl westwaert tot des anderen daegs toe met moy weer.

Den 2en dito was die wint suydelick; ons course westwaert ten naesten by; daerna liep de wint Z. Z. W., ende wy lieten 't dryven met een zeyl westwaert tot des anderen daegs toe.

Den 3en was die wint suydelick; ons course west suytwest ten naesten by tot des anderen daegs toe.

Den 4en was die wint Z. Z. O.; ons course suytwest ten westen met goede voortganck; ick hadde hoochte van 59 graden 26 minuten.

Den 5en was die wint suydelick; ons course W. Z. W. ten naesten by; dien nacht was die wint Z. Z. W. met moy weer.

Den 6en des morgens was die wint Z.W. met moy weer; wy siende geen baedt te seylen, dreven met een seyl westwaert; daerna liep de wint suydelick; ons course westwaert ten naesten by tot des anderen daegs toe.

Den 7en dito hadden een cleyn koeltgen suydelick; ons course westwaert ten naesten by; tegens den avondt was 't stillekens, dan kreghen een cleyn koeltghen van die Z. O.; ons course zuyt W. Dien nacht was 't stillekens.

Den 8en was 't stil ende dreven sonder seyl; hebben op dito ons wandt getaent, ende dreven alsoo in stilte tot des anderen daegs toe.

Den 9en dito hadden een cleyn koeltgen, variabel van 't N. W. tot dat Z. W.; ons coerse west Z. W. ende suydelick ten naesten by; daerna worden 't stil ende dreven sonder zeyl. Die voornacht was die wint Z. O.; ons coerse suyt W.; daerna liep die wint suydelick; ons coerse westwaert met cleyn seyl.

Den 10en dito was die wint suydelick, ende dreven westwaert met een seyl ende moy weer. Dien nacht was 't stil.

Den 11en was 't stillekens, ende dreven sonder zeyl. Naer den middagh cregen een kleyn koeltghen noordelick; ons course Z. W. ten W. Die nacht was die wint variabel van 't noortoost tot dat Z. O.; ons coerse Z. W. ten W. met moy weer.

Den 12en hadden een doorgaende oostelicke wint; ons course Z. W. ten westen; ick hadde hoochte van 57 graden 30 minuten. Des avondts liep de wint Z. O.

Den 13en hadden wy eenen Z. O. windt met motreghen; ons coerse Z. W. ten W. met schoverseylen, want wayde seer stijff.

Den 14en wayden 't stijff van die Z. O. met motregen; ons course als vooren tot tegens den avondt, ende worden doen stil; daerna cregen die lucht W. N. W. Wy namen ons seylen in ende dreven met

een seyl zuytwaert; daerna begonstet stijff te wayen W. N. W.; ons coerse Z. W. ten naesten by met schoverzeylen. Die nacht worden 't moy weer.

Den 15en dito des morgens was 't moy weer; wy dreven sonder seyl. Die middag hadden wy d'hoochte van 54 graden, ende cregen die wint noordelick; ons coers Z. W. ten W.; daerna was die wint noortoost. Des nachts hadden wy eenen stercken oostelicken wint.

Den 16en waeyden 't stijff van die O. N. O.; ons cours W. Z. W., ende bevonden, dat wy veel meer zuydtwaert behielden als ons gissing was, doordien dat die affghaende noortwesteringhe seer toenam; maer kosten geen perfecte affwyckinge peylen van wegen dat hol water.

Den 17en hadden noch een doorghaenden oostelicken wint; ons coerse W. Z. W.; ick had de hoochte van 50 graden 23 minuten, ende die middernacht hadde ick hoochte van 49 graden 50 minuten; die wint was N. oost.

Den 18en dito hadden wy een doorgaenden N. oosten wint; ons course W. Z. W., ende ick bevinde hier ontrent 5 oft 6 graden affgaende noordtwesteringhe op de hoochte van 49 graden 11 minuten. Des nachts hadden een cleyn koeltgen oostelick, ende dat water ginck seer hol van den oosten. Wy dochten niet wijt van de Terranovische banck [1]) te wesen.

Den 19en was die wint oostelick met moy weer; ons course west Z. W. Op dien avondt was die wint Z. O. ende begonst stijf te wayen.

Den 20en was die wint Z. O.; ons course als vooren. Die son Z. O. hadden sandtgrondt op 70 vadem; die wint liep westelick met motregen; wy namen die zeylen in ende dreven oostwaerts, ende vinghen seven cabbeljauwen op die banck van Terranoef.

Den 21en dito was die wint westelick met moy weer; wy dreven sonder seyl oostwaert ende hadden noch grondt van de banck, die niet slecht was, maer van 70 tot 85 vadem, somtijts sandt somtijts steen.

Den 22en was die wint westelick, ende wy dreven als vooren. Ick hadde de hoochte van 47 graden 40 minuten, ende ick bevinde ontrendt 7 oft 8 graden ofgaende noortwesteringhe.

Den 23en des morgens hadden een styven noordenwindt ende diepte van 80 vadem; wy deden ons cours W. ten Z. Op den avondt, als wy ontrent 12 oft 13 mylen geseylt waeren, hadden diepte van 70

---

1) New Foundland.

vadem, ende des nachts, als wy noch 8 mylen geseylt waren, was 't diep 56 vadem, ende ick hadde hoochte van 47 graden 17 minuten.

Den 24en des morgens was 't diep 70 vadem steengrondt, ende hadden een goeden noort noortoosten wint; ons course west, ende die son ontrent Z. O. zagen dat landt van Terranoef westwaert van ons 4 mylen, ende was hooch landt; hier was steengrondt op 70 vadem. Ons course als vooren na 't landt toe tot op die middagh, ende waeren doen een gootelincx-schoot van 't landt, ende hadden steengront op 45 vadem; voorts deden ons cours langs dat landt, welck ontrent Z. Z. W. streckte om reede te soecken; maer vonden wel hooch gebroocken landt met veel afleggende eylanden ende clippen ende steengrondt op 40, 50, 60 vadem, maer geen rede naer ons behagen. Dus deden wy ons course langs dat landt tot op den avont 5 mylen, ende saegen doen een hoeck daer [1]) 't landt voort suytwest streckte, 't welck was die uyterste hoeck van 't landt, van daer 't wederom westwaert streckte na Nova Francia [2]) toe. Wy deden ons course zuyden, om ruym zee te maecken, 12 glasen, doen Z. Z. W. 4 glasen, daerna zuyt W. 6 glaesen tot des anderen daeghs toe.

Den 25en des morgens saegen geen landt, ende hadden geen grondt op 60 vadem; darom deden ons cours W. ten Z. na Nova Francia met een goeden O. Z. O. windt. Op den avondt waeyden 't seer stijff; ons cours W. Z. W., om van 't landt wat af te komen, met schoverzeylen. Die middernacht liep de wint noordelick; wy namen die seylen in ende dreven tot des anderen daegs toe, ende was diep 30 vadem steengront.

Den 26en dito was die wint W. N. W., ende dreven sonder zeyl oostwaert met moy weer, ende vingen op ditto 158 cabbeljauwen. Ontrent de middernacht liep de wint tot dat noorden; ons course west ten Z. tot des anderen daegs toe met moy weer.

Den 27en des morgens was die wint N. O.; ons course W. ten Z. Tegens den middagh wayden 't stijff; daerna worden 't beter weder. Op den avondt was 't diep 60 vadem steengrondt. Die nacht was die wint noordelick met moy weer; ons cours als vooren.

Den 28en dito des morgens was 't diep 40 vadem steengrondt; ons course als vooren met een moye noordelicke windt. Naer den middagh worden 't stillekens, ende namen ons seyllen in, ende vingen 12 cabbeljaeuwen op de diepte van 60 vadem steengrondt. Op den avondt

---

1) Het HS. heeft: door.

2) D. i. Canada.

kregen een koeltgen suydelick; ons course W. ten Z. Dien nacht hadden een doorgaende suydelicke wint ende hoochte van 44 graden 55 minuten.

Den 29[en] des morgens saegen dat landt van Nova Francia noortwaert van ons 2 mylen, ende hadden steengrondt op 30 vadem; ende alsoo wy dicht by 't landt 2 ofte 3 eylandekens sagen, zijn daer na toe geloopen om rede te soecken, ende hadden al steengrondt van 30 tot 20, 15, 10 tot 7 vadem dicht by de eylandekens. Ende hebben 't by 't eerste gesedt op 5 vadem; die grondt was straedtsteen, alsoo dat wy hier goede reede hadden, ende waren beschudt van W. ten Z. tot dat O. ten Z. van wegen dat vaste landt, ende van 't eylandt waren beschudt van 't zuyden ten oosten tot dat Z. W. toe, ende hadden noch veel blinde klippen 't zeewaert van ons, daer 't seer op brande. Die nacht wayde 't een storm van die Z. W. met motregen tot des anderen daegs toe.

Den 30[en] dito was 't noch al quaet weer met motregen, soodat wy niet versoecken mochten met schuyt ofte boten; maer zijn eens aen 't eylandtken gevaren, alwaer wy twee honden gevonden hebben sonder volck, ende hebben 't derhalven 't Honden-eylandt genaempt [1]); is omtrent ½ mijl in 't ronde met cleyn geboomte; de strandt is groote straedtsteen ende heeft oock soedt water; ende is gelegen ontrent ½ mijl van 't vaste landt. Hier onthouden haer oock veel baereynden, gelijck alsoock doen langs die geheele cust van Nova Francia, ende groote gansen in overvloedt [2]).

Den 31[en] dito was 't moy weer, ende hebben ons boodt gesonden om beter rede ofte haven te soecken; ende is op dien avondt weder aen boordt gekoomen, verclaerende een schoone haven gevonden te hebben met een goede rivier ontrent die haven [3]); dese rivier is oock een schoone haeven voor alle winden, op 4 tot 7 vadem diepte sandtgrondt.

November.

Den eersten November hebbende eenen westelicken wint met moy weer, ende zijn op dito in de voors. haven geseylt, alwaer wy voor

---

1) Wellicht Goose-island of een ander klein eilandje ten N. van Halifax (of het eiland Grand Manan, op de grens van New Brunswick).

2) De resolutie van dezen dag vermeldt het besluit, om de geheele kust van Nova Francia te onderzoeken, en bovendien eene gedetailleerde regeling over het handeldrijven met de inboorlingen.

3) Wellicht de inham bij kaap Canso (Nova Scotia).

alle wynden beschudt laghen op 7 tot 4 ende 2 vadem steeckgrondt, ontrendt 100 vadem van 't landt. Dese haven hebben wy Alderheylighen-havengenaempt ende het eylandt Alderheylighen-eylandt; is geleghen op de hoochte van 45 graden 5 minuten ende van de afgaende noortwesteringe van $11^1/_2$ ofte 12 graden, welck wy op den 3en ditto daer aen landt bevonden hebben. Voort hebben wy dagelycx met boodts versocht, maer geen volck gevonden: een wilt landt vol geboomte; oock zijn hier buffels, otters ende robben, die wy gesien hebben. Voorts hebben wy in dese rivier een mosselbanck gevonden van seer groote mosselen, in dewelcke wy seer cleyne peerlen gevonden hebben, ende zijn blaeuw van coleur. Aldus hebben wy ons tijt doorgebrocht, verwachtende die goede wind t om voorts westwaerts langs dat landt te versoecken; maer hebben veel zuyden ende Z. W. west ende N. W. winden gehadt, oock noorden met veel storm ende groote koude, 't welck ons groote verwonderinghe gaff; want 't was soo coudt, dat het zoudt water op het schip gevroosen is geweest. In dese haven vloeyt het water ontrent 5 ofte 6 vadem op ende neer, dan houdt geen seecker gety; oock konde ick niet verstaen, van waer die vloet ofte ebbe kompt, maer is een seer bequame plaets om een schip te kielen ofte zetten ende timmeren, zoo 't van nooden is.

Den 15en des morgens was die wint oostelick; wy sijn van hier 't zeyl gegaen, doende ons course langs dat landt, 't welck ontrent Z.W. ten westen streckt met veel eylandekens ende clippen, gelegen dicht by 't landt tot 2 mylen in zee toe; ende wy, loopende tot ontrent een gotelincx-schoot toe vandt landt, hadden al grondt op 7, 10 tot 15 vadem, meest steengrondt; ende zijn alsoe gepasseert veel inbayen ofte rievieren; ende naerdat wy ontrent 5 mylen geseylt waren, vonden 't soo vol eylandekens ende klippen, dat men die niet tellen ofte onderscheyden en mocht, langs ende door dewelcke wy ons course deden om rede te soecken tot tegen den avondt, als wy ontrendt 8 mylen van Alderheyligen-haven geseyldt waeren; zijn geanckert op 3 vadem steengrondt achter een eylandt, ende bevonden het innewaert 5, 6, 7 voedt waters te zijn; derhalven weder wat uyt gaen leggen op 6 vadem steengrondt, om aldaer dien nacht te onthouden, wandt hadden geen tijt om voorts te seylen. Ontrent 4 uyren in der nacht kregen een stercken Z. O. windt met hol water, 't welck ons een quade reede maeckte, soodat wy die geheele nacht doende waren om ons anckers te versetten, om die meeste ruymte te zoecken; want was niet wijt daer wy laeghen, ende dochten met dien dach in zee te ghaen, om alsoo die ons ende die schepen te behouden; want ons leven bestondt

aen de schepen, ende hadden alreede een ancker verlooren, dat gebroocken was [1]).

Den 16en des morgens was 't noch even quaet weer; die windt Z.O. met motregen. Ende naerdat wy ons nu al gereedt gemaeckt ende een groodt warpancker uytgebrocht hadden, om daervan 't seyl te gaen ende die andre anckers beyde aen de boech waeren, is dat warpancker doorgegaen, ende dreven naer die wal toe, zoodat wy genootsaeckt waeren, om noch een ancker te laten vallen, waer 't voort op gekomen is dicht aen de brandingh; ende siende anders geen middel, lieten 't alsoo legghen ende hebbendt voort Godt bevoolen. Ontrent Z.ooster son begonst dat weer wat af te nemen, hetwelck ons goede moedt gaff; daerna worden 't stil ende dat water begonst wat te slechten; daerna cregen die wint W.Z.W. met moy weer, soodat wy nu een opperwal hadden [2]) ende van die peryckel verlost waeren, waerdoor wy veroorsaeckt waren Godt te dancken ende te looven.

Den 17en des morgens hadden eenen westen windt met moy weer; wy zijn t' seyl gegaen, laverende westwaert, ende ontrendt een mijl geseyldt hebbende zijn gekomen voor een groote vaerdt, alwaer wy ontrendt de middagh geanckert zijn op 11 oft 12 vadem steeckgrondt, ende hebben terstondts ons boodts gesonden om beter haven te zoecken, dewelcke teecken deden van goede haven, alwaer wy terstondts zijn ingeloopen ende geanckert op 5 vadem sandtgrondt, zoo wijt achter die eylanden dat men geen zee zien en mochte, ende was ruym ende wijt voor hondert schepen te berghen sonder ancker ende meer; hebben derhalven dese haven genaempt Doolhoff [3]). Hier aen landt gaende, vonden een hutte, welcke noch gants nieuw was ende geen 14 dagen gestaen hadde, soo 't scheen, maer geen volck gevonden.

Den 18en des morgens was die windt noordelick met moy weer. Wy zijn t' seyl gegaen, doende ons coerse langs dat landt, 't welcke ontrent W. Z. W. streckte met ontallycke veel eylanden ende klippen, soodat het onmogelick was om die te wycken ofte te missen, waerdoor wy genoodtsaeckt waeren te anckeren op die eerste bequame rede, ende zijn op die middagh, naerdat wy ontrendt vier mylen geseyldt waeren, geanckert op 7 vadem steengrondt achter veel eylanden, ende hebben voort die boodts gesonden om beter haven te soecken. Tegens den avondt is ons boodt wedrom gekoomen, de-

1) Zie hiervoor blz. 26.

2) D. i. de wind woei van het land af.

3) Denkelijk de Cobscook-bay (even Z. van 45°).

welcke een schoone haeven gevonden hadde achter veel eylandekens.

Den 19en des morgens was die wint N.W. met moy weer ende slecht water, zoodat men die blinde niet mochte zien branden[1]), waerdoor groot peryckel is in 't voortseylen. Zijn derhalven in de voorseyde haven geseylt om beter windt te verwachten, ende geanckert op 5 vadem steeckgrondt tusschen 5 ofte 6 eylandekens in, alwaer wy voor alle winden beschudt lagen. Dese haven hebben wy genoempt Eylandts-haven, doordien zy in die eylanden geleghen is; ende een gotelincx-schoodt westwaert aen 't vaste landt is noch een seer schoone haeven, op 3 ofte $2^1/_2$ vadem leeg water, daer men met 20 schepen wel leggen mach sonder tou vast te maecken; ende is seer bequaem om te setten ofte kielen, ende dat water vloeyt ontrendt 6 voet op ende neder, maer houdt geen seecker gety; oock weedt ick niet, waervan de vloedt oft ebbe kompt, maer bevonde des morgens hooch water, ende valdt tot tegens den avondt, ende wast alsdan tot des anderen daegs toe.

Den 20en dito wayden 't een storm, eerst suydoost daerna noordoost met motreghen, waerdoor wy met die goede wynt mosten legghen tot beter weer.

Den 21en des morgens was die wint N. O. met doncker mot, ende waeyde een topseyl, waerdoor wy niet bestaen dorsten te seyllen, maer lieten 't leggen [2]).

Den 22en dito was die wint westelick met moy weer, ende hebben op dito de hoochte genomen aen 't landt ende bevonden 44 graden 52 minuten, 't welck is de rechte polus-hoochte van deses eylandts haven.

Den 23en des morgens hadden wy een goede noordelicke windt ende sijn t'seyl gegaen, doende onse course W. ten Z. langs dat landt, buyten die eylandekens ende klippen, die daer ontallycke veel leggen dicht by 't landt tot een mijl in zee. Ontrent de middag, als wy 4 mylen geseylt waren, saegen een roock op 't landt, waeruyt wy verstonden, dat daer volck was; zijn derhalven na 't landt gewendt om reede te soecken, laverende in een groote bay vol eylandekens gelegen, ende sijn op dien avondt geanckert op ses vadem steeckgrondt achter veel eylanden, welck ons een goede reede maeckte, ontrent een mijl westwaert van die voorseyde roock. Voorts hebben

---

1) D.i. door het stille water was er geen branding op de blinde klippen.

2) Volgens het resolutieboek nam men dezen dag het besluit, om zich voortaan niet door slecht weder te laten terughouden, maar den onderzoekingstocht met kracht door te zetten.

wy ons boot gesonden om beter haven te soecken; maer vonden al vlack water van 12 tot 8 voedt steeckgrondt, waerdoor wy hier mosten blyven leggen tot ons vertreck.

Den 24^{en} dito des morgens hebben wy een boodt met 8 man wel geweert gesonden om dat volck te spreecken, die tegens den avondt wedergekoomen zijn, ende hadden vier man gesproocken, maer niet besonders van haer verstaen door gebreck van een tolck; maer door wysen gevraecht, oft wy visschen wilden, segghende dat zy vier sloepen hadden een mijl oostwaert van haer legghen; ende zijn alsoo van ons boodt gescheyden na 't oosten, daer zy seyden dat haer sloepen laghen.

Den 25^{en} des morgens hadden een kleyn koeltgen van de noordoosten. Ende wy zijn t' seyl gegaen om westwaert te versoecken; maer door stilte zijn weder geanckert. Ontrent die middagh saegen een saloup $^1/_4$ myle van ons, ontrent een eylandt. Wy hebben onse schuyt daer na toe gesonden om met haer te spreecken, ende hebben de saloup met 7 man ende een vrouwe aen 't eylandt gevonden, dewelcke 8 ofte 10 otters- ende beversvellen by haer hadden om te verkoopen; maer ons volck geen coopmanschap by haer hebbende, zijn terstondt weder aen boordt gekomen volgens haer last. Ende ons dit verclaerdt hebbende, hebben wy goedtgevonden 't schip de Kraen hier te laten tot breeder ondersoeck, ende wy met die Vos metten eersten goeden windt van hier t'seyl sullen gaen om westwaert te versoecken, om tijt te winnen. Dese bay [1]) hebben wy om redenen wille genaempt die Moortreede [2]).

Den 26^{en} des morgens hebbende een goeden noortoosten windt, zijn t'seyl gegaen om westwaert te versoecken. Onder zeyl sijnde zagen een sloep, koomende uyt die baey als vooren, ende en sijn niet wijdt van 't schip de Kraen aen landt gegaen, maeckende een roock tot teycken ons volck te willen spreecken. Het volck van die Kraen dit ziende, zijn met negen man daer na toe gevaeren, namentlick Pieter Aertsen commis, Jan Stappelss. hoochbootsman, Gerridt Arentss. kock, Anne Gerridtss. provoost, Jan Tyssen bosschieter, Jelte hoochbootsmansmaet, Marten Janss. bootsman, Jan Class. zeylmaker ende Claes Symonss., zeylmaecker van 't schip die Vos, wiert gebruyckt als tolck. Dese by 't landt gekoomen sijnde, is Claes Lievenss. aen 't

---

1) Machias-bay?

2) Zie het verhaal hieronder. — Zie de resolutie van dezen dag over de seinen, die de schepen zouden geven om elkaar terug te vinden, als zij elkaar uit het oog verloren: hierna in het resolutieboek.

landt gegaen, latende de boodt een steenworp van 't landt als vooren, ende is van 't volck wel ontfanghen ende met taback getracteert. Pieter Aertsz. dit ziende, heeft gebooden dat men met die boodt aen landt soude vaeren, hetwelcke alsoo geschiede, ende is met noch 2 ofte drie man aen 't landt getreden, latende die boodt aen 't landt legghen. Terstondt is een wilde gekomen, ende heefft Pieter Aertsz. doorschooten ende elck die zy raecken konden, zoodat Pieter Aertsz., Claes Lievensz. ende Maerten Janss. aen 't landt doot sijn gebleven ende die hoofden afgesneden; die anderen zijn seer gewondt ende alsoo aen boordt gekomen; maer niet lang daerna is den hoochbootsman, zeylmaecker ende die cock gestorven; die provoost ende die bosschieter waren seer gewondt, alsoo datter niemant gesondt affquam dan Jelte hoochbootsmansmaedt. Wy van dit groodt ongeluck niet wetende, deden ons cours W. ten Z. langs dat landt, ende bevonden al eenparich leeg landt als vooren, maer niet sooveel eylanden, maer veel groote inbayen, daer goede reede scheen te wesen. Die son Z. Z. W. zijn wy geanckert op 4 vadem sandtgrondt in een goede haven, daer wy voor alle winden beschudt lagen, uytgesondert van 't suyden tot dat Z. Z. O. toe, ende en hebben niet besonders gevonden dan twee oude sloeppen, staende op 't landt: daromme genaempt die Sloephaven.

Den 27en dito des morgens was die wint N. O. Wy zijn t'seyl gegaen, doende onse course W. Z. W. langs dat landt, 't welck vol baeyen ofte rivieren was, maer geen eylanden t'zeewaerdt; ende hadden sandtgrondt op 7, 10, 15 vadem, een gotelincx-schoot van 't landt. Ontrendt den middag zijn wy ten ancker gekomen op vijf vadem cingelgrondt in een grootte bay, die vol eylandekens gelegen is ende hebben ons boodt gesonden om beter haven te zoecken, dewelcke achter een eylandt een seer goede haven gevonden heeft; maer die inkompste is geen meer als 2 vadem met leech water. Tegens den avondt is het schip de Kraen by ons gekoomen, met droefheyt clagende zijn groodt ongeluck, te weten het verlies van zess man, daervan de drie sonder hoofft zijn ende die andere drie veel wonden in 't lijff hadden, hetwelcke deerlyck om zien was, ende hebben haer op een eylandt begraven; darom dat eylandt genoempt dat Kerckhoff ende die bay die Droeve-bay.

Den 28en des morghens was die windt noordelyck. Wy zyn 't zeyl gegaen, doende ons course naer den houck, die ontrendt zuyden ten westen van ons lagh $1^1/_2$ mijl; ende dien hoeck gepasseert sijnde een cleyne myle, zijn wy weder geanckert op 12 vadem sandtgrondt voor

in een groote bay, by ons genaempt den Vuylenhoecx-bay, omdat by den voorseyden hoeck seer veelle klippen leggen, soo booven als onder water, ende in die bay van gelycken, achter diewelcke goede haven is, gants achter in die bay aen die noortzyde.

Den 29en dito des morgens hadden een goede wint van die N.O. Ende zijn t' seyl gegaen met die boodt voorseylende, doende ons course westwaert langs dat landt, 't welck met seer veel eylanden ende klippen bevangen is, geleghen dicht by 't landt, zoodat men het vaste landt niet affscheyden mach. Ende na de middagh, nadat wy ontrent 4 mylen geseylt waeren met veel mist, vonden ons voor een groote vaert vol eylanden, alwaer wy op den avondt onder een groot eylandt geanckert sijn op 10 vadem singelgrondt, ende was goede reede voor alle winden. Wy hebben ons boodt gesonden om beter haven te soecken, dewelcke N.O. van hier een $^1/_4$ van een myle een goede haven gevonden heefft achter een eylandeken, dewelcke daer ontallycke veel in die vaerdt legghen ende goede haven maecken [1]).

Den 30en dito was die wint N. O. Wy zijn geresolveert dese vaerdt wel te besichtigen, ende derhalven hier blyven ligghen; ende hebben op dito erffhuys gehouden met dat goedt van die zes dooden, ende dat schip die Kraen twee van ons volck overgedaen om in alles gelijck te wesen, alsoo dat wy ons bevonden op dat schip den Vos 21 man ende die Kraen 20 man sterck [2]).

December.

Den eersten December des morgens was die wint N. W. met moy weer. Wy zijn in die voorseyde haven geseyldt, by ons genaempt Schoone-haven [3]), ende geanckert op 8 vadem sandtgrondt, alwaer wy voor alle winden beschudt laghen ende geen zee mochten zien; ende is die schoonste haven, die ter werelt mach wesen.

Den 2en dito des morghens was 't seer moy weer, de wint westelick, ende hebbe een boodt gesonden omme die vaerdt rondtsom te besichtighen. Ende zijn op den avondt wedergekoomen; dan geen volck gesien, maer uytermaten veel eylanden, daer schoone havens achter sijn; ende hebben oock een oude ketel gevonden met een ocx-

1) Penobscot-bay (op ruim 44°)?

2) De resolutie van dezen dag vermeldt tevens het bezetten van de ambten der vermoorden.

3) Penobscot-bay? (Op oude kaarten komt de naam Schoone Haven voor bij Cape Ann, waarop thans Gloucester ligt; maar daar deze ligt op 42° 30', is het niet mogelijk dat zij kan bedoeld zijn.)

hooft, by die Francoysen daer gelaten [1]), soo 't scheen aen die teyckens, die zy daer vonden. Dien nacht heeft het soozeer gevroosen, dattet in de haven vol ijs lach, ende mochten met een boodt daer pas door roeyen.

Den 3en dito was 't moy weer, die wint westelick. Dien nacht heeft het oock gevroosen, maer niet zoo sterck als vooren.

Den 4en was die wint N.W., ende hebbe op dito hoochte genoomen ende bevonden 44 graden 26 minuten, ende noortwesteringe 13 ofte 14 graden.

Den 5en was 't moy weer, den wint suydelick. Dien nacht wayden 't een sware storm, eerst van die suyden, daerna west met hagel ende snee.

Den 6, 7 ende 8 dito wayden 't noch een topseyl van die westen [2]). Op dato heeft het sterck gevroosen, zoodat ons schepen met ijs gants aengewassen waeren.

Den 9en dito was die wint westelick, ende die nacht noortoost. Ende heeft soo sterck gevroosen, dat ons schepen in 't ijs vastlaghen ende niet swaeyen mochten, want het ijs was wel eenen duym dick.

Den 10en dito des morgens was die windt oostelick, ende seer koudt met helder weer. Wy sijn door 't ijs gebroocken ende t' seyl gegaen, doende onse course Z.Z.W. wel soo westelick langs dat landt, 't welck met veel inbayen ende eylanden omvangen is; ende hadden steengrondt van 25 tot 10 vadem een halff mijl buyten die eylanden, ende lieten oock blinde klippen t' zeewaert van ons, daer 't seer op brande, oock een eylandeken. Naer de middag, als wy ontrent 4 mylen geseylt hadden, liep de wint Z.O., 't welck ons leeger wal maeckte; wy zijn derhalven achter een hoeck geanckert op 7 vadem sandtgrondt, een roerschoodt van 't landt; ende hebben ons boodt gesonden om beter haven te zoecken, maer niet vindende is weder aen boordt gekoomen, alsoo dat wy ons hier hebben moeten behelpen; darom hebben 2 goede anckers 't zee gesettet ende ons gereedt gemaeckt om een quade nacht te hebben, want de wint liep tot dat oost Z.O. ende wayde een storm; daerna liep de wint O.N.O. ende noortoost, 't welck ons een quade reede maeckte, want 't was plat op de wal, daer wy maer een roersschoodt aff lagen, ende het

1) Het blijkt niet, dat hier wordt gedoeld op eene bepaalde expeditie: blijkbaar vond men op het vat Fransche inscripties. De Franschen waren in deze streek gevestigd: Champlain had in 1608 Quebec gesticht.

2) Waarschijnlijk wordt bedoeld: er woei een bramzeilskoelte uit het westen, d. w. z. de windkracht was zoodanig, dat de bram- (of top-?) zeilen nauwelijks nog bij konden staan.

waeyde een sware storm met snee, soodat ons niet anders te doen stondt dan op Godt te betrouwen ende goedt ancker ende touw. Tegen den dagh liep de wint N.W., 't welck ons een opperwal maeckte [1]) ende goede reede; doch waeyde noch een storm met snee ende vorst.

Den 11en dito des morgens was die wint W. N. W., ende waeyde een storm met snee. Naer den middagh begonst dat weer wat af te nemen ende dat snee op te houden, ende hadden nu goede reede. Op dien avondt werden 't moy weer, oock die geheele nacht; die wint noordelick met stercke vorst.

Den 12en des morgens was die wint N. O. Wy zijn geresolveert t'seyl te gaen, om westwaert te versoecken; doch onze seylen waren soozeer gevroosen, dat wy die niet wel los konden maecken; maer na veel moyten sijn onder zeyl gekomen, laverende dat gadt uyt. Ende sagen oock een sloup oostwaert van ons, doende haren cours westwaert van ons langs dat landt, welcke wy meenden te wesen van 't geselschap, die ons volck vermoordt hadden. Wy in zee gekoomen zijnde, begonst het gants duyster te worden van snee; wy zijn weder ingeloopen, om goede reede te soecken achter een ander hoeck, ende hebben daer een seer goede reede gevonden op 7 vadem steeckgrondt, voor alle winden beschut, uutgesondert van 't Z. Z. O. tot dat O.Z.O. toe, maer mocht geen slach van water ghaen [2]). Hier voor de middag geanckert zijnde, hebben voort ons boodt gesonden om beter reede te soecken, dewelcke een seer goede haven gevonden hebben, voor alle winden gheen uytgesondert beschudt. Ende hadden dien dach sooveel snee ende vorst, dat het niet om te seggen en is; de wint N. O., ende was sulck weer, dattet niet mogelyck en was zee te bouwen [3]).

Den 13en dito was 't seer koudt, zoodat het soudt water aen die schepen vroos wel een voet dick; de wint was N.O.

Den 14en was 't moy weer met vorst, maer niet sooseer als vooren; die wint west. Ende hebben ons boodt gesonden om die voorseyde haven aff te diepen, ende was geleghen een gootelinck-schoodt van hier.

Den 15en des morgens was 't moy weer; die wint Z.W. Wy sijn in die voorseyde haven geseylt ende geanckert op 3 vadem steeckgrondt, een touwlangte van 't landt, voor alle winden beschudt, ende mochten

1) D. i. de wind woei van den wal af.

2) Mogelijk wordt bedoeld: er ging geen golfslag of deining.

3) Zie de resolutie van dezen dag over de „verwachtplaetse", waar de schepen elkaar zouden terugvinden, als zij elkaar verloren: hierna in het resolutieboek.

gheen zee sien. In dese haven hebben wy soozeer groote koude gehadt, dat het te verwonderen is, ende darom die Koude-haven genoempt.

Den 16en dito was 't seer koudt ende vroos uyttermaten seer; die wint N.W., 't welck hier de koutste winden sijn.

Den 17en hadden wy de wint N.O. ende O.Z.O. met veel sneeu, zoodat ons schip wel een voedt dick met snee lach. Dien nacht liep de wint in 't suyden om, tot dat west toe; dat sneeu hielt op ende worde moy weer.

Den 18en was 't moy weer; die wint westelick ende liep N.O. met sneeu ende vorst.

Den 19en wayden 't een storm van die N.O. met sneeu ende vorst. Op den avondt hiel de sneeuw wat op, ende waeyde een storm van die noortwesten.

Den 20en dito was die wint noortwest met stercken vorst. Die nacht was 't stillekens met sneeu.

Den 21en des morgens dreeff die bay gants vol ijs; maer vroos niet soo sterck als vooren; die wint liep Z. W. met doncker weer. Dien nacht was 't helder weer met vorst.

Den 22en was 't moy weer met vorst; die wint westelick. Op dien avondt liep de wint noort O., ende heeft dien nacht seer veel gehagelt ende gesneeuwt met soetelicke vorst.

Den 23en des morgens was die wint noordelick met vorst ende hysel. Dien nacht was 't helder weer met stercke vorst.

Den 24en dito was die wint N. W. met stercke vorst. Dien nacht liep de wint noortoost met veel sneeu.

Den 25en des morgens was die wint N. N. O. met seer dicke sneeujacht; daerna noortwest met seer starcke vorst.

Den 26en was 't seer moy weer ende sonneschijn met soetelicke vorst. Dien nacht begostet te doyen met doncker lucht; die wint was suydelick.

Den 27en was 't doncker weer; die wint suytwest ende gaff hem gants tot een doy. Dien voornacht hadden wy reghen; den wint liep N. O. met moy weer.

Den 28en des morgens hadden wy een doorghaende N. O. wint; ende wy sijn t'seyl gegaen om westwaert te versoecken. Ende als wy ontrendt een mijl geseyldt waeren, worden 't gants doncker met hyssel, waerdoor wy veroorsaeckt waeren om haven te soecken, ende koomende een halff mijl bet voort, sagen een goede bay achter een eylandt, alwaer wy ten ancker gekoomen zijn op 7 vadem groff sandt, voor alle winden beschudt, uutgesondert van 't suyden tot dat

Z. O.; ende hebben terstondt ons boodt gesonden, om beter haven te soecken ende wat aen 't landt te doen mochte wesen. Dien geheelen dach hadden een dicke sneejacht van die N. N. O. met vorst. Op dien avondt is ons boodt weder aen boordt gekoomen, ende hadden een goede haven gevonden N. W. van ons 1/2 mijl, ontrent een varsche rivier, die vol ijs lach; oock hadden voetstappen van volck (gesien).

Den 29en des morgens was die wint noordelick, met moy weer ende vorst. Wy sijn geresolveert hier te versoecken met die boots om volck te spreecken. Teghens den avondts zijn die boodts wederomme gekoomen, ende hadden veel voetstappen gesien, zoodat ick dencke sy haer voor ons verberchden, oock die groote koude te seer ontsien, waerdoor wy geresolveert sijn met die eerste goede wint van hier te vertrecken om westwaert te versoecken.

Den 30en des morgens was die wint westelick met moy weer, waerdoor wy mosten leggen. Ende hebben die schuyten gesonden als vooren, maer niet opgedaen. Dese bay is geleghen op de hoochte van 44 graden 2 minuten, ende maeckt hooch waeter die maen zuytoost ten suyden [1]; ende is by ons genaempt Nieuwejaers-vaerdt [2].

Den 31en ontrent die middagh was die wint suydelick, welck ons een lager wal maeckte [3]. Sijn derhalfven in Nieuwejaers-haven geseylt ende geanckert op 5 vadem, voor alle winden beschudt, dicht by 't landt, voor die rivier, d'welck vol ijs lach vast ende sterck.

Januarius A°. 1612.

Den eersten dito was 't seer moy weer; die wint westelick.

Den 2en was 't noch even moy weer; den wint als vooren.

Den 3en dito was de wint oostelick, ende was seer doncker, waerdoor wy niet seylen dorsten door 't quaet gesicht. Dien nacht wayden 't een storm met snee ende vorst; dien wint N.N.W.

Den 4en was den wint N.W. met groote koude, ende vroos soo sterck, dat het ons groote verwonderinghe gaff. Dien nacht van gelycken.

Den 5en des morgens lagen ons schepen in 't ijs wel vast, 't welck dien nacht gevroosen was. Den wint N.W. met sonneschijn ende vorst.

Den 6en dito des morgens was die wint noordelick met groote

1) Mogelijk wordt bedoeld: het was er hoog water, toen de maan in het Z. O. t. Z. stond.
2) Blijkbaar nog een der inhammen van Penobscot-bay.
3) D. i. de wind woei van uit zee, dus naar het land toe.

koude, ende vroos seer sterck. Wy sijn t' seyl gegaen, doende onse courze westwaert langs dat landt, 't welck ontrent zuytwest streckte, met veel eylanden ende inbochten; ende hadden al grondt van 20 tot 7 vadem 1/2 mijl, ende een schoot-weechs van 't landt. Tegens den avondt, naerdat wy 5 ofte 6 mylen geseylt waeren, sijn gekoomen in een groote bay; die strandt was klip ende groote straetsteen, ende hadden sandtgrondt op 12 tot 7 vadem, een roersschoodt van 't landt, alwaer wy open zee hadden vandt oosten-noorden tot dat Z.Z.W. toe. Ende sagen een eylandt westwaert van ons, ende sijn daer na toe geloopen, denckende daer goede reede te hebben; maer vonden 't soo drooch, dat wy aen de grondt gekoomen sijn, ende door 't uytbrengen van 2 anckers sijn terstondt weder affgekoomen, sonder merckelicke schade dan alleen de schegge van 't roer gestooten. Nu wedrom off zijnde, zijn wy geloopen op 10 vadem sandtgront, alwaer wy van 't oost tot dat Z. Z. W. open zee hadden, ende voor die reste beschudt waren van 't landt; die wint liep noort O. met groote koude, ende vroos soo sterck, dat ons schepen met ijs aengewassen waeren. Dese bay is by ons genaempt 3 Coninghenbay.

Den 7en des morghens was die wint N.O.; ons course Z. westwaert langhs dat landt. Ende als wy 2 mylen geseyldt hadden, saghen een grooten inganck tussçhen een groodt eylandt ende dat vaste landt, alwaer wy ingeloopen sijn, ende vonden sandtgrondt op 12 ende 10 vadem; daerom genaempt Sandtvaert [1]), ende dat groote eylandt Otters-eylandt, door die veelheyt van die otters die haer aldaer onthouden. Op dien avondt sijn geanckert op 12 vadem santgront, tusschen Otters-eylandt ende dat vaste landt, alwaer 't ontrent 1/2 mijl wijt is ende goede reede maeckt. Ende westwaerdt niet verre van 't vaste landt leggen noch 5 ofte 6 eylandekens, waervan een seer goede reede heeft, genaempt Ravens-eylandt.

Den 8en dito was 't moy weer; die wint westelick. Wy zijn onder 't Raven-eylandt gelaveert ende daer geanckert op 10 vadem steeckgrondt, een roersschoodt van 't eylandt voorseyt, voor alle winden beschudt uytgesondert een oostenwindt.

Den 9en dito hebben wy ons roer weder hermaeckt; ende bevinden hier hoochte van 43 graden 37 minuten, ende noortwesteringe van 12 1/2 graden. Ick denck te wesen wassende, doordien wy noortoost

---

1) Damiscotta-bay? — De baai, waaraan Portland ligt, draagt op oude kaarten den naam Good harbor en Sandwick (= Schoonhaven en Sandtvaert), maar kan toch denkelijk niet bedoeld zijn, daar zij noordelijker ligt dan 43° 47'.

van hier 13 mylen gepeylt hebben 13½ graden; doch gaen niet seecker door 't verscheel van die instrumenten.

Den 10en dito was die wint N. N. W. met een moye koelte. Wy zijn 't seyl gegaen om westwaert te versoecken als vooren; ende deden ons course binnen het Raven-eylandt door, ende zijn daer aen den grondt gekoomen, maer terstondt weder affgekoomen sonder schade, doordien 't seer slecht water was. Ende ontrent een roersschoodt voortgeseylt zijnde, quamen weder aen een blinde klip; ende alsoo 't voorts stil worde, hebbe een ancker innewaert gebrocht, ende hebben 't daer in een sandtbay vertuyt, welck een goede haven was, voor alle winden beschudt van wegen de groote mennichte van klippen, diewelcke daer rondtsom leggen; ende is by ons genaempt die Vosseval, omdat ons schip de Vos daerin gevanghen was in goede behoudenisse. Desen dach was 't seer koudt, ende vroos soo sterck, zoodat al dat water raeckte was terstonts ijs, zoowel soudt als varsch water.

Den 11en was die wint suydelick met motreghen. Op dito hebben wy 't ijs in 't vaerwater gemeeten, ende was dick 13 duym. Naer de middagh was 't seer quaedt weer; die wint zuyden ende Z. Z. O. met sware storm, soodat wy Godt danckten van een goede haven. Alsoo bleeff 't stormende tot des anderen daegs toe.

Den 12en wayden 't seer sterck van die oosten ende oost N. O. met een helder lucht. Ende doordien wy in dese haven laghen, kosten wy niet onder seyl koomen, maer bleeven daer wy waeren.

Den 13en was die wint oostelick ende waeyde stijff, soodat wy niet onder seyl koomen kosten. Dien avondt ende des nachts waeyde 't een storm van die oost-noortoosten met motreeghen, soodat het sneeuw seer gemindert is, waervan 't landt gants vol was.

Den 14en dito wayden 't stijf van den oost N. O. met motregen; ende was gants doncker, zoodat wy niet 't seyl komen kosten, maer mosten beter weer verwachten. Dien nacht is 't weder wat gebetert; die wint noorden met motreghen. Wy zijn uyt Vosseval gekomen met worpen tot op 5 vadem sandtgrondt, zoodat wy nu met alle winden 't seyl moogen ghaen.

Den 15en was die wint noordelyck met tamelyck weer. Wy zijn by ons maet [1]) geseylt ende geanckert op 9 vadem sandtgrondt, een roersschoodt van 't Otters-eylandt. Deese reede is by ons Ottersreede genoempt, ende is een goede reede voor alle winden, ende

1) Nam. het schip de Craen.

heeft in 't suyden een goedt gadt om uyt te loopen op 6, 7 tot 10 vadem; maer heeft een blinde klip op 3 vadem met laech water. Hier vloeyt het water ontrent 6 ofte 7 voedt, ende maeckt hooch water die maen Z. O.

Den 16en was die wint westelick met moy weer, zoodat ons niet beter te doen stondt dan ons wat te vervarschen met hetgheen dat daer aen 't landt te bekoomen was, als bayen [1]) ende groen kruyt, dat wy onder 't snee mosten soecken; want ons volck begonst seer van de scheurbuyck gequelt te werden.

Den 17en dito was 't seer moy weer; de lucht sudelyck. Ende hebben ons vervarschinge gezocht als vooren.

Den 18en dito hadden wy een goede noordelycke wint met stercke vorst. Ende zijn 't seyl gegaen, doende ons course langs dat landt, 't welcke ontrent Z. W. streckte met veelle groote inwycken, eylanden ende klippen; ende hadden al grondt van 10 tot 20 vadem, een gotelincx-schoodt van 't landt. Op den avondt naerdat wy ontrent 10 mylen geseylt waeren, saegen een groote vaert, alwaer wy voorin geanckert sijn op 14 vadem sandtgrondt mits waters.

Den 19en dito was die wint N. W. met starcke vorst. Wy zijn onder zeyl gegaen, om beter haven te soecken achter in de vaerdt, daer 't vol eylandekens leyt; maer daerontrent koomende, vonden 't al vuylle grondt ende drooch water; waerdoor wy geanckert zijn op 7 vadem sandtgrondt, alwaer wy van 't Z. Z. W. tot dat Z. Z. O. open zee hadden ende anders niet, soodat het een goede reede maeckte.

Den 20en des morgens hadden een goede noordelicke wint ende stercke vorst. Ende zijn t'seyl gegaen, doende ons coerse langs dat landt, 't welck ontrendt zuytwest streckte met veel inwycken, eylanden ende klippen. Ende nadat wy ontrent 3 1/2 mijl geseylt waeren tot die Duincaep [2]) toe, alwaer een eylandt voor leyt, by ons genaemt Duyn-eylandt, streckte dat landt voort noortwest ten westen 3 mylen na die Stroomcaep toe, met veel eylandekens ende klippen; maer doordien wy t'zeewaert van 't Duyn-eylandt vlack water hadden, van 4 tot 7 vadem sandtgrondt, ende saegen oock westwaert van ons brandinge een mijl van 't landt aff, 't welck scheen een steen te wesen, alwaer wy ons cours buyten om deden. Ende daer komende vonden een seer starcken stroom, komende uyt die noortwesten van die hoeck, by ons genaempt die Stroomcaep [2]), ende dat eylandt, zuyt-

1) Bessen.

2) Blijkbaar was deze kaap en de volgende den reizigers bekend uit vroegere reisverhalen; het blijkt echter niet, van waar.

west van die caep gelegen een mijl, Stroom-eylandt; dese stroom quam van den noortwesten ende ginck Z. O., soo sterck als wy met een tamelycke koelte staplen mochten. Tegens den avondt hadden wy een goeden oostenwindt, ende die stroom begost te stillen; ende als wy ontrent $1^1/_2$ mijl westwaert geseylt waren, zagen die Stroom-caep noortwest van ons. Wy namen ons seylen in ende dreven sonder seyl ende hadden grondt op 25 vadem. Des nachts, als wy ontrent acht glasen gedreven waeren, was 't diep 13 vadem ende dat Stroom-eylandt lach noort noort O. van ons een halff mijl; ende bevonden dat die stroom seer sterck na die noortwesten ginck, waerdoor wy seyl maeckten, doende onse course west, om dese groote inbocht over te seylen, die ontrent 40 mylen breedt is [1]).

Den 21^en^ dito hadden wy de wint variabel van 't westnoortwest tot dat N.O. toe, met snee ende vorst; ons course west tot des anderen daegs toe, ende was gheen grondt op 50 vadem.

Den 22^en^ voor die middagh liep de wint westelick, ende wenden noortwaert ten naesten by, met moy weer ende stercke vorst. In die voornacht liep de wint Z.Z.O. met veel snee ende harde wint; ons cours west. Daerna liep de wint Z. Z. W. met reeghen; ons course west met schoverseylen. Voorts liep de wint tot dat W. Z. W. met reghen.

Den 23^en^ dito hadden wy een doorgaenden windt van die W. Z. W.; ons course westwaert ten naesten by. Voor de middagh saeghen dat landt, welck van Stroom-eylandt gelegen is ontrent 39 mylen west; dit landt is oock laegh, gelijck geheel Nova Francia, zooveele ick beseylt hebbe. Drie mylen van dit landt hadden wy steeckgrondt op 40 vadem; voorts hadden wy al steengrondt van 30 tot 20, 15 vadem tot een halff mijl vandt landt. Op die middach sijn wy ten ancker gekoomen onder den Gebroocken-hoeck [2]) op 10 vadem steenachtige grondt een gotelinck-schoot van 't landt; maer was geen goede reede. Terstonts hebben wy ons schuyten gesonden om beeter reede, maer niet gevonden, zoodat wy ons hier voor deese tijt behelpen mosten. Deesen hoeck is alsoo genaempt, omdat sy seer gebroocken is met uytklippen ende steenrootsen; maer heeft geen goede reede. Op dien avondt liep de wint west noortwest, met helder weer ende sterc-

1) Dezen dag besloot men volgens het resolutieboek, om zich naar zuidelijker kusten te begeven, daar zich geene inboorlingen vertoonden en men derhalve vermoedde, dat zij om de koude naar het zuiden getrokken waren; in zuidelijker streken hoopte men dus nu gelegenheid te vinden tot het aanknoopen van handelsbetrekkingen.

2) De Isles of Shoals tegenover Rye op 43°. (De naam komt nog voor op kaarten van het midden der 17e eeuw.)

ke vorst, zoodat wy nu opperwal ende goede reede hadden; want die kuste streckt hier Z. W. ten Z. ende noort O. ten noorden.

Den 24en des morgens hadden wy een doorgaenden westelicken wint met stercken vorst. Wy zijn 't seyl gegaen, laverende suytwest-waert langs dat landt om beter reede te soecken. Na de middagh, naerdat wy ontrent 2 mylen geseylt waeren, zijn geanckert op 16 vadem sandtgrondt in een groote santbay, ende hadden hier hoochte van 43 graden 4 minuten, ende wassende noortwesteringe ontrent 10 graden. Dese sandtbay was wel een mijl breedt; maer laegen open voor zee van 't zuytwest tot dat noortoost toe. Ontrent de middernacht liep de wint oostelick, soodat wy een lagher wal hadden; ende zijn t'seyl gegaen, houdende aff ende aen tot des anderen daegs toe met cleyn seyl; ende hadden al steengrondt van 15 tot 30 vadem, een mijl van 't landt [1]).

Den 25en des morgens waeren een eylandt gepasseert, 't welck noortoost van ons lach twee mylen van die voorseyde sandtbay, daer wy uytgeseylt waeren; ende saghen noch een ander eylandt suyden van ons, ende is geleghen 1½ mijl van 't vaste landt. Daerby koomende vonden 't in 5 ofte 6 verdeelt; ende hadden daer steengrondt van 10, 12 tot 15 vadem. Voorts laveerden wy langs dat landt zuytwestwaert tot op den avondt; als wy ontrent 4½ mijl geseylt waren, zijn geanckert in de Witte-santbay [2]) op 15 vadem sandtgront, ½ mijl van 't landt, zoodat die Wyngaert-caep 3) zuyt zuytoost van ons lagh ontrent 2 mylen, ende dat ander landt N. O.; ende hadden van 't noort O. tot dat zuyt Z. O. open zee. Die nacht wayden 't een storm van die noortwesten met seer veel sneeu ende vorst, soodat wy Godt danckten van een opperwal ende goede grondt; want 't was seer quaedt weer ende uytdermaten koudt ende stercken vorst.

Den 26en des morgens was 't weer wat gebetert ende dat sneeu opgehouden. Wy zijn 't seyl gegaen om beter reede te soecken; maer begonst terstondt soozeer te waeyen van die west N. W., dat wy gedwonghen waeren weder te anckeren op 14 vadem sandtgrondt ¼ myle vandt landt, alwaer veel waters door duyn in zee liep; maer kosten niet bemercken die grooticheyt van 't gadt. Voorts wayde 't

---

1) Op dezen dag nam men volgens het resolutie oek nogmaals eene resolutie in denzelfden geest als de laatste.

2) De Witte-bay is volgens kaarten van het midden der 17e eeuw de baai ten N. van Cape Ann.

3) De Wyngaertshoeck is volgens kaarten van het midden der 17e eeuw Cape Ann, waarop Gloucester ligt (42° 30').

een storm met starcke vorst tot des anderen daegs toe, ende was helder weer.

Den 27^{en} des morgens was 't weder wat gebetert; die wint W. N. W. Wy sijn t'seyl geghaen, doende onse course Z. O. ten zuyden naer die Wynghaert-caap; onder seyl wesende begonst het een storm te waeyen van die west noortwesten, zoodat wy genootsaeckt waeren onder Wyngaert-caep reede te soecken ofte anders in zee te dryven. Onder die caep kommende, zijn geanckert op 14 vadem santgront, tusschen 3 eylandekens in gelegen, dicht aen de Wyngaert-caep, daer die twee haer met een rif vast aen maecken, ende dat derde leyt ontrent een schiplangte van de Wyngaert-caep. Noch leyt een eylandeken in 't noort noortoost van ons een half mijl met veel klippen, soodat wy hier goede reede hadden voor westelicke winden tot dat noorden toe, voort van 't west tot dat zuytoosten ten suyden toe; ende hadden voort van 't suydoost tot dat oost voort tot dat N. N. O. open zee. Dese reede is niet schoon; maer ontrent de eylandekens legghen veel blinde klippen, daer 't met hol water op brandt.

Den 28^{en} was de wint Z. W. met een topseyl ende helder weer, soodat wy hier beter weer ende wint verwachten mosten. Alhier hebben wy die eerste wyngaert gevonden, daer die caep zijn naem aff heeft; ende is gelegen op de hoochte van 42 graden 22 minuten, ende wassende noortwesteringe van 10 graden, welck wy alsoo aen 't landt op den 28^{en} dito gevonden hebben. Alhier hebben wy oock dat eerste volck van dit landt gesien; ende is geschiedt als volcht.

Den 29^{en} des morghens saghen wy een roock op die caep, waeruyt wy verstonden dat daer volck was. Daerom ben ick met 9 man aen landt gevaeren, alwaer ick twee wilden gevonden hebbe, zijnde meest naeckt; waervan die een gants willich met mijn aen boordt gevaeren is, denwelcken wy eeten ende drincken gaeven ende oock meest gecleedt hebben van ons oude clederen tot teycken van vriendtschap, waermede hy seer blyde was ende geen grooten haest na 't landt maeckte; waerover sijn maet aen 't landt zijnde seer verdrietich was, ende heeft aen 't schip sonder ophouden geroepen, denckende dat zijn maedt qualyck gevaeren was. Darom hebben wy ons boodt aenlandt gesonden, om den ander oock 't scheep te haelen; maer was ongewillich ende wilde niet in't boot koomen, ende in't affscheyden van 't landt heeft hy twee pylen na ons boodt geschooten; ende als ons volck met een roer naer hem geschooten hadde, is hy in een bos geloopen. Dit geschiedt sijnde, hebben wy den anderen oock aen 't landt gebracht, die van dit ongemack niet en wist; ende hebben hem

met wysen te verstaen gegeven, dat hy op morgen wederkoomen soude met velwerck, ende is alsoo aen 't landt geghaen.

Den 30[en] dito saghen weder een roock als vooren. Ick ben met die boodt aen landt gevaeren, ende vonde daer 15 ofte 16 wilden, waervan 5 mede aen boort gekoomen zijn teghen een van ons volck, die wy aen 't landt lieten; ende naerdat die vijff wat gegeten ende gedroncken hadden met teycken van alle vriendtschap, hebben die 4 weder aen landt gebracht; maer die ander begeerde t' scheep te blyven. Daerna is ons boodt weder aen boort gekommen, ende brocht noch 2 oude mannen mede, oock onse man, die soo lange by haer aen landt gelaten was. Ende als wy haer alle vriendtschap gethoondt hadden sonder yets van haer te vercryghen, doordien zy niet hadden, hebben haer teghens den avondt weder aen landt gebrocht. Op ditto was 't seer moy weer met soetelycke vorst; die wint westelick ende zuytwest.

Den 31[en] dito was die wint zuydoost, 't welck ons een lagerwal maeckte ende een quade reede, soodat ons niet beter te doen stondt dan twee goede anckers voort te setten. Daerna liep de wint noortoost met een quaedt weer, donder ende blixem, met seer stercken vorst ende laegh water, soodat wy 't op een lagherwal mosten affryden[1]) ende ons leven op Godt, ancker ende touw vertrouwen; want aen 't landt komende, was gheen quartier. Op den avondt worden 't beter weder ende die wint noordelick, welck ons een opperwal maeckte ende goede reede.

Februarius.

Den eersten Februarij was 't moy weer, die wint westelick. Wy sijn t' zeyl gegaen, laverende langs dat landt zuytwestwaert. Tegens den avondt, als wy ontrent een groote mijl geseylt waren, zijn geanckert voor een groote inwijck op 12 vadem sandtgrondt, een gootelincx-schoodt van 't landt. Terstondt zijn die wilden met een canoe aen boordt gekoomen; dan niet medegebracht dan een weynich taback, 't welck zy noemen *tamoka*. Wy hebben ons boodt gesonden om beter haven, dewelcke een goede haven gevonden heeft in dese inwijck achter een eylandeken voor alle winden, op vier vadem steeckgrondt dicht aen 't landt.

---

1) D. i. men moest, dicht onder den wal ten anker liggende met den wind van uit zee, wachten totdat de storm bedaard was, zoogenaamd „den storm afrijden".

Den 2en dito des morgens hadden wy een kleyn koeltgen van de zuydoosten. Ende zijn t' zeyl gegaen, doende ons cours na dat landt zuydwestwaert; ende hadden sandtgrondt van 10 tot 16 vadem een darde van een mijl van landt, ende laghen veel eylandekens dicht by 't vaste landt. Ende na die middach, als wy ontrent $1\frac{1}{2}$ mijl geseylt waeren, zijn geanckert op 8 vadem steeckgrondt in een groote vaerdt vol eylanden, alwaer wy goede reede hadden voor alle winden, ende is by ons genaempt Lichtmis-vaerdt [1]). Alhier zijn ons veel wilden met canoas aen boort gekoomen, medebrengende de monster van 't gheene dat sy hadden, te weten velwerck, als otters, bevers, vossen ende diergelycken wilt-velwerck, 't welck zy al tot haer cleedinghe gebruycken, ende costen't met een cleyntgen van haer koopen, te weten een mes, spiegel, tinnen lepel ende alderhande cleynicheyt. Op dito hebben ons boodt gesonden om te diepen, ende hebben in't Z. Z. W. van ons tusschen veel eylanden een goedt gadt gevonden van 6, 7 tot 10 vadem diepte, oock een seer goede haven, voor alle winden beschudt; ende mochten geen zee zien.

Den 3en dito was 't moy weer met motregen. Ende sijn weder veel canoas aen boordt gekomen als vooren, met sulcke coopmanschap van weynich waerde, oock veel taback, die zy *tamoka* noemen, ende is al cleyngesneden. Op dito ben ick eens op een eylandt gegaen, alwaer ick veel schoone boomen vondt, soo eycken masten soo vuyren als grenen, oock imberen-houdt.

Den 4en dito des morgens was die wint zuytwest met moy weder ende stercke vorst. Wy zijn t' seyl gegaen, laverende S. suytwest na 't voorseyde gadt, 't welck by die Wilde-hoeck [2]) uytstreckt, ende hadden al schoone grondt van 6, 7 vadem; tot by die Wilde-hoeck was 't 8, 9, 10 vadem steengrondt, ende die Wilde-hoeck gepasseert sijnde deden ons cours W. Z. W., ende hadden al zandtgrondt op 14 tot 22 vadem; ende als wy die voorseyde hoeck een mijl gepasseert waeren, begonst het een storm te waeyen van de noortwesten, waerdoor wy veroorsaeckt waren om weder na de Wilde-hoeck te loopen, ende zijn aldaer geanckert op 10 vadem steengrondt een roers-schoodt van 't landt; ende wayde een storm tot des anderen daegs toe met seer stercke vorst, ja vroos soo sterck dat ons Spaensche wijn, staende in de kojuyt, bevroosen was.

Den 5en des morgens hadden een doorgaenden westenwint. Ende

---

1) Massachusetts-bay, waaraan Boston ligt.

2) Deze kaap is niet te vinden.

sijn t' seyl gegaen, doende ons course westwaert in een groote inwijck, daer oock veel eylandekens laghen; ende hadden oock schoone grondt van 10 tot 20 vadem. Ende naerdat wy drie mylen geseylt waeren tot in een groote inwijck ontrent veel eylandekens, vonden vlack water van 4, 3, 5 vadem, waerdoor wy genootsaeckt waeren om te anckeren op 4 vadem steengrondt, noortwaert van 5 ofte 6 eylandekens; ende siende geen bequame reede ofte haven, sijn weder t' seyl gegaen, doende ons cours noord O.-waerts van daer wy gekomen waren tot boven die voorseyde eylandekens. Ende sagen suytwest van ons beneden de voorseyde eylandekens een grooten inganck, alwaer wy geanckert sijn op 5 vadem schoone grondt, een gotelincxschoodt van 't landt; dit was een schoon gadt, by ons genaempt Vossendiep. Wy hebben ons boodts gesonden om beter haven te soecken, dewelcke een seer groote vaerdt vol eylandekens gevonden hebben, alwaer seer schoone havens sijn, voor alle winden beschudt. Op dito zijn ons 8 canoas aen boordt gekomen met 4, 3 ofte 5 man, met haer brengende sommige pelterie, als vossen, bevers, otters, welck wy van haer gecocht ende met cleynicheyt betaelt hebben.

Den 6^{en} des morgens was die wint Z. O., ende begonst stijff te wayen. Ende sijn een $^1/_2$ mijl bet ingeloopen achter twee eylandekens, alwaer goede haven hadden op 5 vadem sandtgrondt, voor alle winden, ende mochten geen zee sien; dese haven hebben wy de Vossehaven genaempt, na de naem van ons schip [1]). Op dato sijn ons veel wilden aen boort gekoomen, met haer brengende als geseydt is, doch van cleynder waerde, doordien 't oudt ende meest versleeten is. Desen dach wayden 't een storm van die Z.Z.O. met hagel ende snee; daerna liep de wint Z. W. met reeghen. Op den avondt wordet moy weer; den wint W. N. W.

Den 7^{en} des morgens was die wint N. W., met moy weer ende stercke vorst. Wy sijn geresolveert dese vaert aen allen kanten wel te versoecken; ende is darom goedtgevonden, dat ick met dat schip den Vos terstondt t'seyl zoude gaen, ende de Kraen alhier laten om met dat volck te handelen. Ende wy onder seyl zijnde, vonden al vlack water van 3, 2 tot 1 vadem, waerdoor wy veroorsaeckt waren weder by die Craen te loopen, ende sijn geanckert op 5 vadem als vooren. Op dato zijn seer veel wilden aen boordt gekoomen, met datgheen dat sy te verkoopen hadden; ende begheerden dat wy by haer aen landt koomen souden, wysende dat zy daer veel velwercx had-

1) Kaarten van het midden der 17e eeuw kennen nog de Voshaven in Massachusetts-bay.

den; maer als ick haer seyde, datter twee van haer in ostagie souden blyven, alsdan wilde ick aen landt kommen, zijn terstondt weer na landt gevaeren; maer dat zy ons aen landt begheerden, was om ons te doen, gelijck die ander 6 man geschiedt was [1]).

Den 8en dito des morgens hadden wy een doorgaende noort N. westewindt met stercke vorst. Ende wy zijn t'seyl gegaen, doende ons course langs dat landt, 't welck eerst suydtoost streckte, daerna suyt Z. oost met een goede santstrant ende duynlandt; maer dicht by 't landt lagen veel steenklippen, ende hadden goede santgront van 6 tot 10, 16 vadem een half mijl van 't landt tot op een gotelincx-schoodt; ende sagen dat volck op die duynen die schepen naloopen. Teghen den avondt, als wy ontrent zes mylen geseylt waren, sijn wy ten ancker gekoomen op 5 vadem in Craendiep [2]), by ons alsoo genoempt na 't schip de Craen; ende alsoo wy 't bevonden vloedt te wesen, sijn weder t'seyl gegaen, met die boodt voor om 't gadt af te diepen; ende sijn alsoo in Kraenhaven geseylt ende op 5 vadem geanckert, voor alle winden beschudt. Het volck vandt landt heeft seer aen ons geroepen, doordien zy geen canoas hadden om aen boordt te komen; wy hebben haer versocht ende by haer gevonden als vooren geseydt. Die nacht was die windt suydelick met stercke vorst ende sneeu.

Den 9en dito was die wint suydelick met snee. Die middag wordet moy weer. Op dien avondt liep de wint west.

Den 10en des morgens was die wint N. N. W. met moy weer; ende sijn t'seyl gegaen om wyders te versoecken. Comende buyten, was die wint N. O., waerdoor wy veroorsaeckt waren weder in te loopen; ende geanckert op 5 vadem als vooren. Tegen den avondt was de wint oost met snee ende vorst, 't welck hier dagelicks te doen was.

Den 11en des morgens hadden wy een doorgaende west N. W. wint; ende sijn t'seyl gegaen, doende ons course langs dat landt, 't welck eerst ontrent suyden streckte, daerna Z. O., voort oost tot dat noorden toe ende N. N. W., 't welck alsoo een groote bay maeckte van 5 ofte 6 mylen, by ons genaempt die Fuyck [3]), in dewelcke al schoone

1) Nam. te vermoorden: zie hiervoor p. 40, 41.

2) De baai ten Z. van Duxbury (ten Z. van Boston) heet nog op Hollandsche kaarten van het midden der 17e eeuw: Crane-bay.

3) Cape Cod-bay ten zuiden van Boston; Fuyc-bay wordt nog vermeld op Hollandsche kaarten van het midden der 17e eeuw.

grondt is op 7, 10 tot 16 vadem, een halff mijl van 't landt; ende midden in die bay is 18 tot 25 vadem schoone grondt. Op dien avondt sijn wy ten ancker gekoomen op 22 vadem sandtgrondt, alwaer wy goede reede hadden op 22 tot 15 vadem sandtgrondt, een gootelincxschoodt van 't landt, alwaer een goede haven is van 3 tot 7 vadem ende seer bequaem om een schip te zetten; wandt dat water valdt ontrent van 18 tot 12 voedt op ende neer. Dese haven ende reede zijn gelegen in de uytpunct van die Fuyck op 41 graden 49 minuten, 4 mylen van Kraenhaven oostwaert. Dien nacht hadden wy een doorgaende noortweste-wint met starcke vorst; die noortweste ende west noortweste-winden sijn hier de koudtste ende maecken hier het bestendichste weer.

Den 12^{en} dito was die wint N. N. W. met starcke vorst. Wy hebben ons twee boodts gesonden om dese reede ende haven af te diepen, ende bevinden een seer bequame haven op 4, 5, 6, 7 vadem sandtgrondt, ende maeckt hooch water die maen suyden ende noorden. Dien nacht was die wint W. N. W. met stercke vorst ende sneeu; ende was sooseer koudt dattet te verwonderen was, 't welck hier alle dagen te doen is.

Den 13^{en} was die wint N. W. met moy weer ende stercke vorst. Die nacht liep de windt Z. O.; ende zijn t'seyl gegaen, doende onse course eerst noortwest, om die punct te passeeren ende soo suydtwaert te versoecken; ende hadden al sandtgrondt op 10 tot 20 vadem, $^1/_2$ mijl van 't landt, tot des anderen daeghs toe.

Den 14^{en} des morgens de punt gepasseert sijnde, tot door 't landt voort suytwaert streckende; ende hadden een suydelicke wint met stercke vorst, waerdoor wy geanckert sijn op 13 vadem sandtgrondt, $\frac{1}{3}$ mijl van 't landt. Hier vonden wy een stercke stroom, ebbe ende vloedt; die vloedt compt van den suyden ende maeckt hooch water die maen suyden ende noorden. Na de middag was die wint suyt S. west met sneeu ende starcke vorst. Ontrendt die middernacht liep de windt noortwest met starcke vorst; ende zijn t' seyl gegaen, doende ons course langs dat landt, 't welck al suydt Z.O. streckte ende daerna suyden met een schoone sandtstrandt ende goede sandtgrondt van 10 tot 16 vadem, een half mijl van 't landt. Tegen den dach lieten 't dryven op 13 vadem sandtgrondt, $\frac{1}{4}$ myle van landt, totdat het begonst te lichten.

Den 15^{en} dito des morghens maeckten weder seyl, doende ons cours langs dat landt, 't welck Z. ende daerna Z.Z.W. streckte met een laghe sandtstrandt. Ende als wy twee mylen geseyldt waeren

totdie Vlacke-hoeck [1]) toe, by ons alsoo genaempt doordien wy daer al vlack water vonden van 2, 3, 4, 5 vadem met veel drooge bancken van 6, 8, 10 voet waters; ende dat landt streckte hier W.N.W., waerdoor wy geanckert sijn op 5 vadem sandtgrondt, een cleyne mijl van 't landt, alwaer wy een starcken stroom gevonden hebben, gaende westwaert, waermede dat water 2½ vadem tegens den avondt gevallen is. Tegens den avondt met die voorvloedt sijn onder seyl gegaen, loopende een mijl van 't landt, alwaer wy weder geanckert sijn op 10 vadem sandtgrondt. Ende sijn op dito geresolveert weder na Craenhaven te loopen, doordien ons tijt naby was om weder aen den noort te versoecken. Ontrent de middernacht was de wint N.O.; ende zijn t' seyl gegaen, laverende by 't landt op, noortwaert op na Craenhaven toe [2]).

Den 16^{en} dito des morgens zijn wy van stilte geanckert op 6 vadem sandtgrondt, een gotelinck-schoodt van 't landt. Corts daerna quam de wint westelick, ende sijn ontrent ½ mijl voortgeseylt ende weder geanckert op 10 vadem, doordien de zee ons seer na 't landt toe dreeff. Tegens de middagh creghen de wint zuyden, ende deden ons course langs dat landt noortwaert, ende hadden een doorgaende wint met sneeu. Op dien avondt de puncte gepasseert sijnde, sijn wy geanckert op 28 vadem steeckgrondt, ⅓ van een mijl van 't landt, oostwaert van Kraenhaven 3½ mijl. Ende als de vloedt verlopen was, begonst het sooseer te wayen van die suyden, dat wy voor twee anckers doorgingen ende voor 't darde mosten opkoomen op 35 vadem steeckgrondt.

Den 17^{en} dito des morgens was 't moy weer; ende sijn t' seyl gegaen, doende ons course westwaert naer Kraenhaven, ende hadden al steeckgrondt van 26 tot 30 vadem. Daerna worden 't stil met mist, ende sijn na de middag geanckert op 22 vadem steeckgrondt, 2 mylen van Kraenhaven; ende hebben op dito 11 cabbeljauwen gevangen; ende was die gantsche dach stil met mist. Ontrent middernacht kreegen wy een doorgaende noort W. wint; ende sijn t' seyl gegaen, doende onse course na Craenhaven; ende begonst stijff te wayen van die noortwesten.

---

1) Monomoy-point (op 41½°) heet op Hollandsche kaarten uit het midden der 17e eeuw: Caep Malabarra, alias Vlacke hoeck. Hier eindigde dus het onderzoek der Amerikaansche kust zuidwaarts.

2) Blijkens de resolutie van dien dag was de bedoeling, het volk, dat zeer leed aan scheurbuik, in Craenhaven (Crane-bay) te versterken voor de aanstaande tweede Noordpoolreis, en ook het schip van brandhout en andere benoodigdheden voor de reis te voorzien.

Den 18en des morgens waren ontrent een mijl beneden de haven, ende begonst een storm te waeyen, waerdoor wy veroorsaeckt waeren naer die Puncthaven [1]) te loopen, welcke 4 mylen oostwaert van Kraenhaven leyt; ende doen 't schip de Craen voor de Kraenhaven sijnde, heeft daer geanckert in open zee. Wy zijn voor die middagh onder de Puncthaven geanckert op 15 vadem steeckgrondt, (e)en gootelinck-schoodt van die opperwal, alwaer wy voor alle wynden wel bewaert laghen; ende waeyde een swaere storm, zoodat wy voor twee goede anckers doorginghen met slecht water. Op dito was 't seer koudt met stercke vorst; hier in de haven hebben wy 5 cabbeljauwen gevanghen, zeer groodt ende swaer.

Den 19en dito was 't moy weer; die wint noordelick. Wy hebben ons boodt aen landt gesonden, om te sien off daer yets te doen was, dewelcke een wilt man gesproocken hebben, meest naeckt sijnde, hebbende een hondt by hem om sijn kost te soecken; op den middagh is de boodt weder aen boordt gekoomen met dese tydinghe. Tegens den avondt hebben wy de boodt weder aen landt gesonden, doordien wy daer volck sagen op de strandt loopen; ende aen 't landt gekommen sijnde, hebben twee wilde mannen gesproocken, by haer hebbende 3 vossevellen met een bever; ende doordien ons volck gheen coopmanschap by haer hadden, zijn aen boordt gekoomen; ende voorts terstonts t' seyl gegaen, doende ons cours naer Kraenhaven. Die wint was suydelick met moy weer tot des anderen daeghs.

Den 20en des morgens waren wy dicht voor de haven [2]) met stilte, alwaer wy geanckert zijn op 10 vadem, doordien de stroom uytginck; ende zijn met die voorvloet met een cleyn koeltgen ingeloopen ende geanckert op 7 vaem sandtgrondt onder 't eylandt Vryburch by 't schip de Kraen, alwaer wy seer goede haven hadden, voor alle winden beschudt; dicht aen 't eylandt Vryburch maeckt hooch water die maen suyden ten westen ende noorden ten oosten, ende vloeyt ontrendt van 8 tot 14 voedt, alsoo dat men hier zeer bequamelick de schepen setten ende schoonmaecken kan. Heeft oock veel goet houdt om schepen te vertimmeren, ja gants nieuwe schepen te maecken van goedt eyckenhoudt.

Nu alhier in Kraenhaven leggende, ende de tijdt [3]) naby is, om weder aen de noort te versoecken, daertoe wy seer begheerich wae-

---

1) Denkelijk de binnenbaai bij Cape Cod.

2) Nam. Crane-bay.

3) Het HS. heeft: windt.

ren, denckende alsoo onse Ed. heeren eenen goeden dienst te doen, ende alsnu ontrent 12 maenden van 't vaderlandt geweest zijnde, bevonden onse victuaille ende scheepsgereedtschap zeer gemindert te wesen, waerdoor by ons raden [1]) eendrachtelick goedtgevonden ende geresolveert is, het schip de Vos te voorsien met hetgeen die Craen heeft te missen ende 20 cloecke mannen, om alsoo weder aen die noort te versoecken, ende het schip de Craen hier te laten voor den tijt van 2 ofte 3 maenden tot wyder ondersoeck van dese cust Nova Francia. Aldus geresolveert zijnde, hebbe terstondt alle dinghen daertoe gereedt gemaeckt, om teghen 1/2 Martius van hier te zeylen, ende ons volck vervarscht met sooveel hier te bekomen was. Aldus heb ick voleyndt het versoeck van die cust Nova Francia tot hiertoe [2]), gelijck van dach tot dach geannoteert is ende by de caert gesien mach worden, die ick daervan geteeckent heb [3]).

(Martius.)

Den 16en Martius in alles gereedt sijnde, zijn wy [4]) buyten de banck gaen legghen ende die goede wint verwacht.

Den 17en dito hadden een goede N.W. windt; ende zijn voor de middagh t' seyl gegaen, doende onse course O. ten N., latende het schip de Kraen aldaer, om de cust wyders te versoecken, als geseydt is [5]).

Den 18en hadden een doorgaende noortwesten-windt; ons course als vooren.

Den 19en was die wint westelick; ons course als vooren. Die nacht liep de wint noordelick; ons course oost N. O.

Den 20en was die wint N. N. W. met sneeu; ons course O. N. O.

---

1) Nam. door den scheepsraad.

2) Vgl. over dit besluit nog uitvoeriger de drie resolutiën van 27 Februari 1612 en die van 14 Maart 1612 (even voor het verlaten van het schip de Craen, dat op de Amerikaansche kust bleef): hierna in het resolutieboek. — Over de verdere lotgevallen van het schip de Craen schrijft Hessel Gerritsz. vrij uitvoerig in zijne Detectio freti Hudsoni (zie hierna). Het schip kwam in de eerste dagen van Juli 1612 behouden in het vaderland terug (zie resol. Amsterdamsche Admiraliteit 4 Juli 1612 vlg., hierachter). Het scheepsjournaal, dat ons over zijne verdere tochten had kunnen inlichten, is wel aan de Amsterdamsche admiraliteit ingeleverd (zie de resolutiën der Amst. Admiral. 8, 9, 11 Aug. 1612), doch thans verloren.

3) Deze kaart is verloren gegaan.

4) Nam. de bemanning van het schip de Vos, dat de reis nu alleen voortzet.

5) Zie de resolutie van dien dag over de uitdeeling van brandewijn aan het scheepsvolk: hierna in het resolutieboek.

Naer de middagh sagen een zeyl suytwaert van ons, ende bekenden hem voor een Fransman; maer hebbe(n) hem niet gesproocken, doordien hy van ons afwende, ende wy deden ons course O. ten N. Die nacht was die wint variabel, van 't N. O. tot dat zuyt O. toe, met stilte.

Den 21[en] des morgens was die wint O.Z.O. met hyssel. Voor de middagh saegen wy den voorseyden Franschman weder, ½ mijl te loefwaert van ons, sonder seyl dryven in een mist; maer soo haest als hy ons sach, heeft terstondts seyl gemaeckt ende van ons afgewendt. Die wint was O.N.O.; ons course Z.O. waert ten naesten by met schoverzeylen, want 't begonst stijff te wayen; daerna namen ons fock in, ende dreven alsoo tot des andren daegs toe, want waeyde een storm.

Den 22[en] des morgens was 't weer wat gebetert, ende de wint begost na 't suyden te trecken. Wy hebbendt oostwaert overgeleyt ende worde moy weer, zoodat wy ons cours O. N. O. deden met al de seylen tot des anderen daegs toe. Ende hadden grondt van die Terranoefsche banck op 75 vadem.

Den 23[en] des morgens was 't stil met mist. Tegen den avondt kregen een koeltgen van de noortwesten; ons coerse O. N. O. tot des anderen daegs toe.

Den 24[en] was 't stillekens tot tegen den avondt; ende kregen doen een koeltghen van den O. N. O.; ons course Z. O. waert ten naesten by. Die nacht liep de wint westelick; ons course O. N. O. tot des anderen daegs.

Den 25[en] dito hadden wy een oostelicke wyndt met moy weer, ende namen ons seylen in, doordien wy geen baat seylen mochten. Dien nacht liep de wint N. O., ende begonst stijff te wayen.

Den 26[en] des morghens was die wint noordelick, ende wayde een storm; ons cours O. N. O. met een seyl. Voorts liep de wint N. W.; ons course als vooren met twee schoverzeylen.

Den 27[en] wayden 't een storm van die noord noordwesten; ons course O. N. O. met die fock tot des anderen daegs toe.

Den 28[en] was 't moy weer; ons cours O. N. O.; die wint was N. W.

Den 29[en] was 't water seer wit, ende hadden sandtgrondt op 45 vadem; die suytoost-hoeck van Terranoef lach noorden van ons 44 mylen, naer mijn gissinge. Die wint was W. N. W., daerna suyt W., op dien avondt Z. Z. O., met hagel ende snee, daerna reegen met stercken wyndt; ons course O. N. O.

Den 30[en] dito was 't diep 40 vadem sandtgrondt; die wint suyt-

west ende westelick met een topseyl; ons course N. O. ten O. tot des anderen daegs toe.

Den 31^{en} hadden wy een doorgaenden westen ende suydelicken wint met reegen. Ontrent die middagh worde 't stil, ende hadden d'hoochte van 46 graden 39 minuten. Op den avondt kreghen een storm van die N. N. westen; ons course noortoost ten oosten tot des anderen daegs toe.

April.

Den eersten April hadden wy een doorghaenden noortwesten windt; ons course noortoost ten O., ende hadden een clare lucht. Dien nacht liep de wint suydelick ende zuytwest.

Den 2^{en} dito wayde 't een storm van den Z. W. met een claere lucht; ons cours N. O. ten O. met die fock.

Den 3^{en} hadden wy een stercke Z. Z. W. wint; ons course N. N. O. met die fock tot des anderen daeghs toe.

Den 4^{en} dito hadden noch een stercken zuyt Z. westen-wint met motreghen; ons course als vooren met fock ende marsseyl; ende hadden hoochte van 51 graden ende 30 minuten; ende de wint liep tot dat noortwest.

Den 5^{en} hadden wy een doorgaenden W. N. W. windt, met sommich hagel ende sneeukaken [1]); ons course N. O.

Den 6^{en} hadden wy een stercke westelicke windt; ons courze N. O. met een goeden voortganck tot des anderen daegs toe.

Den 7^{en} dito hadden wy een doorgaenden W. N. W. wint; ons course N. O. tot die middag, ende deden alsdoen ons course N. O. ten N. Op den avondt worden 't stillekens tot in die voornacht; doen kreghen wy die wint westelick met motreegen; ons cours als vooren tot des anderen daeghs.

Den 8^{en} des morghens hadden wy een doorgaenden noort W. wint met motreghen; ons course N. O. ten N. tot die middach, ende worden stil. Daerna kregen die wint N. O.; wy leyden 't noortwaert over met een seyl tot des anderen daegs, ende was moy weer.

Den 9^{en} des morgens kreghen een goede Z. O. wint met motreghen; ende liep voort in 't suyden om tot dat west toe, ende wayde een storm; ons course N. O. ten noorden met die fock. In die voornacht liep de wint N. W. ende noordelick; ons course als vooren met schoverseylen.

---

1) Sneeuwvlagen. (Van Lennep, Zeemanswoordenboek.)

Den 10[en] dito wayden 't een sware storm van die W. N. W.; wy liepen voor fock N. O. ten N. tot des anderen daegs, ende hadden veel sware kaecken van hagel ende sneeu.

Den 11[en] dito van gelycken. Dien nacht wayden 't soo uyttermaten van den W. N. W. met hagel ende sneeu, dat wy geen seyl voerren mochten, maer mosten dryven tot beter weer.

Den 12[en] des morgens was 't weer wat gebetert, ende deden ons course N. O. tot op den middach, ende worden stil. Wy namen ons zeylen in, van weghen dat hol water; ende hadden veel kaken van hagel ende snee tot des anderen daegs toe.

Den 13[en] dito hadden wy een stercken oostelicken windt, ende leyden 't noortwaert over met een seyl. Voort liep de wint met veel hagel ende sneeu tot des anderen daegs.

Den 14[en] des morgens was die wint N. O. met moy weer; ende hadden d'hoochte van 60 graden 5 minuten; voort worden 't stil. Tegens den avondt kregen wy den wint Z.O.; ons course N.O.; ende wayde dien nacht seer stijff met veel sneekaecken.

Den 15[en] wayden 't een storm van die O. Z. O. met snee ende reghen; ons course N. O. ten naesten by met schoversseylen. Ontrent die middagh wayden 't een seer sware storm, zoodat wy geen seyl voeren mochten tot des anderen daeghs.

Den 16[en] des morghens was 't weer wat gebetert, ende dreven met een seyl noortwaerts. Dien middagh mosten dat seyl weder innemen, doordien het een sware storm wayde, met snee ende motreghen van die oosten. In de voornacht liep de wint Z. O. met hagel ende snee; ons cours N. O. voor fock ende besaen tot des anderen daechs toe.

Den 17[en] hadden wy een cleyn koeltgen van 't suyt O. tot dat Z. W.; dat water ginck seer hol van den oosten; ons course N. O. tot op den middagh, ende namen doen ons seylen in, doordien 't weder begonst te stormen van die O. N. O., ende dreven sonder seyl tot des anderen daeghs toe [1]).

Den 18[en] dito wayde 't een seer sware storm met motreghen; de windt trock al om na 't noorden tot dat N. W. toe, voort tot dat west met hagel ende sneeu. Wy dreven sonder seyl tot die middag; alsdoen was 't weer wat gebetert. Ons course N. O. met die fock; daerna mosten die fock weder inneemen. Die middernacht maeckten die fock weder op; ons course N. O. tot des anderen daeghs.

Den 19[en] des morgens was 't weder wat gebetert; de wint weste-

1) Zie de resolutie van dezen dag over de uitdeeling van wijn en brood aan het scheepsvolk: hierna in het resolutieboek.

lick met hagel ende sneekaecken; ons course N. O. met schoverseylen ende goede voortghanck, ende worde altemet beter weer, soodat wy naer de middagh dat marsseyl oock bymaeckten. Ontrent de middernacht liep de wint N. O. met hagel ende sneeu; ons course oostwaert met schoverzeylen te naesten.

Den 20en was die wint noordelick met tamelick weer, ende hadden hoochte van 63 graden ende 51 minuten. Wy cregen die wint noortwest; ons course N. O. met schoverseylen tot des anderen daegs.

Den 21en hadden wy een doorgaende N. W. ende W. N. W. wint; ons cours N.O. Op dito hadden wy stercken vorst, zoodat al 't buyswater terstondt ijs was, tot 1/2 weech in de fock toe, met groote koude.

Den 22en dito was die wint van 't W. N. W. tot dat N. toe; ons course N. O., zoo wy best mochten, tot des anderen daeghs.

Den 23en hadden wy een doorgaende windt, van 't noorden tot dat W. Dien nacht was die wint W.N.W. met moy weer; ons course als vooren.

Den 24en dito was die wint N.W. met moy weer; ons course N.O. met een goede voortganck. Op den avondt worden 't stillekens met seer moy weer. Die nacht kreghen een goeden suydelicken wint; ons course N.O.

Den 25en hadden wy een goede suydelicke wint. Op de middagh hadden de hoochte van 68 graden 30 minuten, ende deden ons course O.N.O., om Finlandt aen te zeylen.

Den 26en hadden wy een goede Z.Z.W. wint met goede voortganck. Dien middagh hadden d' hoochte van 69 graden 50 minuten, ende deden onse courts oost om 't landt in 't gesicht te loopen; want bevonden dat die stroom ons noortwaert trock, ende saghen veel steenkroos dryven.

Den 27en dito hadden noch een goede Z.W. wint; ons course oost als vooren, ende saghen voor die middagh dat landt van Finmarcken in 't zuyt O. van ons 8 ofte 10 mylen, ende streckte O.N.O. naer die Noortcaep toe. Ende waren naer mijn gissinghe op die hoochte van 70 graden 20 minuten, vervolghende ons cours naer die Noortcaep 3 mylen buyten landt, met een goede voortganck tot des anderen daegs toe.

Den 28en des morgens was die wint Z W. met een goeden voortganck; ons course langs dat landt na die Noortcaep toe. Daerna worden 't stil, ende sagen noch een zeyl te landewaert dryven in stilte gelijck wy. Na de middach kregen de wint W.; ons course O.

ten N. Die nacht was die wint suydelick; ons course als vooren tot des anderen daegs toe.

Den 29^{en} des morgens worden 't stil; die Noortcaep lach suyden van ons twee mylen; ende dreven in stilte tot Z.W. zon toe, ende kreeghen die wint zuyt; ons cours oostwaert ten naesten by. Die nacht trock die wint in 't suyden tot dat Z.W., ende deden ons cours Z.O. met uytermaten moy weer.

Den 30^{en} dito lach Noortkin suyt van ons 4 mylen, ende worde voort stillekens, die lucht westelick. Na die middach kreghen den windt noordelick; ons cours Z.O. langs dat landt. Dien nacht worden 't stil met mist, welck ons hier den eersten was van 't jaer [1]).

Mayus.

Den eersten Maius hadden wy een doorgaende Z.O. windt, ende hielden 't aff ende aen ontrent 14 ofte 15 mylen zuydtoost-waert van die Noordtkin.

Den 2^{en} was die wint oostelick, ende hielden 't aff ende aen als vooren. Op dien avondt waren dicht by 't landt voor eenen grooten inwijck, welck een goede reede scheen te wesen; wy leyden 't tzee-waert tot des anderen daeghs toe.

Den 3^{en} des morgens hadden een stercke Z.O. windt; ons course oostwaert ten naesten by. Op dien avondt wayde 't een storm van die suydelicker handt; wy dreven met een seyl N.O.-waert tot noorder zon; alsdoen was 't weer wat gebetert, ende maeckten die fock by [2]); ons cours ten naesten by oostwaerts.

Den 4^{en} dito was die wint westelick; ons course zuytwaert ten naesten by, om Kilduyn aen te zeylen; ende hadden moy weer tot des anderen daeghs.

Den 5^{en} dito des morgens was die wint Z. W.; ons course Z. Z. O. ten naesten by. Ende saghen te lywaert van ons de zee vol ijs, streckende noortwaert, soo verre als men zien mocht, sonder endt ofte doorganck. Wy vervolchden ons cours suydtwaert ten naesten by, met een goede voortganck; ontrent Z. ooster zon quamen aen 't ijs, ende wenden westwaert van 't ijs aff, ende Kilduyn lach suyden van ons 14 mylen. Wy laveerden met slachboogen naer Kilduyn, 't welck wy tegens den avondt in 't gesichte kregen, ende lach Z. Z. oost van ons 8 oft 9 mylen.

1) De resolutie van dezen dag bevat het besluit om naar Kilduyn te zeilen, om de bemanning te ververschen en brieven in ontvangst te nemen.

2) D. i. de fok, het groote onderzeil aan den fokkemast, werd bijgezet.

Den 6^{en} des morgens lach Kilduyn W. Z. W. van ons; ende zijn alsoo laverende des anderen daegs daeronder ten ancker gekoomen.

Den 7^{en} des morgens sijn wy onder Kilduyn ten ancker gekoomen, alwaer wy gevonden hebben een schip van Amsterdam, waer schipper op was Pouwels Willemss. van den Nouwendijck ende coopluyden Pieter Corneliss. ende Adriaen Wouterss. van Amsterdam, dewelcke ons verclaerden van de Russen verstaen te hebben, dat dit de koutste winter geweest is, die sij oyt by mans-gedencken beleefft hebben, ende dat het ijs tot aen Kilduyn de zee gants vol belegen heeft, 't welck overeenstemt met hetgeen dat wy op den 5^{en} Maius bevonden hebben, 14 mylen noorden van Kilduyn de zee gants vol ijs, seer dick ende swaer, sonder dat men daer water onder zien mochte.

Den 17^{en} dito hebben wy hier tot ons geselschap gekregen Michiel van Lubeck ende Marten Elert, beyde schippers van Hamburch; oock is op dito hier gekomen Willem Willemss. van Sardam, al te samen om vis te coopen van de Russen ende Lappen.

Den 22^{en} is Willem Willemss. van hier naer Kola geseylt, om sijn coopmanschap te vercoopen. Ende alsoo wy op dito verstaen hadden, dat tot Kola brieven waren van onse Ed. heeren, aen ons houdende, hebben darom schipper Willem Willemss. last gelaten, om deselfde brieven ons metten eersten te senden met een jol, 't welck hy geerne aennam; maer alsoo die brieven niet soo haest quamen, zijn wy geresolveert om met ons schip daer te zeylen.

Den 27^{en} was die wint Z.O. Wy sijn t' seyl gegaen naer Kola; maer voor de rivier komende met stilte, vonden daer sooseer vreemde stroomen, die ons zeer licht in peryckel souden gebrocht hebben. Zijn derhalven weder naer Kilduyn geseylt, alwaer wy des nachts gekoomen zijn, tot ons geluck; want ontfingen ons brieven des anderen daegs door een Russche jol [1]).

Den 29^{en} dito is alhier gekoomen Nathaniel van Hul, ende wilde naer Nova Semla om traen te maecken van walrussen, die hy daer meende te dooden. Des nachts is Jacob Mil van Bergen oock hier gekoomen, op de coopmanschap van vis ende traen. Op dese tijt hebben wy ons vervarscht met sooveel hier te bekoomen was; want hadden veel volcx aen de schuerbuyck, dewelcke nu altsamen weder

---

1) In de hierachter afgedrukte resolutie van 7 Juni is het reisplan kortelijk uiteengezet.

gesondt sijn. Voorts hebben wy ons gereedt gemaeckt, om met de eerste bequame wint van hier te seylen ende soo onse reys soecken te vervoorderen, zooveel doenlick is. Kilduyn is gelegen op de hoochte van 69 graden 16 minuten, ende is noortwesteringe van ontrent 13 graden.

Junius [1]).

Den 10en des nachts was die wint N. W. met moy weer. Wy zijn t' seyl gegaen, doende onse course oost.

Den 11en dito voor de middagh saghen drie schepen achter ons; die twee waren van Hamburg ende die derde was een Engelsman. Wy hebben haer ingewacht ende ons schuyt aen den grooten Hamburger gesonden, om wat nieuws te hooren, daer wy seer begheerich na waeren. Maer sy hebben een van de onsen gevangen gehouden, segghende dat wy een zeeroover waren, sonder acht te neemen op alle waerteeckenen ende goede redenen, die wy haer voorwenden; maer hebben geen gelooft. Op dien avondt door veel redenen, die wy haer voorwenden, ende het oversenden van onse schuyt hebben zy onse man wedergesonden, niet sonder groote beroerten van alle die schepen; hoewel zy nochtans seer wel gemonteerde schepen waren, ende hadden wel 25 gotelingen op, ende sooveel volcx dat zy onser 6 wel machtich waren af te slaen. Maer die angst was soo groodt, dat zy ons voor een schip van 150 last aensaghen. Dit gepasseert zijnde, deden zy hun cours langs dat landt naer die Witte zee; ende wy dreven sonder zeyl tot des anderen daegs, want 't was stillekens.

Den 12en was die wint O. Z. O. tot des anderen daegs; ons cours N. O. ten naesten by.

Den 13en was 't noch seer moy weer met slecht water; ons course als vooren tot des anderen daegs.

Den 14en was die wint noch O. Z. O. met een moye koelte; ons course als vooren. Naer die middagh liep die wint west; wy leyden 't suytwaert over ten naesten by met een moye koelt. Des nachts, als wy ontrent 7 mijl Z. Z. O. geseylt hadden, zijn wy aen 't ijs gekomen, ende zagen die zee gants vol van 't suyden tot dat oost toe; ende hebben gewent, laverende alsoo by 't ijs op oost ende N. O. waert, na 't ijs ons leyde, tot 's anderen daegs.

---

1) Zie over de gevaarlijke reis naar Cola en de teleurstelling, daar de ontvangen brieven bleken slechts van partikulieren te zijn: de resolutiën van 27 en 28 Mei in het resolutieboek.

Den 15[en] was die wint van 't oost tot dat N. O. toe met mist; ende bevonden die zee gants vol ijs, dryvende in groote velden de maniere van eylanden, langs ende door 't welck wy laveerden oostwaert; maer leyde ons ontrent N. O. ten noorden. Daerna vonden geen openinge, ende was mistich; wy namen ons seylen in ende dreven met dat ijs westwaert met seer slecht water, doordien 't hier overal vol ijs was.

Den 16[en] was die wint N. O. met mist, ende dreven als vooren sonder zeyl tot des anderen daegs.

Den 17[en] des morgens was die wint noordelick met moy weer ende goedt gesicht. Wy deden ons cours oostwaert ten naesten by, ende saghen zuytwaert van ons die zee vol ijs. Wy vervolchden ons cours O. N. O., ende quamen zuytooster son weder in 't driftijs, door 't welck wy ons cours deden oostwaert, daer 't ons de meeste openinge gaff, tot op den avondt. Als wy ontrent 7 mylen in 't ijs waren, vonden 't gants vol, sonder endt oft doorcomste, ende maeckten 't aen een stuck ijs vast, ende bevonden ons ontrent 40 mylen van Novo Semla op de hoochte van $71\frac{1}{4}$ graden na mijn gissinge; ende hadden steeckgront op 75 vadem. Ontrent N. N. wester son zaghen, dat het ijs hem seer toesloodt ende dicht maeckte aen allen canten, zoo datter in 't minste geen doorkompst was ende geen uytcomst scheen te wesen; darom maeckten zeyl ende deden ons course westwaert, daer de meeste openinge was. Ende zijn des anderen daegs weder uyt het ijs gekòomen.

Den 18[en] dito des smorgens uyt dat ijs sijnde, namen de seylen in ende dreven westwaert met moy weer, ende was diep 40 vadem. Die wint was oost met moy weer, ende dreven als vooren tot des anderen daegs toe.

Den 19[en] des morgens was die wint oost. Wy zijn oostwaert gelaveert tot Z. Z. ooster son toe, ende quamen weder aen 't ijs; namen de zeylen in ende dreven westwaert tot des anderen daegs toe.

Den 20[en] des morgens was die wint O. Z. O.; ons course zuytwaert ten naesten by op die middagh, ende bevonden ons op 70 graden 16 minuten; voorts deden ons cours O. N. O. ten naesten by, verhoopende alsoo openinge te vinden. Op den avondt, als wy ontrendt 5 mylen noortoost geseylt waeren, quamen weder aen 't ijs, ende hebben 't zuytwaert gewendt; de son N. W. namen de zeylen in ende ginghen medt boodt ende schuyt om walrussen te vangen, die daer met groote mennichten op 't ijs laghen om te slapen; ende hebbender in den tijt van drie uyren vijff gevangen, waervan de drie aen

boordt gebracht sijn om de huydt, traen ende tanden te hebben; ende die ander twee die hooffden affgesneden om de tanden, ende de lyven laten dryven. Een van dese was zeer groodt ende swaer; want woegh wel 17 ofte 18 hondert ponden, ende die huydt 250 pondt, zijn 2 tanden 8 pondt. Voorts dreven wy soo in 't driftijs tot des anderen daegs toe; de wint was oostelick met moy weer.

Den 21en dito voor de middagh was die wint oostelick met moy weer, ende dreven sonder zeyl. Daerna was N. N. O.; wy deden ons course oost ten naesten by. Ende als wy ontrent 3 mylen geseylt waeren, zijn weder aen 't ijs gekommen, ende hebben 't noortwaert gewendt een mijl, ende laten dryven tot des anderen daegs toe, met stercken windt van 't Z. O. tot dat N. O. toe, met reghen.

Den 22en des morgens was die wint N. O. met moy weer. Wy deden ons course oostwaert ten naesten by; daerna worden 't stillekens met doncker mot. Op die middach kreghen een koeltgen van de zuytoosten met motreghen; ons course oostwaert ten naesten by. Voort liep de wint in 't suyden om tot dat west N.west; ons course O. noort O. door 't driftijs, dat daer seer veel in groote stucken dreeff. Op dien avondt, als wy ontrent 3½ mijl oost N. O. geseylt waren, vonden 't overal vol ijs; maer sagen noch eenich water daertusschen. Ende alsoo het een storm begonst te wayen van die noortwesten, maeckten 't aen een groodt stuck ijs vast, daer wy goede reede onder hadden, ende hadden steeckgront op 52 vadem. Ende doordien 't een storm wayde ende dat water hol begost te gaen, is ons eylandt, daer wy met drie touwen aen vast laghen, aen stucken gebroocken; ende dreven oost Z. O. nae 't vaste ijs toe, waerdoor wy O. N. ooster son ons fock ende besaen by maeckten; ende deden ons course zuytwest, waerdoor 't ijs op zijn dunste thoonde; ende vonden 't altemet wat dunder, alsoo dat wy ontrent ooster zon uyt dat ijs gekoomen sijn, niet sonder groodt peryckel.

Den 23en dito des morgens was die wint west Z. W. Wy laveerden westwaert om uyt dat ijs te koomen, tot die middagh; ende deden alsdoen ons course langs dat ijs, 't welck eerst noorden daerna noort O. streckte. Die wint was Z. Z. west met moy weer, ende hadden hoochte van 70 graden 12 minuten. Voort streckte dat ijs noort N.O. tot noorder son toe, ende alsdoen O. N. O., langs hetwelcke wy ons cours deden; maer die wint liep oost met moy weer ende goet gesicht. Wy wenden 't suytwaert ten naesten by; daerna liep de wint N. O. met snee; ons course oostwaert ten naesten by tot des anderen daegs toe.

Den 24^{en} voor de middagh hadden wy een doorgaende oostnoort O. windt met veel watersnee; ende laveerden oostwaert, hoopende daer openinge te vinden, doordien daer hol water van daen quam, ende zaghen zuytwaert van ons die zee vol ijs. Naer de middag worde 't moy weer met mist; ons course O. waert. Ende op dien avondt, als wy ontrent 7 mylen geseylt waeren, worde 't stil met mist tot des anderen daegs.

Den 25^{en} dito was 't stil ende mistich. Die nacht van gelycken.

Den 26^{en} des morgens was 't noch stil met mist. Op de middach is het opgeklaerdt met een cleyn koeltgen westelick; ons course O. N. oost. Ende als wy een mijl geseylt waeren, saghen noortwaert van ons weder ijs, oock suydwaert; maer oost van ons sagen geen ijs, alsoo dat het scheen een doorganck te wesen van 2 ofte 3 mylen wijt; darom deden ons course O. ten Z., naer dat die vaert instreckte. Maer als wy 3 mylen geseylt waren, vonden 't overal vol ijs, sonder dat men water zien mocht, uutgesondert daer wy ingekoomen waren. Darom hebben wy 't ontrent noorder son westwaert gewendt, van daer wy gekomen waeren; die wint was zuydtwest, met moy weer ende goedt gesicht; ons cours noortwest langs dat ijs tot des anderen daegs 3 mylen.

Den 27^{en} was die wint suydelick met moy weer; ons course langs dat ijs ontrent N.N. west, zeer dicht ende vast. Dien middagh hadden wy hoochte van 71 graden; ons course als vooren. Wester son streckte dat ijs O. N. O., langs hetwelck wy ons course deden met een goede voortganck tot des anderen daegs.

Den 28^{en} des morgens, als wy ontrent 8$^1/_2$ mijl O. N. O. geseylt waeren, streckte dat ijs noordelick, langs hetwelcke wy laveerden drie mylen tot na die middagh; ende hebben 't doen laten dryven, doordien 't mistich was; ende die wint was N. N. oost. Op dien avondt is het wat opgeclaerdt; wy laveerden langs dat ijs, 't welck al N.N.O. streckte tot noorder son; ende alsdoen streckte dat ijs oost N. O., langs hetwelcke wy ons cours deden tot des anderen daegs, met moy weer ende goedt gesicht.

Den 29^{en} dito des morgens vonden 't overal vol ijs; ende hadden steeckgrondt op 65 vadem, 't welck ick meene te wesen grondt van Novo Semla, doordien wy ons bevonden op de hoochte van ontrent 71$^3/_4$ graden ende naer mijn gissinge 18 oft 20 mylen van 't landt. Ende zoo wy waren op d'hoochte van 73 graden ende grondt van 65 vadem, wy souden dat landt sien oostwaert van ons 4 ofte 5 mylen; darom zijn wy oostwaert door 't ijs geboordt om 't landt in

't gesichte te krygen, maer vonden 't al vol ijs; doen deden wy ons cours noortwaert door 't driftijs; die wint was westelick, met moy weer ende goede gesicht. Op dien avondt saghen oostwaerts van ons, dat het ijs wat gedunt was; deden ons course O. N. O. tot noorder son, ende maeckten 't alsdoen aen een stuck ijs vast, omdat het seer mistich was ende dat ijs hem oock verdickte. Wy hadden steeckgrondt op 70 vadem noortooster son; quamen weder aen 't vaste ijs, 't welck oostwaert van ons lach een roers-schoodt; darom deden ons course W. N. W. een half mijl, ende lieten 't weder dryven tot beter gesicht.

Den 30en suytooster son is het opgeclaert; ende bevonden dat ijs ontrent N.N. west te strecken, langs hetwelcke wy ons course deden met een goede suyt Z. westen windt; ende hadden dien middagh hoochte van 72 graden. Tegens den avondt, als wy ontrent zes mylen geseylt waren, sach ick dat landt van Novo Semla in 't oost van ons 6 ofte 7 mylen; ende dat ijs streckte ontrent noirden ten oosten tusschen ons ende dat landt. Wy hadden steeckgrondt op 70 vadem; ende als wy ontrent 2 mylen geseyldt waeren, heeft ons dat ijs verlaten. Wy deden ons course noortoost na een hooge hoeck toe, met een goede voortganck ende goedt gesicht. De wint was suydelick, aldus deden wy onse cours N. O. tot op 2 mylen aen 't landt; ende alsdoen langs het landt noortwaert koomende, tot die hoeck voorseyt, quamen weder aen 't ijs, 't welc hem van 't landt aff westwaert in zee streckte. Wy leyden 't t'zee met 2 schoverseylen; want 't wayde stijff van die zuyden; ons course langs dat ijs westwaert; ende kregen in 't gesicht een zeyl westwaert van ons, 't welck wy noortooster son bekenden voor Nathaniel van Hul, die by ons tot Kilduyn geweest was ende hier gekomen om traen te maecken van walrussen, die hy aen Novo Semla dooden soude; ende hadde hier 2 ofte 3 dagen voor 't ijs gehouden, sonder aen 't landt te mooghen koomen; ende alsoo wy bevonden dat dit ijs al westwaert in zee streckte, gelijck't Nathaniel oock getuychde, hebben 't te samen met een seyl oostwaerts gewent, verhoopende by het landt die eerste openinge te hebben, doordien de wint suydelick was ende die wint hem begonst van 't landt aff te geven.

Julius.

Den eersten Julij koomende by het landt, alwaer wy een grooten inganck sagen, hoopten daer goede havening, ende bevonden 't daer-

voor gants dun van ijs, waerdoor wy daerna toe geloopen zijn, ende bevonden 't een uytvallende varsche rivier te wesen, alwaer wy geanckert sijn op 14 vadem sandtgrondt. Ende hebben ons boodt terstondt gesonden om beter haven te soecken; maer vonden 't noch vol ijs, dat van dit jaer noch niet los geweest was, een goede bay voor alle winden beschudt.

Den 2^en^ dito was die wint noordelick, dewelcke 't ijs weder aen 't landt dreeff. Wy zijn aen die noortsyde van die rivier geloopen, ende op 6 vadem gesedt een roersschoodt van 't landt, om van 't ijs bevrijt te wesen. Dese rivier is hier ontrent een derdendeel van een mijl wijt, welcke een stercken stroom uutgeefft, zoodat wy hier in 't varsch water laghen.

Den 3^en^ was die wint noch noordelick; maer quam geen ijs in die rivier door die uutvallende stroom. Op den avondt was 't moy weer; die wint noortwest. Wy sijn 't seyl gegaen, om ons in zee te begeven; maer buyten komende vonden die zee gants vol ijs, zoodat die rivier gants geslooten was van 't ijs; ende zagen gheen water t' zeewaert, waerdoor wy weder inkoomen mosten [1]).

Den 4^en^ dito des morgens by Nathaniel geanckert op 5 vadem sandtgrondt, een roersschoodt van 't landt; die wint noort W. met moy weer.

Den 5^en^ dito is die rivier vol ijs gekoomen, doordien 't een stercke zeewindt wayde; maer door 't slecht water waren ons schepen wel bewaert, hoewel dat zy in 't ijs laghen. Dien nacht sagen in 't geberchte 3 reen loopen, die wy met 7 man najaechden; maer te vergheeffs, want waren ons te ras in 't loopen. Tegens den morgenstondt worden 't stillekens, waerdoor veel ijs in zee gedreven is.

Den 6^en^ was die wint noort W. met mist, ende dreeff veel ijs uyt die rivier t'zeewaert, 't welck hier goede ruymte maeckte, waerdoor wy geresolveert waren metten eersten van hier te seylen. Voorts aengaende dese riviere is by ons d'Versche rivier genaempt, doordien hy gants varsch is tot buyten aen toe; want wy laghen met ons schepen in 't varsch water. Hier in 't landt sijn veel voogels, die men lommen noemt, van dewelcke wy eens wel 300 t'scheep hadden ende ontrent 1800 van haer eyeren, hetwelcke ons tot goede ververschinge diende; dese zijnder sooveel, als men begheerdt, ja al wilde men daer een schip mede laden, 't soude in corten tijt konnen geschien.

1) Blijkens de resolutie van 3 Juli zette men toen koers, op goed geluk af, de zee in, om te beproeven ergens door het ijs te breken.

Oock zijn der gansen ende bargh-endtvogels; maer die ondthouden haer meest te lande-waert, in 't versch water.

Den 7en dito des morgens vroech zijn wy 't seyl gegaen, laverende t'seewaert; ende vonden buyten de rivier ½ mijl van 't landt veel clippen, waervan de sommige booven water ende die andere onder water leggen, recht voor die rivier; deselfde gepasseert zijnde, kregen die wint zuytwest met goet gesicht, ende sagen gheen ijs dan een smalle streeck by 't landt; het ander was door de zuydweste ende westelicke winden noordwaert gedreven ontrent 18 mylen, gelyck wy daerna bevonden. Wy deden ons course noortwaert langs dat landt tot op die middagh; alsdoen lach Matiskins-sarch oost N. O. van ons 2 mylen, ende is geleghen op de hoochte van 73 graden 10 minuten; alsdoen deden wy ons course N. ten W. volghens onse instructie; ende hadden een goeden voortganck met moy weer ende goedt gesicht. Dien nacht was 't mistich; die windt ende cours als vooren, met een goede voortganck tot des anderen daegs toe.

Den 8en des morgens trock de wint tot dat noortwest; ons course noordtwaert ten naesten by, met mist. Ende als wy 2½ mylen geseyldt waeren, quamen weder aen 't ijs, 't welck seer dicht ende vast lach, zoodat men daer geen water zien mocht; ende streckte zuytoost tot het landt toe vast, 't welck zuytoost van ons lach 4 mylen. Ende zuytooster zon leyden wy 't t'zeewaert, om te besien oft daer eenige openinghe wesen mocht; maer worden stillekens tot op den avondt. Alsdoen kregen wy een cleyn koeltgen noordelick met weynich sneeu ende vorst; ons course westwaert ten naesten by tot des anderen daegs ontrent drie mylen.

Den 9en dito des morgens kreghen die wint noord N. west; wy wenden 't N.O. over ten naesten by, ende saghen dat landt van Nova Semla zuytoost van ons 5 oft 6 mylen; ende zuytooster son quamen weder aen 't ijs, 't welcke van 't landt noortwest ten noorden streckte. Wy hebben 't in 't noortwestwaert gewendt, laverende by 't ijs op, om doorkomste te soecken; de wint was noortoost, met mist ende stercke vorst, tot des anderen daegs toe.

Den 10en des morgens saghen dat landt oost Z. O. van ons ontrent 8 mylen; de wint was noort O. ende oost noortoost[1]); ons course langs dat ijs, 't welck ontrent west ten N. streckte, met groote in ende uytbochten, tot op den avondt; ende waeren doen 21 mylen van 't landt. Ende hebben op dito een witte beer gevangen 16 mylen van 't landt;

---

1) Het HS. herhaalt de laatste 13 woorden.

ende was seer moy weer; die wint liep tot dat Z. O.; ons course als vooren langs dat ijs; ende hadden noorder son de hoochte van 75 graden 7 minuten, volgende die tafel van Willem Janss. [1]), maer volgende die rechte declinatie soo was 't 75 graden 19 minuten; ende hier was noortwesteringe van ontrent 22 graden, ende steeckgrondt op 105 vadem; ende waren van Nova Semla naer mijn gissinge 25 ofte 26 mylen. Wy vervolchden ons course west ten N. langs dat ijs, soo 't ons leyde, met zeer moy weer ende goedt gesicht; dat water was soo slecht als het in een haven wesen mach, van weghen dat driftijs, dat van 't vaste ijs affdreeff, die geheele zee vol soo verde als wy sien mochten, daerdoor wy ons course deden westwaert tot des anderen daegs toe.

Den 11[en] dito des morgens hadden wy steeckgrondt op 105 vadem; die wint was Z. O.; ons course west N. W. door 't driftijs als voren tot tegen den avondt; ende vonden 't alsdoen overal soo vol ijs, dat daer gheen uytkompste ofte doorkompste en was, dan daer wy ingekomen waren, waerdeur wy 't mosten wenden, om weder in ruym zee te komen, ende laveerden die geheele nach(t) zuyt O. waert langs dat ijs, 't welck met een hoeck alsoo uytstreckte ontrent 4 mylen.

Den 12[en] dito was 't noch moy weer; die wint O. Z. O.; ende vonden nu die uythoeck seer gedunt, waerdoor wy ons course deden zuyt Z. west, daer 't ons die meeste ruymte gaff tot middagh. Ende saghen doen westwaert van ons open zee; maer mosten eerst door een stroock ijs booren van een roersschoodt, waermede wy wel een uyre doende waeren, ende door wesende deden ons course west N.W. langs dat ijs, met een goede oost Z.O. windt ende hol water van die suyden. Dien middach hadden wy hoochte van 75 graden sonder meer; ons course als vooren tot des anderen daegs toe.

Den 13[en] hadden wy een doorgaende zuyt O. wint; ons course zuyt W. ten westen, tot naer die middagh, langs dat ijs, 't welck doen gants noordelick begon te strecken. Noorder son hadden al hoochte van 76 graden 6 minuten naer de reeckeninge van Willem Janss. [2]), maer volgens de rechte delineatie 3) was 't 76 graden 18 minuten. Ons courts langs dat ijs noort N. W. tot des anderen daegs, met een goede voortganck ende moy weer.

---

1) In den Zeespiegel van Willem Jansz. Blaeu (Amst. 1627) vindt men (pag. 9) een ***Tafel van des sons declinatie na den nieuwen stijl***, en op pag. 45 eene opmerking over ***'t Ghebruyck der voorschreven tafelen***.

2) Zie vorige noot.

3) Lees: declinatie.

Den 14[en] des morgens streckte dat ijs [1]) west Z. west, seer dicht ende vast legghende, de maniere van landt, sonder dat daer een stuck affdreeff, langs hetwelcke wy ons cours deden 4 mylen met een goeden zuyt O. windt; daerna streckte dat ijs noort W. Wy vervolchden ons course langs datselfde tot op den avondt 9 mylen; ende voorts tot noorder son streckte dat ijs noch al noort N. west 8 mylen; ende vonden ons doen op de hoochte van 77 graden. Alsdoen streckte dat ijs west Z.W., daerna zuyd W., waeruyt ick presumeerde, dat het aen Spitsbergen vastleyt; wandt zijn nu van Nova Semla 86 mylen, naer mijn gissinge, ende alsoo wy hier int mintste geen openinge ofte doorkompste vinden, zijn wy geresolveert weder naer Nova Semla te keeren, verhoopende aldaer openinge te vinden door de zuydoosten ende suydelicke winden, die hier nu 4 dagen gewayt hebben. Ende noort N. ooster son deden wy ons course zuyden ten naesten by; die wint was oost Z.O. met motreghen.

Den 15[en] op die middach hebben wy 't gewendt oostwaert ten naesten by [2]); ende hadden een stercke suydelicke wint met mot ende hol water tot 's anderen daegs.

Den 16[en] dreven wy in stilte sonder seyl met mist, ende hadden steeckgrondt op 105 vadem. Tegen den avondt is het opgeclaerdt met een cleyn koeltgen van die O.Z. oosten; ons course zuytwaert ten naesten by. Ende de son noortwest hebben wy 't oostwaert gewent, met een cleyn koeltghen suydelick, ende was mistich; ende daernaer worden 't stil met mist tot des anderen daegs toe.

Den 17[en] was 't mistig met een cleyn luchtgen van die zuytwesten, zoodat wy ontrendt drie mylen vertierden oost ten zuyden tot op den avondt; ende kreghen doen wat meerder koelten van die west noortwesten met mist. Voort hadden wy dien nacht een moye koelt noort noortwest; ons course oost tot des anderen daeghs 9 mylen.

Den 18[en] des morgens was die wint noordelick; ons course oost tot zuytooster son 2 mylen; ende zijn doen soo diep in 't ijs gecoomen, dat wy daer gheen doorkompste zaghen, maer mosten weder westwaert uyt, daer wy ingekomen waeren tot op die middagh. Ende alsdoen streckte dat ijs suyden, langs hetwelcke wy ons course deden door het driftijs; ende alsoo 't seer mistich was, zijn wy zoo diep in 't ijs gekomen, dat wy niet wisten, hoe dat wy daeruyt komen souden; ende door veel seylens rondtsom, daer wy de meeste ruymte

1) Het HS. herhaalt de laatste 3 woorden.

2) Volgens de resolutie van dezen dag was de bedoeling, naar Nova Zembla terug te keeren.

sagen, zijn op dien avondt weder in 't open water gekoomen, ende deden ons course langs dat ijs oost Z. oost tot des anderen daegs met een mist; die wint was noordelick.

Den 19[en] voor die middagh hadden wy een kleyn koeltgen oostelick; ons cours suytwaerdt ten naesten by, met mist. Naer die middagh is het opgeclaerdt; die wint noort N. oost; ons course oostwaert ten naesten by, met een moy koeltgen. Die nacht hadden wy een doorgaenden noort N. oosten windt; ons course oostwaert ten naesten by.

Den 20[en] voor die middach hadden wy een doorgaende noortooste wint; ons course Z.O. ten naesten by 6 mylen. Ende zijn op de middach weder aen 't ijs gekomen, 't welck met een punt Z.Z. oost afstreckte een mijl op die hoochte van 74 graden 45 minuten; ende die punt gepasseert zijnde, streckte dat ijs O.N.O. waert, ende daerna oost tot aen 't landt, zoo wy daerna bevonden; ende waren nu ontrent 12 ofte 13 mylen van 't landt. Naer die middagh was die wint N.N.O.; ons course oost ten naesten by tot op den avondt; ende saghen doen het landt van Nova Sembla zuytoost van ons acht mylen, ende was hooch gebroocken landt, omtrent Lomsbay. Wy vervolchden ons courts oostwaerts tot noorder son 4 mylen, ende kreghen doen de wint zuyt O. dwars uyt dat landt; wy deden ons cours noort O. langs dat landt, ende hadden steeckgrondt op 95 vadem. Daerna worden 't stillekens met veel dwarrelwinden, fariabel tot des anderen daegs.

Den 21[en] dito hadden wy veel variable dwarrelwinden ende stilte; ons cours N. O. langs dat landt, sooveel wy mochten, maer ginck niet veel voort. Voor die middach saghen dat Admiralitijts-eylandt N. O. ten noorden van ons 5 mylen, ende het vaste landt twee mylen suytoost van ons. Alhier bevonden wy dat ijs weder tot aen 't landt vast te leggen, alsoo dat wy nu geen middel en saghen om yets te voorderen voor dees tijt; want hebben 't nu versocht van Nova Semla langs dat ijs west noort W. tot op de hoochte van 77 graden, 86 mylen van Nova Semla naer mijn gissinge, ende weder van daer by het ijs langs tot hier aen Nova Semla, zonder eenige openinge ofte doorkomptste te vinden; maer al een vaste kust van ijs, die maniere van landt, ende op sommige plaetsen wat gebroocken; maer als wy daer 1, 2 ofte drie mylen inquamen, vonden 't al dicht ende vast als vooren, sonder dat daer in 't aldermintste doorcompste was; maer wy bevinden, dat het ijs al soetgens noordtwaert streckt, een ofte 1½ mijl in 't etmael konnen zeylen, gelijck wy in 't voorgaende jaer

van 1611 oock bevonden hebben. Nu hier aen 't landt zijnde ende voor dese tijt niet wyders mogende komen, zoo zijn wy geresolveert, reede te soecken om openinge te verwachten. Tegens den avondt kregen wy een cleyn coeltgen van den oost N. O.; ons course Z. O. ten naesten by, na een groote inbocht, alwaer wy noortwester zon ten ancker gekomen sijn op 20 vadem singelgrondt, een gootelincx-schoodt van 't landt, alwaer wy goede reede hadden; die een hoeck lach noortwest van ons een half mijl, ende die ander een mijl zuyt W. ten suyden. Wy bevinden, dat dese bay noch seer wijt zuytoostwaert in streckt, sonder dat wy daer een eyndt van zien mochten, 't welck een goede haven maeckt voor alle winden, ende is wijt ende breedt om in ende uyt te seylen.

Den 22en dito hebben ons volck ontrent 80 lommen aen boordt gebracht; maer die eyeren waren al vuyl gebroedt. Hier was oock veel groen kruydt, dat wy tot salade gebruyckten.

Den 23en des morgens hebben ons volck 6 jonghe vossen in een nest gevonden, waervan sy twee levendich aen boort gebrocht hebben, ende d'ander doodt. Dese twee daghen was 't moy weer ende stillekens.

Den 24en des morgens vroech hadden een cleyn koeltghen van die zuytwesten met doncker mot, 't welck ons hier een lagerwal maeckte. Ende wy zijn t'seyl geghaen, doende ons course noorden ten westen; ende als wy ontrent 3 mylen geseyldt waeren, zijn wy weder in 't driftijs gekomen; ende tegens die middag sonder seyl laten dryven, doordien 't seer doncker was van mist. Ende naer de middach is het wat opgeclaerdt, ende sagendt overal vol ijs, van 't landt aff streckende west in zee, gelijck wy 't voor drie daghen gelaten hadden, zoodat wy nu gants geen middel saghen om voort te komen voor dees tijt; maer vonden geraedtsaem om goede reede te soecken. Verhoopten by 't landt door die afflandige winden die eerste openinge te bekomen, doordien wy wel verseeckert sijn, dat in zee van 't landt geen openinge en is, van hier tot 90 ofte 100 mylen west noort W. waert, soo verre als wy het versocht hebben, maer al een vaste kust van ijs die maniere van landt. Ontrent de middagh deden wy ons cours zuytoost na 't landt, daer een groote inbocht was; ende teghen den avondt daerin komende, vonden geen reede naer ons behaghen, maer al steengrondt van 20, 15 tot 10 vadem, waerdoor wy weder t'zee gewendt zijn ende een halff mijl van 't landt sonder zeyl laten dryven, dicht by 't ijs, doordien 't stil ende mistich was tot des anderen daegs, ende hadden diepte van 25, 30 vadem.

Den 25^{en} dito des morgens is het wat opgeclaert, ende waren ontrendt een mijl van 't landt, ende sagen dat Admiralitijts-eylandt N.O. van ons 2 mylen; ende t' zeewaert was 't al vol ijs, maer noort O. waert van 't eylandt was 't ijs wat gebroocken, waerdoor wy ons course deden na 't eylandt voorseyt; maer mochten 't niet nader komen als op een halff mijl, van weghen dat ijs, waerdoor wy het weder uytlaveeren mosten, daer wy ingekoomen waeren; die wint was suydelick met mist; oock hadden wy regen, waerin wy verwondert waren, doordien 't hier niet veel gebeurt. Aldus laveerden wy tusschen het ijs ende 't landt op noortwestwaert tot naer de middach; ende sijn doen wedergekomen, daer wy daegs te vooren sonder zeyl gedreven hadden; ende hoorden dat landt roussen, eer dat wy 't sagen; ende als wy het saghen, wenden 't weder t' zeewaert, maer werde terstondt stillekens. Wy dreven met die fock, om wat van 't landt aff te schieten; doch was gants stil, zoodat het niet voortginck. Ende hadden steengrondt op 25, 30 vadem; ende een mijl van landt is steengrondt op 50, 60 vadem ende meer.

Den 26^{en} des morgens, als wy meenden ½ myle gedreven te wesen, bevonden, dat wy twee mylen gedreven waeren, ende waren rondtsom in 't driftijs, ende dat Ammiraliteyts-eylandt lach oost van ons ¾ van een mijl, alwaer 't ijs vast tegen aen lach, streckende t' zeewaert ende voort met een bocht naer 't suyden toe. Ende alsoo 't stil was, hebben 't geanckert op 30 vadem steeckgrondt, ende bevonden dat die stroom noort O. ginck, 't welck die oorsaeck was, dat wy zooveel gedreven waeren. Door dese stroom quam dat ijs seer sterck tot ons aendryven, waerdoor wy veroorsaeckt waeren, tegens de middag, als wanneer wy een kleyn koeltgen kregen, t'seÿl te gaen om open zee te soecken, ofte mosten anders met dat ijs aen landt dryven. Onder zeyl zijnde, vonden 't ijs met een westelicke ganck soo dicht, dat daer geen doorkompste was; ende doordien 't gants doncker van mist was, mochten geen open water zien; maer die wint liep zuydelick, waerdoor wy het zuytoostwaert gewent hebben. Voort liep de windt tot dat zuyt W. met een moye koelt; ende zijn alsoo door 't ijs geboordt tot tegen den avondt, ende quamen doen weer in open water. Terstondt is het wat opgeklaerdt, ende saghen rondtsom de zee gants geslooten met ijs, uutgesondert in 'tsuydwest; daer sagen wy open zee, alwaer wy na toe gelaveert zijn met blydtschap, Godt danckende dat wy weder in ruyme zee gekomen waeren; want souden anders met dat ijs aen landt gedreven hebben; ende dus laveerden wy tot noorder son met mist, ende worde doen

stil. Wy hoorden dat ijs noortwaert van ons een gotelinck-schoodt; maer mochten niet sien door de mist. Wy lieten een ancker toegaen op 70 vadem steengrondt, om niet in 't ijs te dryven; dat water ginck hol, ende waeren ontrent 2 mylen van 't landt.

Den 27en dito voor die middagh was 't noch al mistich; ende was nu den 4en dach datter gheen goedt gesicht geweest was, maer al mist, mot ende reghen sonder ophouden. Ende op die middagh zaghen dat ijs noortwaert van ons een gotelinck-schoodt, ende quam met die stroom na ons toe dryven; want de stroom ginck nu zuytwest, ende hadden een kleyn koeltgen van die noortwesten. Wy sijn t'seyl gegaen, ende deden ons course westwaert ten naesten by, met hol water van die westen ende doncker mot [1]). Na die middagh wenden wy 't noortwaert ten naesten by; ende zijn tegens den avondt weder aen 't ijs gekomen; ende saghen datzelfde oostwaert tot aen 't landt strecken, welck 2 mylen van ons lach; ende dat Ammiraliteyts-eylandt lach N. O. ten oosten van ons. Het was nu wat opgeclaerdt, ende saghen dat ijs westwaert in zee seer sterck, zoo verden als wy sien mochten, langs hetwelcke wy gelaveert sijn om doorkompste te soecken; want waren nu wel verseeckert, dat het ijs tot aen 't lant vast lach ende door die westelicke wint noch meer ende meer aenparst. Die wint was westelick met een kleyn koeltghen, ende hadden hol water van die westen tot des anderen daegs toe.

Den 28en dito des morgens waren wy 3 mylen van 't landt, ende dat ijs streckte O. N. O. ende lach aen 't landt vast. Wy deden ons cours N. N. O. tot na die middagh 3 mylen; alsdoen streckte dat ijs met een bocht westwaert voort tot dat Z. W. ende suyden toe, alsoo dat wy weder uyt mosten daer wy ingekomen waeren; die wint was suydelick. Alsoo laveerden wy tot op den avondt met een cleyn koeltgen; ende op den avondt lach dat Ammiraliteyts-eylandt oost Z. oost van ons 3 mylen; dat ijs streckte west, langs 't welcke wy ons course deden; maer was dien nacht meest stil met reghen tot 's anderen daegs.

Den 29en hadden wy den geheelen dach reghen sonder ophouden; die wint was suydelick met een moye koeltte. Wy laveerden langs het ijs zuytwestwaert. Dien nacht dreven meest in stilte by dat ijs, 5 mylen van landt.

Den 30en voor die middach dreven wy in stilte sonder zeyl by het

---

1) Blijkens de resolutie van dezen dag was de bedoeling het ijs westwaarts te volgen, denkelijk om in het noordwesten een doortocht te zoeken.

ijs, met mist. Ende op de middach kreghen een cleyn koeltgen noordelick; ons course westwaert ten naesten by met mist. Ende na den middach hebben wy 't gewendt noortoost over; ende sijn tegens den avondt weder aen t'ijs gekoomen, langs hetwelcke wy laveerden noortwest met een moye koeldt; ende vonden des nachts een dooden walvis in zee dryvende, alwaer groote mennichte van meeuwen op saten. Ick voer daer met de schuyt aen, ende bevonde dat hy al lange doot geweest was, ende gaff een groote stanck van hem. Voort laveerden wy noortwestwaert langs dat ijs, tot des anderen daegs toe.

Den 31en voor die middagh was 't mistich; die wint was noort N. O., ende dat ijs begonst nu noorden te strecken; ons cours noortwest ten naesten by tot teghen die middagh, ende alsdoen wenden wy weder oostwaert, ten naesten by een glas; ende alsoo die wint noortoost liep, hebben wy 't weder N. N. W. gewendt, ende hadden hoochte van 75 graden 15 minuten; ende worde terstont weder mistich. Dat ijs streckte noorden; ons course N. N. W. ten naesten by, ende zijn het ijs uyt het gesicht geseylt. Maer noortwester son zijn weder aen 't ijs gekomen, welck ontrent zuytwest ten westen streckte, langs hetwelcke wy ons cours deden tot des anderen daeghs toe 8 mylen; ende hadden een goede oostelicke windt met goedt gesicht, welck het eerste was in die tijt van 8 daghen; maer hadden wel een blenck gehadt, maer gheen claren hemel, dan al mist, mot ofte reghen.

Augustus.

Den eersten voor die middagh streckte dat ijs noort N.O. 3 mylen; maer vonden 't daer weder dicht, soodat wy W. Z. W. uyt mosten; de wint was oostelick met moy weder. Wy hadden hoochte van 75 graden 27 minuten; ende nae de middag streckte dat ijs ontrent west, langs hetwelck wy ons cours deden tot teghen den avondt 3 mylen, ende worden doen stil. Wy namen ons seylen in, ende op dien avondt kreghen een kleyn koeltghen oostelick, waermede wy ons cours langs dat ijs deden ontrent noortwest, tot des anderen daeghs 6 mylen, met seer moy sonneschijn-weer.

Den 2en dito voor de middach hadden wy een cleyn koeltghen oostelick; ons course langs dat ijs door 't driftijs noortwest ten noorden 3 mylen; ende naer de middag streckte dat ijs noortoost ten noorden, langs hetwelcke wy ons cours deden tot op den avondt 4 mylen, ende hadden een moy koeltgen oostelick met seer moy weer; ende noorder son hadde ick hoochte van 76 graden 30 minuten, naer de reecke-

ninghe van Willem Janss. [1]), maer naer de rechte declinatie was 't 76 graden 45 minuten. De wint was oostelick met een moye koelt, ende dat ijs streckte ontrent noortoost ten noorden; ons cours noortwaert ten naesten by, ende mosten altemet eens oostwaert wenden, om niet van het ijs versteecken te werden; want verhoopten hier een doorkompste te vinden, welck ons een noortoosten coers ende daerna een oosten cours toelaten soude; maer bevonden des anderen daegs wel anders.

Den 3en des morgens hadden wy een doorgaende oostelicke windt, ende dat ijs streckte met een bocht van 't noortoost tot dat noortwest, ende voort tot het west N. west toe tot op die middagh 3 mylen. Wy hadden de hoochte van 77 graden, ende alsdoen streckte dat ijs ontrent noort W. tot den avondt 5 mylen; de wint was zuytoost met moye sonneschijn-weeder; ende noorder son streckte dat ijs ontrent N. N. W. 5 mylen. Wy hadden d'hoochte van 77 graden 30 minuten, volgens die reeckeninge van Willem Janss. [2]); maer na die rechte declinatie was die hoochte 77 graden 45 minuten. Van doen streckte dat ijs west Z. west tot des anderen daegs 5 mylen; die wint was zuytoost met moy weeder.

Den 4en dito des morgens was die windt suydelick, ende dat ijs streckte ontrent Z. Z. west. Wy laveerden by 't ijs op zuytwaerdt tot tegens die middach, ende maeckten 't doen aen een groodt stuck ijs vast om perfeckte hoochte te neemen; want dat ijs leyt soo vast gelyck landt, ende hadden die middag-hoochte van 77 graden 29 minuten, ende was geen grondt op 140 vadem dat ijs streckte zuyt Z.W., seer dicht ende vast leggende overal, alsoo datter gants gheen openinghe ofte doorkompst was. Ende bevinden ons nu 53 mylen van het Ammiraliteyts-eylandt noortwest wel soo noordelick. Ende alsoo wy nu een westelicke wint hebben, zijn wy geresolveert ons cours oostelick aen te doen, tot sooveel als dat ijs ons toelaten sal, ende alsdan voorts by 't ijs langs tot Nova Semla toe, om tot openinge te komen [3]). Ende sijn teghen den avondt van 't stuck ijs t'seyl gegaen, doende ons cours oost; die wint was westelick met seer moy weer. Ende op den avondt, als wy een mijl geseylt waren, vonden ons rondtsom in 't ijs beslooten; maer in 't suyden was 't een

1) Zie hiervoor pag. 72 noot 2.

2) Zie hiervoor pag. 72 noot 2.

3) Ook blijkens de resolutie van dezen dag werd het noordwestelijke plan dus opgegeven, en op nieuw in de buurt van Nova Zembla een doortocht gezocht.

dunne streeck, alwaer wy ons course na toe deden, om daerdoor te booren ende ruym zee te soecken; ende zijn ontrent noortwester zon daerdoor gekomen, ende deden ons course langs dat ijs ontrent oost ten suyden tot des anderen daegs 8 mylen; die wint was noordelick.

Den 5en dito streckte dat ijs suyden 4 mylen, ende voort tot noorder son noch drie mylen suyden; die windt was noordelick, ende daerna stillekens tot des anderen daeghs.

Den 6en voor die middagh was 't stil, ende na de middagh hadden wy een cleyn luchtken westelick; ons course oost Z. oost langs dat ijs tot op den avondt 2 mylen. Voorts streckte dat ijs zuyt Z. west, langs datwelcke wy laveerden tot des anderen daegs toe met een cleyn koeltgen.

Den 7en des morgens was die wint N. W., met een moye koelt ende doncker mot; ons course Z. Z. O. langhs dat ijs. Ende als wy een mijl geseyldt hadden, is het wat opgeclaert, ende wy bevonden ons achter een hoeck ijs ingeseylt, d'welcke ontrent west in zee streckte, alsoo dat wy daerboven laveeren mosten om ruym zee te bekomen, waermede wy den geheelen dach toebrachten. Ende saegen in 't laveeren een witten beer op 't ijs, dewelcke wy met een schuyt vol volcx najaechden; maer te vergeeffs, want was ons te gau in 't loopen. Ende op dien avondt dien hoeck ijs gepasseert sijnde, streckte dat ijs voort Z. Z. W., langs hetwelcke wy ons cours deden met een moye westelicke wint ende goede voortganck tot noort noortwester zon toe; alsdoen liep de wint suytwest met motreege(n), alsoo dat wy dien geheelen nacht laveerden by 't ijs op zuydwaert.

Den 8en dito voor die middagh was die wint ontrent noortwest ende westelick met doncker mot; ons course langs dat ijs, 't welck ontrent Z. ten O. streckte. Ende als wy ontrent 3 mylen geseylt waeren, isser wat beter gesicht gekomen; ende bevonden ons rondtsom in 't ijs, zoodat wy weder uyt mosten, daer wy ingekoomen waeren, ende alsoo boven dien hoeck laveeren; waermede wy doende waeren tot op die middagh. Alsdoen streckte dat ijs ontrent Z. O., langs datwelcke wy ons cours deden tot op den avondt 7 mylen met een goede Z. Z. W. wint ende motregen. Op dien avondt was 't gants doncker van motreghen, ende sagen geen ijs; wy deden ons course O. met een goede voortganck 7 mylen tot ontrent noorder son, ende quamen doen weder aen 't ijs, 't welck wy niet boven mochten; darom wenden wy westwaert ende laveerden by 't ijs op tot des anderen daegs met doncker mot; die wint liep westelick met hol water.

Den 9en des morgens was die wint ontrent west Z. W.; ende daer is wat gesichts gekomen. Wy saghen den uuthoeck van 't ijs zuytoost van ons een mijl; dien hoeck gepasseert sijnde, streckte dat ijs voort ontrent oost, langs hetwelcke wy ons cours deden met een goede voortganck. Die wint liep Z. Z. W. met doncker mot, alsoo dat wy ontrent O. ten N. zeylden 7 mylen, sonder yet te sien tot op den avondt toe; ende ick giste doen ontrent 10 ofte 12 mylen van Novo Semla te wesen, ende op de hoochte van 75 graden 30 minuten; maer hadden nu in drie dagen geen hoochte gehadt, doordien 't al doncker was van mist, mot ende regen. Ende op dien avond deden wy ons cours N. O. ten O.; want sagen nu geen ijs, ende verhoopten nu eens openinge te vinden, daer wy langh te vergeeffs na gesocht hebben; de wint was Z. W. met doncker mot. Aldus seylden wy met een goeden voortganck tot ontrent N. noortooster son 10 mylen; alsdoen is het wat opgeclaerdt, ende ick sach dat landt van Nova Semla Z. O. van ons 3 mylen; ende dat ijs lach ontrent 2 mylen noort W. van ons, 't welck alsoo oostwaert streckte na 't landt toe, alsoo dat wy ons tusschen dat ijs ende 't landt in bevonden. Wy vervolchden ons course langs dat lant N. O. waert met een goede voortganck; die wint was Z. west, verhoopende aldus Nova Semla te passeren; maer bevonden wel anders.

Den 10en des morgens was 't ijs ontrendt 3 mylen van 't landt, ende sagen 't oostwaerdt tot aen 't landt vast strecken. Wy deden ons cours zuytoost na 't landt toe, om kennis van havens oft reede te krygen, om 't schip ende onse persoonen te mooghen salveeren, als de noodt sulcx vereyschte; ende komende voor een groote bay, hadden sandtgrondt op 18, 20 vadem ½ mijl van 't landt, ende scheen goede reede te weesen achter een regel klippen. Wy deden ons course langs dat landt noortoostwaert, ende sagen een cleyn eylandeken ontrent ½ mijl voor ons leggen van 't landt; dat gepasseert zijnde, sagen noch een groodt eylandt recht voor ons, ontrent een groote mijl noort O. ten noorden van ons, alwaer 't ijs vast aen streckte, alsoo dat wy nu niet verder mochten, van wegen dat ijs, waerdoor wy veroorsaeckt waeren om reede ofte haven te soecken. Ende ziende een groote bocht by het suytende vandt eylandt in, alwaer wy tegen den middagh geanckert sijn op 10 vadem santgrondt, dicht by een uuthoeck; maer eer 'tschip voor sijn ancker opgekomen was, stondt dat ancker op 35 vadem steeckgrondt, ende dat schip lach op 48 vadem ontrent een musquet-schoodt van 't landt, voor alle winden beschudt, uytgesondert van 't west Z. W. tot dat west ten noorden

toe; ende dicht van 't landt mach men voor alle winden beschudt leggen, maer die grondt is niet seer schoon ende is seer steyl. Wy sonden ons boodt uyt om beter haven te soecken, ende hebben een seer goede haven gevonden achter een groote clip, ontrent ½ mijl oostwaert van hier, alwaer men voor alle winden beschudt leyt op 4, 5 vadem steeckgrondt. Oock hebben wy ons vaten vol waters gehaeldt, 't welck hier seer wel te bekoomen is. Oock lach hier veel driffthoudt aen den strandt, 't welck ons diende tot brandthoudt; voorts hadden wy die nacht meest stilte, ende de lucht variabel.

Den 11en des morgens, dewyle ons volck noch een boodt vol brandthoudt ende een vadt vol waters haelden, ben ick met vier man tot mijn op een hooghen berch gegaen; ende sagen de zee gants vol ijs, van 't west Z. W. tot dat noorden toe, ende voort van 't noorden tot aen 't landt vast, zoodat wy geen water sien mochten dan in 't zuytwest by 't landt langhs, daer wy in gekomen waren. Ende op die middach kregen een stercke suydelicke wint, waermede wy hoopten dat het ijs affsetten soude. Ende op dien avondt ben ick met de stuyrman ende noch 5 man tot my op een seer hooghen berch (gegaen), om te sien off daer eenige openinge mochte wesen; maer op de hoochte wesende, sagen de zee gants vol ijs van 't west zuytwest tot dat noortwest ende voort noortwaert tot aen 't landt vast, alsoo dat wy geen water sien mochten dan in 't zuytwest van ons by 't landt, daer wy ingekomen waeren. Ende hadden hier op de hoochte een stercken noortoosten windt, waerdoor in 't aldermintste geen apparentie sagen van doorkompste om Nova Semla te passeeren, waerdoor wy geresolveert zijn het versoeck na te laten ende weder na 't vaderslandt te keeren. Ende zijn ontrent noordtwester zon van hier t' seyl gegaen, doende ons course Z. W. langs dat landt, met een goede voortganck ende een stercken noort O. windt tot des anderen daegs toe [1]).

Den 12en dito voor die middach saeghen wy dat Admiraliteytseylandt gepasseert met een goeden N. O. wint. Daerna liep de wint oostelick, ende teghen den avondt suydelick; ons course Z. westwaert ten naesten by tot des anderen daegs.

Den 13en des morghens was die wint noch suydelick; ende wy wenden 't na 't landt toe, denckende goede reede te soecken; dan quamen wat te laech tot Vossehaven [2]); ende alsoo 't stijff wayde,

1) Vgl. over het besluit om huiswaarts te keeren: de resolutie van dezen datum en de daarvan opgemaakte akte, door schipper en opperstuurman onderteekend.

2) Deze plaats is in het journaal niet te vinden.

mochten niet winnen met laveren. Darom leyden 't weder t' zee, om ruym zee te maecken; want 't wayde een stercken suydelicken wint met motreghen, hagel ende snee; ende tegens den avondt lieten wy 't met een seyl dryven westwaert tot des anderen daegs.

Den 14^{en} dito des morgens was 't weer wat gebetert, ende die wint was Z. Z. O. met motreeghen. Wy deden ons course ten naesten by langs dat landt Z. W. waert, ende hadden hol water van die west. Naer die middagh was 't droogh weer; die wint ende course als vooren, ende dat landt lach ontrent 3 mylen Z. O. van ons, ende is al hooch gebroocken landt met slecht voorlandt, alwaer groote bayen in strecken. Ende op dien avondt liep de wint Z. Z. west met een moye koelt; wy wenden 't na 't landt toe ten naesten by, daer wy ontrent 4 mylen af waeren. Ende als wy ontrent een mijl geseylt waeren, is het stil geworden. Wy naemen al de seylen in ende dreven ontrent 2 uyren; alsdoen kregen wy een goede Z. O. windt; ons course langs dat landt zuyt W.-waert ten naesten by tot des anderen daeghs toe.

Den 15^{en} hadden wy een goede zuyt O. windt; ons course Z. waert ten naesten by, langs dat landt. Op die middach hadden wy de hoochte van 73 graden 30 minuten. Voorts hadden wy een Z. O. wint; ons course Z. W., om Laplandt aen te seylen. Op dien avondt lach Matiskins-zarch [1]) oost van ons 5 mylen. Wy vervolchden ons course als vooren tot 's anderen daegs.

Den 16^{en} des morgens sagen wy dat landt noch van Novo Semla; ende lach oost van ons ontrent 10 mylen, ende was dat hooge landt van die Versche-rivier [2]), 4 mylen Z. waert van Matiskins-zarch. Wy hadden een cleyn koeltgen van die O. Z. O.; maer worde voort stillekens tot die middach. Doen kregen wy een cleyn koeltgen oost; ons cours als vooren. Middernacht kregen de lucht Z. W. met stilte.

Den 17^{en} dito hadden wy de lucht variabel met stilte, soodat wy 2 mael al ons seylen innamen ende weder opmaeckten van weghen die stilte; ende hadden hoochte van 72 graden 40 minuten. Dien nacht was 't meest stil ende die lucht variabel.

Den 18^{en} des smorghens creghen wy die wint van die west N. westen, met een cleyn koeltgen ende groote dyninghen. Maer cort daerna wert die windt scherper; ende op die middach kregen die wint N.W.; ende deden ons course zuyt W. tot in der nacht. Alsdoen begonst de

1) Zie hiervoor p. 24 noot 1.
2) Zie hiervoor p. 72, vgl. p. 128.

wint westelick te loopen; wy deden ons course zuyt W. ten naesten by tot des anderen daegs.

Den 19^en^ voor die middagh namen fock ende besaen in, ende dreven met een west Z. W windt tot tegen den avondt; alsdoen was 't weer wat gebetert, die wint W. Z. W. Wy deden ons course zuyt W. ten naesten by met schoverseylen tot op den middach; doen hadden wy de wint Z. W., ende wy wenden 't W. N. W. over met schoverseylen tot middernacht; doen liep de wint W. N. W. Wy deden ons course W. Z. W. tot des anderen daegs.

Den 20^en^ dito was die wint W. N. W.; ons course Z. waert ten naesten by als vooren; ende hadden hol water van die noortwesten.

Den 21^en^ hadden wy de wint noortwest ende N. N. W.; ons course west Z. west met moy weer. Ende op den avondt kreghen de wint N. N. O.; ons course als voren. Voorts hadden wy dien nacht veel stilte met fariable dwarrelwinden, alsoo dat wy ontrent 6 mylen vertierden west zuytwest behouden tot des anderen daegs toe.

Den 22^en^ dito hadden wy een deurgaende Z. Z. O. wint, ende deden ons course west Z. W., ende hadden d'hoochte van 69 graden 53 minuten. Dien nacht liep de wint in 't suyden om tot dat noortwest, alsoo dat wy ontrent west ten suyden zeylden ontrent 9 mylen, met motreghen tot des anderen daegs.

Den 23^en^ voor de middagh was de wint noortwest met motreghen; ons course Z. W. ten W. Ende naer die middagh worden 't beter weer; die wint liep westelick. Ende op den avondt was 't stil; darom namen wy die seylen in, ende dreven tot die voornacht. Doen cregen die wint Z. zuyt O., ende deden ons course W. Z. W., ende sagen middernacht koplandt van ons 5 ofte 6 mylen, ontrent 3 mylen zuyt oostwaert van die 7 Eylanden. Wy vervolchden ons course westzuytwest tot des anderen daeghs.

Den 24^en^ des morgens laghen die 7 Eylanden zuytwest van ons 2 mylen; ende wy deden onse course noortwest-waert langs dat landt, naer Kilduyn toe; ende hadden een kleyn koeltghen suydelick ende zuytwest. Op den avondt cregen wy die wint N. W., d'welck ons recht teghen was, waermede wy laveerden by 't landt op. Ende begonst dien nacht soo sterck te wayen, dat wy 't met schoverseylen aff ende aen hielden tot des anderen daegs toe met motregen.

Den 25^en^ dito voor de middach hadden wy een stercke noortwesten windt met motregen, ende hielden 't met schoversseylen aff ende aen; ende quamen op die middagh dicht by 't landt recht voor een goede haven, ende hadden sandtgrondt op 35 vadem. Maer alsoo wy

daer onbekendt waeren ende seer doncker van mot was, hebben wy 't t'zee geleyt. Naer de middagh worden 't stillekens met mist; tegen den avondt creghen wy een goede oostelicke wint met donckere mist, ende deden ons course noortwest-waert langs dat landt naer Kilduyn toe. Ende als wy 2 mylen geseylt waren, lieten 't sonder seyl dryven, om beter gesicht te verwachten. Twee uyren daerna begost het op te claeren; wy deden ons course langs dat landt als vooren, met goede voortganck; die wint was Z. O. tot middernacht. Doen liep de wint zuydelick ende Z. Z. west met goedt gesicht; ons course als vooren tot des anderen daegs toe, al dicht by het landt.

Den 26en des morgens lach Kilduyn west van ons 2 mylen, ende was meest stil; daerna creghen die wint westelick. Ende sijn alsoo laverende naer die middagh tot Kilduyn gekomen, alwaer wy gevonden hebben Heyndrick Lenaertsz. van Hamburch, dewelcke hier gekomen was om vis te koopen van die Lappen ende Russen. Voorts hebben wy onse ververschinge gesocht in groenicheyt, daervan wy moes ende salade maeckten tot (een middel) om die scheurbuyck te genesen. Voorts was hier schellevis in grooter mennichte te vanghen, uytermaten groodt ende schoon. Aldus hebben wy die goede wint verwacht, om metten eersten na 't vaderland te keeren, daer wy ontrent $17^{1}/_{4}$ maenden uyt geweest zijn [1]).

September.

Den eersten hadden wy een sware storm, eerst van den oosten, daerna van den noorden, ende die nacht van die N. westen, met regen sonder ophouden tot des ander daegs.

Den 2en dito waeyde't een sware storm van den N. westen ende westen, met reghen zonder ophouden.

Den 3en dito was 't moy weer, de wint west ende N. W., ende des nachts hadden weer regen.

Den 4en was den wint N. W. met regen.

Den 5en des morgens hadden wy den wint oostelick; ende sijn vroech t'seyl gegaen, in 't geselschap van Heyndrick Lenertss. van Hamburch. Ende 3 mylen in see zijnde, liep de wint N. O. met regenkaecken, alsoo dat wy 't niet boven 't landt houden mochten; maer

---

1) De resolutie van 31 Augustus vertoont ons ten slotte de bemanning hersteld en gereed tot de terugreis, zoodra de wind gunstig is.

waren veroorsaeckt rede te soecken. Ende sijn voor de middach weder na Kilduyn geloopen, alwaer wy t'samen Z. wester zon ten ancker gekomen sijn, onder 't westende van 't eylandt op 12 vadem santgrondt, een roersschoot van 't landt, alwaer oock een Engels schip lach op zijn visneering, maer kost tot sijn voornemen niet koomen, doordien 't een quaet vischjaer geweest is. Ende op dien avondt begonst het een sware storm te wayen van die noortoosten met reghen tot des anderen daegs, alsoo dat wy Godt danckten van goede reede; want de wint was dwars op de wal, met seer quaet gesicht.

Den 6en dito wayden 't noch een sware storm van den noortoosten, met reghen sonder ophouden tot des anderen daegs toe.

Den 7en dito wayden 't noch een storm van die N. O., met reghen sonder ophouden, tot des anderen daegs toe.

Den 8en was 't meest droogh weer, ende wayde noch een storm van die N. O. als vooren; alsoo dat wy legghen mosten, om beter weer ende windt te verwachten.

Den 9en des morgens begonst dat weer te beteren. Ende op die middach kreghen die wint O. Z. O. met moy weer. Ende wy zijn ontrent Z. Z. wester son in zee geloopen, in 't geselschap van Hendrick Lenaertss. van Hamburgh voorseyt; ende deden ons cours N. ten W. om ruym zee te maecken, met een goede voortganck tot des anderen daegs toe.

Den 10en des morgens saghen wy gheen landt, ende deden ons course noort W. met een goeden voortganck; die wint was Z. O. Ende ontrent zuytooster zon sagen wy dat eylandt van Wardhoes W. Z. W. van ons 5 oft 6 mylen; wy vervolchden ons course N. W. langs dat landt na die Noortkin. Ende op die avondt lach Tonnebay [1]) west van ons 2 mylen, 't welck wy alsoo met een goeden voortganck passeerden.

Den 11en des morgens lach de Noortkin Z. Z. O. van ons 2 mylen; die wint was suydelick. Wy deden ons course ontrent west naer die Noortcaep, dewelck wy voor ons saghen 5 ofte 6 mylen. Ende op de middagh lach dat eylandt Noortcaep zuyden van ons een mijl; doen worden 't stillekens, die wint Z. W. Op den avondt kreghen wy een moy koeltghen oostelick; ons course west. Ende saghen een seyl westwaert van ons 2½ mijl, welck oock westwaert liep. Voort hadden wy die nacht stilte; ende Heyndrick Lenertss. heeft een jol gevonden, dryvende met die kiel booven, ende hadde een seyl op, ende twee

---

1) Op oude kaarten ook Tanebay genoemd (Tana fjord).

staven ysers was zijn ladinge, waeruyt wy presumeerden, dat hy omgeseylt was ende 't volck verdroncken.

Den 12en hadden wy noch stilte, ende dat westendt van die Noortcaep lach suyden van ons 2 mylen. Daerna kregen wy die wint westelick met een moye koeltte, d'welck ons recht teghen was, ende leyden 't N. N. O. over ten naesten by; ende de wint trock altemet na 't zuyt O. Ende die nacht liep de wint Z. Z. west; ende wy seylden al westwaert ten naesten by tot des anderen daegs.

Den 13en dito voor die middach hadden wy die wint ontrent Z. Z. west; ons course westwaert ten naesten by. Ende naer de middagh liep de wint zuyden ende Z.Z. oost. Wy deden ons course west zuytwest tot op den avondt; ende worden doen stil tot des anderen daegs toe [1]).

Finis.

1) De aankomst in het vaderland wordt dus in het journaal niet vermeld; blijkens de resolutiën der Amsterdamsche admiraliteit is het schip de Vos echter in het begin van October behouden thuisgekomen. (Resol. Amst. admiral. 6 October 1612 vlg.: hierna.)

Resolutieboeck,

gehouden op de schepen den Vos ende Craen, by de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt tot Amstelredam by laste van de Hooge Mog. Heeren Staten Generael deezer Vereenighde Nederlanden in den jare 1611 gesonden te zoecken den straedt van Anian etc.

Memoriael der resolutiën [1].

Eerstelick is op den 27 Martij anno 1611 stilo novo ter presentie van mijn heeren Valckenier ende den burgmeester van Haerlem, beyde ghecommitteerde ter Admiraliteyt binnen Amsterdam, gheconcludeert 't gene hiernae volcht:

In den eersten, oft ghebuerde, dat die schepen malcanderen mochten commen te vermissen, dat zy dan vooreerst den anderen zullen verwachten den tijt van vijff oft zes daghen, nae gelegenheyt van weer ofte wint.

Voorder van daer vaerende, zal de wachter aldaer een teecken laeten, opdat de naecommer aldaer niet te vergeeffs en wachte.

Item oft zaecke waere, dat zy malcanderen twee oft 3 nachten vermissen, soo zullen zy altoos een lanterne boven in 't want hanghen.

Wyders van de Langhewarder zal d'ander verwachtplaetse zijn de Noortcaep, in de baye ontrent 3 mylen om den hoeck; ende aldaer verbeyden den tijt van 8 oft 10 daghen, naer weer ende wint dienen zal, ende allessins een teecken stellen als vooren.

Oock overal laeten, met wat wint ende cours hy van daer gheseylt es, ende naer wat hooghte.

Item oft zaecke waere, dat zyluyden door enige mist malcanderen niet en connen sien, soo zal een van beyden haer trompet ofte trommel roeren, 't welck niet hoorende een musket tweemael afschieten, ende daernaer een goteling ofte steenstuck, zoo op het voorgaende gheluyt niet gheantwoordt en wordt.

JAN CORNELISS. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORN. JANSS. MES.

1) In het handschrift is de volgorde der resolutiën in het resolutieboek anders. Eerst zijn ingeschreven alle „Annotatiën van de verwachtplaetsen ende seynbriefven"; dan volgen alle „Ordonnantiën van schaffen ende uutreyckinge der spyse", eindelijk het „Memoriael der resolutiën". Het scheen onnoodig, deze willekeurige verdeeling te behouden; alle resolutiën van den scheepsraad worden hier dus in ééne chronologische volgorde gedrukt.

ORDONNANTIE VAN SCHAFFEN ENDE UUTREYCKINGE DER SPYSE.

In den eersten is op den 29 Martij 1611 stilo novo by den gemeenen raedt gheordonneert, dat daer zullen zijn ter weke 3 vleyschdaghen, namentlick Sondaegs, Dyngsdaegs ende Donderdaegs.

Item drie herynck-daghen ter weke, te weten 's Maendachs, 's Woensdachs ende Saterdaegs. Ende des Vrydachs stockvisch.

Item 's morgens zal de cock schaffen gort ende pekelherynck, voort 's middachs ende 's avonts tweederley potagie, als gort ende erten ofte boonen, nae den dach medebrenght.

Item yder back zal ter weke hebben een kaes ende een volle tin boter.

JAN CORNELISS. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

ORDONNANTIE GEMAECT OP DEN 14 APRIL.

Op voorseyden datum es goetgevonden ende gheordonneert, dat de cock alle mergens in plaetse van gort zal schaffen bier ende broot, omme also onse weeckbroot te nuttighen.

JAN CORN. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

Op den 17 April 1611 stilo novo het collegie der raeden van beyde die schepen door 't beroep van schipper Jan Cornelissone op het stuck van stuyrluyden te maecken, overmits dat het hooghnoodich was, dat beyde die schepen met ervaeren stuyrluyden versien moesten zijn, ende dat in plaets van een op yder schip een tweede gemaect moest worden.

Soo es by denzelven voorseyden raedt goetgevonden, op yder schip

een tweeden stuyrman te ordonneren, ende dat uut de cloeckste officianten, die der bequaemst toe gevonden werden, als volcht:

In den eersten sal de hoogbootsman Jan Jacobssone op de Vos in plaets van dien ghebruyct worden voor den anderen stuyrman.

Item des hooghbootsmansmaet Pieter Hendryxssone op de Vos in plaets van dien ghebruyct werden voor hooghbootsman.

Wyders op het schip de Craen es mede op dato voorseyt voorsien in maniere als volcht:

Eerstelick zal Broer Hugenssone, schieman ende trompetter, gheëmploieert worden voor den anderen stuyrman.

Ende Jan Pieterss. schiemansmaet voor schieman.

Ende ten lesten Folcaert Frerixss., bootsman, voor schiemansmaet, derwelcken alle haer gaige zal staen tot discretie van onse E. Heeren ter Admiraliteyt binnen Amstelredam.

Jan Corneliss. Moy.	't Merck × van Symon Willemss. Cat.
Ernest van de Wal.	Pieter Aertss. de Jonge.
Pieter Franss.	Cornelis Janss. Mes.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 18 APRIL.

Alsoo wy op den 17 April die zee vol ijs bevonden hebben, dat wy onse reyse ende voornemen niet voorder en conden effectueren, soo hebben wy het westwaert overgheleyt met een zeyl; ende hebben op den 18 voorseyt goetgevonden, om by den anderen te commen, opdat wy mochten overslaen wat tot naerder voorderinge van onse voorgenomen reyse nootwendich ghedaen oft ghelaeten behoorde te worden.

Soo is by den gemeenen raedt goetgevonden, dat wy het oostelick ende oost ten zuyden over souden legghen, om alsoo enige openinge te soecken om door te commen. Actum als vooren.

Jan Corneliss. Moy.	't Merck × van Symon Willemss. Cat.
Ernest van de Wal.	Pieter Aertss. de Jonge.
Pieter Franss.	Corn. Janss. Mes.

D'ANDER BESTEMDE WACHTPLAETS OFT CONCLUSIE VAN DIEN.

Is by den raedt van beyde die schepen op den 18 April gheordonneert ende goetgevonden, dat, oft het zaecke waere dat die schepen malcanderen mochten commen te vermissen, dat se alsdan naer voorgaende seynen vooreerst wederom aen Kilduyn zullen vinden, ende aldaer verwachten den tijt van 14 daghen, ende daernaer een teecken aldaer te laeten, in voeghen als in 't voorgaende gheconcludeert es [1]), ende daernaer voorts zijn voorgenomen reyse te vervoorderen.

Is mede goetgevonden, dat, oft het mocht gebueren dat de schepen van den anderen vermist bleven, dat elx alsdan, op wat plaetse hy comme, een merck, een teecken ende een cours al(s)oock naerder bescheyt daer laeten zal, opdat de navolg(hen)de daeruut alsoo mach mercken zijn gissinghe, om den voorgaender alsoo te volghen soo-veel hem mogelick zal zijn.

JAN CORNELISS. MOY. — 't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. — PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSSONE. — CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 26 APRILIS.

Alsoo wy op den 25 Aprilis gheereghen hebben eenen westelicken wint, wesende op de hooghte van 72 graden ende 50 minuten, soo hebben wy achtervolgende onse voorgaende resolutie van date 18 Aprilis voorleden, het oostelick aenghheset, wienvolgende wy ontrent die zuyderson ghecommen bennen in veel drijffis, waerinne wy ons op den dach hoe langher hoe meerder bedrempt vonden, ende het ijs in alle manieren vergroote verdickte ende vermeerderde, ende de wint en zee hoe langher hoe meerder hem verhefte, overmits het een storm begonst te waeyen, alsoo dat wy nootwendich veroirsaect waeren, alle onse zeylen inne te nemen ende het henen te laeten dryven oost aen den tijt van ontrent 7 uren. Ende terwyle geenige goede uutcompste en saghen door hetzelve dryven, soo hebben wy wederom zee gemaect, ende leyden 't alsoo noortwestwaert over, om alsoo uut het ijs te laveren, vermits wy ons daer in geen çleyn periclen vonden;

1) Zie hiervoor p. 94.

ende zijn alsoo in de naenacht, met Gods hulpe, daeruut ghecommen. Welckenvolgende wy goetgevonden hebben, op den 26 April by den anderen te compareren, om te resolveren, wat nu voorder behoorde tot voorderinge van onse reyse ghedaen te werden, acht nemende op de instructie van Petro Plancio uut 't ghetuygenis van Jan Corneliss. Rijp, daer hy seyt een doorcompste te zyne tusschen Spitsberge ende het Vischeylandt [1]). Ende alsoo wy om zulx te besoecken ons nu willich hebben laeten vinden ende bevonden, dat vermits het varsch ijs voor dien tijt ondoenlick was, ende geen middel en saghen onse reyse aldaer te vervoorderen, soo zijn wy metten anderen gheresolveert, met het eerste bequame weer ende wint ons te vervoeghen van 't ijs aff naer die Lapsche custe, om aldaer van daen enige openinge te soecken. Actum als boven.

JAN CORN. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORN. JANSS. MES.

ACTE GHEMAECT OP DEN 18 MAY.

Alsoo by den gemeenen raedt gheincorporeert is, dat Evert Barentss., schieman op de Vos, qualick sich conde begheven in oft tegens de coude, ende gheschapen was derhalfven ende om ander merckelicke redenen in meerder zwaericheyt te gheraecken, soo heeft dezelve raedt goetgevonden, den voorseyden schieman zijn eerlick afscheyt ende pasport te verleenen, alsoock op denzelven 18 May voorseyt gheschiet es. Ende hebben voort hem met eenen Hamburger Michiel van Lubek sooveel te weghe ghebrocht, dat hy hem mede van Kilduyn zoude nemen ende voorts nae Hollandt bestellen.

In welcker plaets wederom ghestelt es eenen Cornelis Gerritss., wesende schiemansmaet, om nu voor schieman te emploieren.

Ende eenen Pontiaen Pieterss. van Crabbendam voor schiemansmaet, te vooren gheweesde bootsgesel.

JAN CORN. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

1) Zie de instructie art. 6 (hierna).

DERDE VERWACHTPLAETSE, BESTEMT OP DEN 23 MAY, NAEDAT WY BOVEN DE 69 GRADEN AEN 'T IJS GHECOMMEN WAEREN.

Inghevalle het door eenich inconvenient mochte ghebueren, dat wy van den anderen quamen te gheraecken, soo waer by desen die verwachtplaets bestemt in de 7 Eylanden, alwaer wy den anderen verwachten zullen den tijt van 10 daghen oft langher, naer weer ende wint medebrenghen zal.

JAN CORN. MOY.	't Merc × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSSONE.	CORNELIS JANSS. MES.

ORDONNANTIE GEMAECT OP DEN 23 MAY 1611.

In den eersten zullen gheschaft werden, in plaets van bier ende broot, des morgens grute ende sietherynck.

Des middachs ende 's avonts tweederley potagie, ende daerby vleysch ofte visch, nae den dach medebrenght.

Sullen ter weken wesen in plaets van drie vleyschdaghen twee vleyschdaghen, des Sondaegs ende 's Woendachs. Ende daertegens een heryncktdach te meer. Ende 's Vrydachs stocvisch.

JAN CORNELISS. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

MINUTE VAN SEYNBRIEF GEMAECT OP DEN 2 JUNIJ 1611.

Is op date voorseyt by den raedt beraempt dese navolgende seyn-teeckens, waernae een yegelick zal hebben te reguleren, als te weten: soo wanneer schipper Jan Cornelissone als superintendent zijn vlagghe van de besaensmast laet waeyen, zoo zal de schipper Symon Willemss. Cat ende de commis Pieter Aertss. de Jonge aen des superintendents boort commen. Ende zoo wanneer hy zyne vlagghe van de compaig-

nie laet vlieghen, soo zal zijn opperstuyrman aen zijn boort commen. Ende zoo wanneer beyde de voorseyde vlagghen vlieghen, soo zal de schipper, den commis ende den stuyrman voorseyt alle drie te zaemen commen.

JAN CORNELISS. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 12 JUNIJ ANNO PRESENTI.

Door ghelegenheyt van schoon weer ende wint hebben wy op dato voorseyt zeyl gemaect, daer wy vast laghen aen stucken ijs, om onse cours aen te doen noorden oft den besten cours ten naesten by, somtijts hooger somtijts legher, om alsoo het ijs te schuwen soo wy best mochten, commende tegens den avont gantsch in 't ijs, hoogh ende dick dryvende, sonder te sien eenich eynde ofte doorcompste. Ten lesten ghewaer wordende een groot stuck, hebben wy ons daeraen vastgemaect met beyde de schepen, tot zekerste preservatie der beyder schepen ende ons zelve, alsoo dryvende van date voorseyt totten 14 derzelver maent Juny. Ende op den avontstont crygende een westelicken wint, soetelicke koelte ende schoon weder, is raedtsaem gevonden by de meeste stemmen der raeden, om noch noordelicker in te booren, verhopende alsoo enige openinge ofte doorcompst aen den noorden te vinden, maeckende voorts terstont zeyl.

JAN CORNELISS. MOEY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE
PIETER FRANSS.	CORN. JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 15 JUNIJ.

Alsoo wy raeden achtervolgende onse voorgaende instructie, metten anderen op den 14 genomen, ons soo hoogh noordelicken hebben vervoeght ende in 't ijs ingheboort, als ons eenichsins mogelick ende

raetsaem es gheweest, ende doordien bevindende, dat het ijs sich hoe langher hoe meerder vergroote, vermeerderde ende verdickte, 't welck ons volcommelick genoegsaem om hooger te gheraecken een contrepartie was, in 't welck wy ons nu ontrent 16 mylen in begheven hadden, soo hebben dezelve raeden goetgevonden, haer wederom uut hetzelve ijs te vervoeghen, ende daernae te overlegghen wat gheraeden ghevonden zal werden. Dit aldus ghedaen zijnde, hebben wy voort gheslooten onsen cours te stellen soo naerby 't zuyden, als het ons eenichsins mogelick was ende weer en wint toelaeten zouden.

Is mede op date voorseyt goetgevonden, dat Mr. Ernst van de Wal tot gheriefvelicheyt ende beste couragie van den ghequesten schieman [1]) op de Craen over te gaen, om hem, met Godes hulpe, mede te helpen, ist doenlick. Ende zal Pieter Aertss. wederom overgaen in de Vos, voor alsulcken tijt als 't zelve vereysschen sal.

JAN CORN. MOY. 't Merc × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS. CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 16 JUNIJ.

Alsoo by het collegie der raeden in de voorgaende resolutie goetgevonden was, om ons wederom uut het ijs te begheven, ende alsdan te beraeden wat behoorde voorder ghedaen te werden, ende ons nu daeruut bevindende ende weder by den anderen ghecompareert zijnde, hebben goetgevonden om onse cours te stellen N.O. aen, omme alsoo wederomme ons onder het ijs te begheven ende langs hetzelve voorts onse cours oost aen te maecken, naer het ons leyden sal, ter tijt toe wy openinge becommen moghen, ende alsoo het 9 article in de instructiebrieff, ist doenlick, te voltrecken [2]), by ons in voortyden al versocht, blijckende in de beschryvinge der journaelen.

JAN CORNELISS. MOY. 't Merck × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS. CORNELIS JANSS. MES.

1) Zie het journaal op 13 Juni 1611.

2) De bedoeling was dus, om thans te beproeven noordelijk tusschen Spitsbergen en het Vischeiland door te zeilen.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 19 JUNIJ.

Achtervolght hebbende de resolutie van den 16 Junij, bennen wy wederom op den 18 derzelver maent in ende tegens het ijs aen ghecommen, alsoo dat wy onse voorseyde resolutie niet en conden effectueren, waerdoor wy weder by den anderen ghecompareert zijnde nieuwe resolutie gheconcludeert hebben, welcke is dese, dat wy het voort zuydelicken zouden versoecken, om openinge te vinden oft buyten het ijs om te gheraecken; vermits wy eenen stercken zuydenwint ghehadt hebben, ende daerom afwijckinge van 't zelve ijs in ofte om den zuyden vermoeden, ende nu in den N. ende W. tot genoegdoen versocht hebben, daer enige openinge voor ons voor dien tijt te vinden en was.

Dese voorgaende resolutie aldus achtervolcht hebbende, hebben wy tot onsen voornemen in 't minste niet connen [1]) gheraecken, overmits het ijs terstont ons voortleyde in plaets van zuydelick gantsch westelick, ende acht nemende dat wy het nu aen alle canten versocht ende beproeft hebben, soo in 't N. O. S. etc., zonder tot enige naerder voorderinge te connen gheraecken, ende 't zelve t'saementlick incorporerende, hebben acht genomen op het journael van Gerrit de Veer, in 't welck wy bevinden in de beschryvinge der 3e reyse [2]), dat zyluyden op den 13 Julij vermoeden te zijn ontrent Willebuys-eylanden [3]), ende op den 14 ghelaveert hebben in 't ijs, op den 15 in stilte ghedreven, op den 16 uut het ijs gheraect, ende op den 17 ontrent de suyder son Nova Sembla ghesien hebben; uut welcke voorseyde redenen wy colligeren, dat zyluyden weynich weegs in de voorseyde tijt om oost moesten ghezeylt zijn oft gevoordert hebben, 't welck ons oersaecke heeft ghegeven, onse caerten met wassende graden met die caert, staende in 't zelve boeck van den voornoemden Gerrit de Veer, tegens den anderen eens te collationneren ende aff te meten, in welcke wy groote differentie bevonden; want het blijckt, dat tusschen Kilduyn ende Nova Sembla in de caerten met wassende graden die distantie ofte wyde es van ontrent 164 mylen met een O. ten N. ganck, ende in de caerte van Gerrit de Veer met dezelve

---

1) Het handschrift herhaalt: connen.

2) Zie De Veer's Drie seylagien, fol. 19 vs. (ad 13—13 Juli 1596).

3) Willoughby-land, dus genoemd naar den Engelschen reiziger Sir Hugh Willoughby (1553), werd geacht te liggen tusschen Spitsbergen en Nova Zembla en komt op de oude kaarten geregeld voor. Hessel Gerritsz. noemde de ontdekking, dat Willoughbyland niet bestond, een der weinige resultaten dezer expeditie (zie hierna).

streeck maer ontrent 85 mylen, 't welck oock mede accordeert met den Spiegel der zeevaert van de vermaerde Lucas Janss. Wagenaer [1]), ende oock ten naesten by met onse globen. Dit nu al tzaemen overleggende ende acht nemende, dat by denzelven Gerrit de Veer alle zyne ghestelde custen met een schuyt bezeylt ende bevaeren es, ende dat hy metten voorseyden Wagenaer ende ten naesten by met onse globen (als gheseyt es) accordeert, hebben wy 't zelve niet connen rejecteren ende hem doordien daerinne gelooff moeten gheven van eenige perfectie, ende hebben door 't zelve voorseyde fondement tsaementlick ghepresumeert, naerder Nova Sembla te wesen als wy uut de caerte met wassende graden costen verstaen; ende alsoo die ronde caerten met die caerten met wassende graden met malcanderen overeencommen, soo en connen wy van dezelve oock niet anders oirdeelen. Resolveren daeromme onse cours oostelick aen te maecken langs het ijs, naer het strecken zal, verhopende alsoo tot eenen noortoosten ganck te gheraecken, dewelcke ons de bequaemste zal sijn tot onse voiage. Aldus ghedaen opten 20 Junij op des polus hooghte van 72 graden.

JAN CORNELISS. MOY.	't Merck van × SYMON WILLEMSE. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER ADRIAENSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 24 JUNIJ.

Achtervolgende voorgaende resolutie van date 19 Junij hebben wy onse cours in 't ijs, soo oostelick als wy mochten, ende soo 't zelve ons ghewesen heeft, ghedaen, sooveel ons eenichsins mogelick es gheweest, om alsoo tot een N. O. gangh te gheraecken ende onse reyse te vervoorderen, alsoo dat wy ten lesten ghecommen bennen ontrent 7 mylen soo dicht in 't ijs, dat wy onse voornemen moesten verlaeten ende ons wederomme uut het ijs begheven, mits wy het gantsch dicht toe vonden ende geene openinge en hadden te verwachten; ende uut zijnde metten anderen te spreecken, wat behooren zal. Actum als boven op St. Jansdach op de hoogde van 73 graden

1) Zie L. Wagenaer's Spieghel der zeevaerdt (Leyden, Christ. Plantijn. 1585).

ende 3 minuten, alsoo wy door verhindernisse van 't ijs desen niet en hebben connen voltrecken, soo wy dese navolgende resolutie hierby ghevoeght.

JAN CORN. MOY. — 't Merck van × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. — PIETER AERTSSEN DE JONGE.
PIETER FRANSS. — CORN. JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 28 JUNIJ.

Wederomme uut het ijs ghecommen zijnde, hebben wy raeden by den anderen ghecompareert ende met malcanderen t'zaementlick besloten, omme nu voorder onse cours westelick aen te stellen, verhopende daerdoor alsoo tot eenige openinge te gheraecken, doch altoos [1]) naer het ijs ons leyden ende weer ende wint toelaeten zal. Actum als boven.

JAN CORN. MOY. — 't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. — PIETER AERTSEN DE JONGE.
PIETER FRANSS. — CORN. JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 1en JULIJ.

Anghesien wy totten lesten Junij met goet weder ende wint onse reyse vervoordert hebben, ende op dezelve datum ghecommen in groote rust in hol water dicht onder 't ijs, soo hebben wy derhalfven laeten dryven totten eersten Julij toe; op denwelcken wy gheresolveert bennen, vermits zeer goet weer ende wint, onse cours te vervolghen in de mist soo hoogh als wy moghen, om alsoo tot noordelicke openinge te gheraecken, ten waere die mist haer also verswaerde, dat wy het ijs niet en conden schouwen. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MOY. — Het merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. — PIETER AERTSSEN DE JONGE.
PIETER FRANSS. — CORN. JANSS. MES.

---

1) Het handschrift heeft: alsoo.

ORDONNANTIE VAN SCHAFFEN GEMAECT OP DEN EERSTEN JULIJ STILO NOVO.

Anghesien onse weeckbroot op es gheweest den tijt van twintich daghen, soo es derhalfven gheordonneert by desen, dat men ter weke voor 24 mannen zal afweghen 100 ponden. Ende dat vermits wy bevonden hebben, dat by denzelve nombre der personen ontrent 100 ponden oft weynich meer gheconsumeert zijn op het schip de Vos; ende sal op het schip de Craen ontrent 5 ℔ meerder voor 25 mannen uutgheweghen werden.

Item des morgens en zal der geen harynck meer gheschaft worden.

JAN CORNELISS. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

SEYNBRIEF [1]).

Is gheordonneert, dat beyde de schepen nacht om nacht des noot zijnde zullen vieren; ende by verscharpinge van wint zal de vierman eerst wenden ende vier opsteken, soo hy geen op en heeft; ende op hebbende zal der noch een by steken. Den anderen, 't zelve siende, zal oock een vier opsteken, ende alsoo ghelijckelick wenden. Ghewent zijnde, zal een yder een vier uutdoen ende alsoo haeren cours houden ten naesten by.

Item oft ghebuerde, dat een van beyden eenich landt by nachte oft in mist bejegende, zal dezelve een goteling ofte steenstuck afschieten.

JAN CORNELISS. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GHENOMEN OP DEN 5 JULIJ.

Naedemael wy in voortyden onse voornemen om den oosten tus-

1) Dit stuk heeft geen datum; het blijkt dus niet, op welk gedeelte van het journaal het betrekking heeft.

schen 't Vischeylandt ende Nova Sembla met alle neersticheyt versocht hebben ende door het ijs halfven niet en hebben connen volbrenghen, ende doordien geenen tijt en hebben willen oft moghen versuymen, hebben derhalfven tot alle plaetsen versocht op hope van openinge te vinden, als uut onse resolutie hier te vooren ghesloten te verstaen es, alsoo dat wy van het eerste ijs aff, 't welck wy bevonden hebben op de hooghte van 68 graden 30 minuten, nu versocht hebben, zoo langhes het vaste in ende door het driftijs henen, op hope van doorcompst te vinden, totdat wy ghecommen bennen 7 mylen in 't ijs op de hooghte van 73 graden ende 3 minuten, als de voorgaende resolutiën claerlick te verstaen es; ende aldaer geene openinge vindende, hebben wy ons noch ten lesten nae den westen langs 't vaste ijs, soo 't zelve ons leyde, vervoeght, volgende de resolutie van den 28 Junij, sooverre totdat wy ontrent 90 mylen westelicker op de hooghte van 76 graden ghecommen bennen, ende denzelven wech allessins ghepasseert langhes 't vaste ende niet in ende door het driftijs, met goede voorspoet van wint, doch meest in mist. Ende naedien wy nu bevinden, dat voor ons om den westen aen geen hope van doorcompste en es te gheraecken, vermits het ijs nu voorts ontrent S. W. henen begint te strecken, meenende dat 't zelve hem gansch langhes ende om Spitsberghen streckt; ende nu wel verhopende onse (te vooren versochte) passe tusschen 't Vischeylandt ende Nova Sembla door verbeyden beter open te vinden, soo bennen wy t'zaementlick met malcanderen geresolveert, onse cours derwaerts om d'oost wederom langhes het ijs henen (om de naeste openinge te becommen) te stellen, ende alsoo onse debvoir te doen, sooveel ons doenlick zijn zal. Actum op de voorseyde hooghte van 76 graden ten daghe voorseyt.

JAN CORNELISS. MOY. Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS. CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 11 JULIJ.

Vervolgende onse cours in de voorgaende resolutie begrepen, is by ghevalle ons naer ons bedyncken in 't ghesicht ghecommen ontrent in 't noortwesten zeker landt, 't welck by ons oock door die opdrooginghe van de gront alsoo ghepresumeert worde, waerover wy

metten anderen geresolveert bennen daernae toe te loopen, om perfecte kennis daervan te hebben, soo 't mogelick is. Ende naerdien wy daerontrent 3 mylen nae toe geloopen, hebben wy geen landt vernomen; ende uutwerpende 't loot hebben vernomen dieper gront, alsoo dat wy hetzelve hebben laeten vaeren, ende onse cours in de voorgaende resolutie van date den 6 Julij vervolght. Actum den 12 Julij.

JAN CORNELISS. MOY. Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS. CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 15 JULIJ.

Zijnde op de bovenschreven datum nu door die oostelicke stercke winden afghedreven tot op de hooghte van ontrent 72 graden 15 minuten ende ontrent op de langte van Warhuys; ende aldaer ghecreghen hebben(de) eenen duergaenden S. W. wint, ende considererende, dat door de voorseyde ghestadige oostelick ende zuydelick wint eenige afwijckinge des ijs van de Russche custen, zijn derhalfven met malcanderen gheresolveert onse cours aen te doen den O.S.O., om [1]) alsoo te beseylen die langhte van Candener [2]), op de hooghte van 70½ graed, verhopende alsoo onse (reyse) te effectueren. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MOY. Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS. CORN. JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 19 JULIJ.

Achtervolcht hebbende die resolutie van den 15 Julij tot op de hooghte van ontrent 70 graden 52 minuten ende de diepte van ontrent 44 vadem, vermoedende 't zelve te zijn die banck van de Witte zee, alwaer ons weder het ijs dicht ende vast aen den anderen bejegent es,

1) Het handschrift herhaalt: om.
2) Candinos, d. i. Kanin Noss (ten O. van de Witte zee).

't welck hem strecte S.W. ende N.O., langhes 't welck wy metten anderen geresolveert bennen onse cours te stellen westwaert over, soe 't zelve ons leyden zal tot het eynde toe aen, omme 't zelve te gheraecken ende aldaer openinge te soecken, ende onse reyse te vervoorderen, vermits wy het nu aen alle andere canten versocht hebben ende wel vast met ijs bevonden hebben, ende nu hebbende een O.N.O. wint, vinden derhalfvende voorseyde cours [1]) de bequaemste tot uutvoeringe van 't gene voorseyt is.

JAN CORNELISS. MOY. Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS. CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 22 JULIJ.

Voltrocken hebbende de resolutie van 19 Julij langs het ijs henen, ter tijt toe wy vervallen bennen 't eylandt van Candenes, alwaer wy naedat wy ons met barnhout voorsien hebben, 't zaementlick weder by den anderen vergadert zijnde, goetgevonden hebben, nu voorts van daer onse cours aen te wenden noortoostwaert over, naer ons weder ende wint toelaeten zal, die ons naerder toeghelaeten heeft door den N. oostelicken wint, als ontrent N. west ten noorden ganck, tot op de hoochte van ontrent 74 graden; ende hebben aldaer bevonden de diepte van ontrent 125 vadem, ende meenende te wesen die gronden van 't Visch-eylandt, alwaer wy ghecreghen hebben variable noordelicke winden, alsoo dat wy onse cours oostwaert aen deden ontrent 35 oft 36 mylen tot op den 23 Augusti toe, alwaer ons die gront verlaeten heeft, denckende daerdoor het Visch-eylandt ghepasseert te zyne; ende alsoo nu de wint ons toelaet, omme naturelick eenen O.N. oosten ganck te moghen behouden, die ons meest voorderlick is tot uutvoeringe van onse voiage, soo bennen wy gheresolveert denzelven voorseyden cours tevervolghen, zoo weer en wint ons zulx toelaeten wil, te meer vermits het nu laet in 't jaer begint te loopen ende overzulx niet van meeninge zijnde Nova Sembla aen te loopen, overmits ons aldaer een noordelicke wint verhindernisse des voorde-

---

1) Het handschrift herhaalt: de voorseyde cours.

rings van onse reyse zoude moghen zijn. Actum op de voornoemde aengheteeckende datum van den 2 Augusti.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 3en AUGUSTI.

Insiende dat wy door de noortoosten contrarie wints halfve niet en hebben connen voltrecken den cours, in de resolutie van den 2 Augusti begrepen, ende derwaerts ghelaveert zijnde, ter tijt toe wy ghecommen bennen aen allen zyden in ende tegens het ijs aen, in 't welck wy sooverre ghecommen bennen, dat wy 't van 't N. O. tot het N. ende W. toe gantsch toe bevonden hebben, ende kennelick zijnde dat by ons om den noorden gantsch geene voordeel en es te becommen, soo bennen wy derhalfven met malcanderen gheresolveert het zuydelicken langs het ijs, soo 't zelve strecken zal, henen te wenden, om alsoe daeromme te gheraecken ende de reyse te vervoorderen. Actum op de hooghte van ontrent 74 graden op den 3 Augusti.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORN. JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 6 AUGUSTI.

Het ijs (uut crachte van onse voorgaende resolutie van date den 3 Augusti) nu ghepasseert zijnde, bennen wy op den 5 Augusti zoeverre met eenen oostelicken ganck ghecommen, dat wy Nova Sembla ontrent Langernes [1]) op de hooghte van 73 graden ende 11 minuten in 't gesichte gheereghen hebben, 't welk wy bevonden ontrent 55 mylen westelick te legghen, als ons die caerte met wassende graden

1) De Suchoi Noss ten N. van Matotsjkin sjar.

aenwijst, ende zeer conform compt met die caerte van Gerrit de Veer [1]) ende andere, waervan ghementionneert es in de resolutie van den 20 Junij. Ende nu acht nemende op die dispositie ofte staet van onse volck, dewelcke wy gheheel crachteloos duer den schuerbuyck halfven bevinden, is overzulx zeer hoochnoodich enige ververschinge van doen hebben, vermits onse lamoensop nu op es, 't welck doe gantsch niet ghedocht en heeft, gelijck oock veel andere medicamenten niet ghedaen en hebben. Soe hebben wy t'saementlick met malcanderen goetgevonden, ons eens in Tombsbaey [2]) te begeven, op hope van aldaer enige verversschinge oft veranderinge tot preservatie te becommen, 't zy van enige groenicheyt ofte ghevogelte, dewelcke daer overvloedich te becommen zijn, als wy verstaen uut Gerrit de Veer [3]), ende oversulx dezelve plaetse voor de bequaemste achten, die alhier voor ons te becommen es, resolverende mede terstont daerna voorts op 't spoedichste onse reyse te vervoorderen, soo haest het mogelick zijn zal. Ende vermits het gheheel stil begonde te werden, dat wy in 't minste niet en conden vervoorderen, soo hebben wy die naeste baye ghesocht aen te loopen, die wy becommen conden, ende dat noch principalick is, vermits wy twee zeylen onder 't landt saeghen. Ende ghecommen zijnde in zeker baye, die wy bevonden te ligghen op de hooghte van 73 graden 11 minuten, ende om enige kennesse van dien te hebben ende enige verversschinge te ghenieten, bennen wy aen landt ghevaeren, alwaer wy veel groente gevonden ende ghehaelt hebben, ende onder anderen oock gevonden hebben in een rivierken een Russchen leddinck [4]), met dewelcke wy sooveel te weghe ghebrocht hebben, dat zy goetwillichlick met haere leddinck by ons commen legghen zijn ende aen onse boort overghecommen zijn, van dewelcke wy verstonden dese baye by haer genomineert te zijn Wratischin-sarch [5]), dewelcke nae die uutteeckeninghe van Gerrit de Veer volcommelick in alle ghelegenheyt die ghely-

---

1) Zie de kaart in De Veer's Drie seylagien op fol. 3.

2) Lees: Lombsbaey; waarschijnlijk wordt bedoeld Cross-bay.

3) Zie De Veer's Drie seylagien, fol. 3 en 3 vs.

4) Blijkbaar de naam van een Russisch vaartuig. Het journaal spreekt van een lodge; zie eene afbeelding van twee Russische „lodgien" (schuiten) in De Veer's Drie seylagien fol. 53.

5) Het journaal zegt Matiskins-sarch, d. i. zonder twijfel Matotsjkin-sjar (ongeveer 73° 20').

ckenisse van Lomsbaye hadde [1]), alleenelick differerende in de hooghte. Actum aldus geconcludeert op den 9 Augusti 1611.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 10 AUGUSTI.

Naerdien wy nu uut noodts halfven ons eenichsins met groente tot verversschinge voorsien hebben ende onse schepen verstouwet hebben, ende by den anderen ghecompareert zijnde, als wederomme gheresolveert ons in zee te begheven ende onse reyse te vervoorderen; derhalfven voor ons nemende onse cours in zee aen te wenden, 5, 6 ofte 7 mylen van 't landt zijnde, langes 't zelve henen te loopen ende kennesse van dien te behouden; ende dat vermits die zee vol ijs bevindende ende daerdoor anders geene openinge en connen, ende hieruut vastelick presumerende, alsoo in 't minste in geen pericle van eenige parssinge tusschen het ijs ende het landt te gheraecken, vermits wy ons zouden moghen preserveren in eenige baye ofte inwijck, ende noch minder in eenich pericle van dien te commen, doordien het ijs alhier van de kuste aff nae het noorden in de ruyme zee begeeft ende dezelve alsoo vervult ende toemaect, ende ontrent het landt in 't minste geen ijs en vernemen. Aldus ghedaen in de baye van Wratisschin-sarch, liggende op de hooghte van 73 graden 11 minuten, alsoo aen 't landt met zeker instrument afgemeten.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

1) Zie het carton op de kaart op fol. 3 van De Veer's Drie seylagien; een gezicht in de baai vond ik in het boek niet.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 13 AUGUSTI.

Nadien wy ons op den 10 Augusti uut de baye van Matischen-sarch begeven hebben, als voorseyt es, hebben wy in zee zijnde onse cours uut crachte des 10 articles van de instructie [1]), ons medeghegeven, begrepen, noordelick aenghestelt hebbende, ende stercken W.S.W. wint ende zeer harde voortganck, alsoo dat wy op den 12 des middaegs op de hooghte van ontrent 76½ graden in zee tegens het dichte ende vast ijs aen ghecommen bennen, langs 't welck wy onse cours oostwaerts over aenghewent hebben, vermits noordelick voor ons geen openinge te becommen en was, omme alsoo daer buyten om tot openinge te gheraecken oft tusschen het ijs ende 't landt te passeren, 't welck ons voorts soo oostelick ghewesen heeft, dat wy op dezelve voorseyde datum ontrent N. wester son wederom het landt van Nova Sembla in 't ghesicht ghecreghen hebben, 't welck van 't landelicsche ijs verscheyden lach ontrent 2 mylen, waernae hetzelve voorseyde ijs ons voorts soo oostelick langs 't landt gheleyt heeft tot op den 13 des morgens, dat wy ontrent 13 mylen gheseylt hadden, alwaer het gantsch suydelick streckte tot aen het landt toe, 't welck wy voor C. de Nassou [2]) bekenden, daer het wel dicht, vast ende hoogh op ende aen gheset was, alsoo dat wy wel vastelick presumeerden [3]) 't zelve ijs in desen jaere noch noynt van 't vaste landt afgheweken en was gheweest, noch oock in ruyme zee enige openinge en hadde ghegeven. Bennen derhalfven t'samentlick gheresolveert, omme wederomme van 't voorseyde ijs aff te laveren, opdat wy van 't zelve niet bedrempt ende tusschen het landt besloten en worden door de ghestadige N. westelicke winden, voor ons nemende daernae te beraemen 't gene nu voorts nootsakelixt ende best ghedaen zal zijn. Aldus spoedich laverende tot op den 14 des morgens, hebben ons gheheel in 't ijs bedremt gevonden, anders geen openinge siende als alleenelick ontrent het landt een goteling-schoot van 't landt, zijnde derhalfven nootsaeckelicken door 't ijs ghedronghen landtwaerts door 't ijs aen te booren, op hope van in eenige inwijck ofte baye te gheraecken, om ons te preserveren. Hebben alsoo ten lasten een goede baye gevonden, daer wy in gheweken bennen, niet twijffelende oft God almachtich heeft ons tot onse bewaeringe dezelve ghewesen; want

---

1) Op nieuw wilde men derhalve beproeven een doortocht te vinden tusschen Nova Zembla en Vischeiland.

2) Kaap Nassau ligt op ongeveer 76° 20'.

3) Het handschrift heeft: presumerende.

soo ons den tijt ontrent 2 uren corter ghevallen hadde, wy en zouden dezelve baye niet becommen hebben, die terstont van 't ijs ghesloten was, waermede wy ghewisselick het eynde voor onse ooghen ghesien zouden hebben; want het terstont daernae alsoo uut den N.W. begon te stormen ende het ijs aen te perssen, dat wy zonder faulte alle te gader om den hals zouden hebben gheweest, alsoo dat wy merckelick bevinden, dat God ons alhier bewaert heeft, waerdoor wy met goede redenen dese plaets genomineert hebben die Behouden haven, liggende op de hoogde van 76 graden 10 minuten [1]), God lovende ende uuter herte danckende van die genade, die Hy ons doordien bewesen heeft. Aldus ghesloten op den 18 Augusti anno 1611.

JAN CORNELISS. MOEY. Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNST VAN DE WAL. PIETER AERTSS. DE JONGE.
PR. FRANSS. CORN. JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 19 AUGUSTI.

Naerdat wy nu door Gods gratie tot dese behoudenisse ghecommen bennen, als voorseyt is, ende tot voorderinge van onse voornemen alle debvoir ende neersticheyt ghedaen ende eendrachtelick voorghewent hebben, als uut alle onse voorgaende resolutien claerelick te verstaen es, die ons eenichsins ter werelt mogelick es gheweest, ende bevindende dat voor desen jaere ende tijt door alle geslotenheyt des ijs halfven onse voiage tot geen effecte ghebrocht can worden, soo bennen wy met malcanderen absolutelick gheresolveert, met het eerste bequaemste weer, wint ende openinge ons van hier te begheven nootsaeckelick, vermits ons crachteloos volck alhier gansch geen preservatie en connen genieten, waerdoor wy in toecommenden tyde van onse reyse versteken zouden moghen blyven; ende acht nemende op het mondeling last van onse E. heeren van het besoecken van Nova Francia [2]), hebben uut crachte van dien voor ons genomen, ons derwaerts te begheven in den tijt, dat wy doch niet

1) Waarschijnlijk dus even bezuiden Kaap Nassau.

2) Vgl. de resolutie der Admiraliteit 21 Maart 1611 (hierna), die echter niet van het onderzoek van Nova-Francia spreekt.

anders en weten te berichten, opdat by ons geen tijt verloren gheemploieert en werde. Aldus ghedaen in de Behouden haven op den 18 Augusti 1611 [1]).

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

VERWACHTPLAETS BERAEMPT OP DEN 20 AUGUSTI

Naedat wy op den 19 Augusti uut Behouden haven gheseylt bennen, hebben wy met malcanderen op den 20 Augusti bestemt, oft het mochte ghebueren dat wy den anderen quamen te vermissen, malcanderen te verwachten in Kilduyn, ende dat tot den lesten Septembris toe. Ende soo het ghebuerde, dat de verwachter zynen medebroeder niet en verneemt, soo sal hy in 't ouden vervallen huys, 't welck aen de oostzyde van de baye staet, een briefken tusschen twee steenen laeten, in 't welck hy al zijn voornemen stellen sal, opdat de navolger daernae zijn saecken mach dresseren, omme den voorganger weder te vinden. Actum als boven.

JAN CORN. MOY.	't Merck × van SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 10 SEPTEMBER.

Naedemael wy wel gern onse wedervaernheyt aen onse heeren ende meesters gheadverteert hadden ghehadt voor Kilduyn, daer wy ons om op 't spoedichste vervoeght hebben; ende terwylen wy daer geen ghelegenheyt ghevonden hebben, soo bennen wy t'samentlick met malcanderen overcommen, naedat wy ons alhier met groente

1) Deze datum is blijkbaar onjuist: de vorige resolutie (van 13 Augustus) is ook op dezen datum (18 Augustus) gedateerd.

voorsien, onse schepen verstouwet ende onse schut ghereet gemaect hebben, ons met d'eerste wint naer Warhuys te begheven, om onse missive van daer te bestellen, naerdat by ons allen wel overleyt ende gheïncorporeert es, oft ons aldaer oock enige periclen stonden te verwachten. Actum ut supra.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORN. JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 14 SEPTEMBRIS.

Anghesien in de voorgaende resolutie ghesloten was, om in Warhuys aen te loopen d'oorsaecke van dien in dezelve begrepen, soo is 't zelve achterweghen ghebleven, vermits den stercken oostelicken wint, weshalfven wy 't zelve achtervolcht hebben; ende daernae wederom op date voorseyt by den anderen ghecompareert zijnde, ontrent 40 mylen bewesten den Noortcaep, bennen gheresolveert onse cours zuyt W. aen te doen, tot voorderinge van ons voornemen van het versoecken van Nova Francia, besluytende 't zelve aen te soecken op de hooghte van ontrent 46 graden. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct by SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

SEYNBRIEF VAN DEN 14 SEPTEMBRIS.

Is by den raedt beslooten, dat, oft het ghebuerde dat de schepen van malcanderen oft buyten kennesse van 't ghesicht quamen te gheraecken, zoo zullen se beyde te gaer, om weder tot kennesse te commen, haer groote maerszeyl nederhaelen ende laeten legghen, ende

alsoo haer weder by den anderen vervoeghen, ende oock mede haer beyde vlagghen laeten waeyen. Actum quo supra.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct × by SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORN. JANSS. MES.

VERWACHTPLAETS BERAEMT OP DEN 14 SEPTEMBRIS.

Oft het ghebuerde, dat door den donckeren nacht oft eenige andere occasien die schepen van den anderen uut het ghesicht quamen te gheraecken zonder daer weder in te commen, soo wordt by desen bestempt die verwachtplaets aen Nova Francia op de hooghte van ontrent 45 graden, ende aldaer verwachten. Ende soo de wachter sonder bycompst van zijn medebroeder compt te vertrecken, allesins een teecken laeten, als hy oock doen sal op alle plaetsen, daer hy daernae zal commen te arriveren, ende in 't zelve teecken te kennen gheven alle zijn voornemen ende coursen, omme daerdoor wederom by den anderen te gheraecken.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct × by SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 28 SEPTEMBER.

Nadien wy nu metten zuytwesten ganck, in de voorgaende resolutie begrepen, ghecommen bennen op de hooghte van ontrent 59 graden 35 minuten zuydt ten zuydtwest van Fero, bennen wy wederomme de novo met malcanderen gheresolveert, omme den cortsten wech van ons voornemen te beraemen, onsen cours zuytwest ten westen aen te stellen. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MOY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	PIETER AERTSS. DE JONGE.
PIETER FRANSS.	CORNELIS JANSS. MES.

ACTE VAN SCHAFFEN GEMAECT OP DEN 28 SEPTEMBRIS.

Is op den voorseyden dito, naerdat den harynck geconsumeert was, gheordonneert, dat men ter weke zal hebben drie vleyschdaghen, met alsulcke ordre, dat van yder tonne vleysch gheschaft zal werden 10 daghen.

Item noch ter weke 4 vischdaghen, yder dach 10 ℔.

Item des morgens grute, ende des middachs ende 's avonts erten ofte boonen, naerdat de dach medebringen sal.

Item yder man 4 ℔ broot ter weke.

Jan Corneliss. Moy.
Ernest van de Wal.
Pieter Franss.
Gemerct × by Symon Willemss. Cat.
Cornelis Janss. Mes.

ORDONNANTIE GEMAECKT OP DEN 30 OCTOBER.

Naedien wy met Gods hulpe ende goede voorspoet opten 29 October aen de custe van Nova Francia in een goede reede, leggende op de hooghte van 45 graden 6 minuten, ghearriveert zijn, soo bennen wy op den 30 dito daeraenvolgende by den anderen ghecompareert, omme te besluyten, wat middelen wy moghen beraemen, vermits wy met geen cargasoen versien en waeren, om eenige trafijcke van coopmanschap te tracteren, ende d'uutghevende profyten van 't landt te moghen bekent worden.

Soo is 't, dat by den gemeenen raedt goetgevonden es des hiernae volcht:

In den eersten angesien verstaen wordt, dat onder 't gemeene volck berustende es ende t'haeren geriefve medegenomen hebben enige cleynicheden van yserwerck ende schaerkens, messen ende diergelijcke snuysterie, soo werdt haer by desen toeghelaeten, alle 't zelve te moghen verruylen, vercoopen ende te verhandelen, soo zyluyden eenichsins ten besten profyte zullen connen oft moghen.

Wel verstaende dat niemandt, yetwes verhandelt hebbende, 't zelve niet en sal moghen secreet oft verborghen houden; dan terstont naedat hy aen boort ghecommen sal zijn, aen de schipper oft commis aenbringhe, wat hy verhandelt ende wederom daervoor ghecreghen

heeft, ende 't zelve specifice vertoonen, opdat by denzelve daervan perfecte notitie ghehouden mach werden.

Ende soo wie naemaels bevonden wordt yetwes achterghehouden, versweghen oft contrarie van desen ghedaen t' hebben, zal dezelve versweghen verhandelinge verbueren, ende als een ongehoorsaemen ghestraft worden.

Item yemant yetwes verhandelt hebbende, en zal hetzelvige eenen anderen niet moghen overdoen, wederomme vercoopen oft veralieneren, dan zelve behouden op peyne als vooren.

Oock werdt by desen een yeghelicken belast, hem met messen alsoo voorsien te houden, dat door 't zelve geen verhindernisse naemaels aen eenige saecken gheleden mach werden.

Ende naedien 't zelve aldus specialick ghesloten is gheweest, is ten lesten generalicken gheconcludeert, van hier voorts aff alle de custe van Nova Francia te besoecken, die ons ter bester gelegenheyt, kennesse ende oerborlixt aenstaen, totten uuteynde toe, naer alle gelegentheden medebringhen zullen, opdat daervan aen onse E. heeren ende meesters by ons behoerelick rapport ghedaen mach werden. Actum als boven.

Jan Corneliss. Moy.
Ernest van de Wal.
Pieter Franss.
Gemerct by × Symon Willemss. Cat.
Pieter Aertss. de Jonge.
Corn. Janss. Mes.

RESOLUTIE GENERAEL GENOMEN OP DEN 21 NOVEMBRIS 1611 STILO REFORMATO.

Anghesien wy zedert onse eerste besoeckplaets, die wy aen de custe van Nova Francia becommen bennen, tot nu toe bevonden hebben met meenichfuldige ende ontallicke eylanden ende clippen, dewelcke duer d'abundantie met een tamelicke vaerweer qualicken te schuwen bennen, ende ons geen cleyne pericleu veroorsaecten. Ende naedien wy voor ons genomen hebben (uut crachte van 't mondelick bevel) alle gheleghen havensplaetsen ende rivieren derzelver kusten, ons rencontrerende, te besoecken volgens de resolutie van den 30 Octobris voorleden, ende naedien wy tot noch toe geen uutcomp-

ste, eynde ofte verminderinge der voorseyde eylanden ofte klippen vernemen, soo bennen wy raeden t'saementlick ende in 't generael gheresolveert (ter tijt toe die gelegenheyt ons anders als zy tot noch toe ghedaen heeft sal presenteren), dat wy voortaen weer ende wint dienende op geen plaetse en zullen retarderen, dan altoos soecken te proficeren in ons voornemen, ten waere enige profitable occasien oft andere merckelicke redenen ons zulx deden verhinderen ende derhalfven, ende anders niet, weer en wint lieten passeren. Wel verstaende dat, soo de wint ons eenichsins compt te contrarieren, wy niet en zullen vermoghen in 't minste te vervoorderen in onse voorseyde reyse, vermits die voorseyde abundantie der klippen, soo langhe dezelve dueren sullen, opdat de schepen alsoo verhindert van alle onghelucken bevrijt moghen blyven, sooveel in onse behoedenisse mogelick bevonden zal moghen werden, mits dat desen altoos zal strecken tot breeder advis, tot welcken (eynde) wy desen op den voorseyden datum in 't gheschrift doen stellen hebben, ende insonderheyt tot dien eynde, opdat niemant met eenige achterclap oft andersins nae desen sich en hebbe te beclaghen, soo wye in eenich ongeluck (daer God ons voor behoeden wil) moghen commen te vervallen.

JAN CORNELISS. MOY. Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. CORNELIS JANSS. MES.
PIETER FRANSS.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 25 NOVEMBRIS.

Met volcommen aendacht wel achtervolght hebbende onse resolutie van den 21 Novembris verleden, ende alsnu ghecommen bennen op zeker reede, by ons om redene gherenomineert de Roockreede, ende aldaer gevonden hebbende zekere mensschen, by haer hebbende enige pelterie; nochtans niet wetende wat zy meerder onder haer berustende hebben te verhandelen, ende insiende dat de tijt ons cort zal vallen om alle gelegene plaetsen van desen te besoecken volgens de resolutie van den 30 Octobris, soe es by den gemeenen raedt goetgevonden, eensdeels om tijt te winnen in onse voornemen, ende anderdeels vermits één schip soo wel ende beter als twee de gelegenheyt alhier can vernemen, omme het eene schip, namentlick de Vos,

daer beleyders van bennen [1]), sal vertrecken, soo weer en wint dienen wil, ende 't naeste gheleghen reede, baye oft haven ondersoecken, ende het ander schip de Craen, daer beleyders van bennen schipper Symon Willemss. Cat, commis Pieter Aertss. ende stuyrman Cornelis Janss. Mes, tarderen ter tijt toe zulx met behoerelicke neersticheyt volgende d'instructie, daervan by denzelven voorseyden raedt daervan beraemt, alle ghelegenheyt van de voorseyde menschen vernomen zullen hebben, ende daernae voorts terstont de Vos voorseyt vervolghen, ende op haer beraemde seynteeckenen [2]) aencommen; wel verstaende dat evenwel de gheordonneerde raedt met desen niet en sal ghedivideert zy, maer blyven in effecte als vooren [3]).

JAN CORNELISS. MOY. — Gemerct by SYMON WILLEMSS. CAT ×.
ERNEST VAN DE WAL. — CORNELIS JANSS. MES.
PIETER FRANSS.

SEYNTEECKENEN BERAEMT OP DEN 25 NOVEMBRIS.

Nadien by resolutiën met goede redenen goetgevonden es, dat wy 2 schepen diversche soeckingen der custen doen zullen, soo is by desen goetgevonden, dat de voorganger altoos met alle neersticheyt opsicht zal houden op den naevolger, ende tot seynteeckenen, zynen medebroeder ghewaer werdende, een vier op doen steken ende een schoot schieten, waerop de navolger 't zelve siende aen sal commen. Ende soo het compt, dat hy van enige andere vieren, roocken oft diergelycke compt te vernemen, zal evenwel op dezelve aengaen, om kennes van dien te hebben.

JAN CORN. MOY. — Gemerct × by SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. — CORNELIS JANSS. MES.
PIETER FRANSS.

---

1) Hier zijn de namen van May, Van de Wal en Franss, blijkbaar uitgevallen.

2) Zie de „seynteeckenen" van dezen dag: hieronder.

3) D. i. de door de instructie ingestelde scheepsraad, door wien al deze resoluties genomen worden, blijft bestaan; de bevelhebbers van elk schip zijn niet bevoegd, afzonderlijk besluiten te nemen.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 30 NOVEMBRIS.

Naer het groot ongheluck ende verlies van de zes personen van het schip de Craen, waeronder was de commis Pieter Aertss., Jan Stoffelss. de hooghbootsman, Gerrit Adriaenss. cock ende Claes Luerss. zeylmaecker van het schip de Vos, zijn wy resterende raeden op date als boven vergadert, om de plaetsen van de verloorene officianten wederom te vervullen met zulcke personen, als daer bequaemst toe ghekent werden.

Soo is 't dat by den voorseyden raedt in plaets van den overleden hooghbootsman ghestelt es zijn maet Jelte Pouwelss. Ende in plaets van Jelte Pouwelss., hooghbootsmansmaet gheweest es, zal gebruyct werden Take Takess. voor hoogbootsmansmaet. Ende in de plaets van den cock zal gebruyct werden Michiel Corneliss. de boteillier, om het schip van cock ende boteillierschap te bedienen.

Ende es oock by den voorseyden raedt goetgevonden, om twee mannen over te gaen van het schip de Vos op het schip de Craen, om met volck ghelyck ghedeelt te wesen.

JAN CORNELISS. MOY. — Gemerct by × SYMON WILLMESS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. — CORNELIS JANSS. MES.
PIETER FRANSS.

VERWACHTPLAETS BERAEMT OP DEN 12 DECEMBRIS.

Naedien wy in 't beseylen van dese custen bevinden langhe nachten ende corte duyster daghen, ende voort snee hagel ende ander mot, hetwelck groote oersaecke geeft om die schepen de een den anderen uut het ghesicht te verliesen. In ghevalle zulx gheschiede, daer God wil voor behoeden, soo is gheordonneert, dat yder schip de cust voorts zal versoecken met alle neersticheyt, tot op de hooghte van 39½ graet, tot op 40½ graed, alwaer zy malcanderen zullen verwachten tot den 15 Martij anno 1612. Den 15 Martij d'een den anderen daer niet vindende, sal alsdan hem aldaer hy is van alles voorsien, tot behoefvenis van zijn schip, sooveel als daer te becommen sal wesen, ende met de eerste weer en wint van daer t'zeyl gaen ende in 't spoedichste tot Kilduyn vervoeghen, alwaer hy zijn maet sal verwachten totten 15 Junij, ende alsdan voorts zijn reys vervoor-

deren benoorden om Nova Sembla nae die straet van Anian, om aldaer te handelen ende tracteren, naer inhoudt van die instructie, by mijn heeren medeghegheven [1]). Aldus ghedaen ter ordinantie van 't collegie der raeden. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MOY. Gemerct × by SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. CORNELIS JANSS. MES.
PIETER FRANSS.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 20 JANUARIJ 1612.

Achtervolght hebbende die voorgaende resolutie in 't besoecken van dese cust Nova Francia, ende nu ghecommen zijnde by 't Duyn-eylandt, geleghen op die hooghte van 43 graden 10 minuten, ende bevindende 't landt nu noortwest te strecken 3 mylen ende daernae gantsch noortwaert, soodat wy daar geen meer landt achter mochten sien. Ende wy tot hierentoe geen meer als eens volck ghevonden hebben, maer allerweghen wel teyckenen van volck, daer zy in de somer gheweest waeren, waeruut wy presumeren die coude haer doet vertrecken, soo zijn wy derhalfven gheresolveert, dese cust te verlaeten ende bet zuytwestwaerts te versoecken; doordien ons tijt zal ontbreecken, dese gheheele cust te versoecken. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MOY. Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL. CORNELIS JANSS. MES.
PIETER FRANSS.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 24 JANUARIJ 1612.

Achtervolcht hebbende de resolutie van den 20 dito, ende nu ontrent 38 mylen westwaert gheseylt ende weder aen 't landt ghecommen zijnde op de hooghte van 43 graden 12 minuten, alwaert 't landt zuytwest ten zuyden streckt, zijn wy raeden gheresolveert,

---

1) Zie de instructie art. 10 en art. 19 vlg.

van hier voortaen zuytwestwaert te versoecken met aller neersticheyt, sooveel den tijt ons zal toelaeten, zonder van 't landt te scheyden, ten waere dat ons eenich nootsaecke daertoe veroersaeckte. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MOY.
ERNEST VAN DE WAL.
PIETER FRANSS.
Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 15 FEBRUARIJ.

Achtervolcht hebbende die resolutie van den 24 Januarij, soo zijn wy den 15 Februarij ghecommen by den Vlackehoeck [1]), by ons alsoo genomineert, doordien wy aldaer verre van 't landt veel droochte ende vlack water gevonden hebben, met een stercken storm, welck ons geen cleyn pericle veroirsaecte; ende om zulx voor te commen, zijn wy gheresolveert van hier naer Craenhaven te loopen, welcken wy ontrent 9 ofte 10 mylen ghepasseert waeren, om ons aldaer van versch water, branthout ende ander dinghen, tot die voiage dienende, ende verversschinge voor 't volck, sooveel daer te becommen es, te voorsien. Oock es by den raedt goetgevonden, dat Ernst van de Wal hetgene, dat hy voor zijn eygen nootdurft medegenomen heeft, tot die gesontheyt van 't gemeene volck zal ghebruycken, mits daervan beloont te werden tot discretie van ons E. heeren naer volbrochte reyse [2]); want bevindende ons volck zeer swack van schuerbuyck ende zeer weynich verversschinge, zoodat wy van twee quade een goede moeten kiesen.

JAN CORNELISS. MOY.
ERNEST VAN DE WAL.
PIETER FRANSS.
Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
CORNELIS JANSS. MES.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 27 FEBRUARIJ.

Achtervolcht hebbende de voorgaende resolutie ende dese cust

1) Ook wel Kaap Malabarra genoemd op kaarten van de 17e eeuw (Monomoy point).
2) Dit besluit is herhaald in de resolutie van 27 Februari: hierna.

met alle neersticheyt besocht, sooveel ons mogelick es gheweest tot nu toe, soo zijn wy raeden den 27 Februarij door 't beroep van Jan Corneliss. Moy by den anderen gecommen, om te resolveren wat nu best ghedaen zoude wesen, doordien de tijt naeby es om weder aen den noort te versoecken; ende bevindende onse victuaille ende schipsghereetschap zeer gemindert, ende alsnu 41 mannen in 't ghetal, waervan vele zeer swack van 't schuerbuyck zijn, soo es door veel communicatien ende soetelick discours eendrachtelick gheresolveert, dat het schip de Vos, daer schipper op es Jan Corneliss. May, Ernst van de Wal commis ende Pieter Franss. opperstuyrman, met 20 mannen tot haer voorsien zal werden ende met sooveel victuaille(ende)schipsghereetschap het schip de Craen zal moghen missen, om alsoo weder aen die noort met alle neersticheyt te versoecken. Ende het schip de Craen, daer schipper op es Symon Willemss. Cat ende Cornelis Janss. opperstuyrman, alhier aen Nova Francia te laeten tot wyder ondersoeck voor den tijt van twee ofte drie maenden, nae de tijt ende gelegenheyt presenteren sal. Dus doende verhopen onse E. heeren eene aengenaeme vrientschap te doen; want sien geen naerder middelen, om beyde quartieren scherpelick te besoecken, ende één schip daerinne sooveel can doen als twee. Voorts moet de zaecke God bevolen wesen ende wy die middelen gebruycken, die ons God voorwenden sal. Aldus ghedaen in 't schip de Vos. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MAY.
ERNEST VAN DE WAL.
PIETER FRANSS.

Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
CORNELIS JANSS. MES.

Opdat wy ons gemeene volck in tijts onse voorneminge te verstaen zullen gheven, soo hebben wy dese acte daertoe beraemt ende haer voorghelesen op datum, als volcht:

Den 27 Februarij is by den raedt gheordonneert, het schip de Vos, daer schipper op is Jan Corneliss. May, Ernest van de Wal commis ende Pieter Franss. opperstuyrman, met 20 mannen tot haer van alles voorsien sal werden, soovcel als het schip de Craen heeft te missen, om met de eerste gelegenheyt haer te vervoorderen om de noort, om aldaer met alle neersticheyt te versoecken naer last ende

ordre van onse E. heeren. Ende het schip de Craen, daer schipper op es Symon Willemss. Cat ende Cornelis Janss. Mes opperstuyrman, alhier aen Nova Francia voor een tijt lanck laeten, tot wyder ondersoeck deser custe, ende alsdan van hier naer onse vaderlandt te trecken. God gheve haer beyde een goet succes ende een blyde uutcompste. Amen.

JAN CORNELISS. MAY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNST VAN DE WAL.	CORNELIS JANSS. MES.
PIETER FRANSS.	

Is oock by den raedt goetgevonden, doordien wy zeer qualicken van roers voorsien zijn, twee vuyrroers, Ernst van de Wal toebehoirende, op 't schip de Vos te laeten, mits mijn Edele heeren daervoor zullen betaelen achtien gulden. Van gelijcken eenige medecinen ende medicamenten, zeer dienstich tot die Vos, waervoor Ernst van de Wal nae behoiren sal betaelt worden tot discretie van mijn Edele heeren. Oock zijn hier noch byghevoeght thien hemden, waervoor Ernst van de Wal van mijn heeren zal betaelt werden 30 gulden, doordien dezelve in tijt zulx van noode wesende aen 't volck uutghedeelt zullen werden, die nae volbrachte reyse van haer maentgelden zal afghetrocken werden, yder tot drie gulden.

JAN CORNELISS. MAY.	Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
ERNEST VAN DE WAL.	CORNELIS JANSS. MES.
PIETER FRANSS.	

CONCLUSIE VAN RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 14 MARTIJ 1612.

Naedat by den raedt eendrachtelick goetgevonden [1]) ende gheresolveert was het verdeelen van die twee schepen, volgens de resolutie daervan ghesproken op den 27 Februarij, soo heeft Ernst van de Wal aen den raedt versocht van 't schip de Vos op de Craen te gaen, verclaerende liever met den eersten naer huys te gaen als te tweedemael aen de noort te versoecken, doordien zijn doen ende ghelegen-

1) Het handschrift herhaalt: gevonden.

heyt niet en strecte om een zeer langhe reyse te maecken. Dit aen den raedt zeer vriendelick versocht hebbende, heeft de raedt hem zulx niet connen weygeren maer toeghelaeten ende gheconsenteert, van ghelijcken al 't gemeene volck door haer vrye wille toeghelaeten, opdat die reyse ten tweedemael met goet ghewillich volck zoude aenghenomen zijn ende soo 't God belieft volvoert werden, altoos acht nemende dat die veranderinge niet en gheschiet tot laste van mijn Edele heeren. Dit alles met goeden raedt ghedaen zijnde, zoo zijn wy hiermede onse afscheyt nemende, mits den een den anderen seer bedanckende voor alles goets ende sonderlinge vrientschap, die altoos by ons es gheweest. Aldus ghedan in 't schip de Vos in de Craenshaven op die hooghte van 41 graden . . minuten.

JAN CORNELISS. MOY.
ERNEST VAN DE WAL.
PIETER FRANSS.
Gemerct by × SYMON WILLEMSS. CAT.
CORN. JANSS. MES.

Nota dat wy den 17 Martij van Nova Francia gheseylt zijn, ende ons bier uut wesende, is het gemeene volck ½ aem brandewyn uutghedeelt, om tot haer gesontheyt dagelix te ghebruycken.

Den 17 April de brandewijn uut zijnde, is yder man 2 musgens Spaensche wijn uutghedeelt 's daegs, tot haer rantsoen.

Ende es oock op dato goetgevonden, haer sooveel broot te gheven, als haer lust, duerdien wy bevinden, dat wy voor 21 Maij met ontrent 90 ℔ ter weke toe moghen.

JAN CORNELISS. MOY.
PIETER FRANSS.

Den 30 April die Noortcaep ghepasseert zijnde, ende hadden den wint noort noortoost, zijn wy gheresolveert aen Kilduyn te loopen, om ons daer wat te verversschen, opdat wy daernae door sieckte van onse voornemen niet verhindert werden. Oock verhopen daer briefven ende ordonnantien te vinden van onse Edele heeren, onse reyse angaende.

JAN CORNELISS. MAY.
PIETER FRANSS.

ROLUTIE GENOMEN DEN 27 MAIJ.

Naedat wy den 7 Maij onder het eylandt Kilduyn ten ancker ghecommen zijn ende ons beholpen hebben met alsulcke verversschinge als wy aldaer becommen conden, soo hebben wy onderwylen van de Russen verstaen, als dat een Symon Corneliss. coopman van Hoorn tot Cola ghearriveert was, hebbende briefven van mijn Edele heeren der admiraliteyt tot Amsterdam, aen ons houdende. Ende alsoo alhier eenen schipper Willem Willemss. van Sardam by ons lach, dewelcke nae Cola wilde, gaven wy hem een briefken aen den coopman voornoemt, om de briefven van hem te voorderen ende aen ons te bestellen, hetwelcke wy met verlanghen verwachteden [1]). Ende alsoo op den 25 dito de tollenaer van Cola quam, en twijffelden niet, oft zouden onse briefven ontfanghen hebben; maer hem vraegende, off hy briefven aen ons brochte, gaff hy ter antwoorde, datter briefven aen ons waeren, berustende by eenen Symon voorseyt; maer zeyde dat de voorseyde Symon de briefven niet en wilde zenden, ten waere wy daer zelve quamen. Ende alsoo ons 't zelve niet wel gheleghen en dochte, om onse volx gesontheyt wille, sochten wy alle middelen om de briefven te becommen, 't zy met jollen oft anderssins; maer en hebben geen connen te weghe bringhen. Derhalfven wy de zaecke overleyt ende bediscoureert hebbende, zijn wy eyntelick gheresolveert (als de beste middel wesende) met het schip op de riviere te zeylen, overmits wy volgens de informatie, die wy van verscheyden bedreven luyden verstaen, geen swaericheyt daerinne en hebben te maecken, ende te meer begheerich wesende om te achtervolgen 't advis ende ordre van onse Edele heeren voorseyt. Ende om ons in 't opzeylen te meer te versekeren, zullen tot onse hulpe ghebruycken den stuyrman van eenen Michiel van Lubek, dewelcke tot verscheyden reysen tot Cola gheweest is. Aldus ghedaen ende gheresolveert op den 27 Maij anno XVI^{c}. XII.

JAN CORNELISS. MAY.
PIETER FRANSS.

RESOLUTIE GENOMEN DEN 28 MAIJ 1612.

Achtervolght hebbende de resolutie van den 27 Maij tot voor de riviere van Cola, ende bevindende veel meer swaericheyt in 't op-

1) Het handschrift heeft: verwachtende.

seylen van die riviere gheleghen te zijne als andere ons wel onderricht hebben, soo door vreemde lopinge van stroomen, die door 't ghesmolten sneewater, 't welck uut de landen compt, hen veroersaecken, als oock de extraordinaris stilte ende zeer quaet ghesichte, dat ons bejegent, uut welcke twee tegenheden wy lichtelick van den anckergront, die men in dese riviere maer op zekere plaetsen en heeft, zouden versteken zijn ende alsoo in pericle zijn van groote schade te lyden; zijn derhalfven gheresolveert, wederom nae de reede aen 't eylandt Kilduyn te keeren ende andere soecken, oft wy enige andere middelen connen raemen, daerdoor wy de briefven mochten becommen.

Aldus ghedaen voor de riviere van Cola op den 28 Maij anno XVI^c. XII.

Doch alsoo wy 's morgens op den 29 dito aen 't eylandt quamen, worden ons de briefven behandicht door een jol, die van Cola quam; ende en bevonden 't niet als 't ons gheseyt was, want en waeren niet als briefven van perticuliere.

JAN CORNELISSEN MAY.
PIETER FRANSS.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 7 JUNIJ 1612.

Alsoo wy volgens de resolutie van den 28 Maij wederomme aen 't eylandt Kilduyn ghekeert ende ghearriveert waeren, daer wy onse briefven in voeghen aen de voorseyde resolutie verhaelt ontfanghen, ende daer noch enige daghen om redenen wille gheleghen hebbende, zijn wy genootsaeckt metten eersten bequaemen wint, die God verleenen sal, van hier te vertrecken, om onse reyse te vervoorderen. Ende alsoo wy voorleden jaere op de hoochte van drie ende vier en vijftich graden, 't zy oostwaert ofte westwaert, geen openinge en hebben connen vinden, resolveren derhalfven, soe 't weer en wint toelaet, onsen cours vooreerst oost aen te wenden, om alsoo op de hooghte van 3 graden ende 30 minuten het ijs aen te soecken, ende dan voort noortwaert langs het ijs te loopen, op hope van in dier voeghen eerder openinge te becommen; want wy geen beter middel en weten te beraemen. Actum als boven.

JAN CORNELISS. MAY.
PIETER FRANSS.

RESOLUTIE GENOMEN DEN 3 JULIJ [1].

Naedat den 30 Junij [2]) 't landt van Nova Sembla in 't ghesicht creghen ende den 1en Julij daeraen ten ancker ghecommen zijn, in 't geselschap van capiteyn Nathaniel van Hul, metten welcken wy tot goede anckerplaetse gheraeckten in de voormont van een varsche riviere, gheleghen op de hooghte van 72 graden 50 minuten, daer wy tot bewaeringe van onse schepen goede reede hadden. Ende alsoo wy onder ons raeden geen naerder middel en sien, als met de eerste bequaemheyt ons wederom in zee te begheven tot voorderinge van onse voiage, die nochtans twijffelachtich staet, soo ist dat wy raeden gheresolveert zijn, als wy resolveren mitsdesen, om te betrachten d'instructie van onse Edele heeren, dat wy ter eerste ghelegenheyt van hier zullen vertrecken ende alsulcke coursen aenwenden, als ons het ijs ende wint zullen toelaeten [3]); waermede wy hopen onse voiage te volbringhen, zonder daerin te versuymen den last ende ordre van onse Edele heeren voornoemt, God verleene een goet succes amen, daerinne wy altijt hopende zijn. Aldus gheresolveert by ons presente raeden op den 3 Julij anno 1612.

JAN CORNELISS. MOY.
PIETER FRANSS.

RESOLUTIE GENOMEN DEN 15 JULIJ 1612.

Naedat wy den 7 Julij volgens de resolutie van den 3 dito van het landt van Nova Sembla t'zeyl ghegaen zijn, ende langs 't landt geloopen tot op de hoochte van 73 graden 7 minuten, ende siende aldaer een streeck ijs aen 't landt vast ligghen, soo hebben wy volgens d'aenwysing van onse instructie onse cours N. ten W. aen ghewent [4]), ende zijn den 8 dito ontrent zuytooster sonne by een zeer dichte ende swaere custe van ijs ghecommen, dewelcke tot aen 't landt vast lach, langs dewelcke wy onse cours westwaert deden, zonder te versuymen eenige inwijcken oft andere plaetsen, daer het ijs dun lach, in te loopen, op hope van alsoo eenige openinge te treffen, daerdoor wy onse aenghevanghen voiage volvoeren mochten. Ende

1) In het handschrift stond 31 Junij, later veranderd in: 31 Julij.
2) Het handschrift heeft: Julij.
3) Vgl. art. 11 der instructie.
4) Zie art. 10 der instructie.

alsnu ghecommen zijnde op de hooghte van 77 graden ende in de lenghte van 65 graden 15 minuten, sonder nochtans enige openinge te vinden, maer ter contrarien een zeer dichte ende ghesloten custe van ijs, soo is 't dat wy gheresolveert zijn, als wy resolveren mits desen, dat wy onse cours wederom oostwaert aen zullen wenden, omme soo haest ons doenlick zal wesen het landt van Nova Sembla wederomme aen boort te loopen, ende alsdan alsulcke middelen (te) ghebruycken, als wy zullen bevinden best ghedaen te wesen.

Aldus ghedaen 's morgens ontrent N. N. O. son op den XV Julij XVI^c XII.

Jan Corneliss. May.
Pieter Franss.

RESOLUTIE GENOMEN OPTEN 27 JULIJ 1612.

Achtervolght hebbende de resolutie van den 15 deser tegenwoordiger maent tot aen 't landt van Nova Sembla, daer wy den 25 arriveerden, ende siende dat het ijs dagelix noortwaert trock, hoewel zeer weynich, soo hebben wy alhier by den lande ghetardeert tot op huyden den 27 dito, op hope datter soo veel openinge zoude commen, daerduer wy onse aenghevangen reyse mochten effectueren, daertoe wy gheduerende den tijt onses vertoevens ghebruyct hebben alle middelen, die wy tot avanchement der voorseyde reyse gheraeden vinden te wesen, zonder nochtans daermede yets te connen profiteren; maer ter contrarien altijts, als die met 't hooft tegens de muer loopt, weder terugghe moeten keeren. Ende alsoo haer noch geen middelen en vertoonen, daerduer wy met langher vertoeven yets uut zouden connen rechten tot voorderinge oft volvoeringe onser voiage, soo zijn wy derhalfven gheresolveert ons van hier te vertrecken, ende onse cours westwaert langs het ijs aen te wenden, naer het hem strecken zal, op hope van alsoo tot openinghe ofte doorcompste te commen.

Aldus gheresolveert by het Admiraliteyts-eylandt op den 27 Julij anno XVI^c XII.

Jan Corneliss. May.
Pieter Franss.

RESOLUTIE GENOMEN DEN 4 AUGUSTI.

Achtervolcht hebbende de resolutie van den 27 Julij in 't zeewaert versoecken, ende alsnu gecommen zijnde tot op de hooghte van 77 graden 30 minuten, ende naer onse ghissinge N.W. wel soo noordelick van het Admiraliteyts-eylandt, zonder dat wy enige openinge gevonden hebben, daerdoor wy eenen N.O. ofte oosten-ganck hebben connen doen; maer ter contrarien het ijs ons altijt westwaerts gheleydet heeft, te weten noortwestelick. Ende alsoo wy nu wederom bevinden, het ijs gheheel Z. W. ende Z. Z. W. henen te strecken, hetwelck gheheel contrarie onses voornemens es, soo zijn wy derhalfven gheresolveert, onse cours wederomme langs 't ijs oostwaerts aen te wenden, op hope van openinge te vinden; ende geen openinge vindende, voorts tot aen 't landt toe te versoecken, op hope dat het ijs per avonture door enige winden, die by den lande mochten ghewaeyt hebben, afghesettet waeren, ende dat ons God alsoo ruymte verleende, daerdoor wy onse reyse mochten effectueren. Aldus gheresolveert op de hooghte voorseyt, desen 4 Augusti XVI^c^ XII.

JAN ÇORNELISSEN MAY.
PIETER FRANSSEN.

RESOLUTIE GENOMEN OP DEN 11 AUGUSTI 1612.

Nadat wy volgens de resolutie van den 4 Augusti onse cours oostwaert langs het ijs aen ghewent hadden, ende denzelven vervolcht zonder openinge te vinden tot aen 't landt van Nova Sembla, daer wy den 10 dito ghearriveert zijn, ende vonden het ijs tot an 't landt vast, hoewel wat noorderlicker als wy het ghelaeten hadden, soo zijn derhalfven in eenen inwijck tusschen twee eylanden ende 't vaste landt te reede gelopen; ende gheanckert zijnde, soo hebben wy aldaer dien dach ende nacht alsoock des anderen daegs, wesende den 11, ghetardeert; ende aldaer legghende begonden eenen stercken oostelicken ende N.O. wint te waeyen. Den 11 's avonts, alsoo het weder wat beterde, voeren wy aen een van de voerseyde eylanden ende ghyngen op 't hooghe, om te sien hoe het in zee ghestelt mocht wesen, want wy en twijffelden niet, het ijs en soude door den stercken oostelicken ende N. O. wint, die der ghewaeyt hadde, al een goet stuck weechs van 't landt afgheweken zijn. Maer op 't hooghe

commende, saghen wy het ijs tot tegens dese eylanden alsoock aen 't vaste landt en de evenvastligghen, ende dat in zulcker voeghen alsoft er nemmermeer openinge en zoude commen, daerin wy zeer verwondert waeren. Dit aldusghesien hebbende, voeren wy wederomme t'schepe, ende t' scheep zijnde, soo zijn wy beyde te saemen in de cajuyt ghegaen, om elck voor hem zelven sonder eenige dissimulatie zijn uuterste meeninge te kennen te gheven van 't gene ons voor 't beste ghedaen docht te wesen; ende alsoo wy tot profijt ende dienst onser Edele heeren niet beters en sien te doen, als ons van hier te keeren ende nae 't vaderlandt te begheven, soo hebben wy dese volgende acte daervan gemaect, dewelcke luyt als volcht:

JAN CORNELISSEN MAY.
PIETER FRANSSEN.

ACTE.

Op huyden den XIe Augusti 's avonts, wesende [1]) de son ontrent N. W., zijn wy Jan Corneliss. May, schipper op 't schip de Vos, ende Pieter Fransen, opperstuyrman op 't schip voorseyt, als tegenwoordige raeden in des voorseyden schipscajuyt vergadert, om soo wel den eenen als den anderen volcommentlick zijn uuterste meeninge ende verstant sonder eenige dissimulatie te kennen te gheven, van 't gene een yder belangende onse voiage best docht ghedaen te wesen. Soo hebben te zaemen ende elck in 't besonder angaende het debvoir ende diligentie ofte neersticheyt, die wy sonder versuymenis gheduerende de voiage ghedaen hebben, als verstaen can werden uut alle de resolutien, daervan yder op zynen tijt gemaect, alsoock uut de journaelen, die van een yder particulier sonder communicatie van andere beschreven zijn, ende dat wy met alle 't gene dat tot noch toe aenghewent es niet uutgherícht oft ghevoordert en hebben, maer oock alnoch geen middelen voorhanden en sien, daerduer in toecommende tyden yets gevoordert zoude moghen werden; ende siende den tijt alsnu oock zeer verlopen, zijn derhalfven gheresolveert, als wy resolveren by desen, ons van hier te vertrecken, soo haest ons doenlick zal wesen, nae het eylandt Kilduyn te zeylen, om aldaer tot verversschinghe van onse volck een weynich te ligghen, ende alsdan met het eerste bequaem weer ende wint, dat God verleenen sal, van

1) Het handschrift herhaalt: wesende.

daer te vertrecken ende naer 't vaderlandt te spoedighen, alsoo wy geenen beter en middel en sien aen te wenden. Protesteren voor God ende de gheheele werelt ons beste ende uuterste debvoir ghedaen te hebben, als wy willen dat yemant in onse zaecken besoingnerende dede, 't welck wy voor een yegelick des noodich zijnde bereyt zijn te verantwoorden. Ende opdat niemandt den anderen uut heymelicken haet oft andersins met achterclap en belieghe, ende alsoo van zyne goede fame ende eere t'onrechte berooft en worde, hebben daerom dese acte gheconcludeert ende te zaemen onderteeckent desen XIe Augusti anno XVI^c^ ende XII.

JAN CORNELISS. MAY.
PIETER FRANSS.

RESOLUTIE GENOMEN DEN 31 AUGUSTI 1612.

Nadat wy volgens de resolutie ende conclusie van den XIe Augusti ons van Nova Sembla vertrocken hebben, soo zijn wy naer veel stilte ende tegenwint op den 26 deses aen 't eylandt Kilduyn ten ancker ghecommen. Ende soo wy hier alsnu zes daghen gheleghen hebben, ende tegenwoordich geen onghesontheyt onder 't volck vernemen, sijn derhalfven gheresolveert met den eersten bequaemen wint, die God verleenen sal, van hier te vertrecken, ende ons soo spoedich ons doenlick zal zijn naer 't vaderlandt te begheven. Actum den 31 Augusti anno XVI^c^ XII.

JAN CORNELISS. MAY.
PIETER FRANSS.

Resolutiën ende Brieven

van de

Gecommitteerde Raeden ter Admiraliteyt residerende tot Amstelredam.

1610—1612.

Resolutiën
van de Admiraliteyt tot Amstelredam.

DYNSDAGH XXI[en] DECEMBER 1610. VOORMIDDACH.

Ernst van de Wal ende Pieter Aertssen de (Jonge) 1), by requeste vertoont hebbende, dat syluyden h(ope) hebben by noorden te passeren, presenterende daertoe ten dienste van den lande hunnen dienst, ende versoeckende by den Raedt ofte eenige gedeputeerden uyttezelve daerop gehoort te werden, omme daernaer by den Rade gedaen te moegen werden, sulcx als deselve ten meesten dienste van den lande zullen vinden te behooren, zijn bescheyden, morgen te negen uiren alhier voor den Rade te compareren, omme by denzelve op hun vertooch ende versoeck naerder gehoort te werden.

WOONSDAGH XXII[en] DECEMBER 1610. VOORMIDDAGH.

Gehoort de propositie van Ernst van de Wal ende Pieter Aertssen de Jonge, in wat voegen tijt ende gelegentheyt syluyden meynen, dat men zall moegen by noorden door vaeren, mitsgaders hun versoeck dat den Rade mochte (ge)lieven tot dienste van den (lande) ende bevoirderinge (de)r schipvaert te doen (equ)ipperen ende (mit) volck mannen (een) ofte twee schepen, daer(m)ede zyluyden de voorseyde (vo)iagie mochten onder(l)eggen te doen, ende desselfs redenen bevonden considerabel te sijn. Is goetgevonden ende geresolveert, dat men dienangaende eens zal spreecken met Petrus Plancius ende eenige bevaeren stuirluyden, omme desselfs advys insgelicx daerop te hooren, ende daernaer doen sulx als men ten meesten dienste van den lande zal vinden te behooren, ende denzelven versocht, dat Zyne Ed. gelieve tot dyen eynde naemiddagh ten twee uiren in collegie te compareren, zulx Syne Ed. oock aengenomen heeft te doen.

DONDERDAGH XXIII[en] DECEMBER 1610. VOORMIDDAGH.

Is int lange ende breedt met Petrus Plancius ghesproecken van

---

1) De tusschen haakjes geplaatste woorden duiden lacunes in het handschrift aan, veroorzaakt door den brand van het Ministerie van Marine van 1844, waarbij de deelen aan de randen beschadigd werden.

't voorgeven van Ernst van de Wal ende Pieter Aertssen de Jonge, omme by noorden om te vaeren; ende uytgestelt noch naerder met Zyne Ed. daervan te spreecken tot morgen te negen uiren.

VRYDAGH XXIIIIen DECEMBER 1610. VOORMIDDAGH.

Ernst van de Wal ende Pieter Aertssen de Jonge is vooreerst bedanckt voor haer aengheven van 't vaeren by noorden om, ende aengeseyt, dat men 't zelve op 't hoochste sal houden voor gerecommandeert, ende de saecke naerder in bedencken nemen met diegeene, daermede men verstaet dat sulcx behoort te geschieden, ende hun aengeseyt, dat zyluyden daernaer niet en behoeven te verwachten, indien zy iewerts buyten dese (stadt) yets hebben te versuymen.

VRYDAGH VIIen JANUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Ernst van de Wal ende Pieter Aertssen de Jong(e), wesende deghenen, die hunnen dienst presenteren om t'onderleggen by noorden om te vaeren, zijn in (den) collegie verschenen, versoeckende dat, indien den Rade zoude moegen gesint wesen de saecke by (der) handt te neemen, Hunne Ed. gelieve sulx op 't sp(oe)dichste te doen, opdat zyluyden in de maent Februarij naestcommende souden moegen uyt loopen. Dae(r)op hen ten antwoorde gegeven is, dat men de saecke (in) recommandatie heeft, ende alle daege daerop let.

Ende alzoo den Raedt van hun aengeven gaerne een(s) souden spreecken met Petrus Plancius, om desselfs advys daerop te hooren, is den camerboode gelast hem te versoecken, oft hem gelieft morgen ten tien uiren eens in 't collegie te commen.

ZATERDAGH VIIIen JANUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Petrus Plancius in 't collegie ontbooden zijnde is erschenen, denwelcken van den Raedt gevraecht sijnde, wat hem dochte, oft hy hoope heeft dat men by noorden om naer Oost Indien ofte China soude vaeren, ende oft men sulcx alnoch wel eens zoude moegen onderleggen te doen, in vougen als Ernst van de Wal ende Pieter Aertsz.

de Jonge den Rade hebben gheremonstreert, heeft daerop ten antwoorde gegeven, dat hy voor seecker hout, dat men door de ruyme zee, ende mydende de custen, die Willem Barentssen ende anderen zoo naer langesgevaeren hebben, alzoo het ijs, dat uyt de rivieren, alst los wordt, compt dryven, naer aen landt ende niet in de ruyme zee drijft, by noorden door zoude moegen varen naer China, ende dat men zoo vrouch hier soude connen uytvaeren, dat men mochte doorcommen, eer 't ijs driftich werden, op oft men 't noch niet noordelyck mochte nemen, dat men noch door 't ijs niet verhindert werde, ende dat het den lande een profytelicke vaert zoude wesen, indien men conde doorcommen, als hy meynt jae, ende dat niet alleen daerlangs in China zal connen vaeren, maer oock connen commen in Tenduc, Anian ende Cathaya [1]), dat overrijcke landen zijn, die men met groot profijt voor dese landen zoude connen bevaeren; daeromme hy 't wel waerdich acht, alnoch het voorseyde doorzeylen t' onderleggen.

DYNGSDAGH XIen JANUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

In deliberatie geleyt zijnde, oft men op 't versouck van Ernst van de Wal ende Pieter Aertssen de Jonge, van toe te maeken een ofte meer schepen, ende dezelve mannen met goet zeevarent volck ende versien met ervaeren stuyrluyden, opdat zyluyden daermede souden moegen versoucken by noorden om te vaeren naer de rijcken van China ende andere landen, 't selve zal by handen nemen ofte niet. Is naerdat den Rade alvooren daerop gehoort heeft het advys van Petrus Plancius, dewelcke meynt, dat men de voorseyde doorvaert alnoch soude moegen vinden, ende datter voor dese landen groote nutticheyt in 't vinden van dezelve gelegen is, als namentlyck dat men niet alleene in corten tijt zoude connen bevaeren de coninckrijcken van China ende Jappan, maer dat men in sulcken gevalle oock zall moegen varen ende negocieren in de rijcken van Tenduck ende Ania ende Cathaia, dat zeer rijcke landen sijn, van waer compt

1) In oude atlassen (b.v. den Zee-atlas van Goos van 1675) komt op den noordoosthoek van Azië, waar eene breede zee wordt aangegeven (natuurlijk de gezochte straat van Anian), aan den noordhoek voor Tenduc en iets zuidelijker Cathaya, nog ver benoorden Corea. Tenduc en Cathaya zijn dus de oostkust van Siberië, dat op deze kaarten Tartaria heet. Men kende die streken natuurlijk alleen bij overlevering: van daar dat de geteekende kustlijn geheel niet overeenkomt met de werkelijke.

goudt, rebarber ende veele andere kostelicke waeren. Is goetgevonden ende geresolveert, dat men de saecke by der handt zal nemen. Ende alzoo sulx niet zal connen geschieden dan met believen der Ho: Mo: Heeren Staten Generael, is verstaen, dat men twee uytten Rade zal committeren te reysen naer den Hage, ende hunne Ho: Mo: 't vertooch van de voornoemde Ernst van de Wal ende Pieter Aertssen mitsgaders het advys van Petrus Plancius aen te die(nen ende te) versoecken, dat Haere Ho: Mo: gelieve te consenteren, dat (men) een ofte twee jachten daertoe bequaem zijnde — die by desen collegie wel in voorraedt sijn — zal moegen equipperen ende, met goedt bevaeren volck ende ervaeren stuyrluyden gemant ende versien, uytzeynden, om de voorseyde deurvaert alnoch te zoecken. Sijnde daer gecommitteert de heeren Joncheer Willem van Matenes ende Jehan Adriaenss. Zoggaert, dewelcke by den Rade gheconsenteert is, indien hunne E. sulx goetvinden, Petrus Plancius mede te nemen, omme by zyne E. Haere Mo: Ed: van de gelegentheyt der saecke naerder onderrecht te moegen werden.

DONDERDAGH XIIIen JANUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is gearresteert d' instructie van de heeren Joncheer Willem van Matenes ende Jehan Adriaenss. Zoggaert, gedeputeert te reysen naer den Hage tot verrichtinge van 't ghundt deselve innehout.

INSTRUCTIE VOOR DE HEEREN JONCHEER WILLEM VAN MATENES EN JOHAN ADRIAENSS. ZOGGAERT, by de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit tot Amsterdam, hunne medebroeders, gedeputeert naer Den Haege tot verrechtinge van 't ghunt hiernaer volcht.

De voorseyde gedeputeerden sullen haer eerstdaegs vervougen naer den Hage, ende naer begroetenisse der Heeren Staten Generael remonstreren, hoe onlancks by eenige coopluyden ende andere persoonen de zeevaert beminnende, ende namentlick curieux om nieuwe vaerten, waerdeur dese landen merckelicke dienst eere ende voordeel zoude connen gheschieden, t' ondecken, den Raedt alhier angedient is. hoe syluyden langen tijt gepractiseert hebben gehadt op eenige bequaeme middelen, hoe men best den wech by noorden om

naer de straet van Anian ende de rijcken van China ende Japan soude moegen vinden, waertoe sy verclaeren goeden moet te hebben ende vaste hoope dat men 't zelve soude connen effectueren, by zooverre men den pas soucke boven Nova Semla om, deur de ruyme zee, daertoe gebruyckende een ofte twee bequaeme jachten yder voorsien met ontrent dertich hooffden ende daeronder ervaeren stuyrluyden, presenterende eenighe van deselve wel mede te willen vaeren uyt een yver, die sy seggen te hebben om de landen eenigen merckelicken dienst te doen; mer seggen, dewijl by experientie uyt de voorgaende tochten van Willem Barentsz. ende andere gedaen bevonden is, dat in de zomer het ijs onder Nova Semla ende andere nieuwe custen, by deselve ontdeckt, driftich wordt ende uytte revieren in zee compt, waerdeur deselve groote verhinderinge in haer reysen hebben gel(e)den ende genootsaeckt sijn geweest t' elcken re infecta wederom te keeren, 't welcke andersins beter succes soude hebben connen sorteren, indien zy op bequaemen tijt daer gecommen waeren geweest, dat men vrouger soude moeten in de weer sijn, ende by tijts, te weten in 't laetste van Februario ofte begin van Martio, hier vandaen voeren; om ghinder te connen [1]) sijn, aleer het ijs door cracht van de sonne begint t' ontdoeyen, bersten ende driftich te worden; want gecreghen hebbende de hoochte van de Noortcaep, ende van daer haer cours settende naer 't landt van Nova Sembla oostelick om tot op 3 ofte vierentzeventich graden, ontrent een mijl drie ofte vier van landt, opdat se in gheen ijs en raecken, off per avontuer noortoost voortgaende doch altijt de ruymte van de zee, die zy vastelick sustineren nemermeer, insonderheyt in 't midden ende verde van 't landt, te bevriesen, houdende dat zy ongetwijffelt van gheen ijs verhindert en sullen werden, ende sulx den houck van Nova Semla onbloet hebbende niet sullen connen missen [2]) — alle ander ongeluck mit Godts hulpe uytgesondert — de straet van Anian in corten tijt te beseylen, waerinne bestaet de comble ofte volvoeringe van de voorseyde voyage. Dat den Raedt, opte selve reden gelet ende met ernst die overwoegen hebbende, ende de saecke van importantie vindende, gecommuniceert hebbende gehadt met D. Petro Plantio, dienaer des godelicken woorts alhier, uyt deswelckers mont sy verstaen hebben uyt veel verscheyden reden, by hem verhaelt, ende demonstratien op verscheyden caerten gedaen, dat Syne L. vastelicken hout ende

---

1) Het handschrift heeft: commen.
2) Het handschrift heeft: seylen.

gevoelt, dat de voorseyde vaert, den pas zoo genomen werdende als boven verhaelt is, seeckerlicke soude connen gevonden werden, waerdoor te meer geanimeert sijnde mit hoop ende lust om het voorseyde werck by handen te nemen ende met Godts hulpe te effectueren, hebben 't zelve gheensins willen in den wint slaen, gemerckt de groote eere ende reputatie 't selve wesen zoude voor 't landt, ende overgroote commoditeyten deselve vaert geven soude, tot de voorseyde rycke landen [1]) van China ende andere daerontrent gelegen landen in corten tijt te connen commen, waerdeur dese landen groote excessive profyten deur den handel, die men daer soude dryven, souden obteneren; mer met gemenen advys goetgevonden, Haer Hooch Mo. Ed. by expresse besendinge 't gunt voerseyt te doen aendienen, met ernstich versouck omme consent te obtineren, om twee jachten, gemant als boven ende behoerlick van alles voorsien, wat tot sulcken reyse noodich is, derwaerts henen te moegen seynden; dat de costen daertoe behoevende soo groot niet en sullen sijn ofte meriteert de consideratie van soo heerlicken voornemen, veel meer dewijl soo grooten apparentie uyt de voorseyde discourssen, commende overeen mit het gevoelen van den voorseyden Willem Barentsz., die daer oock in overleden is, sich vertoont tot vaste hoope van goet succes, waertoe Godt synen segen gelieve te geven. Ende opdat Haer Ho. Mo. Ed. te beter beweecht moegen worden om consent te draegen, sullen de voorseyde gedeputeerde deselve voordraegen in 't particulier, ist noot, alle de redenen de discoursen, soo uyt andere als uyt den voornoemden D. Plancio principalick verstaen, met alle discretie wederleggende, wes henluyden derjegens geobjicieert sal moegen werden.

VRYDAGH XIIIIen JANUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

De heeren Joncheer Willem van Matenes en Jehan Adriaenss. Zoggaert zijn verreyst naer den Hage, tot verrichtinge van 't ghundt hunner Ed. instructie innehouwt.

MAENDAGH XXIIIIen JANUARIJ 1611. NAEMIDDAGH.

Is insgelijcxs ontfangen, geopent ende gelesen een missive van de heeren Joncheer Willem van Matenes ende Jehan Adriaenss. Zoggaert, jegenwoordich wesende in den Hage.

1) Het handschrift herhaalt: landen.

WOONSDAG XXVI[en] JANUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

De heeren Joncheer Willem van Matenes ende Jehan Adriaenss. Zoggaert, wedergekeert uytten Haege, hebben rapport gedaen van hunne Ed. gebeso(ign)eerde, ende geraporteert dat de Ho: Mo: Heeren Staten Generael geconsenteert hebben, dat dese rade een ofte twee jachten zal doen toemaeken ende de vaert by noorden om zoecken, daertoe Haere Ho: Mo: desen Rade hebben geautoriseert. Ende hebben de voornoemde heeren gedeputeerde mede overgebracht copie van de resolutie, by de Ho: Mo: Heeren Staten Generael dienangaende ghenomen.

Is geresolveert, dat men de twee jachten, die men meynt by noorden om te zeynden, zal dubbelen met gesaechde plancken.

VRYDAGH XXVIII[en] JANUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is gebesoigneert in de zaecke van de uytrustinge van de twee jachten, die men van meeninge is te seynden, om te soecke de passagie by noorden om naer de rijcken van Tenduc, Cathay, China ende Jappan.

NAEMIDDAGH.

Is insgelijx gebesoigneert in de zaecke van de uytrustinge van de voorseyde jachten, die men van meeninge is te zeynden na de passagie by noorden om. Ende Ernst van de Wal ende Pieter Aertssen de Jonge — die dit by noorden voorseyt om te vaeren nu eerst aengheport hebben — aengeseyt, dat zyluyden den Raede schriftelyck zullen overgeven, wat dienste zy op de voorseyde jachten ende in 't soecken van de voorseyde passagie presenteren te doen, ende wat soldye syluyden pretendeeren te genieten.

DYNGSDAG EERSTEN FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is gelesen de remonstrantie, overgegeven by Mr. Ernst van de Wal

ende Pieter Aertszen de Jonghe, beroerende de vaert by noorden om. Ende in bedenck(en) genomen, wat men op elck van de articulen, daerinne begreepen, zal moegen appostilleren.

WOONSDAG IIen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Andermael gelesen zijnde de remonstrantie, den Rade overgegeven by Mr. Ernst van de Walle ende Pieter Aertssen de Jonge, waerby zyluyden onder andere versoucken, dat hen zoude gegeven we(rden) 't generael commandement op de twee jachten, die by noorden om sullen gesonden werden te soecken de passagie naer de rijcken van China, Cataia etc.; item dat hunne gagien mochte begrootet werden. Is hen naer voorgaende resolutie by monde aengeseyt, dat men noch niet weeten, wat gouvernement men op de voorseyde schepen zal ordonneren, henluyden in allen gevalle employeren als Raden, ende dat men henluyden zal tracteren in vougen dat men meynt dat zyluyden contentement sullen hebben.

Is goetgevonden ende geresolveert, dat men zal scryven aen de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt residerende tot Rotterdam, Hoorn ende Middelburch, ende Hunne Ed. respective versoucken, dat deselve gelieve te doen ommehooren, oft in hunne E. quartier niet en sijn eenige bequame cloeckmoedighe stuyrluyden, die hen zoude begeeren te laeten employeren tottet soecken van den pas by noorden naer de straet van Anian. Ende in cas datter eenige zoodaenige gevonden werden, een twee ofte drie tot coste van desen co(llegie) herwaerts te seynden, om by desen Rade gehoort sijnde, voorder met haer gehandelt te werden naer behooren. Oock dat men 't selve sal scryven aen de heeren Burgermeysteren der stede Enckhuysen, ende hunne E. daerneffens versoecken, dat deselve gelieve Jan Huygenss. van Linschoten te bewilligen, tot coste van den lande eens alhier over te comen, omme mede by den Rade eens gehoort te worden, de voorseyde voiagie concernerende.

DESEN IIen FEBRUARIJ 1611.

Edele, erentfeste, eersame, wyse, voorsienige ende zeer discrete, weerde medebroeders.

Alzoo wy door ordre van mijn heeren de Staten Generael equipperen sullen twee bequame jachten, om metten eersten uytgesonden te werden tot ondersouckinghe van den pas benoorden om naer de straet van Anian, waertoe van nooden sijn gheemployeert te werden bequaeme clouckmoedighe ende ervaeren stierluyden, door welckers goet ende clouck beleyt een vruchtbaer succes mach verhoopt werden, is ons ernstich versouck, dat Uwe Ed. gelieve in faveur van zoo heerlicken voornemen te doen omhooren ende vernemen, oft aldaer sodaenige stuerluyden niet en sijn te becommen, die haer tot de voorseyde voyage souden willen laeten gebruycken; ende een twee ofte drie becomen hebbende, deselve alhier te seynden, om by ons gehoort sijnde voirder met haer gehandelt te werden naer behooren. Waeraen den lande dienst ende ons singuliere vruntschap sal geschieden. Dat kenne Godt, die wy bidden, Edele etc.

Admiraliteyt tot Rotterdam, Hoorn ende Middelbourgh, mutatis mutandis.

DESEN IIen FEBRUARIJ 1611.

Erenfeste, eerzame, wyse, voorsienighe ende zeer discrete.

Alzoo wy door ordre van mijn heeren de Staten Generael equipperen sullen twee bequaeme jachten, om metten eersten uytgesonden t'werden tot ondersouckinge van den pas benoorden om naer de straet van Anian, waertoe van nooden sijn geemployeert te werden bequaeme clouckmoedighe ende ervaren stuerluyden, door welcke goet ende clouck beleyt een vruchtbaer succes mach verhoopt werden, is ons erenstich versouck, dat Uwe Ed. gelieve in faveur van soe heerlicken voornemen te doen omhooren ende vernemen, oft aldaer sodanige stuyrluyden niet en sijn te becommen, die haer tot de voorseyde voiage souden willen laeten gebruycken; ende een twee ofte drie becommen hebbende, deselve alhier te seynden, om by ons gehoort sijnde voorder met haer gehandelt te worden naer behooren. Gelijck Uwe Ed. oock van onsen wegen sal gelieven, Jan Huygen van Linschooten insgelijcx tot onsen costen alhier eens

over te commen, omme sijn advys te moegen hooren op eenige saecken, de voorseyde voiagie concernerende, waeraen den lande dienst ende ons singuliere vruntschap sal geschieden. Dat kenne Godt, dien wy bidden, Erentfeste etc.

Magistraten van
Enckhuyssen.

DONDERDAG III^en FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Omme zooveel doenlijck te bevoirderen de uytrustinge van de twee jachten, gedestineert by noorden om te vaeren, zijn gecommitteert de heeren Gillis Janssen Valkenier ende Jehan Adriaenssen Zoggaert, tot bevoirderinge van de timmeringe, taeckelinge ende andere toerust(inge) van de voorseyde twee jachten.

Joncheer Willem van Matenes ende Jehan Adriaenss. Zoggaert, om met Doctor Petro Plancio te bevoi(r)deren het maeken van de instrumenten ende instructie, die men opte voorseyde voiagie van noode zal wesen te gebruycken.

Gillis Janss. Valkenier ende Jan Henricxsz. 't Hart tot versorginge van bier ende allerleye mondtcost van spyse voor dese voiagie.

Joncheer Willem van Matenes, Vit van Munster ende Dierick Sticke tot coopinge van wijn ende brandewijn, totte voorseyde voiagie noodich.

VRYDAGH IIII^en FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is gebesoigneert in de directie van de saecke, concernerende de vaert by noorden om, met de twee jachten daertoe t' equiperen.

ZATERDAG V^en FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

De heeren Joncheer Willem van Matenes ende Jehan Adriaenssen

Zoggaert hebben met Doctor Petro Plancius gebesoigneert in de bevoirderinge van de instrumenten ende instructie voor de expeditie by noorden.

DYNGSDAG VIIIen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is gesproeken met Jan Cornelisz. van Schellinckhouwt [1]), ende hem gevraecht, off hy welgemoet zoude wesen, hem te laeten gebruycken als schipper in't zoucken van de straet van Annian; denwelcken verclaert heeft, daertoe welgesint te wesen, ende hem vermaent sich daerop wel te beraeden ende den Raedt eens wederom aen te spreecken.

Lucas Jacobss., meester-scheepstimmerman van desen collegie, is binnen ontboeden ende erns(telick) gelast de jachten, gedestineert by noorden om te vaeren, opt spoedichste, des doenlijck zijnde, dubbelt ende voort geheel gereet te maeken, daeraen zooveele vo(lcx) te werck stellende, alsser bequamelijck aen conn(en) gestelt werden.

WOONSDAGH IXen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is met schipper Jan Cornelisz. van Schellinck(houwt) gehandelt van het tractement, dat hy soude begeer(en) te verdienen als schipper op een van de twee jachten, gedestineert te soecken de passagie naer de strae(t) van Anian, boven het premium, dat voor yeder van den scheepsvolcke gestelt zal worden, indien zy de passagie vinden. Ende naerdat hy hondert guldens ter maent geeyscht, ende den Raedt hem tnegentich guldens gebooden hebbende, versochte noch een dach twee ofte drie sijn beraet om te sien, dat hy sijn schip zoude moegen vercoopen, ofte met syne reeders te handelen ende een ander schipper op sijn schip stellen. Is hem sulcx geconsenteert ende met hem besproeken, dat hy op Zaterdach naestcommende sal wedercommen, volcomentl(ick) geresolveert, off hy hem opde voorseyde voyage als schipper zal begeeren te laeten employeren ofte niet, ende in cas van

1) Nam. Jan Cornelisz. May, de bevelhebber der expeditie.

ja, met den Rade voorts aff te handelen van zijn tractement ende dat, indien hy metten Rade handelt, hem dertich stuyvers sdaeghs sal gegeven worden, zoolange hy alhier sal wesen, opsicht hebben opt timmeren ende prepareren van de voorseyde jachten totten daege van de monstringe toe, alswanneer sijn tractement ingaen sal.

Ende is met eenen goetgevonden Symon Willemss. Cat [1]), woonende in 't Westeynde by Enckhuysen, te verscryven jegens Zaterdach naestcomende insgelijx alhier te comen, omme mede met denzelven te handelen, indien hy hem op de voorseyde voyage als schipper begeert te laeten gebruycken.

DONDERDAGH Xen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Dewyle men begint te hooren de schippers ende stuirluyden, die hen in die qualiteyt begeeren te laeten employeren op de voyage naer de straet van Anian, is Jan Janss. Mol, woonende tot Munickedam, die voor desen verclaert heeft hem op de voorseyde voyage wel te willen laeten gebruycken als stuirman, verschreven metten eersten alhier te commen, omme met hem dienangaende (te) moegen spreecken.

Is ontfangen, geopent ende gelesen een missive van de heeren Burgermeesteren der stede Enckhuysen van den VIIen deser, overgebracht by drie stierluyden van daer, daernaer de voornoemde heeren Burgemeesteren by missive van desen Rade van (den) tweeden deser versocht sijn omme te hooren.

Is insgelijx ontfangen ende geopent een missive van de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt tot Hoorn van den VIIIen deser, overgebracht by Wou(ter) Gerritsz. stuirman, dienende voor antwoorde op die van desen Rade van den tweeden deser.

Alzoo nu van Enckhuysen ende Hoorn alhier aengecommen zijn verscheyden stuirluyden, die hunnen dienst presenteren in dier qualite hen te laeten gebruycken op de voyage naer de straet van Anian [2]).

1) Bevelhebber van het tweede schip, de Craen.

2) Deze volzin is in het handschrift niet verder voltooid.

Haringh Jacobss., inwoonende burger deser stede, voor desen zes jaeren met Engelsche gevaeren hebbende op zeecker eylandt, gelegen by noorden Nova Sembla, daer zy traen haelden, is by den Raedt aengenomen, omme op eene van de twee sche(pen), gedestineert by noorden om te vaeren naer de straet (van) Anian, geemployeert te werden tot zoodaenigen dienst als by den Raedt goetgevonden zal werden, voor een tracte(ment) van tneegentich guldens current ter maent.

NAEMIDDAGH.

Alzoo by Pieter Aertss. de Jonge ende Ernst van de Wal voorgegeven was, dat men onder den pool gheen compassen zal connen gebruycken, ende dat men om de tijt te calculeren wel van noode zouwde hebben op elck schip een oorloegie mede te nemen, ende dat dienangaende gesproecken is mette heeren Jonckheer Willem van Matenes ende Jehan Adriaenss. Zoggaert, gedeputeert tottet versorgen van de instrumenten totte voorseyde voiagie noodich; ende gehoort het advys van meester Joost, oorlogiemaker, off hy tusschen dit ende 't begin van de maent Maert twee zoodaenige orloges zal connen gereet maeken, ende uytten zelven verstaen, dat hy gheen moet en heeft voor dyen tijt een orlogie – zodaenich als men totte voorseyde voyagie zouwde moegen gebruycken – zal connen gereet maeken. Is goetgevonden ende geresolveert, dat men, om de reyse om d'orlogies niet te verachteren ende om daernaer niet te wachten, men dezelve naerlaeten zal.

VRYDAGH XIen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Alzoo de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt residerende tot Hoorn, in conformite van 't versoeck van desen Rade by missive van den tweeden deser aen hunne Ed. gedaen, herwaerts hebben gesonden Wouter Gerritss., die hem wel zoude willen laeten employeren als st(uir)man op de voyagie by noorden om te zoecken de straet van Anian. Gelyck de heeren Burgemeesteren der stede Enckhuysen op gelyck versouck herwaerts gesonden h(ebben) Cornelis Janss. Mes ende Reynier Meynertss. Mull(er), die hem insgelyx op

de voorseyde voiagie wel zoude a(ls) stuirluyden laeten gebruycken, ende Jan Ouwtgar... anders Neem Jan, meede van Enckhuysen, alhier aengecommen is, daertoe zynen dienst presenteren. Sijn dezelve al-t'samen in collegie by Doctor Petro Plancio, op't stuck van de navigatie geëxamineert, elcx van hun negen guldens acht stuvers aen ghe(l)t gegeven, tot vervallinge van hunne reys- en teerkost, omme hier te commen ende weder t'huys te reysen, ende aengeseyt dat men henluyden weder zal ontbieden, indien men verstaet dat men henluyden dienst re(spec)tive van doen zal moegen hebben.

SATERDAGH XIIen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Schippers Jan Cornelisz. van Hoorn [1]) ende Symon Willemss. Cat sijn angenomen, om in die qualite te vaeren op de twee jachten, respective gedestineert by noorden te soecken de straet van Anian, Jan Cornelisz. op een tractement van tnegentich ende Symon Willemss. op een tractement van tachtich ter maent, buyten de vereeringe, die den Rade hen (ende) het ander schipsvolck zal mogen toevougen, indien (die) passagie zoude mogen gevonden werden.

DONDERDAGH XVIIen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is gesproecken met schipper Jan Cornelisz. van (de) equippagie van de twee jachten, gedestineert by noorden om te vaeren naer China etc., oock van 't volck, dat men (daer)toe sal behoeven, aen te nemen; ende sijn hem mede by gescrifte opgegeven namen van eenige stuyrluyden, om naer hunne gelegentheyt te vernemen.

VRYDAGH XVIIIen FEBRUARIJ 1611. NAEMIDDACH.

De schippers Jan Cornelisz. ende Symon Willemss. Cat sijn geautoriseert, de gemeene officiers ende bootsgesellen voor de respective jachten — gedestineert by noorden om te vaeren naer de rijcken van

1) Boven (p. 145) genoemd Jan Cornelisz. van Schellinkhout.

China etc. — noodich, aen te nemen op zoo civilen maendtgelde(n) als hen doenlyck sal sijn; ende aengeseyt, dat zylu(yden) het volck wel mogen belooven, dat de soldye ingaen sal op den dach van de monstringe ende dat den Ra(edt) daer noch zal toestellen een goede vereeringe voor elck, indien de voorseyde passagie gevonden sal mogen werden [1]). Ende wat belanght de stuyrluyden, die syluyden sullen mogen spreecken ende versoecken, oft zyluyden hen op de voorseyde voyage sullen begeeren te laten employeren, dat zyluyden die wel sullen mogen voorslaen, dat zyluyden by den Raedt wel sullen mogen bedingen 60, 70 ofte 80 guldens ter maendt.

Is geresolveert, dat men de voorseyde jachten elck medegeven zal een aem brandewijn, zes pypen Spaensche wijn ende zes oxhoofden Fransche wijn.

Is noch geresolveert, dat men sal scryven aen de Ho. Mo. Heeren Staten Generaelen de Haere Ho. Mog. versoucken, dat deselve gelieve in Tartarische ofte Cierickschee [2]) spraeke te doen depescheren alsulcke opene brieven, als Hunne Ho. Mo. meynen, dat de schippers op de voorseyde jachte van noode sal sijn, op oft de gesochte passaige gevonden mochte werden.

DESEN XIXen FEBRUARIJ 1611.

Mijn Heeren,

Volgens d'authorisatie van Uwe Ho: Mo: sijn wy vast besich mit d'equippagie van de twee schepen, die gedestineert werden omme te soecken de passagie benoorden om naer China, ende daermede zoeverde gecommen, dat wy beginnen volck aen te nemen en sodaenich van alle sorten van officien ofte bedieningen, clouckheyt, ervarentheyt ende goeden leven, als wy eenichsins connen becommen, doende met alles sooseer spoeden, dat wy meenen haest reede te sullen sijn, om by tijts t'seyl te moegen gaen, waerin dat bestaet de meeste hoope van goet succes, 't welck Godt verleene. Dan alzoo in sulcken gevalle wel noodich soude sijn, dat de schepen voorsien werden met

1) De beslissing was dus (zie art. 26 der Instructie. — Resol. der Stn. Gen. 14 Maart 1611) gevallen in den zin van de uitloving der premie vóór de reis.

2) Nam. Syrische. Zie hiervoor de resolutie der Stn. Gen. 14 Maart 1611.

patenten van Uwe Ho: Mo: Edele ofte Sijn Excellencie aen de princen ende coningen van die quartieren, daer se sullen moegen aencommen, gescreven in sulcke talen ende caracteren, daer se best mede connen gedient werden, menende dat de Tartarische, soe te becomen sijn, wel de bequaemste sullen wesen, oft zoo niet de Turckse, Syris, Slavonis, Pools ofte Russe, van alles ofte zooveel alsser te becommen sijn, opdat mit d' eene faillerende met d' ander moegen geholpen werden. t'Sal Uwe Ho: Mo: Ed: daeromme gelieven concept te doen maeken van zoedaenige patenten, als deselve goetvinden sullen hen mede te geven, ende 't selve doen translateren in de voorseyde talen, sooveel alsser te becommen sal sijn, daerin ervaren wesende; ons oock overseyndende copie van 't selve concept, meenende dat wy hier wel eenigh vinden sullen, die 't zelve sullen connen doen, waervan wy Uwe Ho: Mo: Ed: sullen adverteren, soe haest yemant vernomen sullen hebben, opdat deselve dienangaende gheen verder moeyten en laten doen. Item alzoo oock noodich is, dat se met behoorlicke commissien werden voorsien, sullen Uwe Ho: Mo: Ed: gelieven twee te doen despecheren, laetende de plaetsen van de schippers, die daerop commanderen sullen. De schepen sijn genaemt het Vosgen ende het Craentgen. Wat belanght d' ordre ende instructie, die men haer sal medegeven, sijn daermede besich; ende zoo haest rede sullen sijn, overseynden, om by Uwe Ed: Mo: geapprobeert te werden. Angaende de Syrische tale, hebben hier eenen gevonden, die ons daerin wel dienen sal om te translateren. Bidden hiermede Godt almachtich, Mijn Heeren etc.

Staten Generael.

ZATERDAGH XIXen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Pieter Franss., stuirman, is in't collegie (door) doctor Petro Plancio geëxamineert van syne kennisse van de zeevaert, ende bevonden te we(sen) een goet stierman.

DYNGSDAGH XXIIen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

In deliberatie geleyt sijnde, oft men voor de twee schepen, gedes-

tineert te soecken de straet van Anian, zal coopen nieuwe ofte oude Spaensche wijn, is geresolveert, dat men daervoor koepen ende hen medegeven sal oude Spaensche wijn, emmers voor zooveele men zoedanige oude wijn becommen kan; ende watter aen oude wijn sall comen t'ontbreecken, dat men dat sal suppleren met nieuwe Spaensche wijn van de strengste, die men zal weten te becommen.

Franchois Halling, woonende tot Rotterdam, is geaccordeert ordonnantie ter somme van hondert twee en twintich ponden van xL grooten Vlaems 't stuck, als 116 £ over de koop van tweehondert wagen steenkoolen, by denzelven door last van desen Rade gecocht tot 85 gulden het hondert, omme geemployeert te werden op de schepen, gedestineert by noorden, te soecken de straet van Anian, ende zes ponden voor desselffs factorie ende verschoten oncosten daerop gedaen.

DEN XXIIen FEBRUARIJ 1611.

Edele, erentfeste, wyse, voorsienighe, zeer discrete ende waerde medebroeders.

Wy hebben Uwe Ed: missive van den xixen deser ontfangen, vermeldende van eenen Carel van Wijckhuysen, die hem wel zouwde willen laeten gebruycken in de vaert by noorden. Daerop wy deselve wel hebben willen voor antwoort vougen, dat wy versien sijn van luyden, d' astralogie ende geometrye verstaende, ende nu voorts soecken persoonen, die in't stuck van de zeevaert ervaren sijn. Uwe Ed: hoochelick bedanckende voor de debvoiren daerinne gedaen. Hiermede, Edele etc.

Admiraliteyt tot
Rotterdam.

DONDERDAGH XXIIIIen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

De heeren Valkenier ende den advocaet-fiscael sijn gecommitteert te concipieren een artyckelbrieff voor 't schipsvolck van de twee jachten, gedestineert te gaen naer de straet van Anian.

Is voorts gebesoigneert in de equipagie ende uytrustinge van de twee schepen, gedestineert naer de straet van Anian.

VRYDAGH XXVen FEBRUARIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Alzoo den heer Ploos vernomen heeft, dat tot Utrecht seecker persoon woont, met naemen Jan Joachimss. Koos, dewelcke met sijn meester den tijt van drie jaeren gh(e)woont heeft in't hoff van den Grooten Cham, is goetgevonden, denzelven alhier eens te laten commen, omme uyt hem te verstaen de gelegentheyt van de Tartarische ende andere spraecken, oock oft hy niet eenige van die zoude connen scryven, waeromme aen den voornoemden heere Ploos, die huyden van hier nae Utrecht is gereyst, gescreven is ende versocht, voornoemden Koos te bewilligen tot coste van den lande eens alhier over te commen.

DEN XXVen FEBRUARIJ 1611.

Erentfeste, eersame, wyse, voorsienige, seer discrete ende waerde medebroders.

De brieff van Jacob Kasyn aen Uwe E: gescreven, by onsemedebroeder t' Hart binnengebracht, hebben wy gelesen, ende vinden goet, dat Jan Joachimss. Koos daerinne vermelt eens alhier overcompt, ten eynde wy hem moegen hooren, spreecken ende vernemen, oft hy [1]) ons eenighe dienst soude connen doen, met onderrechtinge van de gelegentheyt der Tartarische ende andere spraecken; oock oft hy eenighe van die kan schryven etc. Waeromme Uwe Ed. sall gelieven den voornoemden Koos te bewilligen, metten eersten eens alhier over te commen tot coste van den lande. Ende desen tot gheenen anderen eynde dienende, etc. Erentfeste etc.

Aen den heere Geraert Ploos,
wesende tot Utrecht.

MAENDAGH LESTEN FEBRUARIJ 1611. NAEMIDDAGH.

Jan Joachimss. Koos, woonende tot Utrecht, die vierthien jaeren in Turckyen ende drie jaeren in Tartarien ende 17 jaeren in Constan-

1) Het handschrift heeft: by.

tinopelen gewoont heeft, hier [1]) ontbooden zijnde, om te vernemen oft hy de Tartarische spraecke niet kan scryven, is in collegie verschenen, ende des gevraecht sijnde, zeyde dat hy de Tartarische wel kan spreecken ende verstaen, maer niet scryven. Is goetgevonden ende geresolveert, dat men den Rectoor aen d'Oude zyde deser stede, die in veel verscheyden talen geverseert is, in't collegie zal ontbieden, om te verstaen, oft hy de Tartarische spraecke niet zal connen scryven met Ciriaecksche letteren, dewyle men desen (morgen?) uyt hem verstaen heeft, dat hy de Ciriaecksche spraecke scryven kan.

Is gelesen een missive van de Hog: Mog: Heeren Staten Generael van den XXIIIIen deser, ghis(teren) ontfangen, met twee commissiën van Sijn Excellencie voor de schippers van de jachten respective, gedestineert naer den Noorde. Ende een patente van Haere Ho: Mo: voor de voorseyde schippers, die Haere Ho: Mo: scryven, dat men hier soude moegen doen translateren in soodanige spraecke, als men zoude meynen van noode te wesen.

DYNGSDAGH EERSTEN MAERT 1611. VOORMIDDAGH.

Is gebesoigneert om de potente voor de twee schepen, gedestineert om de noorden te varen, te doen trans(la)teeren in de Tartarische ende Ciriaecksche spraeke. Ende vernomen, dat hier ter stede woont een Jode, in Da(ma)sco gebooren, die men meynt dat dezelve wel sal connen translateren in de Turcksche spraeken.

Is goetgevonden ende geresolveert, dat (m)en Reynier Meynertss. Muller, stuirman woonende tot Enckhuysen, zal verscryven tot coste van den lande eens alhier over te commen [2]).

Jan Joachimss. Koos van Utrecht is bewillicht de patente van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael voor de schepen, gedestineert naer den noorden, te translateren uyt het Nederduytsch in de Turcksche spraecke, ende 't selve translaet van Utrecht (werwaerts hy nu vertreckt) den Rade over te brengen.

WOONSDAGH IIen MAERT 1611. VOORMIDDAGH.

Alzoo de schippers Jan Corneliss. ende Symon Willemss. Cat, ge-

1) Het handschrift herhaalt hier: heeft.

2) Zie hiervoor ad 11 Februarij 1611.

destineert te varen naer den noorden, den Rade hebben aengedient, dat zyluyden noodich sullen hebben op de voorgenomen voyagie elck een tromppetter mede te voeren, omme by miste ofte andersins malcanderen seynnen te geven, oock elck een siflet, omme binnen scheepsboort het volck voor hem te [1]) doen commen; versouckende, dat den Rade gelieve te consenteren, dat syluyden elck een (man) aennemen, die hen neffens een anderen dienst (mede) als trompetter zal connen dienen, ende dat hen elck een siflet zal mogen gegeven worden. Is hen geconsen(teert) elck een man aen te nemen, die hen neffens eenen anderen dienst oock als trompetter zal mogen dienen, ende belooft elck een siflet gegeven te werden.

Is voorts gebesoigneert in de toerustinge van de twee schepen, gedestineert na den noorden te varen.

DONDERDAGH III^en MAERT 1611. VOORMIDDAGH.

Pieter Franss., gebooren van Singem in Vlaenderen, lange gewoont hebbende tot Alckmaer, is by den Raedt aengenomen, te varen voor stuirman op een van de twee schepen, gedestineert om de noorden, voor vier en tachtich guldens ter maent, boven de vereeringe, die hem ende 't ander schipsvolck noch zal toegeleyt worden, indien den pas wert gevonden.

Is voorts gebesoigneert in eenige saecken, concernerende de toerustinge van de twee schepen, gedestineert naer 't noorden.

VRYDAGH III^en MAERT 1611. VOORMIDDAGH.

Cornelis Janss. Mes van Enckhuysen is angenomen (voor) stuirman opte reyse by noorden naer de straet van Anian, voor sestich gulden ter maent boven sijn verer(inge), indien den pas gevonden wert, als geordonneert sall worden ende andere oock toegeseyt is.

---

1) Het handschrift herhaalt: te.

Jan Jacobss. van Hoorn is aengenomen voor hoochbootsm(an) ende onderstuirman opte voorseyde tocht, om XXXIII gu(lden) ter maendt ende conditie als vooren.

MAENDAGH VIIen MARTIJ 1611. NAMIDDAGH.

Is gebesoigneert met den Rector van de Ouwdezijts groot school Mateus Larus [1]), mitsgaders (met) zeeckere Jootsche schoolmeyster gebooren in Damasco, die de Turcksche spraecke spreect ende scrijft, ende Jan Joachimss. Koos van Utrecht op d' oversieni(nge) ende collatie van de patente, by den voorseyden Joode in Turksch gestelt; heeft oock den Rector geëxhibeert dezelve patente by hem gestelt in Ciris(ch). Ende goetgevonden, dat den Rector, behalven t'gee(ne) voorseyt noch opmaeken soude twee principale, ende den Joode mede noch twee van de Turcksche, ende Loys Elle last gegeven om uyt des Jodens mondt het voorseyde Turcksche stuck van woord(e) tot woort over te stellen in Franchois.

Daernae is gebesoigneert met Doctor Plancio (ende) den schipper Jan Cornelisz., den stuirman Pieter Franss. ende Ernst van de Wal ende Pieter Aertsz. de Jonge, op d'instructie, by denselven Plancio gestelt om henluyden mede te geven, mitsgaders zeeckere questie, by hem voorghewent. Waerop der voorseyden luyden advys gehoort, resolutie genomen is, dat men dien pas zoude mogen attenteren, indien wint ende weder daertoe propys vallen, conform d'aenwysinge, by den voornoemden Plancio in de instructie daervan te doen.

DYNSDAGH VIIIen MAERT 1611. VOORMIDDAGH.

Is gedisponeert op het maentlick tractement van Ernst van de Wal ende Pieter Artss. de Jonge, die als Raden sullen medevaeren op de twee schepen, gedestineert om den noorden, ende hen toegevought elck LXXXV gulden ter maent, daermede zyluyden hen vernoecht hebben gehouden, mits dat den Rade hen eenige vereeringe doe tot vervallinge van de costen, by hen nu eenigen tijt sedert

1) De naam is niet duidelijk geschreven, en er is aan veranderd. De man heette Mattheus Sladius.

hun aendienen van de voorseyde voyage gedaen, zoo in't reysen al anderssints, 't welck hen by den Rade belooft is te doen.

Schipper Jan Cornelisz. is geordonneert te va(eren) op't schip, genaempt de Vos, van de twee, gedestineert na den noorden te varen.

Sijn van Egbert Jacobss. compasmaeker geko(cht) twee zeylsteenen, omme op de reyse by noorden (op) de twee schepen gebruyckt te worden, t' samen v(oer) twee ende tnegentich gulden current, daervan hem ord(onnantie) verleent is op den ontfanger Marten Janss. Ho(uff)yser.

NAEMIDDAGH.

Dirck Claesz. in den Burch van Leyden, die in de maent Martij des voorleden jaers geleent is vier gotelingen ende twee steenstucken, in't collegie ontbooden sijnde, is binnengestaen, ende hem angeseyt, dat hy 't voorseyde geschut eerstdaeghs zal restitueren, alsoo den Rade 't selve noodich heeft (te) gebruycken op de twee scheepkens, gedestineert om noorden te varen. 'T welck hy belooft heeft te doen, ende dat hy deselve op't spoedichste hem doe(nlick) zal doen commen van Rotterdam, alwaer deselve leggen, vermits hun scheepgen, daerop die ghebruyckt sijn geweest, dese winter door contra(rie)-windt benoodicht is geweest de Maze in te loopen.

Is voorts gebesoigneert in't uytrusten van de voorseyde twee schepen, gedestineert te soecken de straet van Anian.

DONDERDAGH X^{en} MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Arent Coop is angenomen voor barbier op eene van de twee schepen, gedestineert om den noorden, voor de soldye van XXV gulden ter maent, boven de vereeringe by den Raedt te stellen voor yder van den scheepsvolcke, in(dien) den pas gevonden werdt.

Den advocaet-fiscael van desen collegie [1]) is gedeputeert te concipieren een instructie voor de twee scheepen, gedestineert te soecken de straet van Anian.

1) Nam. Mr. Henrick Storm.

VRYDAGH XIen MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Heeft den Rector in de groote schoolle aen de Oudezyde deser stede in collegie overgebracht twee exemplairen van de patente der Ho: Mo: Heeren Staten Generael voor de twee schepen, gedestineert te soucken de straet van Anian, by hem ter begeerte van den Rade in de Cirische spraecke gestelt.

Is overlesen seeckere instructie voor de twee schepen, gedestineert naer den noorden, by den advoc(aet)-fiscael by laste van den Rade geconcipieert.

Is voorts gebesoigneert in eenige saecken meer, d' uytrustinge van de voorseyde twee schepen aengaende.

Is geresolveert, dat men de Ho: Mo: Heeren Staten Generael sal overseynden de twee patenten in Turck(sche) ende de twee Sirische spraecke gestelt, omme by Haere Ho: Mo: geparapheert ende bezegelt te werden, ten behoeve van de voorseyde twee schepen, ghedestineert naer den noorden.

NAMIDDAGH.

Is gearresteert d' instructie voor de twee schepen, gedestineert naer den noorden [1]).

IN AMSTERDAM DESEN 11 MARTIJ 1611.

Mijn Heeren,

Volgens Uwe Ho: Mo: goede geliefte senden hierneffens de patente, by deselve aen ons gesonden, getranslateert in tweederley spraecken, te weten Syrisch ende Turcks, van beyde twee exemplaren met de transilatie derselve wederom verbotenus, te weeten de Syrische in Latijn ende de Turcksche in Francois, opdat Uwe Ho: Mog: moegen sien, hoe deselve overgeset sijn; de Syrische is gedaen by den rectoir van de groote school van de Oude-syde alhier, ende de Turcksche by seeckeren Jode van Damasco, alhier woonende ende onder de Portugiesen schoolhoudende, dient sijn eygen tale is ende veel vreemde ende verdtgelegen landen heeft deurwandelt,

1) Zie deze instructie afgedrukt: hierna p. 184.

oock Franchois, Italiaens ende Spaens kan spreecken; dese heeft de papieren gepolyst ende gevouwen op de maniere van de Turcken, gelyck mede deghene van de Syrische. Hy meent dat de paraphe wel mach geschieden op de maniere hier te lande geüseert, mer dat de teyckeninghe van den greffier, so men de Turcksche wilde volgen, oock by de Tartaren in Cathayo ende elders — daer hy seyt mede geweest te sijn — gebruyckt, soude moeten commen aen de rechterhandt onderaen, ende het segel onder het onderschrift „ter ordonnancie"; dan den Rector seyt, dat de teyckeninge van den greffier wel soude moegen gestelt worden onder „ter ordonnantie", ende het segel aen de slinckerhandt. Doch Uwe Ho: Mo: moegen daerin doen naer haer goede geliefte; dient dit alleen voor advis. Ende dewyl de schepen reede sijn, soodat se weder ende wint dienende tegens Dyngsdach ofte Woonsdach wel sullen moegen affdryven, sal Uwe Ho: Mo: gelieven, ons deselve besegelt ende geteyckent metten eersten weder terugge te seynden; de teyckeninghen sullen noch in de Turcksche ende Syrische characteren moeten overgestelt worden, opdat se mede moegen worden gelesen......... [1]). Ende bidden hiermede Godt almachtich, Mijn Heeren, etc.

Staten Generael.

POST DATA OPT SCRYVEN VAN DEN ELFFDEN MEERT.

Wy senden oock hierneffens de geconcipieerde instructie voor de voyage, die uwe Ho: Mo: Ed: sullen gelieven te oversien, ende daerinne corrigerende ende veranderende, zulcx als deselve goetvinden sullen, ons met de andere stucken teruggeseynden. Uwe Ho: Mo: Ed: zullen in de instructie vinden, datter mentie gemaeckt werdt van seeckere schantsen te maeken, waerop deselve sullen gelieven te letten, oft men dat daerinne sal moegen laeten oft best den schippers mondelinge ofte by beslooten brieve bevelen. Item sullen uwe Ho: Mo: Ed: gelieven ons te scryven, oft deselve beter vinden, dat men de premie, in de voorseyde instructie gemencioneert, voor't uitvaeren stelle ende den schipsvolcke bekent maeken, oft op hunne wedercompste; hoewel wy voor ons advis niet quaet en souden vinden, dat

1) Het vervolg van dezen brief betreft andere zaken; eerst het naschrift komt op onze zaak terug.

sulcx geschiede voor 't uytvaeren, omme 't volck te beter te couragieren ende naderhandt minder moete t' hebben.

SATERDAGH XIIen MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

De vier voorseyde Cirische ende Turcksche patenten voor de twee schepen, gedestineert te vaeren naer de straet van Anian, sijnde overgesonden aen de Ho: Mo: Heeren Staten Generael, omme by Haere Ho: Mo: geteyckent ende gesegelt te worden; gelyck mede aen dezelve overgesonden is d' instructie, by desen Rade voor de voorseyde twee schepengeconcipieert, omme by Haere Ho: Mo: geapprobeert ofte (ver)meerdert oft vermindert te werden.

MAENDAGH XIIIIen MARTIJ 1611. NAEMIDDAGH.

Is den secretaris gesonden by de bewinthebberen der Oostindische compangie in dese stede, omme henluyden van wegen desen Rade te versoucken, dat hun gelieve te doen depescheren twee opene acten, die men de schippers, ghedestineert te soecken de straet van Aenian, zal mogen medegeven, omme, indien't Godt gave dat den pas derwaerts mochte gevonden worden ende dat zyluyden eenige schepen van de voorseyde bewinthebberen mochten bejegenen, hen by de commisen derzelver te mogen vervougen ende van deselve versoucken zoodanige assistentie ende adres, als hen zoude mogen noodich wesen, ende victuaille voor een reedelicke prijs ofte op recepisse tot laste van desen Rade.

Is voorts gebesoigneert totte uytrustinge van de voorseyde twee schepen.

DYNGSDAGH XVen MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Pieter Wegenaer Diricxsz. van Amersfoort chirurgyn is by den Raedt angenomen, om in die qualiteyt te vaeren op een van de twee schepen, ghedestineert naer de straet Anian, voor twintich guldens current ter maent.

Den XVIII[en] der voorleden maent geresolveert wesende, dat men elck van de twee schepen, ghedestineert naer den noorden, mede zoude geven zes oxhooffden Fransche wijn, ende by de commissarissen tottet coopen van dezelve wijn alsnoch niet meer gekocht sijnde, als voor elck van deselve schepen een oxhooft, uyt vreese dat men niet meer zoude hebben connen in de schepen stuwen; ende nu bevonden sijnde, dat men noch wel wat sal connen stouwen, is goetgevonden ende geresolveert, dat men elck van de voorseyde twee schepen medegeven zal drie oxhooffden witte Fransche wijn.

Den secretaris heeft geraporteert, dat de bewinthebberen van de Oostindische compangie aengenomen hebben te doen depescheeren twee acten, die men zal medegeven de twee schippers van de schepen, ghedestineert om den noorden te soecken de straet van Anian, omme, byaldien het Godt almachtich mochte believen dat deselve straet mochte gevonden worden, ende zy mochten commen by eenige schepen van de voorseyde bewinthebberen, zyluyden hun vrymoedichlyck mochten vervoegen by de commisen van deselve schepen, ende des noot sijnde aen deselve versoecken alsulcken adres ofte assistentie, als hen zoude mogen nodich weesen.

WOONSDAGH XVI[en] MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is ontfangen, geopent ende gelesen een missive van de Mog. Heeren Staten Generael mette patenten in Turcksche ende Cirische talen voor de twee schepen, gedestineert by noorden te soecken de straet van Anian.

Is voorts gebesoigneert in saecken, concernerende d'uytrustinge van de twee scheepen, gedestineert naer den noorden.

DONDERDAGH XVII[en] MAERT 1611. VOORMIDDAGH.

Is voorts gebesoigneert in't resumeren van den artyckelbrieff voor de twee schepen, gedestineert te vaeren na de straet van Anian, ende (andere) dingen meer, concernerende d' uytrustinge van deselve schepen.

VRYDAGH XVIII[en] MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

De heeren joncker Willem van Matenes ende Gerardt Ploos sijn gecommitteert, te monsteren ende onder eedt te bringen het schipsvolck van de twee scheepen, gedestineert naer den noorden.

SATERDAGH XIX[en] MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Ernst van den Wal ende Pieter Aertssen de Jonge is elck geaccordeert vijfftich guldens, tot vervallinge van hunne reys- ende teercosten voor den dage hunner monstringe, ende gelast deselve te doen stellen op de declaratie, die de schippers Jan Cornelisz. ende Symon Willemss. Cat van [1]) hunne vacatien ende oncosten voor den dage der monstringe overgeven sullen.

Is gearresteert d'artickelbrieff voor de twee schepen, gedestineert om den noorden [2]).

Is geresolveert, dat men het schipsvolck van de voorseyde twee schepen naermiddagh te twee uiren op de schepen respective zal monsteren.

MAENDAGH XXI[en] MEERTE 1611. VOORMIDDAGH.

Den schipper Symon Willemss. Cat, alsn(och) gheen timmerman hebbende, is gelast een aen te neemen ende mede t' scheep te voeren.

De schippers Jan Cornelesz. ende Symon Willemssen Cat, commisen, Ernst van de Wal (ende) Pieter Artssen de Jonge, van den Rade affscheyt nee(mende), omme te reysen in't soecken van de straet van A(nian) te voirderen, is mondelinge gelast alle mogelicke vlijt ende naersticheyt aen te wenden, van hier aff om d' oost van de Noortpool de voorseyde straet te beseylen, ende sulcx door contrarie-windt niet en conde d'eerste somer geschieden, dat zy een bequame plaetse sullen verkiesen, daer zyluyden sullen mogen verwinteren, ende de volgende somer de reyse sien te voirderen. Ende oft mochte gebueren, dat zyluyden de voorseyde straet van hier beoosten de

---

1) Het handschrift herhaalt: van.

2) Deze artikelbrief is in het Algemeene rijksarchief niet meer te vinden.

Noortpool niet conden becommen, dat zyluyden sullen soecken deselve te vinden door Fretum Davidts ende bewesten de Noortpool. Item dat, indien de Heere genade geeft, dat de voorseyde straet gevonden wert, zyluyden naerstich sullen acht neemen, op wat plaetsen, quartieren ende gewesten, zoo op dezelve straet als anders, de Ho. Mo. Heeren Staten Generael zoude(n) mogen maecken eenige forten ofte colonies, indien Haere Ho. Mog. sulx voor den dienst van den lande zouden mogen goetvinden, ende dat zyluyden 't zelve niemanden en sullen reveleren, maer secreet houden ende t' haere wedercompste desen Rade daervan mondelingh rapport te doen, sonder eenige notitie daervan te houden, opdat niemant sulx gewaer en werde.

NAMIDDAGH.

De schippers Jan Cornelisz. ende Symon Willemss. Cat hebben eedt gedaen van hun te reguleren naer de commissie van Zijn Ex[ie]., henlieden respective medegegeven.

Is de twee schepen, gedestineert om den noorden, medegegeven een beslooten missive, waerby de schipper(s), commisen ende stierluyden, respective daerop varende, by desen Rade sijn gelast, dat in cas den superinten(dent) van deselve twee schepen Jan Cornelisz. mochte commen t' overlyden — 't welck Godt verhoede — zyluyden voor superintendent in desselfs plaetse houden ende kennen sullen den schipper Symon Willemss. Cat, by den Rade in sulcken gevalle daertoe gesubstitueert, indien hy niet voor den voornoemden Jan Cornelissen overleden sy, in welcken gevalle ende dat Symon Willemsen C(at) mochte overleden wesen, zoo wanneer Jan Cornelissen mochte t' overlyden commen, zullen de schippers, commisen ende stuyrluyden, alsdan noch in levende lyve wesende, met gemeenen advyse eenen anderen tot superintendent mogen verkiesen ende respecteren als vooren.

DEN XXI[en] MARTIJ 1611.

Eersame, vrome, lieve, besundere.

Alzoo alle menschen sterffelicken sijn, ende sulcx kan gebeuren dat Godt verhoede, dat geduerende dese reyse den jegenwoordighen

superintendent mochte commen te overlyden, heeft den Raedt in sulcken ghevalle gesubstitueert, ende substitueren mits desen als superintendent in desselffs plaetse, den schipper Symon Willemssen Cat, willende ende begeerende, dat men hem daervoor houwde ende kenne, als naer behooren; doch zoo denselven mochte te vooren overleden sijn ofte naemaels quaeme te overlyden, sullen d' ander Raeden met gemeenen advyse eenen anderen moegen verkiesen ende respecteren als vooren. Biddende hiermede Godt almachtich, Eersame, etc.

Aen Jan Cornelissen May ende Symon Willemssen
ende andere hooft-officieren op de twee schepen,
gaende om den noort naer China, in Texel.

DYNSDAGH XXII^en MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is goetgevonden ende geresolveert, dat men twee Raden zal deputeren te reysen naer Texel, om de twee scheepen, gedestineert naer den noorden, te revideren, ende de saecken daernaer dirigeren, dat se opt spoedichste ende mette eerste bequame wint mogen uytloopen ende hunne reyse vervoirderen. Ende zijn daertoe gecommitteert de heeren Pieter Jacobssen Schout ende Gillis Janssen Valkenier.

WOONSDAGH XXIII^en MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is den ontfanger Marten Janssen Houffyzer per acte gelast, aen de twee schippers, gedestineert naer den noorden, Jan Cornelisz. ende Symon Willemssen Cat, t'samen te verstrecken thien hondert realen van achten tot 47 stuyvers 't stuck, omme by henluyden op de reyse ter noot voor vivres ofte tot ladinge te gebruycken, naer dat de gelegentheyt voorvallen zal.

Sijn gedepescheert verscheyden ordonnantiën van victuaille ende andere behouften voor de twee schepen, om den noorden varende.

WOONSDAGH XXX^en MARTIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Gerrit Janssen, ordinaris boode van desen collegie, mette heeren

Schout ende Valkenier in Texel geweest zijnde, heeft in absentie van de voornoemde heeren, die in hun perticulier tot Haerlem ende Alckmaer respective zijn naegebleven, gerelateert, dat de twee schepen, gedestineert naer den noorden, den XXVIII^en deeser des morgens tusschen zeven ende acht uren het Texel sijn uytgeloopen. De Heere verleene hen behouden reyse, ende gheve dat se de voorgenomen reyse mogen volvoeren tot Godes eere ende deser landen welvaert.

WOONSDAGH VI^en APRIL 1611. VOORMIDDAGH.

Jan Gerritsz. ende Jacob Claessen lootsluyden is geaccordeert ordonnantie, ter somme van twintich ponden van XL grooten Vlaems 't stuck, uyt saecke dat zyluyden de twee schepen, gedestineert naer den noorden, in qualiteyt als vooren van voor dese stadt tot in Texel hebben affgebracht.

WOONSDAGH XIII^en APRIL 1611. VOORMIDDAGH.

Is Loys Elle over syne moeyten ende besoign(es), gedaen met scryven van de patenten voor de twee schepen, gesonden om den noorden, in de Latijnsche ende Fransche talen, om uytte selve in de Turcksche spraecke getranslateert te werden by zeeckere Jode uyt Damasco alhier woonende, als andere, gehoorende totte uytrustinge van de voorseyde twee schepen, toegevoucht XXXVI gulden current.

Is voorts gebesoigneert in de rekeninge van 't gundt d'uytrustinge van de twee schepen, om den noorden gesonden, heeft gecost.

WOONSDAGH EERSTEN JUNIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is ontfangen, geopent ende gelesen een missive van Jan Cornelissen ende Arenst van de Wal, schipper ende commis respective op den schepe, genaempt den Vos, op de reyse naer noorden, gescreven den V^en Aprilis lestleden op de hoochte van 36^en graden [1].

---

1) Deze brief was aan twee Edamsche schepen medegegeven. Zie het journaal ad 5 April 1611 (hiervoor p. 4).

WOONSDAGH XIIIen JULIJ 1611. VOORMIDDAGH.

Is geresolveert, dat men den rector aen d'Ouwde syde deser stede sal vereeren met twaelff realen van achten, voordat hy in Cierichsche spraeke gestelt heeft de patente van de Mo. Ed. Heeren Staten Generael deeser Vereenichde Nederlanden ende andere schriften, medegegeven de twee scheepgens, die gesonden sijn te soecken de straet van Anian.

ZATERDAGH XXen AUGUSTI (1611). NAEMIDDAGH.

Is ontfangen, geopent ende gelesen een missive, (den) XIIII Mey lestleden op Kilduyn gescreven by den schippers ende commisen van de jachten de (Vos) ende de Craen, gaende te soecken de straet (van) Anjan, innehoudende hun wedervaren tot dien tijt [1]).

WOONSDAGH XXIIIIen AUGUSTI (1611). VOORMIDDAGH.

Opt ernstich versoeck van de huysvrouwe van Pieter Aertssen de Jonge, commis op eene van de twee schepen, uytgesonden te soecken den straet van Anjan, genaemt de Vos, es geconsenteert haer betaelt te werden twee maenden tractement van haer voornoemden man, in minderinge van 't ghundt hy aen 't landt mach goethebben.

WOONSDAGH XXIen SEPTEMBER 1611. VOORMIDDAGH.

De huysvrouwe van meester Ernst van de Wal is geconsenteert betaelt te werden twee maenden soldye van haere man, in minderinge van 't ghundt hy aen 't landt goetheeft; ende den commis Moyal de voorseyde betaelinge te doen.

---

1) Deze brief was aan twee schepen uit Hamburg en Schotland medegegeven. Zie het journaal ad 10 Mei 1611 (hiervoor p. 9).

DYNGSDAGH IIIIen OCTOBRIS 1611. VOORMIDDAGH.

Is aen de vrouwen van eenighe persoonen, varende op het schip, daer schipper op is Symon Willemssen Cat, op de reyse naer den noorden, betaelt elck twee maenden soldye, in minderinge van 't ghundt hunne respective mans aen 't landt goethebben.

ZATERDAGH XXIIen OCTOBRIS 1611. VOORMIDDAGH.

Is mede eenige betaelinge gedaen aen de huysvrouwen van sommige mannen, varende op de twee schepen, gedestineert by noorden om te vaeren naer China, blijckende by 't register daervan gehouden.

DONDERDACH DEN 9en FEBRUARIJ 1612. VOORMIDDACH.

Alsoo hier te lande een scheepgen . . . . . te vaeren naer Nova Francia, is in (delibe)ratie geleyt, oft men aen de schippers ende (com)misen op de scheepen, gedestineert te soecken (de) straet van Anian — die geschreven hebben, d(at) zy den verleeden somer niet konnende by 't n(oorden) ofte noortoosten doorkoomen, hen begeeven hebben naer Nova Francia [1]) — zouwde schryven ende adverteren van de openinge, die men zeyt d(at) de Engelschen daer zouwden gevonden hebben [2]). Ende daerop gehoort hebbende het advys v(an) D. Petrus Plancius, geresolveert dat men (niet) schryven zal, maer henlieden laeten volgen d'(in)structiën, henlieden op hun vertreck meedegegeeven.

---

1) Natuurlijk in den brief, blijkens de hiervoor afgedrukte resolutie van 20 Augustus 1611, toen ontvangen.

2) Dit gerucht is denkelijk ontstaan door de toen heerschende overtuiging, dat Hudson voor zijn dood een doortocht naar het noordwesten gevonden had, zooals zelfs te lezen staat in het koninklijke charter der compagnie, die Button uitzond, dd. 26 Juli 1612, bij Asher, *Hudson the Navigator*. p. 255 cf. ald. p. CCXIII); ook Hieron. Megiser *Septentrio novantiquus*. p. 439) oordeelde in 1613 aldus (zie de inleiding). Mogelijk is het echter ook, dat het gerucht betrekking heeft op de reis van Button om Hudson op te zoeken; althans Hessel Gerritsz. zegt in 1613 in zijn *Detectio freti Hudsoni* (p. 3) over deze reis (1612): „De eorum reditu hactenus nihil inauditum; hinc spes aliqua affulget, eos angustias illas superasse, nec judicamus quid certi nos inauditurus, priusquam ex India Orientali redierint aut ubi cum Chinensibus aut Japonensibus sua transegerint, eademque via in Angliam redierint."

DONDERDACH DEN 23en FEBRUARIJ 1612. VOORMIDDACH.

De huysvrouwe van Pr. Aertsz. de Jonge commis op 't schip (de Craen [1])), weesende op de reyse omme te soecken de straet van Anjan, is betaelt twee maenden van haere voornoemden mans soldye, blijckende by 't register daervan zijnde.

MAENDACH DEN 28en MEY 1612. VOORMIDDACH.

Opt ernstich versoeck ende aenhouwden van de huysvrou van Pr. Aertsz. de Jonge, omme te hebben twee maenden soldye van haere voornoemden mans gaige, is geconsenteert, dat men haer — door den secretaris ende als by forme van leeninge — een maendt sol-(dye) voorseyt zal doen hebben.

WOENSDACH DEN 4 JULIJ 1612. VOORMIDDACH.

Aert Kop, barbier van den scheepe de Vos, daer schipper op is Jan Cornelisz. Mey, gedestineert te gaen soecken de straet van Anian, in het schip de Vos overgetreeden [2]) ende naer deese landen gekomen, is binnengestaen ende heeft den Raedt aengedient, dat hy gister over Maeslandtsluys, daer hy hem heeft laeten aensetten, alhier is aengekomen [3]), verhalende in 't kort, dat de voorseyde twee scheepen de verleeden winter verwintert hebben in Nova Francia, ende dat uyt het schip de Craen in't schip de Vos overgegeeven zijnde zooveele victuaille, als daer meer op was dan van noode was, om naer deese landen te keeren, Jan Cornelisz. Mey, schipper op de Vos, daermeede gegaen is, alnoch eens te onderleggen, oft hy de straet van Anian zal konnen vinden.

---

1) De naam van het schip is in het handschrift opengelaten.

2) Vgl. de resolutie van den scheepsraad dd. 14 Maart 1612, waarbij aan ieder, die niet op nieuw met de Vos mede wilde reizen naar de Poolzee, verlof werd gegeven, om met het andere schip (bedoeld wordt natuurlijk de Craen) naar het vaderland terug te keeren.

3) Het schip de Craen was derhalve toen uit Nova Francia te huis gekomen. (Vgl. het besluit tot de scheiding der beide schepen in het resolutieboek ad 27 Februari 1612: hiervoor p. 123.)

VRYDACH DEN 6 JULIJ 1612. VOORMIDDACH.

Mr. Arenst van de Wal, geweest com(mis) op 't schip de Vos, daer schipper op is Jan Cornelisz. May [1]), Symon Wille(mss.) Kat, schipper ende Jan Corneliss. Mes, stuirman ende Aert Coop, barbier van den scheepe de Craen, geweest zoecken de straet van Anian ende met het voorseyde schip de Craen weedergekeert ende alhier aengekomen zijnde [1]), zijn binnengestaen, ende hebben rapport gedaen van hun weedervaeren op de voorseyde voyage, met overleeveringe van hunlieder journalen ende registers, geduirende de voyage gehouwden.

De heeren Ploos ende Andringa, by den Raedt daertoe gecommitteert zijnde, hebben het schipsvolck, met schipper Symon Willemsz. Cat huyden hier ter steede aengekomen, alhier in 's Princenhof afgedanckt ende van hunnen eedt ontslaegen.

DYNSDACH DEN 10 JULIJ 1612. VOORMIDDACH.

Aernst van de Wal, commis, Symon Willemsz. Cat, schipper, ende Cornelis Janss. Mes, stuirman, in collegie ontbooden zijnde ende gevraecht, oft zyluyden iets te zeggen hebben op 't gemeene schipsvolck, van dat 't selve geduirende de voyage hen niet gewillich (gedragen hadde). Ende uyt henlieden verstae(n sijnde, dattet) volck hen gehoorsaem (ende) gewillich hebben gedragen, is geresolveert, dat men henlieden naemiddach hunne soldyen, die zyluyden noch aen 't landt goedthebben, zal betaelen; maer dat men (de) betaelinge van den voornoemden schipper, commis ende stuirman noch voor zeeckeren tijt zal ophouwden.

Is gebesoigneert in 't betaelen van den schipsvolcke met het sch(ip de) Craen aengekomen.

---

1) Aan Ernst van de Wal was bij resolutie van den scheepsraad van 14 Maart 1612 verlof gegeven, om met de Craen huiswaarts te keeren. (Zie het resolutieboek hiervoor p. 124.)

WOENSDACH DEN 11en JULIJ 1612. NAEMIDDACH.

Is gevaceert tot het betaelen van den scheepsvolcke, mettet scheepgen [1]) de Craen onlangs alhier aengekomen.

DONDERDACH DEN 12en JULIJ 1612. VOORMIDDACH.

Schipper Symon Willemsz. Cat, commis Aernst van de Wal ende stuirman Cornelis Jansz. Mes, binnenstaende (ende) versoeckende dat den Raedt gelieve henluiden van hunne resterende soldyen te betaelen ende hen te lae(ten) volgen hunne goederen van vellewerck, by h(en) op de custe van Nova Francia voor enige cl(ey)nicheyden verhandelt, ende het weynich perceleyn, dat henluiden by enige hunner kennisse op de twee Oost-Indische scheepen, daer zyluyden in de Spaense zee by geweest zijn, in 't packhuys van deesen collegie opgebracht. Is henlieden naer voorgaende resolutie aengeseyt, dat men henlieden hun voorseyde goederen zal laeten volgen, ende de betaelinge van hunne soldyen voor enige dagen in surceantie zal houwden, totdat hunlieder overgebrachte registers ende journalen by den Raedt geleesen zullen weesen. Ende zijn de heeren Joncheer Vijt van Munster ende Geraerdt Ploos (met) den advocaet-fiscael (gec)ommitteert, (omme de vo)orseyde journalen (ende) registers te (visit)eren ende confe(reren) jegens d'instruc(tie v)oor de expeditie (by) noorden, omme 't selve gedaen ende by hunne Ed. van den innehouwden ende standt van dien in collegie rapport gedaen zijnde, op hun voorder versoeck gedisponeert te mogen werden, zoo men ten meesten dienste van den lande zal vinden te behooren.

WOENSDACH DEN EERSTEN AUGUSTI 1612. VOORMIDDACH.

Alsoo schipper Symon Willemsz. Cat ende den commis Ernst van de Wal, onlangs met het schip 't Craentgen alhier aengekomen, enigh weynigh velwerck hebben meedegebracht, dat zyluyden in Novo Francia voor enige cleynicheyden van ouwde yseren banden ende andersints hebben geruylt, is geresolveert dat men 't selve eerstdaechs zal sien te verkoopen.

---

1) Het handschrift heeft: metten scheepsvolcke.

DONDERDACH DEN 2en AUGUSTI 1612. VOORMIDDACH.

Is de weeduwe van wylen Pr. Aertsz., geweest hebbende commis op 't schip het Craentgen [1]), daer schipper op was Symon Willemsz. Cat, aengeseyt, dat enige haere credictueren den Raedt dagelix moeyelyck vallen omme, zooverre het sal mogen strecken, betaelt te mogen werden van de soldye, die haer man noch mach aen 't landt goedthebben; ende dat den Raedt daeromme goedtdunckt, dat zy eens alhier overkomt, omme 't gunt haer mach aengaen te ontfangen ende haere credictueren te voldoen. Daervan met eenen geadverteert is Evert van Dael ende Pr. Pil..... [2]), woonende tot Amersfoort, die meede op de voorseyde haere mans soldye spreecken, ten eynde zyluyden hen met de voorseyde weeduwe alhier mogen laeten vinden.

WOENSDACH DEN 8en AUGUSTI 1612. VOORMIDDACH.

De heeren Gillis Jansz. Valckenier ende Geraerdt Ploos zijn gecommitteert, te maecken de reeckeninge van 't gunt Pr. Aertsz., in zijn leeven commis op 't schip de Craen, competeert, zoo over zyne verdiende soldyen als over zyne goederen, voor de mast verkocht, omme 't selve bekeert te mogen werden tot betaelinge van zyne credictueren. Ende alsoo desselfs Pr. Aertszoon's kiste met noch enige weynige goederen met het voorseyde schip alhier is aengecomen, is zyne weeduwe, woonende tot Amersfoort, aengeseyt, dat zy dezelve zal komen benificeren ende ten profyte van haere schuldenaers (die daerop spreecken) verkopen; ofte dat den Raedt genootsaeckt zal weesen, zulx in haeren name te doen doen.

DESEN .... 3).

Eerbare, deuchdtsame,

Alzoo met het schip de Craen alhier aengecommen is de kiste ende eenighe onvercochte goederen van u zaligen man Pr. Aertsz., die gebeneficieert ende vercocht sullen moeten werden ten profyte van uwe crediteuren, zult eerstsdaeghs alhier moegen overcomen om sulx te doen, ofte sullen wy genootsaeckt wesen, dat van uwen

1) In Nova Francia door de inboorlingen vermoord (zie hiervoor p. 41).

2) In het handschrift is hier eene opene ruimte gelaten.

3) De datum is in het brievenboek niet ingevuld. De brief staat daar tusschen brieven van 25 Juli en 4 Augustus; maar uit de voorafgaande resolutie blijkt duidelijk, dat hij op den 8 Augustus behoort.

weghen ende in uwen naeme te laeten doen, daervan wy niet hebben willen laten u te adverteren. Ende desen etc. Eerbaere, etc.

De weduwe van Pieter
Aertssen de Jonge.

WOENSDACH DEN 8en AUGUSTI 1612. NAERMIDDACH.

Is gebesoigneert in't oversien van de journalen (ende) memoryen, gehouwden op't schip de Craen, (in) den verleeden zomer neffens het schip de Vos gesonden om te soecken de straet van Anian, onlangs weedergekeert, ende dezelve te confere(re)n met de instructie henlieden m(ede)gegeeven [1]). Ende naerdat dezelve oversien zijn, zijn dezelve gestelt in handen van Petrus Plancius, ende Zyne Ed. versocht, dat hem gelieve die insgelijx te oversien ende ondersoecken, oft by den schipper, stuirluyden ende commi(s) oock iets is gedaen teegens hunlieder (instructie), ende den Raedt eerstdaechs daervan rapport (te) doen.

DONDERDACH DEN 9en AUGUSTI 1612. VOORMIDDACH.

Alsoo de huysvrouwe van Cornelis Jansz. (Mes), geweest hebbende stuirman op 't schip de Cr(aen), ernstlyck versoeckt betaelt te weesen van haere mans s(oldye), die tot noch toe is opgehouwden, is den secre(taris) gelast, Petrus Plancius, die de journalen op d(en)zelven scheepe gehouwden in handen gestelt zijn om die (te) examineren, te versoecken, dat hem gelieve 't selve metten eersten te doen ende den Raedt van zijn bevindt rapport te doen, opdat men den voorseyden stuirman — indien men 't bevindt alsoo (te) behooren — sijn soldye zal mogen betaelen.

SATERDACH DEN 11en AUGUSTI 1612. VOORMIDDACH.

Is in't collegie erscheenen Petrus Plancius, die voor enige dagen in handen gestelt is twe(e) journalen ende het resolutieboeck, gehouwden (op) het schip de Craen, onlangs hier te lande weedergekeert van 't soecken van den straet van Anjan, ende desselfs advys gehoort wees(ende), oft die van denzelven scheepe in't zoecken van de voorseyde straet hunne instructie wel hebben gevolcht, ende voorts in de-

1) Vgl. de resolutie van 12 Juli 1612, hiervoor p. 169.

liberatie geleyt zijnde, oft men enige oorsaecke heeft, waer(omme) men den schipper Symon Willemsz. Ca(t ende) den commis Erenst van de Wal, ende stuir(man) Cornelis Jansz. Mes van hunne resterende soldyen niet en zal betaelen. Ende egeenne occasie daertoe gevonden hebbende, is geresolveert, dat men hen hunne voorseyde resterende soldyen voort betaelen zal, ende met eenen den heer Gillis Jansz. Valckenier gecommitteert, over de voorseyde betaelinge te staen.

WOENSDACH DEN 15en AUGUSTI 1612. VOORMIDDACH.

Alsoo Mr. Aernst van de Wal, onlangs met het schip de Craen naer deese landen komende, uyttenzelven scheepe van de medicamenten van den lande — neffens enige van de zyne, zoo hy zeyde — in zee overgegeeven heeft aen de scheepen van de bewinthebberen van de Oost-Indische Compaignie [1]), is denzelven Mr. Aernst geautorizeert, met de voorseyde bewinthebberen dienaengaende te reeckenen, ende de penningen van de medicamenten van 't landt van henlieden te ontfangen ende in handen van deesen Rade over te brengen.

DYNSDACH DEN 11en SEPTEMBRIS 1612. VOORMIDDACH.

Is in collegie erscheenen Deliana van Schadyck, weed(uwe) van Pr. Aertsz. de Jonge, in zijn leeven commis op 't schip de Craen, gedestineert te soecken de straet van Anjan, verclarende tevreeden te zijn, dat den Raedt van harentweegen aen Hans Wouwtersz. van St. Truyen betaele de somme van hondert tnegentich guldens 9st. 10d., haer noch competerende, zoo van haere voornoemden mans gagie als van 't gunt gekomen is van desselfs verkochte cleederen ende andere goederen, op den voorseyden scheepe verkocht; waerteegens de huysvrouwe van den voornoemden Hans Wouwtersz., meede in collegie erschynende, verclaerde uytten arreste te ontslaen de kiste ende soldye ofte tractement van den voornoemden Pr. Aertss., by haer voornoemden man in arreste genomen.

---

1) Van de Wal, die zich blijkbaar bijzonder goed uitgerust had, had reeds vroeger, voor zijne scheiding van de Vos, blijkens de resolutiën van den scheepsraad dd. 15, 27 Februari 1612, van zijn overvloed moeten afstaan ten behoeve van het scheepsvolk. (Zie het resolutieboek hiervoor p. 122, 124.) Ik vermoed, dat dit de hier bedoelde medicamenten zijn en dat het bericht van de overgave aan de schepen der O.I. Compagnie op eene vergissing berust. (Vgl. echter hierboven p. 169 ad 12 Juli 1612.)

WOENSDACH DEN 12 SEPTEMBRIS 1612. VOORMIDDACH.

Op 't ernstlyck versoeck van Deliana van Schadyck, weeduwe wylen Pr. Aertsz., in zijn leeven geweest commis op 't schip de Craen, gedestineert te soecken de straet van Anjan, omme te hebben enich soulagement voor haer ende haere kinde(r)kens over 't verlies van haere voornoemde man, is haer, te(n) opsiene van hare sobere conditie ende groote ach(ter)heyt, toegevoecht de somme van een hondert gu(lden) current, die haer oock daetlyck door den secretaris (zijn) gedaen betaelen, ende aengeteyckent op 't regis(ter) van de soldye van 't schipsvolck van schip(per Symon) Willemsz. Kat.

WOENSDACH DEN 3en OCTOBRIS 1612. VOORMIDDACH.

Is in collegie verscheenen Pr. Fransz., stuirm(an) by schipper Jan Cornelisz., den Raede aen(die)nende, dat zyluyden van 't soecken van den str(aet) van Anjan weedergekeert ende tot voor deese (s)tadt opgekomen zijn 1), denwelcken gelast is het schipsvolck van weegen den Rade te beveelen, dat zyluyden binnen scheepsboort zullen blyven, zoolange dat enige gedeputeerde uytten Rade op den scheepe zullen komen. Sijnde de heeren Joncheer Vijt van Munster ende Pr. Jacobsz. Schouwt gecommitteert, hunne Ed. op den scheepe te transporteren, ende het volx goedt te visiteren, oft zyluyden oock enige coopmanschappen onder hen hebben.

NAEMIDDACH.

De heeren Joncheer Vijt van Munster ende Pieter Schouwt hebben schipper Jan Cornelisz. Mey met zijn onderhebbende schipsvolck alhier in 's Princenhof afgedanckt ende van hunnen eedt ontslagen.

SATERDACH DEN 6en OCTOBRIS 1612. NAEMIDDACH.

Is het gemeene schipsvolck van schipper Jan Cornelisz. Mey

1) Ook het schip de Vos was dus in de eerste dagen van October 1612 teruggekomen.

betaelt van hunne soldyen, dien zyluyden aen 't landt goedthadden, ten overstaen van den heer Vijt van Munster.

DYNSDACH DEN 6en NOVEMBRIS 1612. VOORMIDDACH.

(Sijn in collegie verscheenen Jan) Cornelisz., geweest schipper, ende Pr. Fransz., geweest stuirman op 't schip de Vos, onlangs weedergekeert van 't soecken van de straet van Anjan, versoeckende betaelt te mogen werden van hunne resterende soldyen, die zyluyden noch aen 't landt goedthebben; is aengeseyt, dat men hen betalen zal.

SATERDACH DEN 10en NOVEMBRIS 1612. VOORMIDDACH.

Is de Hoge Mogende Heeren Staeten Generael deeser Vereenichde Neederlanden toegesonden copie van de resolutie- ende memoriaelboecken, gehouwden op 't schip de Vos, dat met het schip de Craen is uytgeweest te zoecken (de vaert by noorden om naer China; met notificatie) dat den Raedt (is doende in 't maeken van den) staet van deesen collegie, ende (den)zelve metten aldereersten Hunne Hoge (Mogenden) zal overzeynden; breeder blijckende by de m(emoriael) ende register, daervan gehouwden, be(rustende) ter Secretarye van deesen collegie.

DESEN Xen NOVEMBER 1612.

Mijn Heeren,

Alzoo de schepen ofte jachten, by ons op voorgaende authorisatie van Uwe Ho. Mo. in den voorleden jaere 1611 gheëquippeert ende uytgesonden, te soecken de vaert by noorden om naer China, het eene in Julio, ende het ander nu onlangs van het soecken van de voorseyde vaert alhier wedergekeert sijn, zonder dezelve gevonden te hebben, vermits het meenichfuldich ende swaer ijs, dat hen in de wege geweest is, seynden wy Uwe Ho. Mog. hierneffens copie van het bouck der resolutien ende journael, opte voorseyde schepen ghe-

houden [1]), opdat deselve volcommen kennisse moegen hebben van hun wedervaren op de voorseyde voyage ende de gelegentheyt van de zee naer den noorden. Wy zijn doende in 't maeken van den staet van desen collegie, ende sullen in conformite van Uwe Ho. Mo. goede geliefte metten aldereersten overseynden. Hiermede, etc.

Staten Generael.

VRYDACH DEN 23en NOVEMBRIS 1612. VOORMIDDACH.

Is geresolveert, dat men zal schryven (aen) Jan Cornelisz., geweest schipper (op de) Vos in't zoecken van de straet van An(ian), dat hy eerstdaechs alhier zal overkome(n ende den) Raede overbrengen de penningen, by hem over(ge)houwden van degeene hem op de voorseyde (voy)age meedegegeeven, omme ter noot gebr(uyckt) te werden [2]).

DYNSDACH DEN 27en NOVEMBRIS 1612. VOORMIDDACH.

Jan Corne(lisz.) Mey, geweest schipper op't schip de Vos, heeft in collegie overgebracht 377½ reaelen van 8en, neffens zeeckere declaratie van 't gunt by hem geduirende de voyage in't zoecken van de straet van Anjan tot schipsbehoefte uytgegeeven is. Ende alsoo aen de voorseyde penningen, dien hem op de voorseyde voyage meedegegeeven zijn geweest [2]), noch enige resteerde, dien hy zeyde gehouwden te hebben, omme te rencontreren tegens 't geene hem noch van 't landt over zyne soldye is competerende, is hem gelast dezelve meede te borde te brengen, ende aengeseyt, dat men hem daernaer van zyne soldye zal betaelen, mits dat hy afdoe het arrest, dat van weegen Robert Jorisz., constabel geweest op denzelven scheepe, op zijn voorseyde soldye is gedaen.

---

1) Nam. het nog in het Algemeene Rijksarchief berustende handschrift, hiervoor uitgegeven.

2) Vgl. de resolutie der Admiraliteit van 23 Maart 1611 hiervoor p. 163.

SATERDACH DEN 1en DECEMBRIS (1612). VOORMIDDACH.

Schipper Jan Cornelisz. Mey is betaelt van zyne soldye, dien hy noch aen 't landt goedthadde, als geweest hebbende te soecken de straet van Anjan op 't schip de Vos, ende hem gedespecheert ordonnancie ter somme van 330 £ 15 sc. 8 d. over extraordinaris onkosten, by hem op de voorseyde voyage ten dienste van den lande verstreckt.

DYNSDACH DEN 4en DECEMBRIS (1612). VOORMIDDACH.

Aert Coop binnenstaende, van weegen Mr. Aernt van de (Wal) versoeckende, dat hem z(al) mogen geleevert werden zeeckere tien hembden (ende twee) vuirroers, met het schip de Vos alhier aeng(ebracht), hem toebehoorende. Is ten antwoorde gegeeven, Mr. Aernst voornoemt die zelfs zal moeten versoecken [1]).

---

1) Vgl. het resolutieboek van den scheepsraad ad 27 Februari 1612 (hiervoor p. 124).

Resolutiën ende Acten

van de

Hoogh ende Mogende Heeren die Staten-Generael der Vereenichde Nederlanden.

Resolutiën van de Staten-Generael.

MARTIS DEN XVIIIen JANUARIJ 1611.

Zijn ter vergaderinge gecompareert die Gecommiteerde Raden ter Admiraliteyt binnen Amstelredam, d'heere Matenesse ende Soggaert. Hebben verthoont, in wat voegen dat in het collegie tot Amstelredam d'openinge van de wech om noorden naer China met sulcke apparentie ende circumstantiën wederom is voorgestelt, dat geacht wordt, by sooverre als het die Hoogh ende Mogende heeren Staten gelieft 't voirseyde collegie te consenteren ende authorizeren, om tot costen van 't lant de passage noch eens met twee chalouppen te doen besoecken, dat men deselve passagie niet en sal kunnen gemissen te vinden; remonstrerende tot dien eynde de groote importantie van dese sake, mitsgaders het groot proffijt, dat dese landen daervan hebben te verwachten, de sake succederende; mits welcken dat 't voirseyde collegie hun gelast heeft ter vergaderinge alhier te verclaren, dat zy de sake rypelyck bewogen hebbende ende hun seekerlyck latende beduncken — diewyle de voirseyde passage soo naer is gevonden — dat andere nacien die sullen soecken tot perfectie te brengen tot deser landen nadeel, ende dat de costen van de equippage van de voirseyde twee chalouppen met hare geheele toerustinge weynich meer als twaelff ofte veerthien dusent guldens en sullen commen te bedragen, voir advis bedunct, dat men het besoecken van de voirseyde passage noch eens behoert mette voirseyde twee chaloupen te beproeven, doch remitterende 't selve tot het goet believen van Hare Hoogh Mogenden; hebbende met hun alhier gebracht dominum doctorem Plancium, omme Hare Hoogh Mogenden naerder grondelyck de gelegentheyt ende apparentie van de sake te berichten met alle circumstantiën, mitsgaders van het proffijt, dat dese landen daervan hebben te verwachten, indien de passage gevonden werdt — gelijck hy sekerlyck hoopt — by sooverre als het Hare Hoogh Mogenden gelieft hem hierop te hooren. Hierop geadviseert wesende, is daerinne geaccordeert; mar alsoo het spade is, is 't voirseyde hooren uuytgestelt tot na den middagh.

EODEM DIE. POST PRANDIUM.

Zijn wederom ter vergaderinge gecompareert de gedeputeerde van het collegie ter Admiraliteyt binnen Amstelredam, ende met hen doctor Plancius, diewelcke in 't lange gededuceert ende met journalen, caerten ende uuyt verscheyden historien ende anderssins bewesen heeft de goede apparentie, dier is, dat de passage omme noorden na China gevonden sal werden, indien het d'heeren Staten Generael gelieft, noch eens deselve te laten besoecken ende die costen daertoe te dragen, volgende het geproponeerde van de voirseyde gedeputeerde voor den middach alhier ter vergaderinge gedan, — verhalende die groote eere, voordeel ende proffijt, dat dese landen daerdoer — de passagie gevonden werdende — sullen vercrygen met alle circumstantiën, omme dies te meer Hare Hoogh Mogenden te moveren het versochte besoecken goet te vinden, hetwelcke hy zeer ernstelyck gerecommandeert heeft. Hierop geadviseert wesende, is goetgevonden — alvooren finalyck hierop te resolveren — dat men den voirseyden Plancium sal lasten, de propositie van de comparanten met alle de redenen daertoe dienende scriftelyck inne te stellen ende over te geven, ende die voirseyde gedeputeerde te ordineren, ondertusschen te begrooten, hoeverre dat het lant in costen soude commen te vallen, ter causen van het toerusten ende equipperen van de twee chalouppen tot het besoecken van de voirseyde vaert benoorden om na de landen van Cataya, China etc., omme etc.

MERCURIJ XIX JANUARIJ 1611.

Is overgegeven ende gelesen de declaratie ende begrootinge, diewelcke by de gedeputeerde van het collegie ter Admiraliteyt tot Amstelredam gemaect is van de noodige costen, omme met twee scepen ofte jachten te soecken de passage van de vaert benoorden om naer China, bedragende deselve begrootinge — boven de voirseyde scepen, geschut, munity van orloge ende andere behoeften, die het lant aen hem selven heeft — achtien dusent guldens. Ende daerop geadviseert ende met alle consideratien geleth wesende, is geconsenteert, ten regarde van de aengediende zeer groote apparentie, dier is, dat de voirseyde passagie dese reyse sal kunnen gevonden werdden, mitsgaders van de groote eere ende proffyten, die het lant over dese vindinge sal vercrygen, ende dat alreede tot dese vindinge van wegen het lant hier te voeren zeer groote costen gedan zijn, dat men die

Gecomitteerde Raden ter Admiraliteyt sal authorizeren, gelyck deselve geauthorizeert werden mits desen, omme de voirseyde equippage van twee scepen ofte jachten volgende het geproponeerde by der hant te nemen ende mette minste costen van 't lant te effectueren ende de voirseyde besoeckinge in Godes namen te doen, met alsulcke ordre ende instructie, als zy daertoe noodich ende dienstelyck sullen vinden. Dan wordt alnoch verstaen, dat de voirseyde doctor Plancius de voirgestelde reyse, becleet met alle de redenen ende circumstantien, die daertoe dienen ende by hem voorgedragen zijn om die heeren Staten daertoe te bewegen, volgende de resolutie van ghisteren scriftelyck sal innestellen ende overgeven, om daerop het voirseyde consent totte voirseyde equippage te funderen.

LUNE DEN XXIen FEBRUARIJ 1611.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff van de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt binnen Amstelredam, gedateert den XIXen deses, daerby zy adverteren, dat de schepen, gedestineert om te soecken de passage benoorden om naer China, soo naer gereet zijn totte reyse, dat zy beginnen volck aen te nemen, versoeckende, aengesien de voerseyde schepen nootelyck dienen versien met patenten van de Heeren Staten Generael ofte Sijn Excellentie aen de princen ende coningen van die quartieren, daer se sullen moegen aencommen, gescreven in sulcke talen ende caracteren, daer se best mede konnen gedient werden, dat Hare Hoogh Mogenden gelieve een concept te doen maecken van soodanige patenten, als deselve Hare Hoogh Mogenden sullen goetvinden hun mede te geven, mitsgaders oyck behoorlycke commissien voer de schippers, die daerop commanderen sullen, latende de plaitssen voer de namen van deselve open; zijnde de schepen genaempt het Vosken ende het Craentien. Is na deliberatie den greffier gelast, de voerseyde versochte patenten te concipieren, ende deselve concept aen de voerseyde Gecommitteerde Raden over te senden, omme dat te doen translateren in sulcke talen, als deselve dienstelycxt sullen achten. Ende voorts goetgevonden, dat men Sijn Excellentie als Admirael Generael sal versoecken, de voerseyde commissien voer de schippers te depescheren.

JOVIS DEN XXIIIIen FEBRUARIJ 1611.

Is gelesen het concept van de commissie voer de schippers ofte

commandeurs, die gestelt sullen werden opte twee schepen, die toegerust werden by het collegie ter Admiraliteyt binnen Amstelredam, om te soecken de passage benoorden om naer China [1]); item het concept van de patente, voer de voirseyde commandeurs versocht by de Gecommitteerde Raden in 't voirseyde collegie; ende gearresteert.

PATENTE VOOR DE TWEE SCHEPEN, OMME DE PASSAGIE OM NOORDEN TE SOECKEN.

Die Staten Generael der Vereenichde Nederlanden wenschen alle keyseren, coningen, princen, republicquen ende heeren, dien desen sullen worden gethoont, den segen van Godt Almachtich, voerder noch alle wereltlycke grootheyt ende vermeerderinge van hare rycken ende landen, geluck ende voerspoet, mitsgaders alle gunste, vruntschap ende correspondentie, naerdat elcx standt, staet ende gelegentheyt vereyscht ende toecompt. Alsoo wy goetgevonden hebben, tot voerderinge ende vermeerderinge van de schipvaert, negociatie, handelinge, trafficque ende neringe in dese Vereenichde Nederlanden — daerop derselver welvaert bestaet — te doen toerusten twee bequame schepen, het eene daervan genoempt het Vosken, daerop schipper ende commandeur is Jan Cornelisz., ende het ander geheeten het Craentien, daer schipper op is Simon Willemsz. Cat, omme daermede in Godes name te soecken de passage benoorden om naer China ende andere coninckrijcken ende heeren-landen, in die quartieren gelegen, omme Haere Keyserlycke ende Conincklycke Majesteyten, Hoocheden, Excellentien ende Heerlicheden respective ooedtmoedelycken, dienstelyck ende gunstich van wegen Hare Ho. Mo. aen te bieden haren gewilligen dienst, oprechte vruntschap, gunste ende correspondentie, naer elcx qualiteyt, mitsgaders vrye schipvaert, negociatie, handelinge ende trafficque op ende in dese landen, ende van wegen Hare Ho. Mo. van hare Keyserlycke ende Conincklycke Majesteyten, Hoocheden, Excellentien ende Heerlicheden gelycke oprechte vruntschap, gunste ende correspondentie, mitsgaders vrye schipvaert, negociatie, handelinge ende trafficque op ende in de havens van hare keyserdommen, coninckrycken, landen ende republicquen te versoecken. Soo is 't, dat die hooghgemelte

---

1) Deze commissie is in het Algemeene rijksarchief niet teruggevonden.

Hooghe ende Mogende heeren Staten Generael — vertrouwende dat Godt Almachtich dese landen die genade ende weldaet sal doen, dat die voorseyde twee schepen de passage benoorden om naer China sullen vinden — desenvolgende ooedtmoedelyck, dienst- ende gunstichlyck bidden ende versoecken alle die keyseren, coningen, princen, republicquen ende heeren, aen welckers rycken ende landen die voorseyde schepen sullen aencommen ende dese onse opene patente sal worden gethoont, dat hare Keyserlycke ende Conincklycke Majesteyten, Hoocheden ende Heerlicheden gelieve, deselve schepen met het volck daerop wesende genadichlyck ende vruntlyck te doen in hare reeden ende havens ontfangen, accommoderen, ververschen ende van alle nootelyckheden ende commoditeyten versien, mits redelycke betalinge; oyck te gedogen, dat zy de schepen schoonmaken ende calefaten, naerdat hare gelegentheyt ende saecken sullen behoeven ende vereyschen, mitsgaders voerts genadich acces ende gehoor te gunnen aen de schippers ende commandeurs van de voorseyde schepen, ten eynde deselve hare Majesteyten, Hoocheyden, Excellentien ende Heerlicheyden respective dienstelyck van wegen die Hooghgemelte Heeren Staten Generael moegen begroeten ende haeren last openen; daerane sal Hare Ho. Mo. geschieden groote eere, gunste ende eene aengename sake, daervoeren deselve aen Hare Keyserlycke ende Conincklycke Majesteyten, Hoocheden ende Heerlicheden hen sullen houden ten eeuwigen dagen verbonden, omme alles wederom naer haeren uuytersten vermogen te erkennen ende verschulden. Gegeven opten XXIIII[en] Februarij in 't jaer ons Heeren ende Salichmakers Jesu Christi sesthien hondert ende elffve.

LUNE DEN XIIII[en] MEERTE 1611. POST PRANDIUM.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff van het collegie ter Admiraliteyt binnen Amstelredam van den XI[en] deses, daermede overgesonden werdt de patente voir de twee scepen, gedestineert om te soecken de passage benoorden om naer China, getranslateert in twee spraken, te weeten Syrisch ende Turcx, om geparapheert, gecachetteert ende geteeckent te werden, verclarende daerop het advis van de translateurs, ende mede oversendende de geconcipieerde instructie totte voirseyde voyage, ten eynde deselve by de Heeren Staten Generael soude werden oversien, gecorrigeert ende verandert,

na dat Haer Hoog Mogenden dat sullen goetvinden, ende daerna an hun teruggegesonden. Ende alsoo daerinne mencie gemaect werdt van sekere schantssen te maken, versoeckende dat Hare Ho. Mo. souden gelieven te letten, oft men dat daerinne sal laten oft voor het beste den schippers mondelinge ofte by besloten brieven bevelen. Item te scryven, oft deselve beter vinden, dat men de proemie, in de instructie gemencionneert, voir het uuytvaren stelle ende den schipsvolcke bekent make, ofte op hunne wedercompste, hoewel zy voir hun advis niet quaet en souden vinden, dat sulcx geschiede voir het uuytvaren, om het volck beter te courageren ende naderhant minder moyete te hebben. Op alle de voirseyde pointen gedelibereert wesende, is verstaen: Op het ierste, dat men de patente sal parapheren, cachetteren ende teeckenen naer het gewoenelyck gebruyck. Ende wat belanght d'instructie mitsgaders die pointen daeruuyt, daerop verclaringe versocht werdt, is na de lecture deselve goetgevonden, volgende het redress derinne gedan, zijnde geremitteert ter discretie van het collegie het article, mencionnerende van het maeken van fortten, den schipperen daervan mondelinge bevel te doen ofte by secrete acte ofte instructie te geven [1]), gelyck oyck het article sprekende van het proemium [2]), om daervan openinge te doen voir het uuytvaren ofte daerna, gelyck deselve dat sullen dienelycxt vinden.

INSTRUCTIE VOOR DE TWEE SCHEPEN, GENAEMT DE VOS ENDE DE CRAEN, welcke de Ho. Mo. Ed. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, met commissie van Sijn Exellencie als Admirael van der zee, senden benoorden om naer de strate van Anian, landen ende rycken daeromtrent ende door gelegen, onder het beleyt van de E. Heeren die Gecommitteerde Raeden ter Admiraliteyt, residerende tot Amstelredam [3]).

1. In den eersten sullen de schipperen van de voirseyde schepen, te weten Jan Cornelissen op de Vos, ende Simon Willemssen Cat op

1) Zie artt. 16 der Instructie en de daarbij gevoegde kantteekening.

2) Zie art. 26 der Instructie en de daarbij gevoegde kantteekening.

3) Deze instructie is blijkens de resolutiën der Admiraliteit van 7 en 11 Maart 1611 opgesteld door den advocaat-fiscaal der Admiraliteit Mr. Henrick Storm, die daarbij de denkbeelden van Ds. P. Plancius volgde. Zij is goedgekeurd door de Admiraliteit en door de Staten-Generaal bij de hierboven afgedrukte resolutie bekrachtigd.

de Craen respective, hebben het volcommen commandement ende opsicht over spijs ende dranck, deselve met goede ordre gebruyckende ten meesten oorboir van de voiage, ende houdende altijt doer onderlinge correspondentie, eenen gemeenen eenpaerigen voet in 't schaffen, om alle malcontenteryen te verhoeden, ende daerbeneffens goede discipline, neffens haer bygevoechde Raeden, over haer schipsvolck, achtervolgende den articlen daerop gemaeckt [1]).

2. Ende zullen de voirseyde schippers, terstont nae de monsteringe ende betaelinge van twee maenden gagie, hooft voor hooft te doen, alle diligentie, vlijt ende neersticheyt aenwenden, om terstont, soe haest doenlyck is ende weer ende wint toelaet, van den stadt aff t' zeyl te gaen naer Texel, ende voorts in zee te loopen, tot volvoeringe van hun voiage.

3. Ende opdat alles met goet beleyt, ordre, directie ende bestieringe mach geschieden, sal de regieringe daervan bestaen aen zes persoonen, te weten de voernoemde twee schippers, twee van de stuerluyden ende twee commisen, daertoe te nomineren, dewelcke met malcanderen zullen hebben alles te dirigeren, dat tot voirderinge van de voirseyde voiage vereyscht wordt, met de meeste beleeftheyt, vriendelicheyt, eenicheyt ende correspondentie, onderlinge van noode zijnde, opdat door oneenicheyt, discoord ende tweedracht het verhopte succes niet en werde geturbeert ende verhindert.

4. Welcke voirseyde ses persoonen sullen hebben de naemen van Raeden, waerover Jan Corneliss. sal zijn als superintendent, omme in alle occurrentiën, als 't van noode wesen sal, te vermogen by een opgesteecken teecken te insinueren ende aen boort doen commen d'ander zyne mederaeden, in het ander schip zijnde, ende henlieden de voorgevallen saecken voordragen, daerop dezelve sullen hebben te adviseren ende resolveren, conform de naevolgende articlen, soe zyluyden tot vorderinge van de reyse ende dienst van de gemeene zaecke bevinden zullen gerequireert ende vereyscht te worden, soelange alsser apparentie wesen zal, ende geen nootsaeckelicke verhindernisse van ijs ofte landt, dat den aengewesen cours zoude mogen lucken. Ende zal Jan Corneliss. als superintendent de stemmen collecteren, ende in 't resolveren de meeste stemmen volgen, waervan by hem pertinenten notiticie gehouden zal worden, oock by andere,

1) De bedoelde artikelbrief, gearresteerd door de Admiraliteit op 19 Maart 1611, is in het Algemeene rijksarchief niet meer te vinden.

die 't gelieven zal; doch in cas de stemmen commen te steecken, zullen malcanderen met alle gevoegelicheyt ende broederlycke opene vrymoedicheyt, ende niet by oorblasinge, soecken te induceren ende ondergaen, omme, soo 't doenlick is, de stemmen alle, oft ten minsten den meerderen deele, overeen te brengen, ende soe alle misverstanden (te) weeren. Ende indien niet, dat des superintendents stemme sal gelden een dobbel stem, tot uuytcompste van de geproponeerde saecke.

5. Ende om nu uuyt Nederlandt, doer de Oceanische Tartarische groote zee ende strate van Anian, te bezeylen de wijtvermaerde coninckrycken van America, China ende Japan, is geraden dat men volge de gewoenelycke zeevaert van deghene, die uuyt dese landen nae Lappelandt ende de Witte zee jaerlicx zeylen, naementlyck tot de 69 graden van de polus-hooghte, hetwelcke is oost ende west, met het noordersche deel van het eylandt Loffoet, deswelckes middelen gelegen is onder de 45 graden der langhte; ende alsoe onder den 69 graet der breede, een graet der langte groot is vijff duytsche mylen ende 22½ minuten, soo can men lichtelick weten, hoeveel graeden ende minuten der langte de schepen van het eylandt Loffoet westwaert in zee zijn. Oock sal de zeecaerte mette wassende graden [1]) zulcx duydelick te kennen geven, soe men daerop recht ende wel stelt den loop ende sterckinge van uwe zeylage.

6. Van Loffoet naer de straet van Anian is de cortste vaert tusschen Spitsbergen ende het Visch-eylandt [2]), byaldien aldaer bequaeme deurvaert sal gevonden worden, gelyck wel is te verhoopen, doordien Jan Corneliss. Rijp aen de zutwesthoeck van hetselvige Visch-eylandt zeer veel visch ende eenen stercken stroom gevonden heeft, welck gingh langs het landt zuytzuytoost ende noortnoortwest aen; doch hy en wiste niet, van waer de ebbe oft vloet quam [3]).

7. Derhalven soe behoort men van Loffoet zynen cours te nemen

1) Zie hiervoor p. 10 noot 1.

2) Dit eiland, ten oosten van Spitsbergen (zie hierna art. 9) bestaat niet; het komt ook op geene kaart uit de 17e eeuw, voor zoover ik kan nagaan, voor, hoewel het reisjournaal (hiervoor p. 10) vermeldt, dat het aangeteekend stond op de „zeecaerte met de wassende graden", hierboven genoemd. De ontdekking van dit zoogenaamde eiland moet natuurlijk gebracht worden tot de resultaten van de reis van Rijp na zijne scheiding van Barentsz.; uit het feit blijkt weder, dat Rijp (zooals trouwens te vermoeden was) toen opnieuw direct naar het noorden zeilde, om daar den doortocht te vinden.

3) Natuurlijk is dit ontleend aan het verloren journaal van Rijp, over zijne reis met Heemskerck en Barentsz. in 1596/7.

noortoost aen tot op 80 oft 82 graden, byaldien wint ende weder sulcx toelaet; ende byaldien de schepen van de 69 graden noortoost aen hebben geseylt tot op de 80 graden der breede, soe hebben zy op de 11 graeden der breede, welck zijn tusschen de 69 ende 80 graden, oostwaert aen geseylt 43 graden ende 6 minuten der langte, ende byaldien zy op den voirseyden streeck geseylt hebben tot den 82 graden der breette, soe zijn zy 55 graden ende 53 minuten der langte voorder oostwaerts dan zy te vooren waeren, onder de 69 graed; daerom waeren zy te voiren op den 44 graed der langte, soe zijn zy nu op den 99 graden ende 53 minuten der langte.

8. Van de 80 der breette is de spoedichste zeylage nae de straet van Anian, eerst oost ten noorden 65 Duytsche mylen, ende daernaer oost ten zuyden oock 65 mylen; want door desen loop wordt dat deel van de circkel des 80 graeds op 't cortste doorgeseylt; ende byaldien wint ende weder u heeft toegelaeten den voirseyden cours te volgen, soe zijt ghy in de voirnoemde 130 mylen 50 graden der langte oostwaert aen geseylt, soedat ghy nu zijt op de 137 graeden ende 5 minuten der langte; byaldien ghy te voiren onder de 80 graedt der breette waert, op den 87 graed ende 5 minuten der langte.

9. Doch dewyle in alle zaecken, ende voornamentlyck in de zeevaert, hetgene dat seecker is verre is te stellen boven het onseecker, ende de doorvaert tusschen Nova Zembla ende het Visch-eylandt van den admirael Jacob Heemskercke ende Willem Barentsz. saliger gedachten in den jaere 1596 is gevonden, soe en zullen de voirseyde twee schepen niet onderstaen nieuwe deurvaert te soecken tusschen het eylandt Spitsberg ende het Visch-eylandt, ten waere dat zy deur tegenwint wierden verhindert van den Noortcaep oostelyck aen te gaen, ende dat haer die wint wel diende, om noortoost aen te loopen; in welcken gevalle, ende anderssints niet, zy de voirseyde nieuwe doorvaert zullen mogen ondersoecken, insonderheyt byaldien zy bevinden zullen, dat de vloet aldaer compt uuyt de noorden oft noordtoosten, sonder dat zy nochtans veel tijts daerin zullen mogen doerbringen.

10. Sullen daeromme haeren cours nemen nae de Noortcaep ende van daer oost ten noorden aenseylen, om te hebben gesichte van Nova Zembla, by noorden Langenis [1]), hetwelck licht op den 104

1) Suchoi-noss op Nova Zembla, even benoorden Matotsjkin-sjar.

graedt ende 5 minuten de(r) langte ende opten 73 graedt ende 10 minuten der breette; van daer zullen zy loopen noort ten westen tot op de polus-hooghte van 76 graden, omme alzoe op het bequaemst te zeylen in 't midden door tusschen Nova Zembla ende Visch-eylandt, van waer zy zullen noortoost aengaen tot op de hoochte van 80 graden, waermede zy sullen commen op den 122 graed der langte. Ende byaldien zy van daer 39 mylen oost aenzeylen, soe sullen zy commen op den 137 graeden der langte.

11. Alles wat in 't voirgaende ende in 't naevolgende geseyt wordt van zijn cours te setten, dat is te verstaen van het natuyrlycke noorden ende zuyden, ende alle anderen streecken desgelycx, insgelycx oock dat byaldien u wint ende weder soedaenige cours te nemen toelaeten, ende dat daer geen eylanden in de zee liggen, die soedaenige cours verhinderen; want het is wel te bedencken, datter meer eylanden zullen gevonden werden, als noch ter tijt ons bekent zijn.

12. Desgelycx oock soe zal hoognoodich wesen, dat de schepen haer houden boven het ijs, opdat zy niet en worden besloten tusschen het ijs ende het landt, gelyck Willem Barentsz. wedervaeren is.

13. Van de voirseyde 137 der langte ende 80 graeden der breedte sullen de voirnoemde schepen haeren cours nemen doer de ruyme Tartarische zee zuytoost ten zuyden, wel soe zuydelick aen, omme alsoe op het cortste ende doer een spoedige zeevaert de straet van Anian met Godes hulpe te bezeylen.

14. Als men van de 80 graden der breedte zuytoost ten zuyden aenzeylt tot op de 50 graeden der breedte, soe is men voorder oostwaert aengeseylt 54 graden ende 37 minuten der langte; derhalven waeren de schepen te vooren op den 137 graedt, soe zullen zy nu op den 191 graden ende 37 der langte zijn.

15. Naer de alderbeste kennisse, die men noch ter tijt heeft, soe is de straet van Anian gelegen omtrent op den 183 graedt der langte ende den 50 grade der breedte; daeromme soe zullen de schepen soeveel zuydelick aengaen als zuytoost ten zuyden. De rechte ende waere gelegentheyt van dese straet sullen de schippers ende stuer-

luyden gewisselick cunnen affmeten ende affteeckenen uuyte noordtoosteringe [1]) van de compasnaelde ende de polus-hoochte.

16. Het sal desgelycx gantsch noodich wesen, om dese voor treffelycke ende heerlycke zeevaert voor de Vereenichde Nederlanden te verseeckeren, byaldien door Godes genaedigen segen deselvige sal gevonden worden, dat men de wyde van de straete wel affmete ende de eylanden, die men meent daerinne te leggen, neerstelyck besichtige ende affteecke(ne), ende dat men insonderheyt verneme ende uuytsoecke een bequaeme plaetse, alwaer de Mo. Heeren Staten souden mogen bouwen ecn welgelegene stercke schanss [2]).

17. Ende overmits men geen beter sterckte, noch vasticheyt en vindt, dan goede vrientschap ende vaste verbintenisse, soe zal voornaementlick van noode wesen, dat men voor alle middelen gewinne de goede gunste ende vruntschap van den volckeren, diewelcke de oost- ende westzyde van den straet bewoonen.

18. Tot welcken eynde de voernoemde twee schepen medegegeven zijn, van wegen de voirseyde Heeren Staeten Generael patenten, geschreven soe in Syrische als Turcxse spraecken, letteren ende caracteren [3]), omme hem lieden daermede te behelpen t'allen plaetsen, daer se sullen mogen aencommen, naerdat de gelegentheyt sal vereysschen.

19. Ende opdat se 't zelve te seeckerder ende bequamelicker mogen doen, sullen altijt goede sorge draegen, dat se niet verrascht en worden, tot dien eynde nacht ende dach goede wacht houdende volgende den voirseyden articlebrieff [4]); maer met goede voersichticheyt yemant, doch weynige teffens, aen landt sendende, om alle gelegentheyt te vernemen ende de zaecken wat te prepareren, waernaer eenige van de voirseyde Raeden, geaccompaigneert naer behooren, aen landt zullen mogen gaen ende conform de voirseyde

---

1) Zie hiervoor p. 8 noot 2.

2) In margine deden de Staten-Generaal hierbij aanteekenen het volgende door hen genomen besluit: „Wordt geremitteert ter discretie van die van de Admiraliteyt, desen last den schipperen te geven by mondelinge bevel oft secrete acte oft instructie." Men vergelijke hierover de resolutie der Admiraliteit van 21 Maart 1611 hiervoor.

3) Vgl. hierover meer in de resolutie der Stn. Gen. dd. 21 Februari 1611 en de resolutiën der Admiraliteit hiervoor.

4) Zie over dezen artikelbrief: hiervoor p. 185 noot.

patente, aen de gouverneurs oft andere officiers, daer se eerst aencommen sullen, naer voirgaende eerbiedinge verclaeren d'oorzaecke van hun compste aldaer, met aenbiedinge van wegen Haere Ho. Mo. Ed. van alle vruntschap, onderlinge alliantie, handelinge, commercie ende vrye navigatie, van dese in die ende weder van die in dese quartieren etc., sonder toe te laeten, dat het bootsvolck aen landt sullen mogen gaen, tenzy eerst kennelyck zy, dat men aldaer vry mach commen. Ende alsdan niet meer dan drye oft vier ten hoochsten, tot discretie van de voirseyde raeden met den officier, die van de comportementen van dezelve zal gehouden zijn te verantwoorden, stellende ordre dat zy hun modestelick ende eerlyck te lande dragen.

20. Ende sullen de voirseyde schepen, in het heenvaeren ende wederkeeren, soe te water als te lande, niemant mogen beschaedigen; maer eerst aengetast oft aengevochten zijnde, haer mannelyck weeren naer behoiren.

21. Ende opdat (op) alles wel geleth werde, wat in toecoemenden tyde voordeel mach geven, tot naeder ondersoeckinge van de voirseyde voiage, indien het gewenschte succes dese mael niet en geluckte — daer Godt de Heer nochtans gelieve sijn segen toe te verleenen — soe zullen de voirseyde superintendent ende raeden, ende naementlyck de stuerluyden, neerstelick observeren de forme, gesteltenis ende gelegentheyt van alle de landen, daer se sullen aencommen, item de hoochten, diepten ende gronden, vlackten ende steylten van stranden, havenen, wateren, reeden ende stroomen, soeticheyt, sout- ende brackheyt van dien, voort van ebbe ende vloet, met alle voirder circumstantien, daertoe dienende, hetwelcke henlieden oock dienen zal om de schepen ende hunne persoonen te verseeckeren voer alle inconvenienten, periclen ende ongemacken, daer se in zouden mogen commen te vervallen, alle 't zelve wel vlytelyck ende neerstelick aenteeckenende, affteeckenende ende journael houdende van alle hun coursen nae behooren.

22. Ende of 't gebuerde, dat de voirseyde schepen — dat Godt verhoede — van malcanderen quaemen te versteecken, zullen met alle bequaeme middelen, seynen ende teeckenen weder by malcanderen soecken te geraecken [1]), om gelyckelyck d'aengevangen reyse te

1) Vgl. het seinboek hiervoor onder de resolutiën van den scheepsraad.

volvueren, ofte niet connende weder by malcanderen commen, sullen elck van hun beyden altijt aerbeyden om voort te vaeren, ende den pas [1]) soecken conform d'aenwysinge daervan hiervooren gedaen.

23. Gelyck yeder oock sal mogen doen, indien een van beyden quaeme te despereren van den pas te vinden, behoudelick goeden moet ende hope hebbende ter contrarien van duer te zullen geraecken.

24. Soe yemant van de voirseyde Raeden quaeme te overlyden, sal nyemant in de plaets gesurrogueert worden, dan met believen ende gemeen advys van d'ander Raeden in leven sijnde, soelange de schepen by malcandren zijn, oft gescheyden by elck in 't zyne. Sullende by afflyvicheyt van den superintendent in sijn plaets commen degene, die in de beslotene missive, die henlieden daervan medegegeven zal worden, genomineert is [2]), dewelcke men niet en zal mogen openen, ten waere sulcx geschiede.

25. Of 't gebuerde dat de reyse soelange mocht dueren, dat se victualie gebreck cregen, ende eenige schepen ontmoetende, daermede versien zijnde, sullen daervan mogen overnemen tot redelycken pryse oft onder behoirlicke recepisse, soeveel alsse van doen sullen hebben ende d'ander ontberen mogen.

26. Ende opdat een yeder te beter sijn debvoir doe in alle occurrentien, tot uuytvoeringe van desen haeren last ende instructie, zal hemlieden soewel de Raeden als de particuliere matrosen ende bootsgesellen, boven haer ordinaris paie, toegeleyt werden soedaenige eerlicke recompense, dat zy hun sullen hebben te contenteren ter discretie van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, by soeverre de gewenschte pas ende deurtocht werdt gevonden, sullende de weduwen ende kinderen hetzelve oyck genieten, indien yemant naer de doortocht comme te overlyden [3]).

27. Ende sullen de voirseyde schepen, 't zy te saemen oft elck

1) Nam. de straat van Anian.

2) Zie dezen brief: hiervoor p. 162.

3) In margine deden de Staten Generaal hierbij weder aanteekenen het volgende door hem genomen besluit: „Dese verclaeringe sal moegen gedaen werden voer het uuytvaeren oft daerna, ter discretie van die van de Admiraliteyt." Vgl. de resolutie der Admiraliteit dd. 21 Maart 1611.

apaert wederkeerende, gehouden zijn te commen voer dese stadt Amstelredam, ende hun addresseren aen die van de Admiraliteyt voirnoemt, die hen zullen verclaeren d'ordre van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, waernaer sy hen zullen hebben te reguleren, houdende middelertijt hun volck binnen schipsboort, sonder deselve om eenige oorzaecke, hetzy aen landt te laeten vaeren oft oock yemant aen boort te laeten commen, overleverende aen deselve raeden hunne originale ende principale journalen, aenteeckeningen, caerten ende affteeckeningen, die zyluyden zullen hebben gemaeckt ende gehouden, sonder yet achter te houden ofte yemant copie oft lecture te geven in eeniger manieren, op pene van alle haere verschenen gaige te verbueren.

Aldus gedaen ende goetgevonden den XIIII^{en} Meerte XVI^{c} ende elve.

MARTIS DEN XXIIII^{en} APRILIS 1612.

Opte requeste van eenige coopluyden, ingeboren ondersaten van de Vereenichde provincien, is geresolveert als volght: Die Staten etc. verclaren, indien de remonstranten die ierste bevonden werden de vaert benoorden om op China ofte Japan gevonden ende bezeylt te hebben, dat denselven volgen sal de vereeringe, by de resolutie van den XIII^{en} Aprilis anno XV^{c} XCVI daertoe geaccordeert, ende dat voorts op hun voorder versoeck alsdan favorabelyck geleth ende gedan sal werden na behoiren. Gedan in Den Hage den XXV^{en} Aprilis 1612.

JOVIS DEN XV^{en} NOVEMBRIS 1612.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff van het collegie ter Admiraliteyt van Amstelredam, gedateert den X^{en} deses, daermede zy oversenden copie van het bouck der resolutien ende journael, genomen ende gehouden opte scepen, die in 't voerleden jaer geëquippeert ende uuytgesonden zijn, omme te soecken de vaert by noorden om naer China, wedergekeert sonder die gevonden te hebben, overmits het menichfuldich ende swaer ijs, dat hem in de wege geweest is, opdat Hare Ho. Mo. volcomen kennesse mogen hebben van hun wedervaren opte voirseyde voyage.

Gedrukte bronnen.

Gedrukte bronnen.

I.

Extract uit de: BESCHRYVINGHE VAN DER SAMOYEDEN LANDT IN TARTARIEN enz. (Amsterdam. By Hessel Gerritsz. Anno 1612.) blz. 3/4.

Onaengesien al d'exempelen van so treflicke personen, als W. Barentsz., J. Heemskerck ende J. Huyghen, ende de slechte reyse, die Kerckhoven gedaen heeft voor Isac Lameir: so hebben eenige som onervaren vermetele menschen haer verstout, de E. H. Raden ter Admiraliteyt, ende de M. H. Staten te versoecken, om bestellinge op nieus te becomen, nae 't noordoosten boven Nova Sembla om te seylen, stoutlick affirmerende van de hoochte van 72 graden noordlic, om de lange dagen, langs hoe warmer te zijn; gelijc oock gedaen heeft eenen Heliseus Roslin, Doctor van Hanou, achter in zijn boecxken (aen de M. H. Staten geschreven ende gedediceert 1610 den 22 December) daer hy (na veel sotternien, die hy fondeert op de caerten, die van heel oude tyden gemaect zijn van Tartaria, doen de Russen daer selver noch geen kennisse af en hadden) seyt: „dattet je näher dem Polo je wermer zu Sommerzeitten is, und datter kein Verhindernuss den Schiffen des Eyses oder Kälte halben fürfallen kan." Ende onse lieden meenden noch wel, dat de son eerder daer by noorden Nova Sembla zout soude maken dan ijs, soo sy seyden. Met dese opinien zijn sy 1611 in 't voorjaer uytgeseylt, om verre boven Nova Sembla om te gaen, ende van daer, so haer caerten hielden, Z.Z. Oost aen, na de strate van Anian, ende voort nae 't lang gesochte Cathay ende China; maer ten isser niet toe gecomen dat sy sien mochten, hoe goet ofte ondeugende dat haer caerten gemaeckt waren; want also sy te vroech in de tijt uytgevaren ende tegen haer meninge van 't ijs bedwongen wesende, in Costinsarck aen Nova Sembla gecomen zijn, ende so zijn se, van 't ijs beschadicht, in Moscovia gelopen om haer te repareren. Van daer zijn sy, sonder verder te attenteren, nae de custen van Canada, tusschen Virginia ende Terra Nova, geseylt, om winterlage te leggen; daer haren auteur of opper-commys door de Opperste schickinge (so 't schijnt) 't loon van zijn dwaesheyt ontfangen heeft [1]). Van dit geselschap is 't eene scheepken thuys geco-

1) Deze schampere opmerking over den moord van Pieter Aertsz. de Jonge werd naar het schijnt, door het publiek afgekeurd. Plancius zelf, de predikant-geograaf, zal

men, ende 't ander is weder nae 't noorden, om beter haer mening te voldoen.

II.

Extract uit de: DESCRIPTIO DETECTIONIS FRETI AB M. HENRICO HUDSONO ANGLO. (Amsterodami ex officina Hesselii Gerardi anno 1613.) blz. F 1/2.

In praefatione postremae editionis hujus libelli, cum agerem de descriptione Siberiae, mentionem feci navigationum, a Batavis praestitarum super detectione transitus in Chinam, supra Novam Zemlam, quas jam enarrare operae pretium non duxi, cum satis ab aliis descriptae et in theatrum publicum sint productae.

Sed postrema navigatione, eo etiam fine suscepta, jussu Illustrissimorum D. D. Ordinum, videbar in prologomenis tum temporis, quid majoris momenti promittere, cum alter praefectus Joannes Cornelii Anthropophagus [1]), qui anno sexcentesimo undecimo à D. D. Ordinibus emissus erat, nondum secundum iter absolvisset, quo studebat Novam Zemlam superare et in Chinam transire. Priori enim itinere, cum sub veris initium sub altitudine septuaginta duorum graduum, triginta minutarum ascenderunt, postea ad altitudinem septuaginta sex graduum, usque ad Crucis Insulam, ad Berefort, hinc, quia glacies ulterius navigandi iter praecluserat navemque laeserat, deflexerunt in Lappiam, ad insulam Kilduyn, ubi navem consolidarunt. Interea

---

den schrijver, die de Voorzienigheid zelve deed optreden tegen zijn geliefkoosd reisplan, stellig met nadruk hebben terechtgewezen. Hessel Gerritsz. verklaarde daarom op de keerzijde van de kaart van de IJszee van Isaac Massa, die in zijn boekje werd opgenomen: „Dit moet ick noch noteren, dat ick van 't ongheluck van d'Amersfoorder commys aen Nova Francia al veel te stijf in de voorreden ghesproken heb; want een saeck is dickwils heel anders dan 't hem ten eersten laet aensien, ende omdat ons d'oorsaecken daerom eenich dingh toecomt, meest altijdt onbekent zijn, soo can men sulcke dinghen geensins vast segghen." En daarmede niet tevreden, liet hij later in de exemplaren, die hij nog bezat, over de negentien geïncrimineerde woorden een strookje papier plakken met de volgende, meer kleurlooze verklaring: „daer sy meest al de custen besocht hebben tot aen de Norenbega, daer een van haer comissen met 6 andere met pylen doorschoten is".

1) Jan Cornelisz. May, genaamd Menscheter.

Dominis Praefectis rerum nauticarum nunciarunt de successu, etiam, licet via in Chinam non pateret, non sine commodo se redituros; quare hinc solventes in Novam Franciam navigarunt, occidentem versus deflectentes, ad altitudinem quadraginta septem graduum, distantes septuaginta quinque miliaribus ab australi promontorio insulae Bacalaos, insulam a Canibus dictam appulerunt, eadem illa videtur quae in tabulis nostris I(sle) des Loups marins. Ab hac insula occidentem versus littus legere, omnes etiam sinus, et insulas occurrentes lustravere, usque ad altitudinem quadraginta trium graduum, quindecim minutarum, superantes sexaginta leucas Germanicas, ubi promontorium arenosum deprehenderunt, quod C(ap) de Sable dixere. Nonnumquam in portubus nonnullis myriades incolarum apparuere, qui verecundiae omnis prodigi, nudi incedunt, dorsum tantum pelle ferae tegentes, ut frigus arceant, quod tum temporis intensius erat quam aestate in Nova Zemla. Isti barbari horrebant frigore, dentibus crepitantes, mucum e naribus defluentem et in pectus apertum dependentem non abstergebant, minus munditiei studiosi; non tamen plane erant irrationales, cum usus tabaci ipsis sit frequens in medicina; visuntur enim hic fistulae, quibus tabaci fumos inspirant, unius ulnae aut cubitus magnitudine, artificiose sculptae, imagine ad ipsum orificium Divi cujusdam meo judicio, sedentis flexis genibus, clunibus in calcaneum demissis, ut apud eos moris est. Arcubus et sagittis semper incedunt armati, tam faeminae quam viri, ut se ab hostibus defendant; quod experti sunt nostri, cum se cum Praefecto suo terrae committerent, cum antea in aula nautica satis tuto delitescerent. Rogabant enim eos, num is, digito Praefectum monstrantes, dux esset, hoc suo idiomate: „Est cetcy Capiteyne d'Hollande?" respondebant nostri, eum esse. Ecce faemina quaedam, retrocedens nonnihil a coetu, sagitta Praefectum jaculata est, ex quo ictu etiam ilico periit; nihil minus a reliquis tentatum, ita ut sex cum suo Praefecto perierint. Suspicor nonnullos nationis nostrae homines incolas in oris maritimis Franciae Novae insigni quadam injuria affecisse; hinc in vindictam erupere satis inique.

A Promontorio de Sable occidentem versus navigarunt triginta octo aut quadraginta miliaria, relinquentes a dextris magnum sinum, eumque non lustrarunt. Eo deflectit ora maritima austrum versus et euronotum, ad altitudinem unius gradus et quadraginta triginta minutarum, ubi se vites vidisse asserunt crassitudine corporis humani. Sub altitudine vero quadraginta graduum et 35 minutarum sinus est, a parte boreali occidentalique tutus, quem nostro idiomate Fuyck

dixere; hinc ora maritima occidentem versus vergit, multis fluminibus luxurians, quam longe ante reliquerat altera navis, ut secundum iter supra Novam Zemlam tentaret; etiam et haec paulo post domum reversa est, omniaque haec de Canada orisque incognitis rettulere socii. Interea illa ductu Joannis Cornelii Anthropophagi usque ad glaciem educitur, elabitur aestas, nihil fit; hoc tantum geographia dignum notarunt, insulas Matsyn et Sr. Hugo Willoughbes non reperiri, et mare esse vastum, insulis viduum, intra Novam Zemlam et Vrsorum insulam. Dignissimam vero omnium portuum Novae Franciae delineationem nobis communicarunt, iisque pro hoc munere habenda est gratia. Se sub climate frigido navigasse, testimonii loco attulere fragmentum glaciei maximae crassitudinis, quod adhuc in autumno in Aula praefectorum rerum navalium videre erat; dentes etiam morsarum et exuvias ursae, nonnulla etiam ex Nova Francia; sed nullius fere pretii omnia.

Ita animosae huic expeditioni (si Dis placet) eventus laudabilis defuit, cujus autor fuerat praefectus ille Amersfortus, qui jaculo imbelli (heu) miser in Nova Francia periit. Persuadebat sibi, quae a Guilielmo Barnartio et Johanne Hugen in partibus borealibus praestita, non satis viriliter gesta esse. Addebat et hoc absurdum, solem continuo suo splendore et calore diebus aestivalibus magis salem producturum quam glaciem, ejusdem opinionis cum Helisaco Roslyn, doctore Hanoviensi, qui in calce libelli D. D. Ordinibus dicati asserit, viam in septentrionem juxta oras Tartariae in Chinam et Japan, quo magis ad Polum vergit, eo esse calidiorem aestate. Quae opinio tam rationi quam experientiae adversatur: sol enim radiis obliquis nihil incendet, sed directis; sed ne sententiae rationi consentaneae pugnent cum erroneis, experientiam certam esse judicabimus, quae docet, quo propius ad Polum accesseris, eo frigus esse intentius, tam hyeme quam aestate. Licet omne(s) navigationes et historiae testentur de caloribus sub linea Aequi(noctiali) et frigoribus intensissimis sub Vrsa, non tamen ipsis satisfiat; ad absurdum rediget eos descriptio nostra Nieulandiae [1]), intra Groenlandiam et Novam Zemlam sub altitudine septuaginta octo aut octoginta graduum ab Aequatore, quae mentionem faciet frigoris non caloris, quem tamen D. Roslin cum sociis astruit.

---

1) Nam. Hessel Gerritsz.' Histoire du pays nommé Spitsberghe (1614).

III.

Extract uit: N. WITSEN, NOORD EN OOST TARTARYE. (Amst. 1705.) II blz. 906.

In 't jaer zestien honderd en twaelf is door zeker schipper Jan Cornelisz. van Hoorn genaemt, getracht benoorden Nova Zemla oostwaerts op te zeilen; hy zeilde dan den elfden van Wiedemaend uit Kilduin, en dat met een ooste of noordooste loop, recht toe na Nova Zemla, daer hy by quam den dertigste van Wiedemaend, en zworf langs de kust tot den achtsten van Hooimaend, als wanneer hy vond een vaste kust van ijs, strekkende van 't land af, 't welk hy volgde tot den elfden van Hooimaend, komende tot op vier en zeventig graden dertig minuten; den veertiende van dezelve maend was hy op zes en zeventig graden dertig minuten, van waer hy wederkeerde na Nova Zemla, en quam weder aen 't land op den twintigsten, nadat ze daer twaelf dagen af geweest hadden. Den negen en twintigsten zeilden hy weder van land af, met een weste en noordweste streek by 't vaste ijs heen, en quam den achtsten van Oogstmaend tot zes en zeventig graden dertig minuten, en twee dagen daerna op zeven en zeventig graden dertig minuten, maer keerde toen weder zuid en zuidoost na het land van Nova Zemla, daer hy den tienden aenquam, en zoo verders onverrichter zaken na huis; waeruit is te zien, dat het ijs meermalen van Nova Zemla noordwaerts alzoo gestrekt en vast legt, als het by de togt der Engelschen hier beneden gemelt [1]) bevonden is.

---

1) Nam. de reis van John Wood in 1676, waarvan eene kaart is bijgevoegd, vertoonende een vast ijsveld van Nova Zembla tot bij Spitsbergen (welks oostzijde nog niet bekend is).

Lijst van aangehaalde Werken.

Lyst van aangehaalde Werken.

G. de Veer, Waerachtighe Beschrijvinghe van drie seylagien, ... by noorden Noorweghen enz. na de Coninckrijcken van Catthay enz. Amstelredam. 1598. 1 deel. langw. 4°.

J. H. van Linschoten, Voyagie, ofte schipvaert van by Noorden om . . . . door de Strate ofte Engte van Nassau. Franeker. 1601. of Amst. 1624. 1 deel fol.

H. Röslin, Mitternächtige Schiffarth. Franckfurt (J. T. de Bry). 1610. 1 deel. 8°.

Beschryvinghe vander Samoyeden landt in Tartarien. Amsterdam (Hessel Gerritsz.). 1612. 1 deel. 4°.

Descriptio ac delineatio geopraphica detectionis freti recens investigati ab M. Henrico Hudsono Anglo. Amsterodami (apud Hesselium Gerardi). 1613. 1 deel. 4°.

H. Megiser, Septentrio novantiquus oder die newe Nortwelt. Leipzig. 1613. 1 deel. 8°.

Nicolaï, Relation.

N.B. Dit boekje heb ik gebruikt voor mijne Geschiedenis der Noordsche Compagnie; ik kon echter thans geen exemplaar terugvinden en nam dus den medegedeelden volzin over uit mijne Noordsche compagnie.

J. I. Pontanus, Historische beschrijvinghe der seer wijt beroemde coopstadt Amsterdam. Amsterdam. 1614. 1 deel. fol.

N. van Wassenaer, Historisch verhael al der ghedenckweerdichste geschiedenissen. Amsterdam s. a. 21 stukken in 5 deelen. 4°.

Eerste schipvaert der Hollanderen nae Oost-Indiën. Amsterdam (Jan Jansz.). 1648. 1 deel. 4°.

P. Jeannin, Négotiations. Leyde. 1695. 4 deelen. 12°.

Jöcher, Allgemeines Gelehrten-Lexicon. Leipzig. 1750. 4 deelen. 4°.

Grönlands historiske Mindesmärker.

N.B. Dit boek heb ik niet aangehaald, doch slechts vermeld volgens Nordenskiöld's citaat; ik heb het niet kunnen vinden.

O'Callaghan, History of New Netherland. New York. 1848. 4 deelen. 8°.

H. C. Murphy, Henry Hudson in Holland. The Hague. 1859. 1 deel. 8°.

G. M. Asher, Hudson the navigator. London. 1860. 1 deel. 8°.

R. Hakluyt, Divers voyages. Uitgeg. door J. Winter Jones. London 1850. 1 deel. 8°.

J. K. J. de Jonge, De opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië. 's-Gravenhage. 1862 vlg. 13 deelen. 8°.

P. A. Tiele, Mémoire bibliographique sur les journaux des navigateurs néerlandais. Amsterdam. 1867. 1 deel. 8°.

S. Muller Fz., Geschiedenis der Noordsche compagnie. Utrecht. 1874. 1 deel. 8°.

C. T. Beke, The three voyages of W. Barents to the arctic regions. London. 1876. 1 deel. 8°.

A. E. Nordenskiöld, Die Umsegelung Asiens auf der Vega. Leipzig. 1882. 2 deelen. 8°.

Ch. de la Roncière, Les routes de l'Inde. (Revue des questions historiques. XXXII. Paris. 1905.)

Bijdrage en mededeelingen van het Historisch genootschap. XXIX. Amsterdam. 1908. 1 deel. 8°.

Registers.

Registers.

VERKLARING DER AFKORTINGEN.

gedr. br. = gedrukte bronnen. — inl. = inleiding. — instr. = instructie. — journ. = journaal. — res. = resolutie. — Stat. Gen. = Staten-Generaal.

A. REGISTER VAN PERSONEN.

B. REGISTER VAN PLAATSEN.

Behoort bij: Werken uitgegeven door de Linschoten-Vereeniging. Deel I.

C.Craandyk del

—— Reis van DE VOS en DE CRAEN in 1611.

Kaart van JAN CORNELISZ. MAY's reis met DE VOS en DE CRAEN in 1611 en 1612. (De Oud-Hollandsche namen zijn tusschen haakjes geplaatst).

—— Terugreis van DE VOS in 1612.